תלמוד בבלי · ראשונים · רש״י · סדר טהרות

רש"י על נדה

רש״י

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"י על נדה

רש״י

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשי-על-נדה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ג: 10
דף ד. 11
דף ד: 13
דף ה. 15
דף ה: 16
דף ו. 17
דף ו: 19
דף ז. 20
דף ז: 22
דף ח. 24
דף ח: 25
דף ט. 27
דף ט: 28
דף י. 30
דף י: 32
דף יא. 34
דף יא: 36
דף יב. 38
דף יב: 39
דף יג. 41
דף יג: 42
דף יד. 43
דף יד: 45
דף טו. 47
דף טו: 48
דף טז. 49
דף טז: 51
דף יז. 52
דף יז: 53
דף יח. 55
דף יח: 56
דף יט. 58
דף יט: 59
דף כ. 61
דף כ: 63
דף כא. 64
דף כא: 65
דף כב. 67
דף כב: 68
דף כג. 69
דף כג: 71
דף כד. 72
דף כד: 74
דף כה. 75
דף כה: 77
דף כו. 78
דף כו: 80
דף כז. 81
דף כז: 83
דף כח. 84
דף כח: 85
דף כט. 86
דף כט: 88
דף ל. 91
דף ל: 92
דף לא. 94
דף לא: 95
דף לב. 97
דף לב: 98

דף לג. 99
דף לג: 100
דף לד. 101
דף לד: 103
דף לה. 105
דף לה: 107
דף לו. 109
דף לו: 111
דף לז. 112
דף לז: 113
דף לח. 115
דף לח: 117
דף לט. 119
דף לט: 120
דף מ. 122
דף מ: 123
דף מא. 124
דף מא: 126
דף מב. 127
דף מב: 130
דף מג. 131
דף מג: 132
דף מד. 134
דף מד: 135
דף מה. 136
דף מה: 138
דף מו. 139
דף מו: 141
דף מז. 142
דף מז: 144
דף מח. 146
דף מח: 147
דף מט. 148
דף מט: 150
דף נ. 151
דף נ: 152
דף נא. 154
דף נא: 155
דף נב. 156
דף נב: 158
דף נג. 159
דף נג: 161
דף נד. 163
דף נד: 165
דף נה. 166
דף נה: 167
דף נו. 168
דף נו: 170
דף נז. 171
דף נז: 172
דף נח. 173
דף נח: 174
דף נט. 176
דף נט: 177
דף ס. 178
דף ס: 179
דף סא. 181
דף סא: 182
דף סב. 183
דף סב: 183
דף סג. 185
דף סג: 186
דף סד. 188
דף סד: 189

דף סה. 190
דף סה: 191
דף סו. 192
דף סו: 193
דף סז. 194
דף סז: 195
דף סח. 196
דף סח: 197
דף סט. 199
דף סט: 201
דף ע. 202
דף ע: 204
דף עא. 204
דף עא: 205
דף עב. 207
דף עב: 208
דף עג. 210

דף ב.

מתני' שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן - אם ראתה דם די לנו אם תטמא תרומה וטהרות שתגע בהן משעת ראייה ואילך ולא אמרי' כי היכי דהשתא אישתכח דם בבית החיצון אי הות בדקה נמי מקמי הכי הוה אישתכח וכותלי בית הרחם העמידוהו וקיימא לן בפ' יוצא דופן (לקמן דף מ.) כל הנשים מטמאות בבית החיצון:

מפקידה לפקידה - בדקה עצמה באחד בשבת ומצאתה טהורה וליום רביעי בדקה ומצאתה טמאה חיישינן ומטמאה מספק כל הטהרות שנתעסקה בהן משעת בדיקת אחד בשבת דשמא עם סילוק ידיה ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו:

ואפי' לימים הרבה - בין בדיקה ראשונה לשניה מטמאינן כל הטהרות שנתעסקה בהן בינתיים אבל הנך דמקמי בדיקה קמייתא טהורות דהא כשבדקה עצמה מצאתה טהורה:

לא כדברי זה - שהחמיר יותר מדאי דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם:

ולא כדברי זה - שמיקל יותר מדאי:

אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה - שאם יש ימים הרבה בין פקידה לפקידה לא מטמאינן להו לכולהו טהרות דביני וביני אלא אותם שנתעסקה בהם מאתמול בשעה הזאת וטעמייהו דרבנן מפרש לקמן בגמרא נמצא מעת לעת ממעטת זמן מפקידה לפקידה:

ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת - שאם היה זמן מפקידה לפקידה מועט מזמן מעת לעת הולכין אחריו להקל כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה וחזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי' לקמן במתני' (דף יא.) פעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות לא מטמאינן טהרות של ליל אמש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה וליכא למימר דהוי דם מאתמול בהאי שעתא אלא הנך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך מטמאינן דהיינו מפקידה לפקידה:

על יד - על כח מפקידה לפקידה הוא בא וממעטו כמו פוסל על ידו דיבמות (דף צו.) וכן הרבה:

כל אשה שיש לה וסת - קבוע ג' פעמים ובדקה בשעת וסתה ומצאתה טמאה:

דיה שעתה - וליכא למימר דמעיקרא הוה התם דודאי אורח בזמנו בא:

המשמשת בעדים - שבדקה עצמה בעד דהיינו בסדין קודם תשמיש ולאחר תשמיש:

הרי זו כפקידה וממעטת על יד כו' - ואם ראתה דם אחר כך בבדיקת ערבית והיא שמשה בצהרים בעדים לא מטמאינן טהרות דמבדיקת שחרית עד תשמיש שהרי קודם תשמיש בדקה ומצאתה טהורה וליכא למימר מקמי הכי הוה אלא הנך דמתשמיש ואילך טמאות:

אף על פי שאמרו כו' - אשאין לה וסת קאי:

אינה מונה - ימי נדה אלא משעה כו':

גמ' העמד אשה על חזקתה - שהרי מספק אתה בא לטמאותה לענין טהרות דקודם ראייה ספק הוה לה דם מקודם לכן ספק לא הוה הלכך העמד אשה על חזקתה שהיתה קודם ראייה כשנתעסקה בטהרות אלו:

כגון ספק לא נגע ל"ג דהתם לאו משום חזקה הוא דהא ספק טומאה ברשות הרבים טהור דהיינו ספק נגע הלכתא גמירי לה:

דף ב:

כיון דמגופה קחזיא - מועדה ועלולה היא לכך אין לה חזקת טהרה:

ומאי שנא ממקוה - לתרוייהו פריך:

שנעשו על גביו - טהרות שנשתמשו בכלים שטבלו בו:

בין בר"ה בין ברה"י - בין שהמקוה עומד בר"ה דקיימא לן ספק טומאה בר"ה ספקו טהור הכא טמא דלאו ספק הוא אלא ודאי כדמפרש טעמא לקמן בשמעתין:

לשמאי קשיא למפרע - דהא מטמאינן טהרות למפרע ולא אמרינן העמד מקוה על חזקתו:

דאילו מעת לעת - טהרות דמטמאין להו משום ספקא דמעת לעת לרבנן וה"ה מפקידה לפקידה דהלל:

תולין - אם תרומה הן:

ולא שורפין - כדקתני בברייתא דהרואה כתם לקמן בפירקין (דף ו.):

ואילו הכא - במקוה:

טומאה ודאית - מטמאינן להו למפרע ושורפין את התרומה מדקתני בר"ה טמא אלמא כודאי משוי ליה:

לא טבל - טבילה הוגנת הלכך טומאה ודאית יש:

חסר ואתא חסר ואתא - ואיתרע לה לחזקה מקמי הכי טובא ולא ידעינן מאימת הלכך ריע טפי מאשה:

הכא מי איכא למימר כו' - הלכך עד שעת מציאת דם לא איתרעי חזקה והך דאישתכח השתא איכא למימר דהשתא הוא דחזאי:

הגס הגס - לשון רבייה שהדם הולך וגדל ודומה לו במסכת שביעית בפ"ד בראשונה היו אומרים מלקט אדם מתוך שדהו עצים ועשבים הגס הגס כדרך שמלקט משל חבירו כו'. כלומר ע"י שיהיה הדם רבה במקור יוצא ממנו מעט מעט כחרדל מה שאין המקור יכול להחזיקה ויוצא מעט לבית החיצון וזה כמה ימים התחיל והיא נטמאת מטיפת דם כחרדל כדלקמן (דף מ.):

תרתי לריעותא - העמד טמא על חזקת טומאה ובחזקת טהרה דמקוה איכא ריעותא שהרי חסר לפניך. אבל באשה בדידה הוא דאיכא ריעותא שהורע חזקת טהרתה קצת שהרי דם לפניך ומשום הך ריעותא לחודה לא מרעינן לה הואיל ובטהרות לא משכחת ריעותא אחריתא דכי אמרת העמידם על חזקתם בחזקת טהרתם הם:

ומאי שנא מחבית - לב"ש פריך:

היה בודק את החבית - טועמה אם היא בחזקתה שלא החמיצה:

להיות מפריש עליה - כלומר להיות סומך עליה והולך ושותה שאר חביות ונותן עיניו בזו להפריש ממנה עליהם לאחר זמן שהתרומה ניטלת במחשבה:

כל ג' ימים ודאי - פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בבבא בתרא בפ' המוכר פירות (בבא בתרא דף צו.) ר' יוחנן אומר כל ג' ימים לאחר בדיקה ראשונה שמצאה בחזקתה ודאי יין ואם אמר בתוך ג' ימים הרי זו תרומה על אלו הסמוכין לה כולם מתוקנות מכאן ואילך ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום ור' יהושע בן לוי אומר כל ג' ימים קודם בדיקה אחרונה שנמצאת חומץ ודאי חומץ דכיון דעכשיו חומץ גמור הוא ודאי אין פחות מג' ימים שהתחיל להחמיץ ואם עשאו בתוך אותן ג' ימים תרומה על מקום אחר אינו תרומה אליבא דרבי דאמר בהמוכר את הספינה (ב ב פד:) יין וחומץ שני מינין הן דאי לרבנן הא קיימא לן (תרומות פ"ב מ"ו) תרם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה מכאן ואילך למפרע ספק והויא זו תרומה ויחזור ויתרום. אלמא בין למר בין למר מספקינן ריעותא למפרע:

ורמי חבית אמקוה - דהא תרוייהו איכא תרתי לריעותא:

מאי שנא - במקוה דמחזקינן למפרע טומאת ודאי ומ"ש בחבית דקאמר ספק:

ברה"י תולין - טעמא מפרש לקמן:

דף ג.

מסוטה - דכתיב (במדבר ה) והיא נטמאה איתקש טומאה לסוטה:

ועשאוה כודאי - שאסורה לבעלה עד שתשתה:

סוטה ברשות הרבים טהורה - אין רשות הרבים מקום סתירה:

רגלים לדבר - סימן טומאה איכא:

שהרי קינא לה ונסתרה - התרה בה אל תסתרי עמו ונסתרה:
מאי רגלים לדבר איכא - דליהוי חסר מקודם לכן דילמא השתא הוא דחסר וש"מ דקסבר ר' שמעון בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין דהא אין רגלים לדבר:
ואיבעית אימא - אי מסוטה גמרי רבנן הוה להו למימר ברה"ר טהור אלא לאו מסוטה מצינן למגמר דתחלת טומאה איתקש לסוטה סוף טומאה לא איתקש ואם כן מאי טעמא דרבי שמעון דמטהר ברה"ר:
גמר סוף טומאה - דהיינו טבילה מתחלת מגע הטומאה:
ומאי שנא ממבוי - לשמאי פריך:
מטמא למפרע - כל טהרות שנעשו במבוי:
עד שיאמר - עליו אדם באותו היום בדקתי ושוב אינו מטמא מאותו היום ולמפרע אבל עד אותו יום הוא מטמא:
או עד שעת הכיבוד - אבל טהרות דקודם כיבוד טהורין דחזקת ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כיבודיהן ואי הוה בההיא שעתא הוה מישתכח אבל טהרות דלאחר כיבוד טמאות מספק שמא לאחר כיבוד מיד נפל:
מרגשת - שנט"ר בלע"ז. כלומר יודעת בעצמה כשיוצא דם ממנה והא מדלא ארגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת עד נפק:
והא איכא שוטה - שאינה מבינה להרגיש:
לאפוקי מדר' אליעזר - במתני' היא לקמן (דף ז.):
והא איכא כתמים - הרואה כתם דקיימא לן לקמן (דף נו.) מטמאה למפרע עד שתאמר בדקתי חלוק זה ולא היה בו כתם או עד שעת כבוס ולא אמרינן אי נפיק מגופה הוה מרגשת:
לימא תנן כתמים דלא כשמאי - דכיון דאמר אשה מרגשת אמאי טמאה לימא לאו מגופה הוה הואיל ולא ארגשה:
בצפור לא נתעסקה - דנימא מדם צפור הוה דאמר התם תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות בפ' הרואה כתם (לקמן נח:):
משמשת במוך - ממלאה אשה אותו מקום מוכין לשאוב את הזרע שלא תתעבר ואינה נוטלתו משם אלא בשעת הצורך ושמא מוך העמיד את הדם. ג' נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה:
מכויץ כויץ - ויש מקומות לדם לצאת:
כויץ - דשרייי"ט בלע"ז:
בין הני לישני - אשה מרגשת ומעיקרא הוה אתי:

להאיך לישנא - העמד אשה על חזקתה:

דף ג:

לאביי איכא מוך - ללישנא דאשה מרגשת אפי' משמשת במוך נמי דיה שעתה וללישנא דמעיקרא הוה אתי משמשת במוך מטמאה למפרע:

ונמצא בה שרץ בזוית אחרת - לאחר שניטלו טהרות מן הקופה:

שטהרות הראשונות טמאות - למפרע. ודוקא בזוית אחרת כגון קופה ארוכה אמתים וג' אמות דאיכא למימר קודם שניטלו הטהרות הוה התם ונטמא הכלי מחמת השרץ וטהרות מחמת הכלי ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית ולא אשכחיה אבל באותו זוית לא דודאי בתר הכי נפל דאי הוה התם בשעת טהרות הוה חזי ליה כשהוציאן:

אבל - כן הדבר:

ומה הפרש בין זו לזו - והא טומאה דלמפרע הוא:

שולים - פונ"ץ בלע"ז. ועכבו השולים את השרץ מלצאת והוא הוציא טהרות דרך פיה מלמעלה והשרץ שבזוית אחרת לא ראה:

ולזו אין לה שולים - ואי הוה דם מאתמול בבית החיצון הוה נפיק ונפיל:

מפריה ורביה - דכיון דחיישינן לדם בבית החיצון לבו נוקפו ופורש מן האשה:

וקא מקשי ליה קופה - הרי קופה דלא אמר אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה נפיק עם הטהרות כשעירה את הקופה:

סייג - חזוק וגדר מדרבנן לטמא למפרע. וה"ה דמצי למיפרך הני מתני' אהנך לישנא דלעיל ולתרוצי כי האי גוונא הלל טעי וסבר טעמא דשמאי אם איתא כו' וקשיא ליה קופה וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חזקתה אי משום אשה מרגשת ולמאי דקא טעית נמי דקא מקשת לי קופה זו יש לה שולים כו':

שיש לה שולים - והוא הוציאן דרך הפה הלכך אם שרץ היה בה לא ראהו ולא יצא:

שאין לה שולים - כגון חבית של עץ שניטלו שוליהם ויכול להשתמש באורך חללן כשהן מוטלות בקרקע וכשהוא מערה אותן הוא מגביה ראש האחד ומערה והכל יוצא ממנה:

מאי טעמא דר' יוחנן - הא ודאי אילו הוה התם בשעת טהרות הוה נפיק בהדייהו:

אוגנים - במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הנסרים כלפי פנים וכשהוא מערה איכא למימר אוגנים עכבו:

עשרה דליים - י' פעמים בדלי אחד ומערה בכלי גדול:

וכולן טהורין - דאמר השתא הוא דנפל דהואיל שלא מצא קודם שעירה הדלי בפעם הזאת לתוך הכלי טהורין:

שאין לו אוגנים - לדלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימנא קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים:
מיא שרקי - ואין צריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מערה הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ אבל פירי לא שרקי וכשעירה טהרות ממנה הפכה כולה על פניה לפי שאין פירות נוחין לישרק ולצאת הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות הוה שריק ונפיל בהדייהו:
לא קפיד עלייהו - אי משייר מינייהו לתוך הדלי הלכך אינו שופך כל הדלי על פניו ומצו אוגנים לעכובי שרץ:
קפיד עלייהו - לאפוקינהו כולהו והופך קופה על פיה ולא משייר מידי ואם איתא דהוה שרץ הכי נמי דלא אישתייר:
בקופה שאינה בדוקה - שלא בדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה:

דף ד.

והא דומיא דאשה קתני - בההיא דהלל ושמאי דקתני מה הפרש בין זו לזו:
ואשה בדוקה היא - מקודם לכן דהא כל שחרית וערבית היא בודקת אפ"ה טהרות דקופה טמאות וקשיא לחזקיה:
כשאינה בדוקה דמיא - וקופה נמי בשאינה בדוקה עסקינן:
ואיבעית אימא - הא והא בבדוקה אלא דשמאי והלל כשאינה מכוסה ופיה מלמעלה הלכך איכא למימר עם סילוק ידיו נפלו וחזקיה במכוסה מש"ה מטהר:
מכוסה - בתמיה. היכי נפל האי שרץ והיכי אישתכח בה השתא:
שתשמישה ע"י כסוי - כשהוא רוצה להכניס לתוכה ולהוציא מתוכה מגלה ומכסה אותה הלכך חזקיה סבר כל זמן שהטהרות בתוכה נזהר בה וכסה והשתא לאחר שניטלו ממנה הסיח דעתו משמירתה ולא נזהר לכסותה ונפל ור' יוחנן סבר חיישינן שמא כשגילה להשתמש בה בעוד שהטהרות בתוכה נפל:
מכוסה היא - דלא נפיל בה דם מעלמא וקופה דכוותה במכוסה עסקי' ואפ"ה טמאה וקשיא לחזקיה:
בזוית בית - כדמפרש ואזיל שטלטלה לקופה בזוית אחרת לאחר שניטלו טהרות ממנה:
ממקום למקום - דלא אמרינן מאידך זוית הוה בה שרץ עם הטהרות אלא אמרינן לאחר שהביאה כאן נפל בה:

ובמקום מציאתן - אם מצאו שחרית מת באותו מקום שנגע בו בלילה טמא אבל מצאו במקום אחר מת טהור ולא אמרינן כי היכי דהכא מת התם נמי הוה מת במקומו הראשון:
לשרוף - דלא מחזקינן טומאה ודאית ממקום למקום לשרוף עליה תרומה:
אבל מתלא תלינן - דהרי משמע במקום מציאתן הוא דחכמים מטמאין טומאה ודאי אבל שלא במקום מציאתן טומאתן הוה ספק ור' יוחנן נמי לתלות קאמר:
חלודה - רדוליר"א:
או שבורה - ע"ג טהרות ומכיר בה שהיא טמאה:
טהורה - מלטמא טהרות שנמצאת עליהן ולא אמרינן שלמה נפלה עליהם וטמאתם ואח"כ נשברה אלא אמרינן שבורה או חלודה כאשר היתה עתה נפלה עליהם. אלמ' כל הטמאות כשעת מציאתן מחזקי' להו ואפי' תלייה ליכא דקתני טהורה וקס"ד דה"ה נמי למקום מציאתן דמחזקינן להו בטומאה ולא מספקינן לה במקום אחר אפילו לתלות וקשיא לר' יוחנן:
נמצא שרוף - השרץ:
מטלית - טלית של זב היתה:
(**המהומהם**) - הבלויה. מצאה בלויה ע"ג זיתים:
טהורה - מלטמא הזיתים דאמרינן הכי נפלה עלייהו לאחר שבלתה וטהרה מטומאתה. אלמא לא מחזקינן טומאה משעה לשעה אפי' לתלות דקתני טהורה וה"ה ממקום למקום:
וכי תימא - לא דמי דהכא משום הכי טהור משום דשעת מציאתה ומקום מציאתה בטהרה הואי דבתר שעת מציאתן אזלינן בין לקולא בין לחומרא בין לקולא כי הכא גבי מחט ומטלית לאחזוקי בטהורה ודאי בין לחומרא כגון נגע באחד בלילה לאחזוקי בטומאה ודאית:
ושלא במקום מציאתן - דליכא רגלים לדבר כולי האי משרף לא שרפינן מתלא תלינן:
הדף - קרש מונח על גבי יתדות בכותל:
ומדף טמא - בגד טמא מונח תחת הדף בקרקע. בת"כ קרי מדף לעליונו של זב ומדף לשון טומאה קלה הוא כדלקמן וס"ד השתא שהוא עליונו של זב דטמא מדאורייתא ומיהו טומאתו קלה משל מדרס דלא הוי אב הטומאה לטמא אדם וכלים. ובא ומצא את הככר ע"ג הקרקע מן הבגד והלאה:
ונטלה - ולא נפלה על גבי המדף שנטלו מעל הדף והניחה לארץ:
לא נצרכה - האי שאני אומר:

אלא למקום מדרון - שאע"פ שהדף שהככר עליה מקום מדרון וראויה הככר ליפול ואם נפלה נגעה בבגד אפילו הכי טהורה שאני אומר כו' אלמא לא מחזקינן טומאה ממקום למקום דנימא מעל הדף נפל ונתגלגל לכאן:

דף ד:

שאני אומר כו' - אבל בקופה הא נמצא שרץ לתוכה ושעת מציאתה טמאה היא:
עורב אייתי ושדא - לאחר שטלטל הקופה לזוית אחרת ובזוית הראשונה לא היה:
מכדי האי ככר ספק טומאה הוא - ספק נגע ספק לא נגע אבל אקופה לא פריך דהא לא איתחזיק טומאה בזוית של בית הראשון. וכי היכי דפריך אככר מצי למיפרך אמחט ואמטלית ולשנוויי כדמשני:
שאין בו דעת לישאל - אם נגע אם לא נגע:
ספקו טהור - דהא קיימא לן ספקו טמא ברה"י משום דגמרינן מסוטה שסוטה יש בה דעת לישאל אם נטמאה אם לאו:
בטומאה דרבנן - כגון הנך מעלות דחומר בקדש (חגיגה כ:) בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה (שם יח:) ומש"ה אפילו ברה"י ספקו טהור:
עלה נדף - דבר הקל ה"נ טומאה קלה. אית דאמרי מדף עליונו של זב ושבוש הוא דעליונו של זב מטמא ככר מן התורה בפרק בנות כותים (לקמן דף לב:) נתקו הכתוב מטומאה חמורה לטומאה קלה לומר לך דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ומעיקרא כי אותביניה הכי הוה ס"ד דעליונו של זב הוא:
שהפריז - שהגדיל והרחיב מדתו שטמאה למפרע מפקידה לפקידה:
איידי דתנא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה - דאיצטריך למיתניה דלא תימא עם סילוק ידיה ראתה באחד בשבת תנא נמי כו':
מאי טעמא דרבנן - מאי האי שיעורא דמעת לעת דבשלמא מפקידה לפקידה דהלל ניחא דשמא עם סילוק ידיה ראתה אלא מעת לעת מאי שיעורא הוא:
אשה מרגשת בעצמה - ואם איתא דעם סילוק ידיה ראתה הות מרגשת:
אם כן - דאשה מרגשת:
תהא דיה שעתה - ואפילו מעת לעת אמאי מטמא למפרע:
חכמים תקנו להן וכו' - מתני' היא (לקמן יא.) פעמים היא צריכה להיות בודקת כו':
שחרית - להכשיר טהרות של לילה להוציא מכלל ספק טומאה שאם תמצא טהורה תדע שלא ראתה בלילה ולכשתמצא ערבית טמאה יצאו אלו מספק:
וזו - שבדקה עכשיו ומצאה טמאה והרי ימים רבים שלא בדקה:

הפסידה עונה - כל טהרות שנתעסקה בהן בעונה הזאת הפסידוה:
מאי עונה - הרי שתי עונות הן היום והלילה דהיינו מעת לעת כגון אם מצאה ערבית טמאה הפסידוה כל טהרות של יום ושל אמש:
ומשני עונה יתירה - הפסידוה משום קנס שהרי הפסידוה טהרות של אמש משום קנס אבל טהרות של יום לאו קנס הוא דאי נמי בדקה שחרית ומצאתה טהורה וערבית ומצאתה טמאה הפסידה טהרות של יום דהיינו מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת:
ג' עונות - כגון אם לא בדקה ימים רבים ובדקה בצהרים דמטמאין לה מעת לעת דהוה להו ג' עונות היום אמש ואתמול למפרע עד צהרים והשתא קנסינן לה שתי עונות ורבנן חדא הוא דקנסו ותו לא:
ומשני חכמים השוו מדותיהם שלא תחלוק במעת לעת - זמן קבוע וחלוט נתנו לה למפרע ואפילו עשתה אותו זמן מג' עונות כגון שבדקה בצהרים ולא בדקה שחרית ואמש לא רצו לגרוע ולמעט זמנה הקבוע לה אלא פסקו דבריהם שלא תתן דברים לשיעורין:
אב"א - להכי מטמינן לה מצהרים דאתמול דאי אמרת לא נקנס אלא עונה יתירה נמצא חוטא נשכר דאילו זו שלא בדקה עצמה ימים רבים ובדקה לה היום שחרית היתה נקנסת מעת לעת שלם ומפני שאיחרה עד הצהרים והוסיפה לחטוא לא תפסיד אלא לילה וחצי יום:
דאיתניסה - שנאנסה שחרית ולא בדקה ללישנא דחוטא נשכר ליכא דהא נאנסה ללישנא דלא תחלוק איכא:
ד' נשים דיין שעתן - מפני שדמיהן מסולקים ואין דם מצוי בהן:
בתולה - בתולת דמים שלא ראתה דם מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה והכי מפרש במתני' וכולה מפרש במתני':
רבי דוסא אומר כו' - ופליגי רבנן בעלמא עליה:
אלא שלא בשעת וסתה - דכיון דראתה שלא בזמנה איכא למיחש דלמא מקמי הכי הוה דהא ליכא למימר אורח בזמנו בא:
כתמה טמא למפרע - עד שעת הכבוס. אף על גב דבראייתה דיה שעתה מטמאינן כתמה למפרע דהא אשכחינן בראייה טומאה למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע:
לימא רבנן היא - דאמרי שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע:

דף ה.

ולוקמא איפכא - כדאוקמיה מעיקרא ומ"ט הדרי בה הא שפיר מצי לאוקמי מתני' דברי הכל ובריית רבנן:

לקולא ולחומרא - מעיקרא אוקימנא לקולא דבשעת וסתה דברי הכל דיה שעתה ובשלא בשעת וסתה פליגי והשתא אוקימנא פלוגתא בשעת וסתה ואיכא דמחמיר ומטמא לה למפרע ושלא בשעת וסתה ד"ה מטמאה למפרע:

קתני שאם תראה - כמו אמר מר:

שאם תראה כו' - אלמא דטעם דכתמה מטמא למפרע משום דאשכחן בהו ראייה טמאה למפרע דהשתא לא הוה כתמה חמור מראייתה וש"מ דאשה דיש לה וסת הוא דפלוג רבנן בין כתמה לראייתה דכתמה מטמא למפרע ובראייתה דיה שעתה משום דבראייתה שלא בשעת וסתה אשכחן טומאה למפרע:

הא שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן - כגון ארבע נשים דלא אשכחן בהו ראייה טמא' למפרע כתמן נמי אינו טמא למפרע:

כתמן כראייתן - מכאן ואילך טמאות:

חוץ מתינוקת כו' - דאפילו מכאן ולהבא נמי לא והא דאמר בתולת דמים כתמן כראייתן דמכאן ולהבא מיהא טמאה היינו כשהגיע זמנה לראות ולא ראתה:

מלוכלכין בדם - ולא ידעה אי אתי מגופה אי לא:

אין חוששין לה - ואפילו אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולאו אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמין דרבנן נינהו וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים. ולקמן מפרש איזה הוא זמנה משיגיעו ימי הנעורים שהביאה שתי שערות או בת י"ב שנה ויום אחד ואע"פ שלא הביאה שתי שערות:

ומי איתי ליה לרבי חנינא כתם כלל - בארבע נשים ואפילו מכאן ולהבא:

דמחמיר בכתמים - טפי מבראייתה דראיית ארבע נשים הואיל ואין דם מצוי בהן אמרינן השתא אתי ומכי אתי חזיתיה אבל בכתם איכא למימר אי בדקה לחלוק מעיקרא הוה אישתכח:

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן - כלומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן לטמאה מכאן ולהבא:

יש לה כתם - מכאן ולהבא אע"פ שלא ראתה מימיה:

אינו ממעט - על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה:

שמהומה לביתה - ממהרת לשמש:
אחד לו - שמקנח בו בעצמו:
ותחפנה שכבת זרע - ואפי' דלאחר תשמיש נמי לא ליהוי כפקידה קמ"ל:
ואי בעית אימא - לעולם חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש ואפ"ה הרי זו כפקידה אלאחר תשמיש קאי. וא"ת עד שלפני תשמיש למה הוזכר מתניתין תרתי קתני ואשמועינן תנא דמתניתין דשני בדיקות אצרכוה רבנן וה"ק משמשת בעדים כלומר מצוה עליה לשמש בעדים ואע"פ שיש לה וסת הרי זו כפקידה ההוא דלאחר תשמיש:
והא המשמשת קתני - דלאו לשון חובה הוא אלמא חדא קתני ומשום הרי זו כפקידה נקט לה וה"ק ואשה המשמשת בעדים הרי זו כפקידה ואקמא נמי קאי דאי אבתרא לחודה ראשון למה הוזכר:
תני ומשמשת - ותרתי מילי נינהו וה"ק מצוה עליה לשמש בעדים והרי כפקידה אבתרא וקמא לא נקט ליה אלא לאשמועינן דמצוה לבדוק קודם תשמיש:
השתא מעת לעת - דאתמול דזמן ארוך הוא ממעטת פקידה זו דעדים:

דף ה:

מפקידה לפקידה - דשחרית היום דזמן מועט מבעיא:
טעמא משום דיה שעתה - משום דיש לה וסת הא אם אין לה וסת דמטמיא מעת לעת מטה נמי טמאה כמשכב נדה עצמה שמטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו דכתיב (ויקרא ט"ו:כ"א) וכל (אשר יגע) במשכבה יכבס בגדיו:
ה"ג לטמא אדם לטמא בגדים - שהאדם מטמא בגדים שעליו ואע"פ שלא נגעו בגדים במטה:
מכדי הך מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא - ומעת לעת ספק טומאה הוא וכל שאין בו דעת לישאל כו' דבשלמא אטהרות בלא מטה ניחא דכיון דהיא עסוקה בהן ואוחזתן בידה הוו להו כידה והיא יש בה דעת לישאל אלא מטה כיון דע"ג קרקע מונחת דלאו בידה הוא וספקו טהור דכל ספק טומאה לטמא מסוטה גמרינן לה וסוטה יש בה דעת לישאל:
כשחברותיה נושאות אותה במטה - באותו מעת לעת דהויא ליה הך מטה ביד חברותיה שיש בה דעת לישאל הלכך טמאה:
הבאה בידי אדם - כגון זו דטומאה על ידה באה וכגון נושא שרץ בידו ספק נגע בכלי המונח ע"ג קרקע ספק לא נגע ואע"פ שאדם לא היה עסוק בכלי המיטמא הואיל והטומאה באה ע"י אדם ספק נגעה הטומאה בכלי ספק לא נגעה חשבינן לה כמו שיש בה דעת לישאל וברה"י ספקו טמא:

נשאלין - כלומר טמא:
כמי שיש בו דעת לישאל - וכי אמרינן דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור כגון שרץ המוטל אצל כלי ע"ג קרקע ספק נגע ספק לא נגע:
היה מתעטף בטליתו וטהרות בצדו - והוא היה טמא ספק טימא טהרות בטלית כשהגביהו על כתפו ספק לא נגע או טמאות בצדו כגון שרץ והוא טהור ספק נטמא טליתו ספק לא נטמא:
טהור - קס"ד דאפילו ברה"י משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל ואע"ג דבאה בידי אדם הואיל וטהרות מונחות על גבי קרקע ואין אוחזן בידו אין נשאלין עליהם:
שנה - פעם אחרת אם יגע עכשיו בידוע שנגע בתחלה:
אין שונין - שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע או חילוף:
כמגעה - בכלי שנגעה בו נדה שאינו מטמא אדם שהרי ראשון הוא ואינו מטמא אדם אלא אב הטומאה:
אף משכבה לא מטמא אדם - וקשיא לזעירי דאמר משכבה ומושבה מטמא אדם אף לטמא בגדים:
כלי חרס - ניצול באהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור:
אינו ניצול - אם הסיט בתוך מעת לעת טמא כאילו הסיטתה לאחר ראייתה כדתניא בברייתא לקמן:
אינו דין שאינן ניצולין במעת לעת - שיטמאו כמשכב נדה עצמה אדם ובגדים שעליו:

דף ו.

כמגע עצמה - כנגיעת עצמה. כלומר אדם הנוגע במשכבה בתוך מעת לעת כאילו נוגע בבשר נדה עצמה שהוא ובגדים שעליו טמאים דכתיב (ויקרא טו) וכל הנוגע בה יטמא ותניא בתורת כהנים יכול לא יהא הנוגע בה מטמא בגדים במגע קל וחומר אם משכבה מטמא אדם לטמא בגדים היא עצמה לא כל שכן אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא שאינו חוזר ומטמא אדם וכלי חרס:
אף משכבה - בתוך מעת לעת:
וכלי חרס המוקף כו' - כלומר אפילו הוא מוקף צמיד פתיל שאי אפשר ליגע בתוכו מטמאה אותו בהיסט שהזב והנדה מטמאין כלי חרס בהיסט מה שאין כן בשאר טמאין דכתיב (שם) וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר ותניא בתורת כהנים יכול יטמא הזב כלי חרס מאחוריו במגע נאמר כאן בו ונאמר להלן וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מה להלן

מאוירו אף כאן מאוירו אם כן מה ת"ל אשר יגע בו והלא אויר כלי חרס טמא בלא נגיעה כדקיימא לן בהכל שוחטין (חולין כד:) תוכו אע"פ שלא נגע בו אלא איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו:

ואינה מקולקלת למנינה - דהא ודאי מהשתא הויא פתח נדותה וליום שמיני לראייתה יתחילו י"א יום שבין נדה לנדה ורבנן לא גזור מעת לעת אלא לטהרות אבל גבי כתמים לא ידעינן אימת נפיק מינה ואינה מונה שבעה ימים דקודם טבילה אלא משעה שראתה וכן בכתם לסוף ז' ימים טובלת וטהורה אבל פתח נדותה לידע אימת מתחילין ימי זיבה אבדה עד שתשב ז' נקיים כדתניא בערכין (דף ח.):

הרואה כתם מטמאה למפרע - עד שעת כיבוסו של חלוק זה שכבסה קודם לבישה זו:

מקולקלת למנינה - אבדה פתח נדותה שאילו היתה יודעת יום ראייתה תהא סופרת אם תראה לאחר שבעה שומרת יום כנגד יום ואם תראה ג' תהא זבה אבל עכשיו שאינה יודעת יום ראייתה אינה יודעת אימתי היא בתוך י"א יום שבין נדה לנדה והרי היא טועה:

ורבא - דפשיטא ליה בכלי חרס לעיל וגמר משכבות מכלי חרס מאי שנא דפשיטא ליה בכלי חרס טפי ממשכב:

אי שמיע ליה הא מתניתא - דקתני כלי חרס לימא מתניתא וליפשוט מינה משכבה להדיא:

ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה - מכלי חרס הא כלי חרס אכתי לא קאמר ליה:

אי ממתניתא הוי אמינא - למשכבות דקתני לטמא אדם או בגדים:

אבל אדם ובגדים - שהאדם יטמא בגדיו שלא נגעו במשכבות אימא לא קמ"ל קל וחומר מכלי חרס וה"ק ומה כלי חרס שניצול באהל המת אינו ניצול במעת לעת שבנדה מלטמא בהיסט כאילו ניסט מנדה עצמה משכבות שאין נצולין באהל המת אינו דין שאין נצולין במעת לעת שבנדה מלטמא כמשכב נדה גמורה:

גבי מעלות - בפרק חומר בקדש (חגיגה כ:):

מעת לעת ליכא דרא דטומאה דהשתא הוא דחזאי אלא גזירה בעלמא הוא:

מה היא מטמאה - היינו ברייתא דלעיל:

לא דקדש - כגון שמן דמנחות ויין דנסכים:

אף בשעת עברתן - מתניתין היא (לקמן ד' יא.) אף בשעה שהם מסתלקות ומסיימות לאכול תרומה צריכות לבדוק:

לתקן שירים שבפניה - שנגעה בהם ומהניא לה הך בדיקה שאם תמצא עכשיו טהורה לכשתבדוק ערבית כמשפטה ותמצא טמאה לא תטמא למפרע אלא עד שעת בדיקתה

ולא תהא התרומה בכלל טומאה דמפרע שהרי בדקה לאחר העברתה. אלמא טומאת מפרע לתרומה נמי גזור:

לתקן - דומיא דלהכשיר דאמר לעיל שחרית להכשיר טהרות של לילה כו':

ומשנינן רב הונא מתני - להא דרבי יהודה שבדיקה זו באה לשרוף שירים שבידיה אם תמצא טמאה תשרפם וכגון שבודקת עצמה לאחר עברתה לאלתר:

כשיעור וסת - מיד סמוך לנגיעה בדיקה דאם תמצא טמאה ודאי בשעת נגיעה נמי טמאה היתה דאפילו חולין נמי מטמו. ומצריך לה ר' יהודה בדיקה לתרומה כשיעור וסת כי היכי דלא תיכול תרומה טמאה לאחר זמן אבל לתקן לא סבירא ליה לרב הונא דכל כמה דלא בדקה מיתקנא וקיימא דטומאת מפרע לא גזור ביה רבנן:

[**כשיעור**] **וסת** - מפרש בפ"ב (לקמן יד:) משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף ביציאת השמש נכנס העד ולשון וסת היינו מיד:

מעשה ועשה רבי כר' אליעזר - באשה ילדה שעברו עליה שלש עונות של שלשים יום שלא ראתה ואמר רבי אליעזר במתניתין (לקמן ז:) כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה ופליגי רבנן עליה דאין דיה שעתה אלא שעברו עליה ג' עונות מחמת זקנה סמוך לזקנתה:

לאחר שנזכר - שלא יפה עשה:

דף ו:

בשעת הדחק - שני בצורת היו ולא רצה להפסיד טהרות:

אלא רבים פליגי עליה - ובטלין דברי היחיד והתחיל להתחרט ואמר כדי הוא כו':

קדש בימי רבי מי הוה - כמה שנים היה אחר החורבן בסוף התנאים:

חבריא מדכן בגלילא - חבירים שבגליל מטהרים יינם לנסכים ושמנן למנחו' שמא יבנה בהמ"ק בימיהם ולעול' קדש הוו. כך שמעתי בחומר בקדש וכך היא שנויה:

כולן טמאות - משום מעת לעת שבנדה:

היא טמאה - משום פקידה לפקידה:

תרומת לחמי תודה - ארבע חלות מד' מינין שבתודה נותנין לכהן דכתיב (ויקרא ז':י"ד) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו':

באפיה מאי בעיא - הא מ' חלות בעי לה למיפא והדר אפרושי ד' לתרומה וארבעין לא מיקרו תרומה:

ומשני דאפרשינהו בלישייהו - לעולם מאי תרומה תרומת לחמי תודה ודקאמר באפיה מאי בעיא כגון שהפריש לד' מהארבעים חלות בעיסתן ולאחר אפיית כולן שחט תודה עליהן:

שאפאן ד' חלות - עשר עשרונים של חמץ אפאן כולן בחלה אחת וג' עשרונות ושליש שבחלות מצה אפאן בחלה אחת וכן של רקיקין וכן של רבוכה:

הא בעינן מ' - במנחות ילפינן לה בפרק התודה (מנחות דף עו.) ואמאי יצא:

ומשני למצוה - אבל עיכובא ליכא:

והא בעי אפרושי תרומה - אחת מכל מין דהיינו א' מעשר וכיון דליכא עשר היאך יפריש:

וכ"ת דמפריש פרוסה מכל - חלה מעט לכהן:

אחד אמר רחמנא - והקריב ממנו אחד מכל קרבן וגו' ודרשינן במנחות (דף עז:) שלא יטול פרוסה לתרומת כהן:

דאפרשינהו בלישייהו - נטל אחד מעשר לתרומה ותשע הנותרים לבעלים מכל מין ומין אפה בחלה אחת:

גפה - סותמת בטיט בידיה ומדיחה ידיה מן הטיט:

קבלה מיניה רב שמואל - להך תיובתא מרב נחמן ואוקמא להא דקתני לקדש אבל לא לתרומה הכי קאמר בחולין שנעשו על טהרת קדש כו' אבל בתרומה ממש נהגא:

נולד לה גרסי' - נולד בעיסה ספק טומאה:

גלגול בחולין זהו גמר מלאכה לחלה:

תעשה בטומאה - אם ירצה יטמאנה ביד דסוף סוף חלת ספק היא ולא תאכל:

תעשה בטהרה - בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד ואע"פ דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל ונגמרה מלאכתה לחלה אסור לגרום לה טומאה ודאית דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ודרשינן בבכורות (דף לד.) שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שומרנה:

דף ז.

וחלתה תלויה - כשעשאה בטהרה משום ספק הנולד לה ראשון:

באיזה ספק אמרו - כלומר באיזה ספק הוצרכו לומר חלתה תלויה:

בספק חלה - בספק טומאה הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כגון נשען כדמפרש בסמוך דטהור לבני הכנסת ואסור לתרומה ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דלא נהגא בחולין גרידא הכא כיון דטבולין לחלה נהגא בהן:

מאי ספק חלה - כלומר מאי קאמר:

שלא תאמר בהוכחות שנינו - בספק טומאה מוכחת:
כגון שני שבילין - אחד טמא ואחד טהור ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור והא ספקא היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה אבל טומאה שאינה מוכחת לא דהא לא איצטריך לאשמועינן דאפילו לחולין גרידא נמי מהני לאוכל חולין בטהרה הלכך מהניא נמי הכא:
אלא אפילו בנשען - דהוי ספק טומאה שאינה מוכחת הואיל ותנן לקמן דמהניא לתרומה מהניא נמי לחולין הטבולין לחלה:
פורקין - משאוי:
טמא - דשמא מתוך כובד המשא נשען זה על הטהור ונמצא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו וכתיב במרכב הזב (ויקרא ט"ו:י') והנושא אותם וכ"ש זב בעצמו:
וכולן - אפי' משא כבד:
טהורין לבני הכנסת - אוכלין חוליהן בטהרה שאין זה היסט גמור וכל שכן שספק הוא:
וטמאין לתרומה - מדרבנן ואפי' בספק:
וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו - דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה:
וקוצה לה חלה - שכל זמן שלא קראה שם עליה הרי היא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קוצה לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הם כלים שאין להם בית קיבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה. ואצרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקראה לה שם ודכוותה אמר בסוף פ' הניזקין (גיטין סב.) ובתשובת רב האי ראיתי אנחותא נסרים לווחין שמנסרין הנגרים ומשפין הלווחין:
ומקפת - מקרבתה לכלי אצל העיסה וקוראה לה שם שמצוה לתרום מן המוקף. מוקף סמוך כמו מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:) וכמו אין מקיפין בבועי (חולין מו:) שמקיפין זו לזו לראות אם דומים הם בנקביהן:
שודאי מטמא חולין - כמו משא הזב:
דודאי - נדה ממש:
ספקה - מעת לעת:
ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה - וקס"ד הוא הדין לחולין הטבולין לחלה דהם נמי נעשין בטהרת חלה המעורבת בהן:
ומשנינן חולין הטבולין לחלה חמירי מחולין שנעשו על טהרת תרומה דהכא עריבא בהו חלה אבל התם נטירותא יתירתא קביל עליה:
פתיכא - מעורבת:

דף ז:

מתני' וחכ"א דיה שעתה - עד כ"ד חדש שהוא זמן הנקת התינוק. ובגמרא מפרש טעמא:
שעברו עליה - שלא ראתה:
שלש עונות - מפרש לה בגמרא:
סמוך לזקנתה - מפרש בגמרא:
כל אשה - וה"ה ילדה:
מעוברת ומניקה כו' - אבל לא עברו עליה לא ופליג אדרבי אליעזר ואת"ק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משנולד:
בראייה ראשונה - שראתה הבתולה או המעוברת או הזקנה לאחר שלש עונות:
אבל בשנייה מטמאה מעת לעת - שהרי חזרה לקדמותה להיות דמים מצויים בה:
גמ' אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד - שראה:
שמותי - לשון שמתא שהרי ברכוהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט:) הלכך לא עבדינן כוותיה באחרנייתא:
דמצינן מחינן בהו - אי עבדי כוותיה באחרנייתא:
המקשה - מחמת ולד בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה וקשתה שלשה ימים רצופין ובכל יום ראתה דם וקי"ל דאינה זבה מחמת שלשה ימי קישוי ליטען שבעה נקיים וקרבן דכתיב כי יזוב זוב דמה ודרשינן בבנות כותים דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם שפתה מן הצער שעמדה בלא צער לאחר השלשה ימים וילדה נתגלה הדבר למפרע שלא בא הדם מחמת הולד והרי היא יולדת בזוב וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה וצריכה שני קרבנות אחד לזוב ואחד ללידה:
וכמה תשפה - תעמוד ותנוח מצערה לאחר השלשה של קושי ותהא זבה למפרע מחמת הקושי:
מעת לעת - אם שפתה מחצות היום זה עד כעת מחר איכא למימר דלאו משום ולד הוה וקרינן ביה כי יזוב זוב דמה ופליג ר' יהושע עליה בפרק בנות כותים:
שבדקו עצמן - כשפסקו מזובן הוצרכו לספור שבעה נקיים בלא ראייה כדכתיב וספר לו וגו' ובדקו עצמן ראשון ושביעי ושאר חמשה ימים שבינתיים לא בדקו:
בחזקת טהרה - הואיל ותחלתו וסופו בטהרה וטובל לערב של שביעי:
אלא ראשון ושביעי - וצריכין למנות עוד חמשה ימים דחוששים שמא ראו בינתיים ומיהו אי הוה ידעה בודאי שראתה בינתיים סתרה לנקיות הראשון דרחמנא אמר (ויקרא

טו) ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים אבל השתא חששא היא ומונה לסירוגין:

אלא יום שביעי בלבד - דשמא ראתה ימים שבינתיים וסתרה את טהרת יום הראשון דכולהו נקיים בעינן דכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים:

מדברי ר' יהושע - שר"א השוה מדותיו דקסבר כיון דתחלתן וסופן בטהרה מחזקינן נמי לאמצעיים בטהרה אבל רבי יהושע כיון דאמצעיים חייש לטומאה נסתרה טהרת יום ראשון:

אחורי כלים - דאמרינן לקמן אחורים טמאין ותוכו טהור דטומאת משקין לטמא כלים דרבנן והכי הוא דגזור שלא יטמא תוכו בנגיעת אחוריו וטעמא מפרש בבכורות עבדו רבנן היכרא בהך טומאה דלידעו אינשי דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה וקדשים:

שנטמאו במשקין - ומשקין בשרץ והוו ראשונים ולא מטמו כלים מדאורייתא אלא אב הטומאה ורבנן הוא דגזור:

מטמאין את המשקין - מדרבנן דכיון דעלולין לקבל טומאה מיטמו בכל דהו להיות ראשונים ויפסלו את השני בחולין:

ואין פוסלין את האוכלין - רבותא קתני דאפילו מפסל לא פסלי כדמפרש טעמא ואזיל:

טבול יום שני הוא ואינו מטמא משקה חולין דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחלה חוץ מטבול יום וטעמא מפרש בפ"ק דשבת (דף יד:):

אחורי כלים - בטומאת משקין דרבנן דכלי אינו מקבל טומאה מדאורייתא אלא מאב הטומאה בפ"ק דפסחים (דף יח.):

וטבול יום - לפסול אוכלי תרומה דאורייתא כדקיימא לן טבל ועלה אוכל במעשר כו' ומקרא נפקא לן ביבמות (דף עד:) ואפילו בנגיעה:

משום משקה זב וזבה - רוקו ומימי רגליו שהן אבות הטומאה כדכתיב (ויקרא ט"ו:ח') וכי ירוק הזב וגו':

ומ"ש אחורי כלים דנקט - לינקוט תוכי כלים וכגון דנגעו משקין טמאין לתוכו והוו נמי דרבנן:

משום דקילי - אבל תוכי כלים כיון דאחמירו בהו רבנן כדקתני נטמא תוכו כולו טמא מודה רבי אליעזר שפוסלין את האוכלין:

הא קמ"ל - מדאיצטריך למימר להו הלכה שמע מינה דאין למידין הלכה מפי תלמוד מתוך המשנה ובריייתא ששנויה בהן הלכה כפלוני אין למידין מהן שהאמוראים

האחרונים דקדקו בטעמי התנאים והעמידו הלכה על בוריה אבל הראשונים לא דקדקו איש בדברי חבירו אלא כל אחד מה ששמע מרבו מלמדה לתלמידו שמועה כמו שהיא והיא היתה נקרא משנה וברייתא והיה נותן לבו לתת טעם לשמועתו זה נותן טעם לדבריו וזה נותן בה טעם אחר כדאמר (שבת דף סג.) ליגמר איניש והדר ליסבר ואותה סברא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים ומשנה ששנויה בה פסק הלכה מסברת תלמוד שלהן נישנית ואין למידין הימנה:

דף ח.

מלמדין את הקטנה - בפרק בית שמאי ביבמות ב' אחין נשואין ב' אחיות יתומות אחת גדולה ואחת קטנה מת בעלה של גדולה ונמצאת זקוקה ליבם בעל הקטנה ודוחה זיקתה נישואי אחותה הקטנה ואוסרתה עליו שאין נישואי קטנה כלום ואם יגרשנה לקטנה בגט שוב אינו יכול ליבם את הגדולה שאחות גרושתו היא אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיאון עוקר נישואין הראשונים ומותר ליבם הגדולה:

הרודה ונותן לסל - כגון שהיה לש את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים לפוטרו מן החלה:

הסל מצרפן - כשרודן מן התנור:

מאי אולמיה דהאי - דחלה מההיא דמיאון דפשטת לה מינה דאמרת ה"נ מסתברא הא שמעינן מההיא דמיאון דבשאר סדרי איכא הלכה כר"א:

ומשני מההיא דמיאון ליכא למשמע מינה דבשאר סדרים איכא דהתם משום דקאי ר' אלעזר כר"א ואיכא למימר משום דמסייע ר' אלעזר לר"א מש"ה הלכה כמותו בהא אבל משום דידיה לחודיה לא:

מלמדין את הקטנה - במילתא אחריתי היא בפ' ב"ש:

ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן ליה - התם דאמר שמואל בקמייתא הלכה כר"א ובאידך נמי הלכה כר' אלעזר ואמרי' צריכא דאי אשמועינן כו' אלמא ר' אלעזר ור"א לאו חד טעמא קאמרי מדאיצטריך לשמואל למימר בתרווייהו הלכה:

שממאנין את הקטנות - מבקשין מהן שימאנו כגון הנך דרבי אלעזר ור"א כדי לקיים מצות יבום:

ושמשיאין אשה - שהלך בעלה למדינת הים ושמעה מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר:

ושנסקל תרנגול - כדכתיב (שמות כ"א:כ"ט) והמית איש או אשה השור יסקל והוא הדין לכל חיה ועוף כדאוקימנא בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) דיליף שור שור משבת אלא שדבר הכתוב בהווה:

בן מ' יום - ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגתו:

קטנות דעלמא - ולעולם עדות בן בבא אדר' אלעזר קאי ולא אדר"א וה"ק כל קטנות שיבאו למאן לפנינו כי ההיא דר"א מלמדין אותן למאן:

ליתני נשים - שמשיאין נשים ע"פ עד אחד:

ונימא מאי נשים נשים דעלמא - כי היכי דאמר מאי קטנות קטנות דעלמא:

דוקא קתני - קטנות שתים אחת דר' אלעזר ואחת דר' אליעזר ואשה דליכא למימר הכי נסבה בלשון יחיד:

וכן אמר ר' אלעזר - אדשמואל קאי. ואמורא הוא והוא ר' אלעזר בן פדת ורבי אלעזר דמיאון תנא הוא והוא ר' אלעזר בן שמוע:

הורד והכופר - מין בשמים הן:

קטף - מין אילן ואין עושה פרי אלא שרף (יוצא ונוטף מהן) וזהו פריו:

יש להן שביעית - שצריך להפקירם ואסור לעשות בהן סחורה ולא אמרי' עצים בעלמא נינהו ושביעית אינה נוהגת בעצים כדאמרי' בלולב הגזול (סוכה דף מ.):

ביעור - כשכלה לחיה מן השדה. ואע"ג דיש להן שביעית איצטריך למימר יש להן ביעור דיש שיש לו שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא ואין לו ביעור כגון דבר המתקיים בארץ כל ימי החורף שאינה כלה לחיה מן השדה אבל כל דבר שיש לו ביעור יש לו שביעית:

וא"ר פדת - בריה דר"א בן פדת:

מאן תנא - להא דקתני יש להן שביעית דקסבר קטפא פירא ר' אליעזר כדאמר לקמן ר"א אומר המעמיד בשרף הערלה אסור:

שריתו קטפא - בשביעית:

כר"א בד' - ותו לא. אלמא בקטפא פירא לא עביד כוותיה לחומרא:

אומרה ברכה רביעית - להבדלה במוצאי שבתות ואינו כוללה בחונן הדעת:

ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר - בברכות ירושלמי:

דף ח:

והא קשיש מיניה טובא - דהא ר' אליעזר היה בימי ר"ג בנו של ר"ש הנהרג בהרוגי מלכות ובעל אחותו היה כדאמרי' בהזהב (ב"מ דף נט:) ור' חנינא בנו של ר"ג היה:

אור - ליל כניסתו:

מעין שמנה עשרה - שאומר בשבעה ברכות מעין שמונה עשרה כגון ג' ראשונות וג' אחרונות כתקנן ואומר הביננו באמצע ומסיים בשומע תפלה כדאמרינן בברכות (דף כט.) ויש בה מעין כולם:

המעמיד - חלב בהמה לעשות גבינה:

בקטפא דגווזא - בשרף הנוטף מן העץ דכעץ בעלמא הוי אבל קטף הוי שרף הפגין ומודו בהו רבנן:

לאו רבנן דפליגי עליה דר"א - בשאר אילנות וחזינן דבקטף סבירא להו כוותיה:

בתולת דמים - דמי נדה ולא דמי בתולים דאפילו נבעלה עדיין היא בתולת דמים:

לכהן גדול - שמצווה ליקח בתולה:

לכתובתה מאתים - דאם נבעלה תו לא מיקרי בתולה וכתובתה מנה:

למקח וממכר - שאם אמר לו קרקע בתולה אני מוכר לך נותן לו קרקע שלא נעבדה לפי שעושה פירות מרובין ושמנים:

שלא נקצצה - כן מנהג לקוצצה כדי שירבה עוביו ויוציא ענפים הרבה במקום החתך ונקרא סדן שקמה:

למקח וממכר - לפי שנוח לו בבתולה שילדה היא ויקצצנה ומתעבה:

ליתני נמי הא - ונימא ארבע בתולות הן:

שם לווי - כגון בתולה דמתניתין לאו בתולה סתם מיקריא אלא בתולת דמים דסתם בתולה בנשים היינו בתולת בתולים וכן קרקע בתולה וכן שקמה בתולה לא בעי שם לווי:

דתלי במעשה - שאינו מאבד שמו אלא ע"י מעשה אבל ראיית דם מאיליה באה ואבדה שם בתולה:

דהדר לברייתו - כגון זקנה שמסתלקין דמיה:

דקפיד עליה זבינא - נותן עיניו בכך כגון בתולה נוחה לינשא מבעולה וכן קרקע ושקמה אבל בתולת דמים אין אדם נותן עיניו בדמים דלא חייש אי חזיא אי לא חזיא:

דקפיץ עליה - שנוחה בתולה ללקוחות כגון בתולת בתולים וקרקע ושקמה אבל בתולת דמים כל כמה דחזיא ניחא ליה טפי כדאמרינן:

רשושין - אבנים דקין שקורין פרדוי"א. לשון אחר רגבי אדמה קשין שאין עפרם מתפזר:

חרס - מכיתת חרשים:

בידוע שנעבדה - דאי לא נעבדה חרס זה מאין בא לתוכה:

צונמא - סלע:

דילדה לז' - שמא ניכר עוברה לשליש ימיה דהיינו שני חדשים ושליש קמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים:

דיה שעתה - לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלאו הריון הוא ונטמאו טהרות דמעת לעת של ראיה:
זכר לדבר - דהריון רוח שמיה הריון:
קשתה שני ימים - בתוך אחד עשר ימי זוב ולשלישי נמי ראתה ואח"כ הפילה רוח בו ביום ולא שפתה מן הצער הרי לידה זו בזוב וצריכה שבעה נקיים וקרבן לזיבתה דכיון דלאו ולד הוא הויא זיבה מעליא:

דף ט.

קושי סמוך ללידה - שלא שפתה בינתים ודם הקושי מחמת הולד הוא בא:
רחמנא טהריה - מזיבה בתוך י"א יום בפרק בנות כותים (לקמן לו:):
אמר רב פפי - אין ודאי דלאו לידה היא אבל לענין דיה שעתה חשיב ולד דמעת לעת דרבנן:
רב פפא אמר - אף על גב דלאו ולד הוא אפילו הכי דיה שעתה דטעמא דמעוברת דיה שעתה משום דראשה ואבריה כבדין מחמת חולי ולפיכך דמיה מסולקין הלכך בהריון של רוח נמי ראשה ואבריה כבדין:
ואח"כ הוכר עוברה - סמוך לראייתה מיד:
וסתות דאורייתא - אותה בדיקה שהצריכוה לאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה למשה מסיני דאורח בזמנו בא ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחזקינן לה טמאה לקמן בפרק כל היד (דף טז.) וקא מבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עיבורה מהו:
אם היתה במחבא - מחמת פחד כרכום או ליסטין:
ה"ג אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה כו':
ה"נ - במעוברת הואיל ודמיה מסולקין טהורה:
ומטמאה מעת לעת - שאין הדבר תלוי אלא בהנקת התינוק לפי שהדם נעכר ונעשה חלב וכיון שמת חוזר הדם לקדמותו:
לפיכך - כיון דביניקה תליא מילתא אם היתה מניקתו כו':
דיה שעתה - אע"פ שמת שאין הטעם תלוי ביניקת הולד אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקין ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חדש הלכך לא שנא מת לא שנא חי:
לפיכך - כיון דלאו בתינוק תליא מילתא אם היתה מניקתו כו' שהרי לסוף כ"ד חדש חוזר הדם:
נפשה - דמה:

למה לי - כיון דאמר הרי היא ככל הנשים אלמא בתינוק תליא מילתא פשיטא דאם מניקתו לעולם דדיה שעתה:

מהו דתימא רבי יוסי תרתי איתי ליה - דם נעכר ואבריה מתפרקין והיכא דמת בתוך כ"ד חדש דיה שעתה משום דעדיין לא חזר דמה והיכא דמניקתו חמש שנים נמי דיה שעתה אף על פי שחוזר נפשה לסוף כ"ד חדש. הנקת תינוק עוכרת לדם ונעשה חלב:

קמ"ל - לפיכך דדוקא קאמר רבי יוסי שאין הטעם תלוי אלא בפירוק אברים בין יונק בין שאינו יונק דיה שעתה כ"ד חדש לא פחות ולא יותר אבל לפיכך דר"מ לא איצטריך דלר"מ אין סילוק דמים תוך כ"ד חדש טפי מלאחר כ"ד חדש דאי יש סילוק אמאי אמרינן דכי מת תוך כ"ד חדש מטמאה מעת לעת וכיון דאין סילוק אין חזרה והלכך כי מניקתו לעולם על כרחך דיה שעתה:

מ"ט דר"מ - כלומר מנ"ל לר"מ דדם נעכר ונעשה חלב:

טהור מטמא - חלב מדם:

לא אחד - בתמיה. כלומר יחידו של עולם:

ורבנן אמר רבי יוחנן - כלומר ורבנן האי קרא מאי עבדי ליה לכדרבי יוחנן כו':

ועוד נוגע לא בעי כבוס - דכתיב ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב:

הניחא למאן דאמר כו' - פלוגתא היא במסכת זבחים בפ' כל הזבחים שנתערבו (זבחים דף פ.):

כדי שיטבול ראשי גבעוליו - של אזוב ולא שיספוק בקינוח:

אמרתי אחכמה - בטעם זה למה מזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיא רחוקה ממני:

דף ט:

ימי טומאה וימי טהרה - מראייה ועד ראייה שלשים יום ימי טומאה עשרה שבעה לנדה ושלשה לזיבה ועשרים ימי טהרה:

הרי היא ככל הנשים - דכיון דעשתה כך שלש פעמים אין זה סילוק דמים אלא שינוי וסת. וכי תימא תיגלי מלתא למפרע שאף בראשונה מתוך שדמים מצויין בה ראתה ונטמא טהרות למפרע לא אחמור רבנן כולי האי במעת לעת:

בשכיונה - שראתה שלש ראיות הללו בתשעים יום או ביום תשעים ואחד:

אלא אפילו פיחתה - כגון ראשונה לתשעים ושלשה ושניה לסוף תשעים ושנים ושלישית לתשעים ואחד או הותירה כגון ראשונה לצ"א יום ושניה לצ"ב ושלישית לצ"ג אפילו הכי מטמאה מעת לעת. ולקמן פריך מאי אפילו הא ודאי הכי הוא דמטמאה מעת

לעת דכיון שפיחתה או הותירה במה נטהר וסת אין כאן סילוק דמים אין כאן אבל אם כוונה יש כאן וסת ודיה שעתה:

איפכא מיבעי ליה - ולא כשפיחתה או הותירה בלבד אמרו חכמים שתטמא מעת לעת:

אלא אפילו כיונה - דאיכא למימר יש כאן קביעות וסת ודיה שעתה אפילו הכי מטמאה מעת לעת כרבנן דפליגי עליה דרבי דוסא:

ואיבעית אימא - סמי מכאן אפילו ורבי דוסא היא והכי קאמר ולא כשכיונה דאי כיונה קבעה וסת ודיה שעתה אלא שפיחתה והותירה:

בהיתלו - שם מקום:

שני בצורת הוו - ואיכא הפסד מרובה חששו:

לאחר שנזכר - שלא יפה הורה:

שניה דיה שעתה - שבראייה ראשונה לא הוחזקה בדמים הואיל ולא הגיע זמנה לראות עד שתתחזק כשאר חזקות:

שלישית מטמאה מעת לעת - וכדאמר לקמן דהא מתניתין רבי היא דאמר בתרי זימני הוה חזקה הלכך בשני ראיות הוחזקה להיות דמים מצויין בה ומשהוחזקה ואילך גזור בה רבנן מעת לעת:

עברו עליה שלש עונות וראתה - סילוק דמים הוא זה ואפילו בהגיע זמנה לראות אית ליה להאי תנא דעברו עליה שלש עונות דיה שעתה כדקתני סיפא ור' אליעזר היא דאמר במתניתין כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה כדלקמן:

בס"א אינו ה"ג **ת"ר תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים** - ואע"ג דלגבי בתולת דמים במתני' תנן במה אמרו דיין שעתן בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת הני מילי בהגיע זמנה לראות דמים דדמים מצויין בה ובחדא זימנא איתחזקה אבל זו שאינה ראויה לראות צריכה שתתחזק בחזקה גמורה ובתרי זימני הויא חזקה דהא מתניתין רבי היא וכדמוקמינן ליה לקמן הילכך בשתי ראיות הויא חזקה ובשלישית מטמאה מעת לעת ובההיא ראייה דאיתחזק בה לא גזרו רבנן טומאה למפרע כי היכי דבתולה דמתני' דהגיע זמנה לראות דמיחזקה בחדא ראייה ואמרו רבנן דיה שעתה באותה ראייה אף זאת המוחזקת בראייה שניה דיה שעתה עד שתראה את השלישית:

עברו עליה שלש עונות - לאחר שהוחזקה וראתה:

דיה שעתה - כרבי אליעזר אוקמינן לה לקמן דאמר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה כדקתני סיפא אף בהגיע זמנה וראתה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה אלמא ר"א היא:

ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה - לקמן בעי גמרא דאי לא עברו עליה שלשה עונות שניות אלא לסוף עונה חזאי כשאר נשים מאי לפי שיש לנטות הדבר לשני צדדים כדבעי לפרושי בסיפא:

ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה מטמאה מעת לעת - דאיגלאי מילתא דהנך הפסקות לאו סילוק דמים הם אלא שינוי וסת ולא שכיונה אלא שפיחתה והותירה כדאמרינן לעיל ואף על גב דלרבי הוי חזקה בתרי זימני והוכחה דשינוי וסת לדילוגו לאו סילוק דמים הן אפילו הכי לא מטמאינן לה בשניה מעת לעת דכיון דלא הגיע זמנה לראות הויא הפסקה ראשונה מחזקינן לה בחוזרת לקדמותה שלא יהו עוד דמים מצויין בה וצריכה שתתחזק כבתחלה ופעם ראשונה ושניה דיה שעתה ושלישית מטמאה מעת לעת הלכך ראייה הסמוכה לה לשלש עונות קמאי היא ראשונה והסמוכה לשניה היא השניה ובשלישית תטמא מעת לעת ואף על גב דבהפסקה חזיתה שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים. ע"כ:

וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת - דהיינו בתולה דמתניתין דתנן בה במה אמרו דיה שעתה בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת:

עברו עליה כו' - רבי אליעזר היא דאמר אפילו ילדה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה:

אמר מר - גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה שלש פעמים ואחר כך עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה:

דף י.

הדר קא חזיא בעונות - אחר ראיה זו:

מאי - דיה שעתה או מטמאה מעת לעת מי אמרינן הא דקתני בתרה ועוד עברו עליה ג' עונות דוקא קתני עברו דאי חזאי לסוף עונה מטמאה מעת לעת דאע"ג דלא הגיע זמנה כיון דהוחזקה רואה קודם הפסקת ג' עונות ראשונות הרי היא כהגיע זמנה וכי הפסיקה בראשונות וראתה דיה שעתה בההיא ראיה כר"א וכי חזיא תו לסוף עונה מטמאה מעת לעת ככל אשה שעברו עליה ג' עונות דאין דיה שעתה אלא בראשונה אבל היכא דחזרו ועברו ג' שניות וראתה דיה שעתה בההיא ראיה כר"א. ואע"ג דלא חזינן דקמיירי רבי

אליעזר אלא בהעברה ראשונה מיהו מודה דדיה שעתה בשניות עד דתתחזק או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דרישא רבי היא סיפא כרשב"ג דאי כרבי כיון דחזאי בעונות הוה מדמינן לה להגיע זמנה כי חזאי בהפסקה נמי כיון דתרי זימני חזאי בהפסקה איגלאי מילתא למפרע דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים ובשניה מטמאה מעת לעת שאין זו צריכה להתחזק בדמים או דילמא אי חזאי לסוף עונה נמי כ"ש דדיה שעתה דמוכח מילתא דהפסקה ראשונה זו סילוק דמים היתה ולא שינוי וסת ויש לומר חזרה לקדמותה וצריכה להתחזק עוד אחר ההפסקה בשתי ראיות כבתחלה. והאי דנקט ועוד עברו וראתה דיה שעתה רבותא אשמעינן אע"ג דתרי זימני חזאי בהפסקה לא אמרינן איגלאי מילתא דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים ותטמא בשניה מעת לעת אלא אפילו לרבי דיה שעתה דהפסקה קמייתא לעולם בחוזרת לקדמותה נדון אותה ולא דמיא להגיע זמנה וצריכה שתתחזק בשתי ראיות ובג' תטמא מעת לעת כדקתני ואזיל:

אמר רב גידל פעם ראשונה - היא הראיה הסמוכה להפסקה ראשונה:

ושניה - היא הראיה שתראה לסוף עונה דיה שעתה:

ושלישית - אם תראה עוד לסוף עונה:

מטמאה מעת לעת - והאי דנקט תנא ועוד עברו עליה ג' עונות רבותא הוא דנקט כדפי' דכל שכן אי חזאי בעונות דמוכחא מילתא דהפסקה קמייתא סילוק הואי וכולה רבי היא:

ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה הדר קחזיא בעונות - אחר ראיה זו:

מאי - דיה שעתה או מטמאה מעת לעת מי אמרינן הא דהדר תנא בתרא ראיה שלישית בהפסקה דוקא נקט דהכא הוא דמטמאה מעת לעת דאיגלאי מילתא דשינוי וסת הואי הפסקותיה לראות בדילוג שהרי הוחזקה בהפסקות וא"נ לא חשבת להפסקה קמייתא בהדייהו הא מחזקא בתרתי בתרייתא אבל אי חזיא לסוף עונה הרי היא דיה שעתה דלא אתחזק בדילוג ואמרינן הפסקה שניה נמי חוזרת לקדמותה וכל דמיה מסולקין וצריכה להתחזק בשתי ראיות אחת הסמוכה להפסקה שניה והשניה היא שתראה לסוף עונה ובשלישית תטמא מעת לעת או דילמא כולי האי לא אמרינן דחזרה לקדמותה ובהפסקה שניה דייניגן לה כהגיע זמנה והפסיקה וראתה דבההיא ראיה לחודה הוא דדיה שעתה אבל בשניה תטמא מעת לעת. והאי דנקט תנא בשלישית ועוד עברו עליה וראתה מטמאה מעת לעת הדין נמי אם לא עברו ורבותא אשמועינן דלא תימא כל ראיה הסמוכה להפסקה דיה שעתה אלא כיון דאיתחזק בדילוג אמרינן שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים:

אמר רב גידל אמר רב - ראשונה לסדר ראיות הללו שאנו עסוקין בהן לישאל קא חזיא בעונות מאי היא הראיה הסמוכה להפסקה שניה דעלה קיימינן דיה שעתה ושניה היא הראיה שתראה לסוף עונה מטמאה מעת לעת. והא דתנא הפסקה שלישית גבי מעת לעת לרבותא הוא דנקט כדפרישית דלא תימא כל ראיה שלאחר הפסקה תהא דיה שעתה:

מני רבי היא - דהא בין רישא בין סיפא כרבי שנינן לה:

אימא סיפא - דהגיע זמנה לראות אתאן לר"א דאמר כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה. ומרישא דאיירי בלא הגיע זמנה לא מצי למיפרך ליה דאיכא למימר בההיא אפילו רבנן מודו דחוזרת לקדמותה היא:

ובעונות סבר לה כרבי אליעזר - בהפסקת שלש עונות סבר לה כרבי אליעזר:

והא לאחר שנזכר קאמר - למדנו שהוקשה בעיניו על שעשה כמותו:

ובוסתות סבר לה כרבי - דאמר בתרי זימני הויא חזקה לכל דבר:

כתם שבין ראשונה לשניה - שנמצא בבגדה של תינוקת שלא הגיע זמנה ודאי טהור דאכתי לאו בחזקת דמים היא ואמרינן לעיל (דף ה.) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו סדינין שלה כו':

חזקיה אמר טמא - דהא בתרי זימני איתחזקה בדמים והויא חזקה דאילו הדרא חזיא מטמיא למפרע אלמא בחזקת דמים הוחזקה:

ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם - כלומר כל זמן שלא נהגנו בה עדיין תורת מוחזקת בדמים לטמאה למפרע לא גזרו על כתמה:

דף י:

מתקיף לה רבי אלעאי - לחזקיה מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין בתולה שנשאת יש שדמיה טהורין עד שתחיה המכה דתלינן בבתולים ויש שדמיה טהורין ד' לילות ויש שדמיה טהורין כל לילה הראשונה כדאמרינן פרק בתרא (לקמן דף סד:) וכולהו קי"ל דכל זמן שדמיה טהורין אין לה כתם דקתני בפ' האשה (לקמן דף ס.) ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה ובבתולה שדמיה טהורים מהתם שמעינן דאין לה כתם ואע"ג דראתה פעם אחת דלא מפלגינן בין הגיע זמנה ללא הגיע בין שראתה פעם אחת בבית אביה שהיא אחת מן הבתולות שדמיה טהורין והא הכא דאילו חזת בשינוי מראה דמיה מטמאה מעת לעת דהגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה אפילו הכי לא מטמאינן כתמה ומ"ש הך מהא:

זו שירפה מצוי - בתולה שדמיה טהורין שרף שלה מצוי מחמת בתולים הילכך כתמה טהור דתלינן בדם בתולין:

וזו אין שירפה מצוי - לטהרה ולתלות בו:

רוקה ומדרסה בשוק טהור - כגון שנמצא רוקה בשוק וקים לן שקודם לכן ראתה ב' פעמים ואין אנו יודעים אם נדה היא אם לאו מספיקא לא מחזקינן לה כספק הרוקין הואיל ולא הוחזקה רואה:

ולא ידענא כו' - עולא הוא דקאמר לא ידענא אי א"ר יוחנן מסקנא דהא מילתא דקאמר כתמה נמי טהור מדעתיה או משמיה דר"ש בן יהוצדק כרוקה ומדרסה:

דבריו של אחד במקום שנים - אי אמר להא וכתמה נמי טהור משמיה דריבה הוי חזקיה דאמר לעיל טמא אחד במקום שנים דהא פליג עליה ר' יוחנן לעיל מלביה וחזינן דקאי ר"ש כוותיה:

ה"ג אמרו כר"ש בן יהוצדק - בשמו של ר"ש בן יהוצדק וה"ל חזקיה אחד במקום ב' וש"מ הלכה כר' יוחנן:

אינה אלא ראיה אחת - לאחזוקה כרואה ודיה שעתה עד שתפסוק ותחזור ותראה שתי ראיות:

ולא מבעיא פוסקת - וחוזרת ורואה:

ושופעת כל שבעה - סמי מכאן אפילו:

מדלפת - טיף אחר טיף:

אינה כרואה - דמשמע דאפילו כראיה אחת אינה חשובה:

אלא כפוסקת - והוו להו ראיות טובא והוחזקה רואה ולכשתפסוק ותחזור ותראה מטמאה מעת לעת:

ופרכינן מכלל דשופעת דאמר לעיל אינה אלא ראיה אחת היינו דשופעת כי נהרא בתמיה כיון דמדלפת אינה חשובה שופעת וא"א להיות שופעת כמעין כל שבעה וחיה:

בחזקת טומאה - כלומר בחזקת דמים מצוים בהם:

שמעוותות אותן - כלומר מסרטין לה בצפורן ומייתו לה לידי ראיה:

מבפנים - שסיכת שמן מביא הדם אם זמנו הוא:

פתחת בתרתי - מעוברת ומניקה:

וסיימת בחדא - דקאמר דיה שעתה דיין שעתן מיבעי ליה:

מעוברת והיא מניקה - שנולד עוברה ומניקתו א"נ מניקה ונתעברה והוא הדין למעוברת גרידתא והא דנקט מעוברת והיא מניקה לומר לך שמצטרפין ימי מניקה לימי עיבורה לג'

עונות כגון שהפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה או חלוף דהכי משמע מעוברת והיא מניקה בתוך הפסקת העונות הללו:

ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה - כגון אם היתה מניקה ונתעברה והפסיקה תחלת עונה קצת בימי מניקותה והשלימה בימי עיבורה:

אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משכחת לה - דילדה ולא חזאי הא ראתה דם בלידתה ונמצא שלא עברו עליה ג' עונות:

תני חדא - ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה ולא תיתני ימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה:

אכולהו - ד' נשים כולהו קתני לה דבשניה מטמאה מעל"ע:

בתולה וזקנה - בתולה כיון דראתה פעם ראשונה ושניה הוחזקה רואה. זקנה נמי כיון דאיתחזקא תרי זימני אחר ג' עונות אישתכח דלאו סילוק דמים הוא אלא דילוג וסת:

אבל מעוברת ומניקה - ודאי דמיה מסולקין ואפילו לא נסתלקו מתחלתן מסתלקין והולכין הן תדיר. ברוך:

דף יא.

שופעות - לאו דוקא:

קפצה - הוי אונס:

קפצה וראתה - ג' פעמים קבעה לה וסת כדמפרש ואזיל:

אילימא לימים - כגון קפצה באחד בשבת וראתה וקפצה באחד בשבת וראתה וכן שלישית קבעה לה וסת באחד בשבת וכל זמן שתראה עוד באחד בשבת ואפילו בלא קפיצה דיה שעתה ואם הגיע אחד בשבת ולא בדקה עצמה טמאה מספק דאורח בזמנו הוא בא כל יומא באחד בשבת:

דלא קפיץ לא חזאי - אלמא לאו וסתה הוא:

אלא לקפיצות - כיון דראתה שלש פעמים על ידי קפיצה הורגלה לראיית קפיצה ובכל יום שתקפוץ מחזקינן לה ברואה ואם לא בדקה טמאה ואפילו שאר ימות שבת:

לימים ולקפיצות - כל אחד בשבת שתקפוץ מחזקינן לה ברואה דזמנה הוא לראות באחד בשבת על ידי קפיצה:

לימים לחודייהו פשיטא - דלא קבעה:

דיומא הוא דקא גרים - ויהא באחד בשבת וסתה אפילו בלא קפיצה:

קמ"ל - הא דאמר דלא קבעה וסת לימים דקפיצה דאתמול גרמה לראייה דהאידנא ואין לה וסת באחד בשבת בלא קפיצה ולא לקפיצה בלא אחד בשבת מדלא חזיא מאתמול:

מתני' אע"פ שאמרו דיה שעתה - באשה שיש לה וסת:
צריכה להיות בודקת - בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים:
חוץ מן הנדה - משראתה יום אחד טמאה שבעה ואינה צריכה בדיקה כל שבעה שהרי בלא ראייה היא טמאה:
והיושבת על דם טוהר - דלמה לה בדיקה אפילו תראה דם טהורה היא:
ומשמשת בעדים - אע"פ שיש לה וסת צריכה לשמש בעדים ולבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש:
ובתולה שדמיה טהורין - ד' לילות דהיא אינה צריכה לשמש בעדים שהרי דמה טהור ואפילו נשתנו מראה דמיה הואיל ושמשה אמרינן דמשום תשמיש נשתנה אבל שחרית וערבית היכא דלא שמשה אחר בעילה ראשונה צריכה בדיקה כדמפרש בגמרא שמא נשתנו מראה דמים שלה:
ופעמים צריכה להיות בודקת - כל אשה:
שחרית ובין השמשות - שחרית להכשיר טהרות של לילה ערבית להכשיר טהרות של יום כדאמרינן טעמא בריש פירקין:
לשמש את ביתה - עם בעלה:
גמ' מתוך ימי זיבתה - כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בט"ו לחודש כשעומדת בימים שהיא ראויה לזיבה דהיינו י"א יום שבין נדה לנדה וחזרה וראתה בראש חודש ובט"ו לחודש וחזרה וראתה בט"ו לחודש ולא ראתה בראש חודש שלפניו שקבעה לה וסת לט"ו בחודש ומצטרפין תרתי ראיות דימי זיבה להך ראייה לקביעות וסת:
ואין אשה קובעת לה וסת בימי נדתה - כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בחמישי בחודש דהיינו בימי נדות וחזרה וראתה עוד פעמים בחמישי בחודש לא קבעה וסת שאין ראיית ימי נדה ראייה לקבוע שהיא עלולה לראות בימי נדותה:
שפיר - קתני במתניתין דלא בעיא בדיקה דאי לטמויי טמאה היא ואי לקבוע וסת ולידע אם תשנה וסת שלשה פעמים ליום אחר שאינה למודה עד עכשיו הא אמרת דלא קבעה:
ממעין סתום - כדמפרש אליבא דר' יוחנן בשילהי פ' בנות כותים (לקמן דף לט:) כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרים וחמשה וריש ירחא דהוה ראייה בתרייתא בימי נדותה דאפילו הכי הוה קביעות וסת בריש ירחא כדמפרש התם דאמר וסתה בריש ירחא קבעה והא דאקדים וחזאי דמים יתירי איתוספו בה דהא ודאי קבעה משום דתחילת הוסת הוחזק ממעין סתום וגם ראייה אחרונה חשבינן לה כמעין סתום כדאמר הא דאקדים וחזאי תוספת דמים הוא אבל ממעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת

יהו בתוך ימי נדה כי מתניתין (דלא מיירי בתחלת נדה דהא לא מפליג בה מידי אלא סתמא קתני חוץ מן הנדה) הילכך לא בעיא בדיקה בימי נדות שהרי נפתח מעינה ואפילו היא רואה לא תקבע וסת. לישנא אחרינא ממעין סתום שראתה היום ופסקה וחזרה וראתה ברביעי או בחמישי לנדתה אבל ממעין פתוח כגון שלא פסקה וראתה א' ב' ג' ד' לחודש וראתה פעם שניה בד' בחודש וכן שלישית לא מהניא ראייה דרביעי בחודש דנדות קמא למיקבע ומתניתין במעיין פתוח וראשון ישר בעיני:

מבקשת לישב - כשכלין ימי לידה כגון בשביעי לזכר או יום י"ד לנקבה לא בעיא בדיקה דהא אפילו אינה רואה היא טמאה:

הניחא לרב דאמר - בפרק בנות כותים (לקמן דף לה:):

מעין אחד הוא - דם הבא בתוך ז' של לידה ודם הבא לאחר שבעה ממעין אחד הוא:

התורה טמאתו - תוך שבעה לזכר וי"ד לנקבה:

והתורה טהרתו - כל ימי הטוהר:

שפיר - קתני מתניתין דלא בעיא בדיקה דהא בין פסקה ובין לא פסקה טמאה היום וטהורה למחר:

אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן - נפתח הטמא כל ימי הלידה ונסתם הטהור ולסוף שבעה לזכר וי"ד לנקבה נסתם הטמא ונפתח הטהור ואוקימנא התם דשופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ס"ל ללוי דאפילו בשמיני לעולם היא טמאה עד שתפסוק דהא לא נסתם הטמא תבדוק בשביעי דילמא וכו':

דף יא:

ב"ש היא דאמרי - בפרק בנות כותים מעין אחד הוא:

יושבת קתני - שכבר נכנסו ימי טוהר:

דילמא קבעה לה וסת - תוך שמונים דנקבה ג' ראיות מעשרים לעשרים לרשב"ג ולרבי ב' ראיות משלשים לשלשים שכשיכלו ימי טוהר ה"ל וסת לעשרים:

המכה - מכת בעילה דכל זמן שתהא רואה דם מחמת תשמיש דם בתולים הוא:

לא שנו - אבית הלל קאי:

שלא פסקה - ממראות דם:

מחמת תשמיש - דכל זמן ששמשה ראתה:

וראתה שלא מחמת תשמיש - כלומר אפילו חזרה וראתה ביום שלא מחמת תשמיש מחזקינן לה בדם בתולים הואיל ומחמת תשמיש לא פסקה:

אבל פסקה מחמת תשמיש - ששמשה פעם אחת ולא ראתה ואחרי כן ראתה בין שראתה מחמת תשמיש בין שלא ראתה מחמת תשמיש טמאה דאמרינן כיון דבשעת תשמיש פסקה פעם אחת רגלים לדבר שהבתולים כלו כבר וזה ממקום טמא ירד:

נשתנו מראה דמים - ממראה דם בעילה ראשונה:

תשמש בעדים - אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש:

כאן ששמשה - הא דקתני שאינה משמשת בעדים משום דשמשה עכשיו דאי נמי חזיא לאחר תשמיש ונשתנו מראה הדם טהורין:

דאימור שמש עכרן - אבר התשמיש:

כאן שלא שמשה - הא דאמר נשתנו מראה דמים שלה טמאה שלא שמשה היום אלא בטהרות עסקה סמוך לבדיקה הילכך לענין טהרות שחרית וערבית בעיא בדיקה ולפני תשמיש היינו טעמא דלא בעיא בדיקה דכיון דלאחר תשמיש לא בעיא בדיקה לפני תשמיש נמי לא אצרכוה רבנן דאמרינן לקמן כל לבעלה לא בעיא בדיקה אלא מגו דבעיא בדיקה לאחר תשמיש לטהרות בעיא נמי בדיקה לפני תשמיש לבעלה והכא ליכא מגו. לישנא אחרינא כאן ששמשה לאחר תשמיש ראשון לא בעיא בדיקה ואפילו שחרית וערבית ואפילו נשתנו אימור שמש עכרן והא דתני נשתנו טמאין כשלא שמשה לאחר לילה הראשון ולאו טעמא הוא דא"כ אפילו לא נשתנו נמי טמאה דהא עברה עליה לילה אחת בלא תשמיש אמרינן לעיל דטמאה:

לא שנו - הא דתנן שחרית וערבית בודקת:

אבל לבעלה מותרת - בלא בדיקה:

פשיטא שחרית תנן - דטהרות הוא דהא אין משמשין מטה ביום:

מגו דבעיא בדיקה לטהרות - לאחר תשמיש שמא ראתה לאחר תשמיש מחמת תשמיש:

בעיא נמי בדיקה לבעלה - לפני תשמיש:

הא נמי תנינא - במתני' פ"ב (לקמן טו.):

בחזקת טהרה לבעליהן - ומתניתין דקתני דבעינן בדיקה על כרחך הכי מתרצת לה מתניתין דהכא בעסוקה בטהרות והתם בשאינה עסוקה בטהרות:

והא מתני' דהכא ביש לה וסת עסקינן - דקתני ואע"פ שאמרו דיה שעתה וכו' והא ודאי בשיש לה וסת ועלה מיירי שמואל ואמר אבל לבעלה מותרת אבל אין לה וסת לא קאמר:

בין יש לה בין אין לה - דכיון דאמר יש לה וסת בעיא בדיקה כ"ש דאין לה וסת ואכולהו קאמר שמואל אבל לבעלה מותרת. והא דאיירי מתניתין ביש לה וסת הא קא משמע לן דאף על גב כו':

והאמר שמואל חדא זימנא - דאפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה אלא אם כן רגילה לעשות טהרות:
ואוקימנא - לקמן:
במה דברים אמורים - דבעיא בדיקה:
לטהרות - כלומר בעסוקה בטהרות אבל לבעלה גרידא שאינה עסוקה בטהרות לא:

דף יב.

כשיעור וסת - מיד לאחר בעילה בחטאת דאמרינן לקמן בפ"ב (דף יד.) נמצא על סדין שלה אותיום כלומר מיד לאחר בעילה חייבין בקרבן דודאי דם הוה בשעת ביאה:
לבדיקה - לחורין ולסדקין הילכך כשיעור וסת לא משכחת לה:
לשמש - אבר:
ועד - סדין שמקנחת בו:
לקינוח - מבחוץ. אם בקינוח מצאה דם בכשיעור הזה חייבין חטאת אבל אם בבדיקתה מצאה כבר ארך השיעור שהרי לא בצד המשקוף עומד אלא בידה אוחזתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת:
מהו שתקנח - אשה שאינה עסוקה בטהרות מי בעיא קינוח לאחר תשמיש כשיעור וסת לידע אם תמצא דם ויהא בעלה חייב חטאת:
מהו שתבדוק - בדיקה ממש:
באשם תלוי - דאמרינן לקמן (שם:) נמצא על שלה לאחר זמן יותר מכשיעור וסת חייבין באשם תלוי דספק הוה דם בשעת ביאה ספק בא לאחר מכאן:
א"כ - שתצריכנה לבדוק אחר ביאה:
לבו נוקפו - קודם ביאה והא דתנן לקמן (שם.) דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים בעסוקות בטהרות:
וזהו עדן של צנועות - כלומר מדת חסידות שנו כאן ולאו חיובא הוא דאמרינן בפרק שני (שם.) הצנועות מתקנות להן שלישי לתקן את הבית. זהו עדן אלפני תשמיש קאי:
אין בודקת בו לפני תשמיש אחר - לפי שמטונף וכהה מראית ליבונו בבדיקה ראשונה ושוב אין נראית בו טיפה כחרדל:
יש לה וסת לא בעיא בדיקה - בתמיה. והא קתני מתניתין ביש לה וסת דבעיא בדיקה כיון דעסוקה בטהרות. ולקמן פריך לישני ליה הא בשאינה עסוקה בטהרות ומשני קסבר שמואל כי אינה עסוקה אפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה הואיל ואינה עסוקה בטהרות:

ערה - דחזיא לעסוקי בטהרות בעיא בדיקה לבעלה אי נמי דליכא טירחא לצעורה אבל ישנה איכא צערא ולא אטרחוה רבנן אי נמי ישנה דלא חזיא לטהרות אפילו רגילה לעסוק בטהרות לא בעיא בדיקה:

לטהרות בעיא בדיקה - כלומר העסוקה בטהרות בעיא בדיקה אפילו לבעלה:

לבעלה לא בעיא בדיקה - היכא דאינה עסוקה:

אין לה וסת אפילו לבעלה - גרידא דאינה עסוקה בטהרות בעיא בדיקה:

כל לבעלה - בלא טהרות:

לא בעיא בדיקה - אפילו אין לה וסת הילכך הא דאמר שמואל אסורה לשמש עד שתבדוק בעסוקה [בטהרות] קאי והיינו דאמר לעיל ואוקימנא בעסוקה בטהרות:

כיון שתבעה - לתשמיש:

אין לך בדיקה גדולה מזו - דאי לא קים לה דטהורה היא הוה בדקה ובדיקה דקאמר שמואל לעיל בתביעה סגי ולבי מגמגם:

כי הא מתניתא - בעיא בדיקה או תביעה:

דף יב:

סודני - תלמיד חכם על שם (תהלים כה) סוד ה' ליראיו:

לא - בעיא בדיקה דכי מצטרכא לה בדיקה מיגניא באפיה.

ל"א מהו למעבד כי הא מתניתא דלא בעיא בדיקה דאיהו ס"ל באין מן הדרך לאו דוקא וכ"ש יושב בביתו. אמר ליה סודני רב פפא מטיל שכר הוא כדאמר באיזהו נשך (ב"מ דף סה.) שיכראי לא פסיד ומטיל שכר נקרא סודני כדאמרינן בערבי פסחים (פסחים דף קיג.) תמרי בחלוזך לבי סודנא רהוט:

לא מיגניא באפיה - בתמיה. אם אתה מצריכה בדיקה והלא תמאס ותתגנה בפניו:

דלמא אינהו מחמירי אנפשייהו - ומצריכים בדיקה לנשותיהן ומורים לאחרים היתר כהילכתא דאוקימנא דלא בעיא בדיקה לפיכך שאל לנשותיהן דאיהו נמי בעי לאחמורי כוותייהו. לישנא אחרינא אינהו מחמירי אנפשייהו ומורים דצריכה בדיקה להחמיר והם אין מצריכין נשותיהן לבדוק ושיבוש הוא דלאו היינו מחמירי אנפשייהו אלא מקילי אנפשייהו ומחמירי לאחרים וחלילה לעשות כן:

ולא פירות - שאוכל בעלה מנכסי מלוג שלה ולא אמרינן כיון דאין לה כתובה הימנו אישתכח דלאו אשתו היא וליהדר לה פירי דאכל:

ולא מזונות - אם הלך למדינת הים קודם שגרשה אין בית דין פוסקים לה מזונות מנכסיו:

ולא בלאות - כגון אם הכניסה לו בגדים בשומת כתובתה ואמרינן בכתובות (דף עט:) עיילא ליה גלימא מכסי בה ואזיל עד דבלי וזו כשמגרשה אע"ג שקצת הבלאות קיימין אין מחזירין לה:

בשני עדים - סדינין:

עותוה - אי חזאי:

תקנוה - אי לא חזאי:

אוי לבעלה - כדמפרש לקמן:

מזונות - תנאי כתובה הן את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי ובלאות נמי משומת כתובה הן ששמו לה מה שהיא מכנסת והוא מקבלן עליו לשלם לכשימות או לכשיגרשנה כמו שאנו כותבין ודין נדוניא דהנעלת ליה וכו':

ובניה ממזרים - הילכך אומרים לו הוי יודע שהמגרש את אשתו משום וסת לא יחזיר ואפילו היא חוזרת וקובעת ותו לא מצי למימר אילו הייתי יודע שכך כו' שהרי התרו בו וגמר בדעתו וגרשה והכי נמי אמרינן גבי מוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר במס' גיטין (דף מו.):

דבעי לאגבויה כתובתה - והכי קאמר ליה את אמרת אין לה כתובה ואנא סבירא לי אוי לו לבעלה שנחסר ממונו דודאי יש לה כתובה:

דמקלקלה ליה - את אמרת משמשת בעדים אוי לבעלה דדילמא לא חזיא לפני תשמיש וחזיא בשעת תשמיש:

הא אמר שמואל חדא זימנא - כדמותיב ואזיל מדר' אבא בר ירמיה ומינה שמעינן דס"ל לשמואל דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה לבעלה ושאינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה:

מאן דמתני הא לא מתני הא - לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי רב יהודה דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דר' אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יהודה. ואי קשיא הא רב יהודה נמי אמרה דאמר רב יהודה לעיל גבי מתני' דקתני לעיל ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה כו' לאו פירכא היא דרב יהודה לא אשמועינן התם בעסוקה מידי דממתני' הוה שמעינן בין עסוקה בין אינה עסוקה ואתא רב יהודה למימר ואשמועינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה והכא אשמועינן דהלכה כר"ח וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה והכא עיקר. ואית דמפרשי כי האי לישנא והאמר שמואל חדא זימנא לעיל דאוקימנא למתני' דקתני משמשת בעדים בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא כו' לעולם

בשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יהודה לא תקשי אמוראי נינהו אליבא דשמואל וטועין בדבר דא"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא איהו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה:

דף יג.

מתני' כל היד המרבה לבדוק - שבודקת תמיד שמא ראתה:
בנשים משובחת - שמתוך כך לא אתי לידי ספק טומאה ובעלה לא אתי לידי איסורא:
ובאנשים - שבודק עצמו תדיר באמתו שמא יצא ממנו קרי:
תקצץ - שמתחמם ומרגיש כשממשמש באמה ומוציא שכבת זרע לבטלה:
גמ' הרגשה - שמזדעזעין אבריו כשמתחמם ורואה קרי:
אנשים - משובחת דקתני קאי מרבה אבל אתקצץ דבאנשים אפילו חדא זימנא:
לענין זיבה - שיצא זוב ממנו ורוצה לבדוק כדי למנות ראיותיו שתים לטומאה ושלש לקרבן. זוב דומה למי בצק של שעורים ובא מבשר המת ושכבת זרע בא מבשר החי וקשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת:
בצרור - דבר קשה אינו מחמם:
במטלית עבה - קשה היא ואינה מחממת:
שנזדעזעו אבריו - שנעקר זרע מגופו:
אוחז באמה - שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו דתנן לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ.) הזב ובעל קרי אין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ:
כאילו מביא מבול - שעבירה זו היתה בידם דכתיב (בראשית ו':י"ב) כי השחית כל בשר ואמרו ברותחין קלקלו:
כיון דעקר עקר - ומשום חמום דהשתא לא נפיק מידי:
לא שכיח - וכי קתני למה זה דומה דתחילתו לא יצא אלא ע"י משמוש האבר שאינו נעקר יחד אלא כשהוא ממשמש יוצא מעט מעט והולך אבל היכא דיצא מהרגשה ונעקר כולו כאחד תו לא מוסיף:
ניצוצות ניתזין - שאינו אוחז ואינו מטיל למרחוק:
כרות שפכה - סריס אין מימי רגליו עושים כיפה:
איסורא - אסור לאחוז ואפילו אי אפשר לו בענין אחר אע"פ שמוציא לעז כדקתני מוטב שיוציא לעז כו':
תקנתא - ישתין על גבי עפר תיחוח דמשמע דאי ליכא הני יאחוז באמה:
הנחמים באלים - שמתחממים בעצי אילנות במדורות גדולים כלומר בעלי הנאות:

באלים - כמו (שם לה) תחת האלה:
דשף ויתיב - שם מקום המובלע במלכות נהרדעא מפי מורי הזקן:
אחוז באמה - שלא יפלו מים על הגג:
עשאוהו - להא דרב יהודה:
כבולשת - בולשת חיל שמחפשין ובוזזין כדמתרגמינן (שם לא) ויחפש ובלש:
דליליא - ומתיירא שמא יפול:
דרביה - שמואל:
דשכינה - שורה בבית הכנסת:
אימתא דמריה - הקב"ה ואפי' במקום אחר נמי שרי לדידיה:
עטרה - שפה גבוהה המקפת את ראש הגיד:

דף יג:

מעטרה ולמעלה - לצד הגוף:
וירע - אלמא מיקרי רע:
וכתיב לא יגורך - לא יגור עמך רע:
ביד - מוציא זרע לבטלה:
כספחת - דכתיב בגרים (ישעיהו יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב לשון ספחת שקשים לישראל כספחת שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן מפי מורי הזקן. ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא נתערבו בשביל הגרים דאמרינן במס' סוטה (דף לז:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו על הגרים:
בני סקילה נינהו - ואת אמרת מעכבים את המשיח ותו לא הלא במיתה הן נידונים:
דרך אבריס - היינו שכבת זרע לבטלה ואינו משכב זכור דבמשכב זכור כתיב (ויקרא כ) משכבי אשה:
דנסיבי קטנות - והוא ראוי להוליד נמצא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה:
שבגוף - חדר. כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים:
כי רוח - הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדריש. יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים ללבן:

קץ ידא - דאמרינן בסנהדרין כל המרים ידו על חבירו תקצץ דכתיב וזרוע רמה תשבר. רב הונא קץ ידא אלמא תקצץ דינא הוא:
תקצץ ידו על טבורו - קס"ד טבורו ממש והיינו דאמרי ליה והלא כריסו נבקעת כשקוצצין שם את ידו:
והלא כריסו נבקעת - מפני הקוץ:
למטה מטבורו - והכי קאמר תקצץ על שהכניסה למטה מטבורו:
מתני' מתקנות אותן - בודקות אותו ומטבילין אותן:
גמ' ומראות לה - שהיתה בקיאה במראה דם טמא ודם טהור:
מדברת ואינה שומעת - כבר שמעה ולמדה לדבר ואחר כן נתחרשה:
בכל מקום - להוציא מכלל בן דעת:
שלא יישן - כדי שלא יתחמם ויראה:
כיס של עור - וכשירצו להאכילו יבדקו בכיס:
ותבלע בכיס - וקאכיל תרומה בטומאת הגוף והוי במיתה דכתיב (ויקרא כ"ב:ט') ומתו בו כי יחללוהו:
רואין אותן - לענין מי חטאת קאמר לטמא במשא דבעי' עד דדרי כשיעור הזאה כדאמר בפ"ק (לעיל ט.) כמה יהו במים ויהיה בהם כדי הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה כלומר כדי שיהא בהם כדי להזות לבד מה שהאזוב בולע:
רבי יהודה אומר כו' של נחשת - אלמא של נחשת לא בלע:
שמע מינה - מדקתני כל שכן שאתה מביאו לידי חימום אלמא מכנסים אסורין:
פמלניא - סינר פורצינ"ט. חללו תלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם:
של פרושים - צנועים ל"א של פרשים:
שנצים - אשרלט"ש כעין שלנו:
ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה - כלומר חללו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק בין הירכיים להיות האבר מתעטף בו שלא יבא (האבר) לידי הרהור והיינו בית הערוה. ובית הנקב כשהן קצרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בין עגבותיו ומלוכלכות בזיעה וגנאי הוא לבגדי קדש בכך. לישנא אחרינא בית הנקב ובית הערוה דרכן היה לעשות נקבים במכנסים כנגד בית הערוה להשתין מים לחוץ דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב ברצועה וסותמו:

דף יד.

רוכבי גמלים - אבריהם מתחממים בבשר הגמל ומוציאים זרע:

כולם רשעים - כדאמר:
כולם צדיקים - שדרים בסכנה ולבם לאביהם שבשמים:
דמכף - לשון אוכף של חמור. אם יש לו אוכף האבר אינו מתחמם שהעץ קשה הוא ואם אין לו אוכף מתחמם בבשר החמור אבל דרך גמלים לרכוב בלא אוכף אלא במרדעת ומתחמם:
דמטרטין - ירך מכאן וירך מכאן ואברו מתחמם:
דלא מטרטין - רוכב כאשה:
מטרטין - לשון מאזנים כדאמרי' במנחות (דף פז:) וכי טורטני יכניס:
אפרקיד - פניו למעלה וגנות הוא שפעמים שיתקשה אבר תוך שינתו ויתגלה ועוד שידיו מונחות לו על אברו ומתחמם:
מצלי - מוטה מעט על צדו:
כי מצלי נמי אסור - אא"כ יושב או שוכב כולו על צדו:
מתני' אחד לו ואחד לה - לקנח לאחר תשמיש:
לתקן את הבית - כלומר לבדוק לפני תשמיש ולהכין עצמה לבעלה. וה"ה לכל הנשים כדתנן בפ"ק (לעיל יא.) ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה והא דנקט צנועות כדמפרש בפ"ק צנועות עד שבודקת בו לפני תשמיש זה אין בודקת בו לפני תשמיש אחר:
נמצא דם על שלו - ואפילו לאחר זמן ששהה לאחר בעילה זמן ארוך קודם קינוח בידוע שהיה דם בשעת תשמיש:
טמאים - שניהם טומאת שבעה כדין בועל נדה כדכתיב (ויקרא ט"ו:כ"ד) ותהי נדתה עליו:
אותיום - מיד לאחר בעילה:
לאחר זמן - לאחר אותיום טמאים מספק שניהם שבעה ימים ומיהו טומאת ספק הוא לתלות אבל לא לשרוף:
את פניה - פניה שלמטה:
ואח"כ - כלומר שהתה יותר מכשיעור הזה אחר אחר הוא זה:
מטמאות מעת לעת - טהרות ואדם במגע טומאת ערב ומדרבנן כדין מעת לעת דאמר בפ"ק ומה היא מטמאה משכבה ומושבה וכיון דעושה משכב ומושב לטמא אדם כל שכן דהיא עצמה מטמאה אדם:
ואינה מטמאה את בועלה - טומאת שבעה ימים:
ר"ע אומר אף מטמאה את בועלה - ר"ע לטעמיה דאמר כל מעת לעת מטמאה את בועלה מספק טומאת שבעה בפ"ק (לעיל ו.):

גמ' מאכולת - כינה. ואמאי טמאין ודאי לשרוף תרומה ולהתחייב בקרבן ודאי להוי ספק לתלות תרומה ולהביא אשם תלוי ולא חטאת דדלמא דם מאכולת הוא שהיה באותו מקום באשה וכשבעל נדבק בו:

בדוק - דודאי אין שם מאכולת ודם ודאי מגופה אתיא:

דחוק הוא - שאין מאכולת יכולה ליכנס שם:

רצופה - מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת. ללישנא דבדוק כיון דקים להו לרבנן דאין שם מאכולת ודאי דם מגופה הוא שהרי העד היה בדוק לה קודם הקינוח ומאכולת (מעלמא הואי התם בעד שהיא רצופה) וללישנא דדחוק איכא לספוקי שמא האי דם ממאכולת ומתוך שדחוק הוא מעכה השמש בשעת תשמיש:

ולמחר מצאה עליה דם - על הירך:

טמאה נדה - טומאה ודאית דכיון דהעד בדוק לה שלא היה בו דם קודם בדיקה ודאי מגופה אתאי על העד ומשם הוטח בירכה ולא אמרינן דלמא מעלמא אתא על ירכה וספק טומאה היא:

ולמחר מצאה עליו דם - על העד ואיכא לספוקי דלמא מקמי הכי הוה ביה. להכי לא נקט הכא טחתו בירכה דא"כ הוו להו תרי ספיקי לקולא חדא דלמא לאו מן העד הוטח על ירכה ואפילו את"ל מן העד אתא דלמא כיון דאינו בדוק מקמי הכי הוה:

משום נדה - טומאה ודאית דכיון דחזקת דמים שם לא מספקינן במקמי הכי:

משום כתם - כלומר טומאת ספק ותולין:

דף יד:

שצריכה כגריס ועוד - כשיעור שאר כתמים שאין מטמאין אלא בכגריס ועוד כדאמרינן בהרואה כתם (לקמן דף נח:) דעד כגריס יכולה לתלות ולומר דם מאכולת הוא:

אבל - הן באמת:

אמר לו - ר' חייא:

אף אתה עשיתו כתם - נוהג אתה בו דין כתם דשיעורו כגריס ועוד ובפחות מכאן לאו כלום הלכך טומאתו נמי ספק דאי ודאי ראיה הואי מגופה כדקאמרת האמר בפ' יוצא דופן (לקמן דף מ.) אפי' כעין החרדל ובפחות מכן:

לאפוקי מדם מאכולת - דכיון דאינו בדוק לה כל כמה דליכא כגריס ועוד הוה לה לספוקי בדם מאכולת קודם בדיקה:

מאי לאו בזקנותו קאי - מדפליג עליה דרבי רביה:

אמר ליה - רבי ישמעאל לרבי חמא בעי מינאי מילתא:

כדברי אבא - רבי יוסי או כדברי רבי ולקמן תני פלוגתייהו בשמעתין:
לעצמו טיהר - לטעמיה אזיל דאמר נמי הכי בדוכתא אחריתי (לקמן דף נט:):
צרכיה - מטילה מים:
עומדת טמאה - דכיון דדחוקה היא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם והכי מפרש בפ' האשה (שם):
יושבת טהורה - דממקום מי רגלים הוא בא ואין טמא אלא דם המקור. ומדקאמר רבי מאיר עומדת טמאה ואף על גב דאיכא לספוקינהו במקום מי רגלים כיון דרגלים לדבר דדחיק לה עלמא וחזקת דמים מן המקור מיטמיא ה"נ מיטמיא:
משום כתם - טומאת ספק לתלות ואילו רבי לעיל טימא משום נדה דקתני רבי אומר טמאה נדה:
כי איתמר - ההיא דר' יוסי בר חנינא:
הוי וסת שאמרו - לחייבה בחטאת:
לקינוח - מבחוץ ולא לבדיקה מבפנים דא"כ שהתה יותר מכשיעור ואין כאן אלא טומאת ספק ואשם תלוי:
תנא וחייבין באשם תלוי - אנמצא לאחר אותיום קאי דקתני במתניתין ופטורין מן הקרבן:
בעינן חתיכה משתי חתיכות - דכתיב באשם תלוי (ויקרא ה':י"ז) אחת מכל מצות ה' וקסבר יש אם למקרא מצוות קרינן הילכך בעינן שתים אחת של איסור ואחת של היתר ואכל אחת ואינו יודע איזהו אכל אשתו ואחותו עמו בבית ובא על אחת מהן כסבור אשתו היא ונודע ששתיהן היו במטה ואינו יודע על איזהו מהן בא אבל הכא חדא חתיכה היא ספק שריא ספק אסורה ותנא ברא סבר יש אם למסורת והכי פליגי במסכת כריתות (דף יז:):
שתושיט - ועודה במטה הא כדי שתרד שיעורא רבה ואינה מטמאה את בועלה אלא כשאר מגע מעת לעת:
מאי אחר - דקתני במתני' איזהו אחר זמן כדי שתרד לאו אאחר אותיום קאי דטמאים מספק אלא איזהו אחר זמן שהוא אחר אותו שלאחר אותיום שאינה מטמאה את בועלה לרבנן אלא לר"ע כדי שתרד כו':
והא עלה קתני כו' - אלמא אטמאין מספק קאי משום שמטמאה את בועלה אפי' לרבנן:
הכי קאמר - חסורי מחסרא והכי קתני איזהו אחר זמן שהן טמאין מספק כדי שתושיט אבל שהתה כדי שתרד מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה רבי עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואפילו כל מעת לעת:

והא אח"כ קתני - דקתני במתני' ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה כו' אלמא כששהתה יותר מכדי שתרד הוא דפליגי אבל בכדי שתרד טומאה אפילו לרבה וקשיא ברייתא דכדי שתושיט:

וזהו אח"כ - האי שיעורא דכדי שתרד זהו אח"כ שנחלקו בו ר"ע וחכמים:

עד בידה - שאינה צריכה להושיט ידה תחת הכר הוי שיעורא בכדי שתרד ותדיח באותו עד:

אין עד בידה - דבעיא להושיט ידה תחת הכר:

בכדי שתושיט - ותבדוק ועודה במטה ולרב חסדא אפי' עד בידה נפיש כדי שתרד מכדי שתושיט הילכך אחר אחר הוא:

דף טו.

שמא כר"ע אתם אומרים שמטמאה את בועלה - כל מעת לעת ואין לכם שיעור בדבר אלא מעת לעת:

לא שמענו - את שיעורו וכר"א לא סבירא לן:

לא שהתה כדי שתרד - אלא כדי שתשב ותבדוק ועודה במטה טמאין מספק דהיינו אחר אותיום כרב חסדא:

שהתה כדי שתרד - דנפיש שיעוריה:

אחר הזמן הוא זה - כלומר אחר אחר הוא זה:

וכן מעת לעת - כלומר כשיעור הזה ומכאן ולהלן כל מעת לעת של בעילה אם בדקה ומצאתה טמאה בועלה מטמאה משום נוגע במעת לעת בנדה טומאת ערב וספק מדרבנן לתלות ואינו מטמא משום בועל נדה טומאת שבעה ואפילו לתלות:

נכנס להיכל - לקמן מפרש לה:

בשלמא לרב חסדא - דאמר כדי שתרד אחר אחר הוא היינו דמטהרי רבנן:

וכי תימא דאין עד בידה - דאחר שתרד הוצרכה להושיט דהוה להו תרי שיעורי א"כ איבעי ליה למיתני ולפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק חורבה מיניה דהשתא משמע דאפילו עד בידה דלא שהתה אלא כדי שתרד מטהרי רבנן ומדלא מפליג ש"מ דודאי מטהרי רבנן בכדי שתרד לחודיה:

בשלא גמר ביאתו - ואפילו הכי לר"ע מטמאה את בועלה דהעראה בנדה כגמר ביאה דכתיב (ויקרא כ׳:י״ח) את מקורה הערה אבל לענין קרי עד שיזריע:

ור"מ היא - דמחמיר בכתמים כדאמר בפ"ק (לעיל ה.) ולקמן בפרק בא סימן (דף נב:):

פשיטא - מאי מודי הא בלמפרע פליגי לגבי מעת לעת ולא במכאן ולהבא:

וכתמים דרבנן - אפי' מכאן ולהבא:
אין שור שחוט - דאתמול לא חזאי אלא סייג בעלמא הוא:
הכא הרי שור שחוט לפניך - דבצפור לא נתעסקה ובשוק של טבחים לא עברה ומיום שלבשתו היא בספק זה:
מתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן - בלא בדיקה שלא הוזכרה בדיקה אלא לעסוקה בטהרות:
גמ' בתוך ימי עונתה - ל' יום לראייה אבל לאחר ל' בעיא בדיקה הואיל וסתם נשים חזיין לסוף עונה:
לא שנו - דכי מצאה תוך ימי עונתה לא בעיא בדיקה:
אלא שלא הגיע עת וסתה - בתוך אותן ימים שהיה בדרך כגון אשה שיש לה וסת ולא הגיע בתוך אותן הימים:
אבל הגיע עת וסתה - קודם ביאתו מן הדרך:
אסורה - דאורח בזמנו בא:
דאורייתא - הלמ"מ דמחזקינן לה בטומאת ספק:
וסתות דרבנן - הצריכוה חכמים לבדוק ביום וסתה שמא תראה ומיהו היכא דלא הוה בעיר ולא ידעינן אי בדקה אי לא בדקה לא מספקינן לה בטומאה:

דף טו:

לא שנו - הא דתנן בחזקת טהרה דמשמע אפילו הגיע עת וסתה:
אלא באין לה וסת לימים - לחודייהו בלא קפיצה אלא לקפיצה ולימים:
מחשב ימי וסתה - אם שהה בדרך שבעה ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת בימים שיכולה להטהר אפילו הגיע וסתה אמרינן טבלה ואין צריך לשואלה:
דבזיזא - בושה היא לטבול עד שיפייסנה:
ודאי ראתה מי א"ר יוחנן - שלא יהא צריך לשואלה ואפילו היא זקנה:
אימר טבלה - וכיון דטעמא דר' יוחנן משום ספיקא הוא לא שנא ילדה לא שנא זקנה:
הוי ספק - להיתר:
ודאי - לאיסור:
ואין ספק מוציא - את הדבר מידי ודאי שלו:
והא הכא דודאי טבל - דהא חזינן שנגמרה מלאכתן וממורחין הן:
איבעית אימא ספק וספק הוא - דכי היכי דמספקא לן אי מעשרי אי לא ה"נ מספקא לן דלמא לא טביל ולא איחייב במעשר דאימא כרבי אושעיא עיילה ומכניסה במוץ שלה

דאין טבל מתחייב במעשר אלא בראיית פני הבית כשרואה את הפתח וכיון דבשעת ראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתו למעשר תו לא מיחייבא אע"פ שהוא דשה וממרחה לאחר שהכניסה מידי דהוה אמכניס פירות דרך גגו וקרפיפו לבית אפילו היא ממורחת דקיימא לן דפטורה מן המעשר הואיל ולא ראתה את הפתח:

כדי שתהא בהמתו אוכלת - אפי' לאחר מירוח. ולהכי נקט בהמתו דאילו אמאכל אדם לא מצי למימר הכי דאי נמי לא מחייב מדאורייתא רבנן גזור על אכילת קבע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו אבל מאכל בהמה קבע שלה עראי חשיב לה דתנן במסכת פאה (פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לעופות ולחיות עד שימרח הילכך כל כמה דלא חל עליה שם טבל דאורייתא מאכיל לבהמתו. והכא כיון דאיכא למימר דעביד להו כרבי אושעיא מותרין לאדם דלגבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר:

אם זכר הוא כו' - כהן חכם היה ומורה הוראות ומתכוין להורות לה ימי טומאה וטהרה. אי נמי שגורה אצלו בבית ונוגעת בתרומתו ורוצה להזהר ממנה כל ימי טומאתה. וי"א לידע אימתי יהא זמן הבאת קרבנה אם יארע במשמרתו אם לאו. ולא סבירא לי דבשביל תור עולה אחת לכולה משמרה לא עייל האי כהן נפשיה להכי ועוד שהרי היא יכולה לאחר קרבנה כל זמן שתרצה וגם לשון ראשון אינו נראה דאי חכם הוא כלום הוא בא להאהיל ולעבור על לאו דטומאת מת אלא כהן עם הארץ היה או קטן ושגרתו אשה להציץ ולראות:

וטהרוהו - מאהל המת:

דף טז.

כמין נפל - הלכך ספק וספק הוא דדלמא מעיקרא לאו נפל הוא:

ודאי גררוהו - הלכך ודאי וודאי הוא:

וסתות דאורייתא או דרבנן - הא דקיימא לן דבעי בדיקה בשעת וסתה דאורייתא היא דאם לא בדקה טמאה ואפילו בדקה אחר זמן ומצאתה טהורה דאורח בזמנו בא ודם חזאי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאצרכוה ואם לא בדקה טהורה:

ולבסוף ראתה - בבדיקה ראשונה שבדקה עצמה לאחר זמן ומצאתה טמאה:

חוששת לוסתה וחוששת לראייתה - אם זמן וסתה קודם מעת לעת של ראייתה מטמאינן טהרות דוסתה ואילך דלמא בזמנו בא ואם מעת לעת של ראייתה קודם לוסתה דלא שהתה משעת וסתה עד ראייתה מעת לעת אזלינן בתר ראייה וטמאה מעת לעת. וקס"ד

דה"ה נמי אם בדקה ומצאתה טהורה דחוששת לוסתה והא דנקט ראתה משום דבעי למימר וחוששת לראייתה:

טעמא דראתה - דכיון דבבדיקה ראשונה מצאתה טמאה אם בדקה נמי בשעת וסתה הוה משכחא:

דכ"ע - אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא והא דקאמר דבמצאתה טהורה טהורה כשבדקה בשיעור וסת של וסתה דודאי אי הוה דם הוה משכחא ושמואל סבר אפי' הכי טמאה דאורח בזמנו בא הואיל ולא בדקה בשעת וסת ממש:

וכאן שלא בדקה עצמה כו' - הא דקאמר לעיל וסתות דאורייתא וטמאה אפילו לרב בשלא בדקה עצמה בשיעור וסת ואח"כ בדקה ומצאתה טהורה טמאה ואיכא דאמרי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

טמאה נדה - אם הגיע וסתה ולא בדקה. קסבר וסתות דאורייתא:

תבדק - לאחר וסתה מצאתה טמאה טמאה משעת וסתה טהורה טהורה:

אף אנן נמי תנינא - דלרבי מאיר וסתות דאורייתא:

במחבא - מחמת פחד ליסטין ובולשת:

הרואה דם מחמת מכה - שיש לה במעיה:

אפי' בתוך ימי נדתה - כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה:

טהורה - דתלינן במכה שבאותו מקום:

אם יש לה וסת חוששת לוסתה - כלומר כשאין לה וסת קבוע מודינא לך שאף על פי שעברה עונתה תולה במכה אבל אם יש לה וסת קבוע וראתה ביום וסתה אפי' מחמת מכה חיישינן שמא טיפת נדה מעורבת בו:

מקומו טמא - וכל דם הבא דרך שם ואפילו אינו דם נדה הוי אב הטומאה לטמא אדם טומאת ערב ואם נגעה בטהרות טמאים. וקאמר ליה רבי כו' ולהקל על דבריו בא וה"ק אם יש לה וסת כלומר אם אתה אומר לטמאה מפני וסתה חוששת לוסתה כלומר יש לך לטמאה טומאת שבעה והואיל ואינך חושש לכך שהרי אתה אומר טהורה משום נדה שוב אין לה טומאה:

מתני' שני עדים - חדשים על כל תשמיש אחד לפניו ואחד לאחריו ולמחר תעיין בהם:

או תשמש לאור הנר - ותבדוק לאחר תשמיש עד שקנחה בו:

דיה בשני עדים כל הלילה - אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון. ואע"ג דמשמשת ולא ידעה אי חזאי ביני וביני בין לבית שמאי בין לבית הלל לא איכפת לן דלא הוצרכו לבדוק אלא לחומר טהרות:

דף טז:

גמ' מגונה - טעמא מפרש לקמן:
שמא תראה - בביאה ראשונה ויעמידוהו כותלי בית הרחם וכיון דלא מצריכיתו בדיקה בין תשמיש לתשמיש כי הדר משמש תחפנה שכבת זרע בביאה שניה וכי בדקה לאחר תשמיש אחרון לא מינכר למחר ונהי נמי דלדידן משמשא לאחר קינוח ואע"ג דלא ידעינן עד למחר מיהו בעינן מוכיחה קיים דאי לאו הכי מה הועילו חכמים בתקנתם:
עד שהרוק בתוך הפה כו' - רוק דם. פה אותו מקום. כלומר אפילו כשהיתה בודקת לאחר תשמיש שמא ראתה טפה כחרדל וחפתה שכבת זרע באותה ביאה עצמה:
הארכת - החמרת:
בעל נפש - חסיד:
לא יבעול וישנה - בלא בדיקה בינתים דאפילו ב"ה מצרכי בדיקה לסוף תשמיש אלמא חיישינן לשמא ראתה דם מחמת תשמיש אלמא מי שהוא ירא ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה:
בד"א - דבעיא בדיקה:
בדקה בעד - בלילה לפני תשמיש:
ואע"ג דלא ידעה - דהא לב"ה עד למחר לא בדקה ואפי' לב"ש נמי אם יש לה ב' עדים לכל תשמיש משמשת בלא נר אף ע"ג דלא ידעה אי איכא דם בעדים של תשמיש ראשון:
זו מוכיחה קיים - הרי העד לפנינו ולמחר תראה בו ומהני לה לטהרות דכי אצרכוה רבנן לשמש בעדים משום טהרות הוא וגם אם ימצא דם באותו שלפני תשמיש תביא חטאת כפרתה:
וזו - שאבד עדה אין מוכיחה קיים ואי אמרת תשמש מה תקנת חכמים יש כאן דהרי היא כמו שלא בדקה:
בוזה דרכיו - תשמיש כמו (משלי ל,יט) דרך גבר בעלמה. והמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו:
הכל בידי שמים - כל מדותיו וקורותיו של אדם באין לו בגזרת מלך חוץ מזו:
כי אם ליראה - דבר זה לבדו הוא שואל ממך לפי שהכל בידו וזה בידך:
מאי הורה גבר - מדסמך הריון ללילה ש"מ למדרש הכי לילה ניתן להריון ולא יום מדאסמכיה קרא שמעינן לדר' יוחנן ומגופה דקרא שמעינן להא דר' חנינא בר פפא:
מיבעי ליה כו' - והיינו בוזה דרכיו שמגנה עצמו שמלעיזין עליו בני המדינה במנהגו:
שר - תלמיד חכם:

הנרגל - רגיל:
נרגן - מרבה דברים:
ואמרי לה נרגז - בזעם דנראה כנבל ומשתכר:
והמושיב שבת - לתלמידים במרומי קרת אחת שנראה מגסי הרוח ועוד שמפסיקין אותן עוברי דרכים:
ואפילו לביתו - דלמא עבדי מידי דצניעותא:

דף יז.

מקרקש זגי - פעמונים התלויים בכילה שסביב מטתו מקשקשן בעת תשמיש לסור בני ביתו משם:
באלי דידבי - מגרש הזבובים שלא לשמש מטתו בפני כל חי:
פרוחי - יתושים:
דמו בראשו - נענש על עצמו וחובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו וראיה לדבר ודמו בראשנו דמרגלים (יהושע ב':י"ט) חובת דמו יהא מוטל בראשנו:
ומתחייב בנפשו - כלומר הוא גורם לעצמו:
שעבר עליהם הלילה - אכולהו קאי אשום ובצל ומשקין:
בסילתא - סל:
עיקרן - שערות שבראש השום והבצל:
רוח טומאה - כמדת הלצים שקורין גרמנטי"ר האוחזים את העיניים:
בגנוסטרי - מספרים:
חסיד - עדיף מצדיק. כשקוברן איכא למיחש דהדרי ומגלו:
ויתקין - חלשים:
בעלי ראתן - חלשים יותר מדאי שיש להם שרץ במוחם כדאמר בכתובות:
תלמיד חכם - דידע לאצטנועי נפשיה:
אף על פי שאמרו המשמש מטתו כו' - כדאיתא בברייתא דלעיל בריש שמעתין ומסקנא או תשמש לאור הנר אלמא מגונה הוא דהוי אבל איסורא ליכא מדקתני או תשמש והשתא ליכא למימר תבדוק דא"כ מאי אע"פ שאמרו כו':
אימא הבודק מטתו לאור הנר כו' - משום דלא מיבדיק שפיר אפ"ה או תביא שני עדים לכל תשמיש או תבדוק לאור הנר:
מילא פרהבא - קוטו"ן. מתוך שהוא לבן נראית בו טיפה כחרדל. לישנא אחרינא צמר נקי ורך:

ומזכירין חכמים אותן לשבח - בתמיה. נהי אי הוה מותר בעלמא הוה תמיה לן וכ"ש שמזכירין לשבח ומה הוא שבחן:

אונס שינה - מתוך שהוא נאנס בשינה אינו מתאווה לה כל כך ומשמש לקיום מצות עונה בעלמא או לרצותה ולבו קץ בה והוא מבני תשע מדות דאמרו בנדרי' (דף כ:):

פקולין - קוטו"ן:

דכי הואי התם - בארץ ישראל:

בערבי שבתות - זמן עונת פרושים ותלמידי חכמים מערב שבת לערב שבת:

שחקי דכיתנא - בגדים בלויין של פשתן:

ולא בפשתן - שאינו לבן ואין דם ניכר יפה אלא בעד לבן:

שחקים - לבנים יותר מן החדשים:

חישב עליו וכו' - דקרוב הוא להיות משקה יותר מאוכל:

לא נטמא כו' - דאינו חבור אלא כל קורט בפני עצמו חשוב ואינו טמא אלא מקום מגע טומאה:

נטהר מקצתו - כגון חישב עליו למשקה ונטמא טומאת משקין סלקא ליה השקה במקוה כשאר מים ולא משום טבילה דאין אוכל ומשקה נטהרין במקוה דלא כתיב טבילה אלא באדם וכלי אבל יין ולא שום משקה אין להם טהרה אלא מים ומשום זריעה דכי משיק להו הוו להו חבור מים שבכלי עם מי המקוה ובטילו להו גבייהו כדתנן (תרומות פ"ט מ"ז) שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהרו מלטמא אלמא מטהרא להו זריעה ומים במים זו היא זריעתן:

נטהר מקצתו - שלא נגעו המים אלא בפי הכלי:

נטהר כולו - ומדקתני נטהר כולו מכלל דטמא כולו והיכי משכחת לה דנגעה טומאה בכולו:

שהעבירו - לשלג:

על אויר תנור - ושרץ בתוכו דנטמא מאויר כלי חרס:

דהתורה העידה - כל אשר בתוכו יטמא (ויקרא י"א:ל"ג):

דף יז:

ואפילו מלא חרדל - שאין נוגע בתנור אלא גרגרין שאצל הדפנות ואפ"ה כולו טמא מן האויר:

מתני' החדר והפרוזדור - בגמ' מפרש היכי קיימי:

דם החדר טמא - והיינו מקור:

ספקו טמא - מספק טמא טומאה ודאית:
שחזקתו כו' - במקור מחזקינן ליה ולא אמרינן מעלייה אתא ודמים דעלייה טהורין דמפרוזדור לא אתי דם אלא דמי חדר ודמי עלייה פעמים שהן נכנסין לפרוזדור:
גמ' חדר מבפנים ופרוזדור מבחוץ - שניהם זה אצל זה בעובי גופה חדר לצד אחוריה ופרוזדור לפניה וכותלי רחם למטה באמצע פרוזדור ודרך שם דמים יוצאים:
ולול פתוח כו' - ודמי עלייה באין לפרוזדור דרך הלול:
נמצא - בפרוזדור מן הלול ולפנים לצד החדר:
ספקו טמא - דאי מעלייה אתא מן הלול ולחוץ איבעי ליה לאשתכוחי דהא כי נחית מן הלול לפרוזדור כלפי חוץ הוא יורד ויוצא דרך יציאה ואינו חוזר לצד אחוריה. ולקמן פריך ודאי טמא הוי ואמאי קתני ספקו טמא:
ספקו טמא - ולא ודאי מדקתני מן הלול ולחוץ ספקו טהור:
והא אנן שחזקתו מן המקור תנן - מדקתני חזקתו מכלל דטומאה ודאית קאמר ובמאי מוקמת לה לא מן הלול ולפנים ולא מן הלול ולחוץ דלדידך ליכא טומאה ודאית:
מן הלול ולפנים ודאי טמא - ומתניתין מן הלול ולפנים:
ספקו טמא - לתלות שהרי שני דמים יוצאין דרך שם דמי החדר ודמי העלייה ולא ידעינן מהי אתא ואע"ג דאיכא לאחזוקי בדם עלייה דאי מחדר אתא לא הוה אזיל בפרוזדור עד מן הלול ולחוץ דהוה נפיק ליה ונחית דרך יציאת פתח פרוזדור אפ"ה מטמאינן לה מספקא דילמא שחתה ונפלה על פניה ונשתרבב הדם בכל הפרוזדור ובא מצד אחוריה לצד פניה כשיצא מן החדר:
דספקו טמא - ולא אמרינן ודאי טהור:
אזדקרה - נזקפה לצד אחוריה כגון פרקדנית שקורין שובינ"א ואיכא למימר מעלייה נחית לפרוזדור והא דלא נפיק ונחית מפרוזדור דרך פתח בית הרחם וחזר לצד החדר משום זקיפה הוא וכיון דאיכא לאחזוקי הכי והכי הוי ספק ולא ודאי:
אי בתר חששא אזלת - דלא מחזקת ליה לדם כמנהגו והילוכו אלא באת לחוש לקורות הנולדות כגון שחתה:
אידי ואידי ספקא הוי - דכי היכי דמספקא מן הלול ולחוץ דלמא שחתה איכא לספוקי נמי מן הלול ולפנים דלמא אזדקרה:
ואי בתר חזקה אזלת - דמחזקת ליה לדם כמנהג הילוכו ולא חיישינן לאימור שחתה ולאימור אזדקרה:
מן הלול ולפנים ודאי טמא - דודאי מחדר אתא דאי מעלייה אתא מן הלול ולחוץ איבעי ליה לאשתכוחי ומתניתין דקתני שחזקתו מן המקור נמי מן הלול ולפנים:

מן הלול ולחוץ ודאי טהור - ולא אמרינן אימור שחתה והוה ליה ספק לתלות אלא כמנהג מחזקינן ליה ודאי טהור:
חייבין עליו - אם נכנסה למקדש דודאי טמאה. ולקמן מפרש אי מן הלול ולפנים אי לחוץ:
אין חייבין - אבל איסורא איכא אלמא ספק הוא:
להך לישנא - דאי בתר חששא אידי ואידי ספקא הוא:
מסייע ליה לרב קטינא - דאמר ספקא הוא ומוקמינן בין מן הלול ולפנים בין מן הלול ולחוץ ופליגא דר' חייא אדאביי דהא על כרחיך לאביי להאי לישנא ליכא טומאה ודאי לא שנא לפנים לא שנא לחוץ לא שנא בגג לא שנא בקרקעית דכיון דתלי טעמא בחששא בכולהו איכא לספוקי הכי והכי:
להך לישנא - דבתר חזקה מסייע ליה לר' חייא ומתוקמא במן הלול ולפנים:

דף יח.

ופליגא דרב קטינא - אהך לישנא דאביי דהא להאי לישנא ליכא טומאת ספק דכיון דתלי טעמא בחזקה לא שנא גג לא שנא קרקע מן הלול ולפנים טמא ודאי מן הלול ולחוץ טהור ודאי:
לרב הונא - דאמר ליה לבריה מן הלול ולפנים ודאי מן הלול ולחוץ ספקא:
לא פליגי - לא דר' חייא ולא דרב קטינא עליה ואהדדי נמי לא פליגי:
כאן מן הלול ולפנים - דר' חייא:
כאן מן הלול ולחוץ - דרב קטינא:
אלא לרמי בר שמואל ולרב יצחק - דאמרי מן הלול ולחוץ ספק טהור - על כרחך הני מתני' דר' חייא ודרב קטינא במאי מיתוקמי במן הלול ולפנים דהא מן הלול ולחוץ אפילו ספקא ליכא דהא טהור קאמרינן ודרב קטינא קיימא כוותייהו אלא רבי חייא דאמר טומאה ודאית לימא פליגא עלייהו דלדידהו ליכא טומאה ודאית:
ומשנינן לא פליגי הא דרבי חייא דאמר ודאי במן הלול ולפנים בקרקע פרוזדור דהיינו כדרך יציאתו מן החדר ודרמי ורב יצחק דאמרי ספק טמא בגג פרוזדור שקרוב לעלייה ולעולם בתר חזקה אזלי ומודו בקרקע פרוזדור במתני' וכדרבי חייא אבל בגגו במן הלול ולפנים על כרחך יצא זה ממנהג הילוכו דהבא מן החדר היה לו לימצא בקרקע פרוזדור שהחדר נמוך ושוה לפרוזדור ואם מן העלייה בא הוה לו לימצא מן הלול ולחוץ הלכך איכא למיתליה בתרי ספיקי דילמא מעלייה אתא לפרוזדור ואזדקרה או מחדר אתא לפרוזדור וע"י שנזדקרה עלה הדם מלמטה למעלה כיון דרמי ורב יצחק לא יהבי טעמא

למילתייהו איכא לאוקמי בשינוי אבל לאביי ללישנא דבתר חששא ליכא לשנויי הכי ופליג דר' חייא עליה דכיון דאביי תלי טעמא בחששא וכל היכא דאיכא למיחש להאי ולהאי משוי ליה ספק אפילו בקרקע פרוזדור איכא לספוקי בחדר ולעלייה הילכך דרבי חייא פליג עליה:

ועשאום כודאי - משום דאזלינן בתר רובא:

הא דאמרינן - במתניתין שחזקתו לא בא אלא מן המקור וכדתני רבי חייא אלמא כיון דרוב דמים התם שכיחי מחזקינן ליה מן המקור:

הבית טמא - אף אם אין ולד נראה הבית טמא משום אהל המת:

שאין שליא בלא ולד - ושורפין עליה את התרומה. אלמא כיון דרוב שליות אינן בלא ולד מחזקינן לה בטומאה ודאית:

נימוק הולד - ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב והכי מפרש טעמא לקמן בפ' המפלת (דף כז:):

יד חתוכה - מחותכת בצורתה בחיתוך אצבעות:

אמו טמאה לידה - ותשב חומר זכר לימי טוהר וחומר נקבה לענין טומאה דמחזקינן לה בלידה ודאית ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה דאמרינן הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעליא ילדן אלא שנימוק:

ואין חוששין - לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו ולד דדילמא מגוף אטום הוא בא וקיימא לן בהמפלת (לקמן דף כד.) דאינו ולד והיינו כודאי מדיהבינן לה ימי טוהר הואיל ורוב נשים לאו גוף אטום ילדן:

ספקו אסור - דכל קבוע כמחצה על מחצה דמיא וכיון שלקחה ממקום הקביעות מחזקינן לה כמחצה על מחצה:

ובנמצא - בקרקע דה"ל מופרש מהן ולא לקחו ממקום הקביעות:

הלך אחר הרוב - ומותר דכל דפריש מרובא פריש:

ברשות היחיד כו' - דהוה ליה ספק ואע"ג דרובא צפרדעים ואין להם טומאה כיון דשרץ קבוע ביניהם הוה ליה מחצה על מחצה:

ובנמצא - שפירש אחד מהן למקום אחר ונגע בו אדם שם טהור דהשתא לאו קבוע הוי ואמרינן כל דפריש מרובא פריש וצפרדע הוא:

דף יח:

והפילה - ואין ידוע אם ולד הוא:

ונאכל - חטאת העוף שלה נאכלת ולא אמרינן על הספק באה ואינה נאכלת דדלמא לאו ולד הוא וחולין מלוקין הן ומליקת חולין נבלה:

שמעתתא - ר' יהושע בן לוי אמורא הוא ושלשה מקומות דאמר ר' יוחנן משנה או ברייתא הן:

והא כי אתא רבין אמר - בפ' המפלת (לקמן דף כט.):

מתיב רבי יוסי ברבי חנינא - אדרבי יהושע בן לוי מתני' חדא דמיירי באשה טועה שלא ידעה אימתי ילדה והתם קתני לה וקאמר רבין לא ידענא מאי תיובתא דרבי יוסי דלאו תיובתא היא והתם מפרש טעמא:

מאי לאו - ה"ק רבין דהא מתני' לאו תיובתא היא דרבי יהושע אלא סייעתא אלמא מתני' אמרה כרבי יהושע ואשכחן ארבעה מקומות בטומאת נשים במתני' שהלכו אחר הרוב וקשיא לר' יוחנן דלא קחשיב אלא תלת:

למעוטי מאי - ג' מקומות דקאמר רבי יוחנן דמשמע הני ותו לא למעוטי מאי דמשום רובא לא נשוויה כודאי:

אילימא למעוטי רובא - בטומאת אשה:

דאיכא חזקה בהדיה - כלומר כנגדה דמרעא לה חזקה לרובא וקאתי מניינא למעוטי דלא אזלינן בתר ההוא רובא לשוויה מילתא כודאי ולא שורפין תרומה עלה דההיא טומאה:

הא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא - בשאר טומאות דהיכא דסתרה חזקה לרובא דלא אזלינן בתר רובא לשוייה כודאי וממילא שמעינן לטומאת אשה:

לטפח - בשרצים:

סמוך מיעוטא לחזקה - והוה להו לטהר תרי ורובא לחודיה לטמא ואין א' עומד במקום שנים:

זו היא חזקה כו' - חזקה זו שאנו מחזיקין סתם רוב תינוקות מטפחין חזקה גמורה החזיקוה לעשותה כודאי ולשרוף עליה תרומה:

אלא למעוטי רובא דרבי יהודה - דאע"ג דאמר זיל בתר רובא הכי גמר לה ר' יוחנן דטמא דקאמר רבי יהודה לתלות קאמר ולא לשרוף:

חתיכה - בלא צורה:

אם יש עמה דם טמאה - האשה טמאה כשאר נדה ולא משום לידה דלאו ולד הוא:

של ארבע כו' - שהחתיכה מארבע מראות דם טמא השנויין במתני' ואע"ג דחמשה תנן שחור אדום הוא אלא שלקה דכיון דמראה דם טמא יש בה אמרינן כולו דם הוא וטמאה נדה ורבנן סברי אין זה דם אלא בשר:

של שאר מיני דמים - כגון ירוק ולבן שטהורין הן:

דף יט.

ואינה יודעת מה הפילה - שאבדה החתיכה קודם שבאה לפנינו:
לא אמרינן זיל בתר רוב חתיכות כו' - דלא סבירא להו רוב חתיכות של ד' מיני דמים ואשמועינן רבי יוחנן לעיל בג' מקומות הלכו אחר הרוב ותו לא למעוטי הא רובא דר' יהודה דלר' יהודה דאזיל בתר רובא לא כודאי משוית ליה לשרוף על מגעה את התרומה:
מתני' וכקרן כרכום - כזוית גן שכרכום גדל בו:
וכמימי אדמה - לקמן מפרש לה לכולהו במתניתין. ל"א כקרן כרכום כנוגה זיו כרכום כמו (שמות ל"ד:כ"ט) כי קרן עור פניו:
וכמזוג - כיין אדום המזוג במים ואע"ג דקליש אדמימות דיליה טמא:
תלתן - פנגרי"ג:
וכמימי בשר צלי - מוהל היוצא ממנו:
אם אינו מטמא משום כתם כו' - מפרש בגמרא:
כדם המכה - מפרש בגמ':
כחרת - איידרמינ"ט:
עמוק מכן - שעמוק במראה שחרורית כלומר שחור יותר מחרת טמא:
דיהה - פלד"ש שנדחית מראיתו:
כברור שבו - שיש עליו ברורין במראה אדמומית יותר מחבריהן. ובגמרא מפרש להו:
בית כרם - מקום ומשם מביא אדמה ונותנה בכלי:
ומציף עליה מים - כלומר נותן שם מים עד שיהו המים צפין על האדמה:
וכמזוג - כיצד כגון שני חלקים מים כו':
גמ' אלא מעתה כו' עד **וכולן טמאין** לשון קושיא הוא:
בוהק - לשון לובן שנראה באנשים בחורים טפות לבנות מאד בפניהם:
בשלמא התם - גבי נגעים אע"ג דכולהו לטמא איכא לאוקומי קרא דאיירי בפלוגתא דזקן ממרא וסנהדרין שבדורו דכתיב (דברים י"ז:י"ב) והאיש אשר יעשה בזדון כגון דמפלגי בנגעי אדם ובפלוגתא דרבי יהושע כו' דקאמר זקן ממרא כחד מינייהו וסנהדרין כחד מינייהו:
אם בהרת קודמת לשער לבן טמא - דשער לבן מסימני טומאה וכגון שקדמתו בהרת דכתיב (ויקרא י"ג:כ"ה) והנה נהפך שער לבן בבהרת:

כהה טהור - הרי הוא כנגע שכהה מראיתו בשבוע של הסגר שהוא סימן טהרה דכתיב (שם) והנה כהה הנגע וגו'. ובשם רבי משה הדרשן שמעתי קיהה כלומר קיהה בדבר ונחלק עליו וכן מצאתי בת"כ ר' יהושע קיהה וטיהר:

שיעור נגע כגריס לאורך ולרוחב:

כשני גריסין על שני אבנים שבקרן זוית - אחד בכותל זה ואחד בכותל זה:

ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס - דכשהוא מוטל ארכו על ב' אבנים נמצא בכל אבן גריס על גריס כשיעור נגע ושתי אבנים בעינן דכתיב (שם יד) וחלצו את האבנים:

כתיב קיר - ומראיהן שפל מן הקיר (שם):

פריחה - פרחה צרעת בכולהו:

שהיא טהורה - ואע"פ שלא נאמר אלא באדם (שם יג) ואם פרוח תפרח וגו':

למימרא דדם אדום הוא - ואלו כולם אדומין הן:

ואימא אדום ותו לא - האדום שבאדומים דהיינו כדם המכה דמתניתין:

דמיה דמיה - והיא גלתה את מקור דמיה (שם כ) וטהרה ממקור דמיה (שם יב) הרי ד' מיני אדמומית טמאה בה אבל שלמטה מהן לאו דם הוא:

דיהה מכן אפילו - הוא שחור ככחול טהור הואיל ואינו שחור כחרת:

לכשנעקר - מן הגוף לוקה ומשחיר:

דף יט:

לתלות - ת"ק סבר ה' דמים טמאין ודאי ואידך ספיקא ולב"ה טהורין ממש:

היינו ת"ק - דאמר ה' דמים ותו לא:

ירד ר' מאיר כו' - ומטמא דם ירוק משום נדה:

אמנא - על בגדה:

לא מטמאיתו - דכיון דירוק הוא מסתמא לאו מגופה אתא דלא שכיח ולא תלינן בה אלא היכא דחזיא מגופה דם הוא:

נהי דהיכא דחזיתיה דם ירוק מעיקרא לא מטמאיתו - משום רואה דלאו דם הוא והיינו משום כתם כלומר כשאר דם שכתמו טמא:

תטמא משום משקה - כרוקה וכמי רגליה אם נוגעין בו אדם וכלים וטהרות באותו דם ירוק שראתה בימי נדותה שהיתה נדה מדם אדום ואמאי מטהריתו לגמרי:

שמתעגל ויוצא - שמתאסף תחלה ואח"כ יוצא לאפוקי דם בין טמא בין טהור כשהוא בא נוטף ויוצא ראשון ראשון:

להוי כמשקה להכשיר זרעים - שאם יגע שרץ בהן יטמא ואמאי מטהריתו לגמרי:

דם חללים ישתה - דם שהנפש יוצאה בו קרוי משקה ולענין הכשר בעינן משקה כדכתיב (ויקרא י״א:ל״ד) ואשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה כלומר אוכל ומשקה אשר ישתה יבא על האוכל והכי מוקמינן לה בפסחים (דף טז.):

אלפוה בג"ש - להכשיר את הזרעים:

שלחיך - דם נדות השלוח מן האשה:

פרדס רמונים - כפרדס זה שהוא נעול להשתמר כך בנות ישראל נועלות פתחיהן בימי נדותן מהיזקק לבעליהן עם פרי מגדים היינו בנים. וכתיב שילוח במים מה מים מכשירין אף דם נדות מכשיר:

אין אדם דן ג"ש מעצמו - אא"כ קבלה מרבו הל"מ דדלמא קרא למילתא אחריתי איצטריך:

שור - דמו אדום כדאמר בסדר יומא (דף נו:) האי חיור והאי סומק:

דם שחיטה משתנה והולך:

צפור חיה - דם היוצא מצפור חי ע"י מכה:

או דלמא לאפוקי כחוש - והאי חיה לשון בריאה הוא:

הרגה מאכולת - אשה הרואה כתם בבגדה אם הרגה מאכולת תולה בה. ואי קשיא הא שיעור כתם כגריס ועוד ומאכולת כולי האי לא הוי כדאמר בפירקין בעינן כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת לא קשיא ההיא לר' חנינא בן אנטיגנוס הא לרבנן בפרק הרואה כתם (לקמן דף נח:) דלא בעי האי שיעור:

מאי לאו מאכולת דכולה גופה - אלמא כל מאכולת דומה לדם נדות ואת אמרת דם מאכולת של ראש הוא דדמי לדם נדות אבל דשאר הגוף לא:

אמי ורדינאה - נאה כורד ובגיטין (דף מא.) קרי ליה אמי שפיר נאה. ל"א ורדינאה מקום הוא ששמו ורדינא בעירובין (דף מט.):

תולה - כתמה:

בבנה ובבעלה - אם יש בהן מכה שמא נטף עליה כששוכבין יחד. אלמא דם בנה ובעלה דומה לדם נדות:

בשלמא בנה משכחת לה - שלא נשא:

אלא בעלה - הא נשוי הוא:

רב נחמן - אמתני' קאי:

ותלה רבי מאיר - כתם:

דף כ.

בקילור - אנפלשט"ר ואדום הוא ונתעסקה בו. אלמא קילור דומה לדם נדות ואע"ג דלא הוי סומק כולי האי וקשיא לכולהו דדייקי בין דם בחור לדם נשוי משום דסומק טפי ובין דם מאכולת של ראש לשאר דם מאכולת:

אומנא - מקיז דם בקרן:

בין האי להאי - בין קמא לבתרא:

חרת שאמרו דיו - כלומר לא כשחרורית חרת הניתך במים אלא שחרורית חרת הניתך בדיו:

כי פכחותא דדיותא - קלישות הדיו כשהכלי מלא יורד שחרורית החרת למטה ומלמעלה הוא ברור ואינו שחור כל כך:

בלחה - בדיו לחה כדמפרש:

או ביבשתא - שכן דרך שנותנין חרת בדיו כששולקים קליפות הקוצרים והוא מתייבש:

פלי קורטא דדיותא - מבקע חתיכות דיו יבש:

ובודק בו - מראית דם שחור:

כקיר - שעוה שחורה:

כענבה - ענבים שחורים. ל"א קיר שם עשב שחור:

עולא אשחור דמתניתין קאי דקתני טמא:

סיואה - שם מקום ועושין שם מלבושים שחורים:

אוליירין - בלנים מחממי מרחצאות. לשון אחר שם מקום:

שמא אזכה - לגן עדן והצדיקים מלובשים לבנים:

גלימי אוליירין הוו סומקי אבל פתורי כגון מפה וסדין אוליירין הוו שחורין:

וכולן - חמשה דמים:

מטלית לבנה - מראות הדמים ניכרים בה:

ושחור - דם שחור נבדקה מראיתו אם שחור היא כחרת או דיהה מכן על גבי בגד אדום:

כולם - הדמים:

עמוק מכן - מאותו שיעור השנוי במתניתין לכל אחד אי הוה סומק טפי טמא:

דיהה מכן טהור כשחור - ואע"פ דלא תנן במתניתין דיהה מכן טהור אלא גבי שחור הוא הדין לכולהו:

אפי' דיהה מכן ליטמא - דהאי אדום הוה וע"י לקותא הושחר:

קא משמע לן - דאין דרך דם אדום המשחיר על ידי לקותא להיות דיהה:

דיהה דדיהה - שנדחה ממראיתו יותר מדאי:

עמוק מכן טהור - אם מאותו מראה הוא אבל אם האדים הרבה עד שבא לכלל אחד משאר המראות של מעלה הימנו הרי בא לחדא מהנך דמתני':

אדיהו ליה - דם הדומה למזגא:

כתחתון - עלה תחתון:

תלתא דרי - דעלין הוו זו למעלה מזו:

נקוט דרא מציעא - לבדוק בה את הדם:

וטרפא מציעא - דההוא משובח לבדוק מכולן ומיהו כוליה דרא כשרה לבדוק. והא דקתני כתחתון ולא כעליון הכי קאמר כשורה אמצעית ולא כעליונה הימנה והא דקתני כעליון ולא כתחתון כשורה אמצעית ולא כתחתונה הימנה דאין כשר לבדוק אלא בדרא אמצעית והא דתניא כתחתון וכ"ש כעליון דמשמע דתרוייהו כשרין לבדוק אלא שהעליון משובח לאו אדרי קאי אלא אעלין דדרא מציעא וה"ק בעלה תחתון שהוא ברור וכ"ש בעליון הימנה דהיינו אמצעי שהוא ברור מאד והא דתניא כעליון וכ"ש כתחתון הכי קאמר כעליון כעלה העליון וכ"ש כתחתון כעלה האמצעי:

בגושייהו שנינו - לבדוק בהן ולא לאחר תלישתן:

ואין שיעור למים - משום דאין שיעור לעפר - אלא יביא עפר כמו שירצה אם רב אם מעט ויציף על מים כעובי קליפת השום למעלה מן העפר:

אלא עכורין - שתהא מראית אדמה נכנסת במים:

וכשהוא עוכרן - המים בעפר:

לא לרמיה בידיה - לא יתן העפר אל תוך ידו ויעכור המים בעפר שבידו אע"פ שחוזר ונותנו בכלי לאחר עכירה:

אבל - אם העפר בכלי כי עכר להו בידיה באצבע שפיר דמי:

או דלמא לא לעכרינהו בידיה - כשהמים בספל לא יעכרם באצבעו אלא בבזך או בכלי אחר:

אלא בכוס - של זכוכית. אלמא לא לירמי עפר במים בכפו ויבדוק:

אמר להו במקומה שנינו - שאין האדמה דומה לדם אלא במקומה אבל הביאה במקום אחר נשתנה מראיתה:

פלי - מבקע:

ובדיק לה - בלא מים:

לייט עליה ר' ישמעאל - באחר שיעשה כן באסכרה:

דף כ:

דרבי חנינא הוא דחכים - ומצי בדיק כה"ג:
דמרא דארעא דישראל - בקי במראות דם מכל חכמי ארץ ישראל כדמפרש לקמן: פומבדיתא אתריה דרב יהודה בשילהי פ"ק דסנהדרין (דף יז:) סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא:
ולא חזא - משום כבודו דרב יהודה:
ארחיה - הריח בו:
חימוד - שנתאוית לבעלה וראתה הדם מחמת תאוה:
איפרא הורמיז - נכרית היתה וכן שמה ואעפ"כ היתה משמרת עצמה מנדות וקרובה להתגייר ואף קרבנות היתה שולחת. ולשון יוני איפרא חן כמו אפריון נמטייה לרבי שמעון (ב"מ דף קיט.):
הורמיז - כמו (ב"ב דף עג.) הורמיז בר ליליתא כלומר יופי שדים היה לה:
ארחיה כו' - ואע"ג דאמר לעיל רבא לא ידע בדמא ניסא איתרחיש ליה:
שלח לה - משום דורון:
סריקותא - מסרק נאה:
מקטלא כלמי - שהורגין עליה כנים. וסברה ודאי הבין ומשום הכי שלח לי האי:
כלמי - כנים כדמתרגמינן כנים כלמתא:
בתווני לבאי - בחדרי הלב אתם יושבים. מחדרים מתרגמי' מתווניא. כלומר כל חכמה מצויה בכם:
לא חזינא - דדילמא אשתני ואע"ג דמראה דם טהור יש לה דלמא אי אייתא טיפתא קמייתא הוה מיחזי טמא:
בין טמאה לטהורה - כשכלין ימי טוהר של זכר או של נקבה וראתה ביום ארבעים ואחד או ביום שמונים ואחד:
חזינא להההוא דמא - אי דם טמא מטמינא ואי לאו מחמשה דמים הוא מטהרינא דההוא ודאי טיפתא קמייתא מייתא דלא מזהמא דעד השתא חזאי ואתא דם טוהר שכל מ' לזכר ופ' לנקבה מעין פתוח ואפי' פסקה יום או יומים הואיל ומוחזקת היא בדמים לא זהמא ומייתא טיפתא קמייתא:
מעיקרא טמויי טמי לה - רב יצחק משום כבודו דרבה בר בר חנה:
כזה ראיתי - מביאה דם אחר או שלה או של חברתה ואומרת כזה ראיתי ואבדתיו אם דם זה טהור לא מספקינן ליה בטומאה משום דם האבוד דמהימנא למימר כזה ראיתי:

כזה טיהר לי פלוני כו' **מהו** - שתסמוך עליה חברתה שהראתה דמה לזו ואמרה לה כדם זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר:

נאמנת אשה כו' - אלמא קים לה במראה דמים:

דליתיה קמן - אבל הכא דאיתיה קמן ניחזי אנן:

אגמריה סמך - דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמיך עלה:

ראה ביום - לאותו דם עצמו:

חזר וטימא - קס"ד דלא חזר וראהו אלא מאליו חזר בו וטימא דסבר שמא אמש טמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ממה שהיה לו אמש ואילו הוה לח כמתחלתו הוה נראה טמא לפיכך חזר בו ממה שטיהר:

שמא טעיתי - במה שחזרתי וטימאתי הואיל ומראיהו עכשיו טהור:

מעיקרא אחזקיה בטומאה - כלומר אמש לא מספק טימא אלא שפיר חזייה ואחזיק בטומאה דאמרי' לקמן רבי בדק לאור הנר:

דאישתני - הלבין:

דהדר אישתני - עוד יותר:

מפכח - מראה אדמומיתו עוברת הילכך הדר למילתיה קמייתא וטימא. והא דאמרינן אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות היכא דלא אחזיה כשהוא לח ולא אידמי ליה כטמא:

בין העמודים - היכא דגרסי ואע"ג דליכא נהורא כולי האי:

ובצל ידו - נותן ידו כנגד חמה על הדם ומיצל:

דף כא.

השרוני - מזוג:

נידון ככרמלי חי - דהכי נמי בדקי בכרמלי חי. ואית דגרסי כשרוני נידון הכרמלי:

בכוס טבריא של זכוכית פשוט - טנב"ש ואיידי דקליש נראה בו אדמומית היין:

מתני' המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה - משום נדה:

ואם לאו טהורה - דלאו לידה היא דאי לידה הויא בלא דם נמי טמאה דכתיב (ויקרא י"ב:ב') כימי נדת דותה תטמא:

ר' יהודה אומר כו' - מפרש בגמרא:

כמין שערה - שער:

יבחושין - יתושין:

אם נימוחו טמאה - משום נדה דדם הוא:

מין דגים - נמי לאו ולד הוא וטעמא מפרש בגמרא הלכך אי איכא דם טמאה נדה ואם לאו טהורה:

תשב לזכר - ימי טומאת שבעה וימי טהרה ל"ג וכל דמים שתראה בהן טהורין:

לזכר ולנקבה - לחומרא ימי טומאה דנקבה שבועים וימי טוהר כלים לסוף ארבעים יום כזכר ולא פ' כנקבה. ובגמרא מפרש מאי שנא דלחיה ועוף קרי ולד יותר מדגים:

גמ' של ד' מיני דמים - דקסבר היא גופה דם הלכך טמאה נדה אבל ולד לא הוי:

לא אמרינן כו' - דקסברי אין רוב חתיכות של ארבע מיני דמים דלא אתחזק לן האי רובא:

ירוקה ולבנה - לאו מארבע מיני דמים הן אלא אדום וכמימי אדמה וכקרן כרכום וכמזוג. ושחור לא קא חשיב דהיינו אדום אלא שלקה:

למאן קתני לה - כלומר להודיע דבריו של מי בא:

אלא לר' יהודה - להודיע דאירוקה ולבנה נמי פליג:

ותו לרבי יוחנן וכו' - כלומר הך קושיא דירוקה ולבנה לא איבעי לן לפרושי דכי היכי דקשיא ליה לשמואל קשיא ליה לרבי יוחנן דהא רבי יוחנן נמי אמר על שאר מינין לרבי יהודה טהורה והכא קתני ירוקה ולבנה ופליג רבי יהודה ותו קשיא אחריתי לר' יוחנן דאמר של ארבעת מיני דמים דברי הכל כו':

הכי גרסינן **וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה אלא אדומה ושחורה למאן קתני לה כו' אלא לאו רבנן ופליגי**:

פתיחת הקבר - הרחם:

בלא דם - דם לידה הלכך לרבנן כי ליכא דם טהורה ואפילו החתיכה של ארבע מיני דמים דחתיכה לאו דם הוא אלא בשר ולא אמר דם אחר איכא ואנן הוא דלא חזינן דקסברי רבנן אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לר' יהודה אפילו ירוקה ולבנה טמאה דודאי דם אחר הוה ואנן הוא דלא חזינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם:

קשתה שנים - בתוך י"א יום שבין נדה לנדה וראתה דם מחמת קושי:

ולשלישי הפילה - ואינה יודעת אם ראתה דם באותה לידה אם לאו:

ואינה יודעת - אם נפל הוא ואם רוח בעלמא הוא:

דף כא:

הרי זו ספק לידה וספק זיבה - ספק אם זיבה היא וחייבת בקרבן זיבה ספק אם לידה היא וחייבת בקרבן לידה ספק אינה לא לידה ולא זיבה ואין עליה קרבן כיצד אם ילדה בשלישי ולד גמור הרי כאן לידה ולא זיבה ואפי' ראתה דם עם לידתה להשלים ג' ראיות דקושי סמוך ללידה רחמנא טהרה לקמן בפ' בנות כותים (דף לו:) כי יזוב זוב דמה דמה

מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם לא היה ולד וראתה דם עם לידתה הרי כאן זיבה גמורה דהשתא לאו קושי סמוך ללידה הוא דאין כאן לידה ואם לא היה ולד ולא ראתה דם אין כאן לא לידה ולא זיבה דשני ימים הוא דחזאי הלכך מביאה קרבן אחד לאכול בקדשים דשמא יולדת או זבה היא ואינו נאכל חטאת העוף שלה דשמא אינה לא יולדת ולא זבה דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם ובשלישי לא חזאי וולד נמי לא הואי והאי קרבן מליקת חולין היא ונבלה:

שאי אפשר - הלכך מה נפשך אם ולד הוא הרי כאן לידה ואם אינו ולד הרי כאן זיבה דבשלישי חזאי:

ועדיפא - חמירא:

אם תוכה מאדים - הבשר מאדים ואפי' אין שם דם ממש:

כסומכוס - דאמר תוכה כעמה ועדיפא מדסומכוס דאיהו בעי דם ממש:

טמאה לידה - ויש לה ימי טוהר ותשב לזכר ולנקבה ימי טומאה דנקבה וימי טוהר דזכר:

לבנה - דהוא מין בשר:

זוגא דמן חדייב - שני תלמידי חכמים מאותו מקום:

אגור - דם הרבה:

כסומכוס - דאמר דם שבתוכו מטמא אותה משום נדה:

וקילא מכולהון - מדסומכוס דלא בעי אגור ומדר' אחא דאמר אפילו אין תוכה אלא מאדים:

בשפופרת - הכניסה קנה חלול באותו מקום ונמצא בתוכו דם:

בבשרה - דם יהיה זובה בבשרה שיצא דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק והאי קרא בנדה כתיב ופרשה שניה נאמרה בזבה (ויקרא ט"ו:כ"ה) ואשה כי יזוב זוב דמה וגו':

שמטמאה בפנים כבחוץ - מאחר שיצא מן המקור לפרוזדור והעמידו כותליה מיד היא מטמאה משא"כ בזב ובעל קרי דאין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ:

אם יש בה דם אגור כו' - ומאי שנא משפופרת:

דרכה של אשה לראות דם בחתיכה - הלכך בבשרה קרינא ביה דמין במינו לא חייץ:

שפיר - עור הולד קודם שנבראו בתוכו גידים ועצמות ובשר:

דפלי פלויי - שיש בה שורות שורות ביקועים מבחוץ והדם שם:

דת"ק - לא מטהר לה אלא מגזרת הכתוב סבר האי דם טהור הוא ומשום חציצה היא טהורה ומשום גזרת הכתוב וה"ה לשפופרת כיון דטעמא משום חציצה הוא:

וה"מ דשיעא - חתיכה והדם בתוכה לא נגע:

אבל היכא דפלי פלויי - והדם שם ונוגע ברחם:

טמאה - דקרינן בבשרה והיינו דקאמרי אם יש עמה דם דפלי פלויי טמאה ואם לאו טהורה:
ורבנן בתראי לא דייקי לישנא דקרא והאי דמטהרי משום דלאו דם נדה הוא הלכך לא שנא בתוכה כי שיעא ולא שנא פלי פלויי דנגע ברחם טהורה אבל שפופרת דם נדה היא טמאה דלא דרשינן בבשרה אלא לטמאה בפנים כבחוץ:
כולי עלמא לא פליגי (דטהורה. דאין דרך הרואה בכך):

דף כב.

כי פליגי בחתיכה - ודפלי פלויי דת"ק סבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה אבל דם הנראה בבקעים טמא דהא בבשרה קרינן בה ורבנן בתראי סברי אפי' פלי פלויי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה:
אשה טהורה - דלאו ראייה היא ומיהו טיפת דם מטמאה טהרות אם נגעה בהן ואת האשה טומאת ערב משום דנגעה במקור דקרא מתורת ראייה מעטיה ולאו מטומאה:
ורבנן סברי - דם נמי טהור והכי קאמר אין זה דם נדה (שתתן שום טומאה עליו) שאילו היה דם היה לו לטמאה כנדה ועכשיו אין לו שום טומאה אלא כחתיכת בשר בעלמא:
הרואה קרי בקיסם - הכניס קיסם בפי אמה והוציא בו זרעו:
ממנו - אשר תצא ממנו שכבת זרע:
הוא עצמו - ואפילו בלא קיסם:
אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה - עד שיצא ממנו כדי חתימת פי אמתו והכא כיון דהכניס ליה קיסם בצר ליה שיעורא כדי קיסם:
למימרא דנוגע הוי - מדיהיב שיעורא מכלל דטומאת קרי לאו משום ראייה היא אלא משום דבשר האבר נוגע בשכבת זרע היוצא ממנו ומשום הכי בעי שיעורא כטומאת כל מגעות דבעי שיעורא כגון שרץ ונבלה ומת דאי ראייה חשיבא ליה בטומאת ראייה לא בעיא שיעורא דהא נדה רואה היא ולא בעיא שיעורא:
אל יסתור בזיבה - זב שפסק והתחיל למנות ז' ימי ספירו וראה קרי אל יסתור את מנינו כי היכי דאי נגע בשרץ לא סתר לספירת זיבתו:
אלמה תניא זאת תורת הזב - הקיש הכתוב שכבת זרע לזיבה:
מה זיבה סותרת - דכתיב וספרה לה ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אף שכבת זרע סותר:
לפי שאי אפשר - לראות שכבת זרע הבאה מן הזב בלא טיפת צחצוחי זיבה דהשתא קצת זיבה דאית בה קא סתר:

כל ז' - אם ראה בשביעי סותר כל אותן ימים שספר:
אלא מה שאמור בה - בשכבת זרע לענין טומאה מה טומאתה יום אחד אף סתירתה אינה סותרת אלא אותו יום ואם ראה בז' אין צריך לספור עוד אלא יום א':
דם יבש - כגון שיצא מגופה חתיכה של דם יבש:
זוב דמה - משמע לח שהרי אין דרכו לזוב אלא לח:
לח ונעשה יבש - דהא קתני מטמאין יבשין בנפל דם לח על הבגד ויבש ואחר כך נגע הדם בטהרות דומיא דיבש בשר המת דיבש מעיקרא בשר המת ליכא:

דף כב:

אם נמוחו טמאין - דדם הוא. אלמא אע"ג דכי חזיתיה יבש היה כעפר:
בריה בפני עצמה - ולא דם:
כי האי גוונא - מפלת כמין שערות וקליפות:
מטבעין - שם העיר:
קליפות - גלדי המכה:
דרך שומא להיות בה שער:
ובפושרין - דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה בהכי דדילמא אי היה בפושרין הוה נימוח:
מאי בינייהו - מאי פלוגתייהו:
ע"י הדחק - לת"ק אי נימוח מאליו הוא דהוי דם אבל נימוח על ידי מיעוך לאו דם הוא ולרבן שמעון אפילו נימוח ע"י מיעוך נמי דם הוא:
כמה היא שרייתן - בפ' דם הנדה השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהוא טמאין וכמה היא שרייתן כו':
דאקושי - קשים:
לא - בעינן מעת לעת אלא או יום או לילה ואם לא נמוחו טהורים:
וליפלוג נמי ר' יהודה בהא - ונימא בין כך ובין כך טמאה דהא טעמא דר' יהודה אוקמינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם:
במחלוקת שנויה - משנה זו שנויה במחלוקת דלאו סתמא ודברי הכל היא אלא ר' יהודה פליג:
והוי חתיכה - דטעמא לאו משום פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא בחתיכה עצמה סבירא ליה דהויא דם וכגון שהיא מארבעה מיני דמים:
ולהך לישנא כו' - כדאמרן לעיל בשמעתין:

יצירה - ויצר ה' אלהים (את חית השדה ואת) עוף וגו' וכתיב באדם וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ורבנן לית להו גזירה שוה:
תנין - דג גדול. ואמאי תנן המפלת מין דגים טהורה:
זו היא שיבה זו היא ביאה - כלומר ילפינן גזרה שוה משיבה לביאה כמו דהוו תרוייהו שיבה או תרוייהו ביאה מה שיבה חולץ וקוצה וטח כו':
ועוד - גבי אדם נמי כתיב בריאה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו ונילף בריאת דגים מבריאת אדם:
ויברא - דאדם לגופיה:
וייצר לאפנויי - לגזירה שוה ודנין ג"ש לחיה ולעוף דכתיב בהו יצירה דדמי מדדמי:
מופנה - גבי אדם דהא כתיב ויברא:
ומופנה גבי בהמה - כדמפרש דהא כתיב ויעש אלהים את חית השדה וגו':
גבי אדם מופנה - דהא כתיב וייצר:
גבי תנין לאו מופנה - דלא כתיב קרא אחרינא:
ופרכינן גבי תנין נמי מופנה הוא - דכתיב בקרא דויעש ואת כל רמש האדמה:
ומאי נפקא מינה - דניחא לך למילף משני צדדין טפי:
כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה - ואפילו אין להשיב:
אין משיבין - ואפי' יש להשיב:
לרבנן למדין - הימנה אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין. והך פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן שמואל גמרא גמיר ליה מרביה וכאן הוא מקומה ואינה לא במשנה ולא בברייתא:

דף כג.

להכי אפנייה רחמנא כו' - כרבנן:
דלא תגמר ממופנה מצד אחד - משום דמשיבין וכאן יש להשיב מה לאיש שכן מטמא מחיים כדלקמיה:
לקולא - דלא בעינן מופנה כולי האי:
לרבנן - כיון דלמופנה מצד אחד למדין ומשיבין ולשאינו מופנה כל עיקר אמרינן דברי הכל למדין ומשיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד לשאינה מופנה כל עיקר:
והכא מאי פירכא איכא - כלומר והכא בג"ש דתני אאדם מה תשובה איכא דקאמרת דניחא לך למיגמר מחיה דהוי מופנה משני צדדין משום דאין משיבין ולא נגמר בריאה בריאה מתנין משום דמופנה מצד אחד הוא ומשיבין ומאי אית לך לאותובי:

שכן מטמא מחיים - מקבל טומאה בחייו משרץ או משאר טומאות דין הוא שתהא יולדתו טמאה לידה תאמר באלו הלכך גבי דגים פרכינן ליה דמופנה מצד אחד הוא אבל גבי בהמה אע"ג דפירכא היא לא פרכינן לה הואיל ומופנה היא משני צדדין:

וכן אמר רבי חייא כו' - אדרב יהודה אמר שמואל קאי:

הר מי קמפלת - מי מפלת נפל גדול כהר:

דמות אבן הוא דמפלת - חתיכת בשר דמות אבן גוש בעלמא מיקרי ולא כתיבא ביה יצירה:

גוש - כמו (איוב ז) גוש עפר:

הואיל ועיניהן - של חיה ובהמה:

דומות לשל אדם - שחור שבעין הוה עגול בבהמה כשל אדם אבל דדגים לאו עגול הוא:

והא גבי מומין תני לה - כלומר היכי אמרת דעין בהמה דומה לאדם והא גבי מומי הבכור קתני לה בבכורות (דף מ.) ושגלגל עינו הוי מום ומדחשיב ליה מום נמצא שאין דרך בהמה להיות עיניה כאדם:

באוכמא - שחור שבעין הוי עגול בבהמה כאדם והא דתני דהוי מום בציריא מקום מושב כל העין לא הוי עגול בבהמה כאדם ואי הוי עגול הוי מום דכל בור של מושב העין קרוי גלגל כדאמרי' לקמן (דף כד:) ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי ומפני שהוא עגול כגלגל:

לפניהם - לאפוקי דגים דעיניהם בצדיהם וכן נחש:

קריא וקיפופא - עוף הצועק בלילה ופניו דומה לחתול ועיניו לפניו:

חסורי מיחסרא והכי קתני נראין דברי ר"מ בבהמה ובחיה והוא הדין לקריא וקיפופא - דעיניו הולכו' לפניו ואע"פ דפליגי רבנן עליה:

ודברי חכמים - נראין לר"מ בשאר עופות דר"מ נמי מודה להו:

והתניא - בניחותא:

ומאי שנא קריא וקיפופא - דקאמר לרבנן דהוי ולד טפי משאר עופות אי משום דעיניהם הולכות לפניהם הרי חיה ובהמה נמי דעיניהן הולכות לפניהם ופליגי רבנן:

לסתות - לחיים זקופין כאדם מה שאין כן בבהמה ובחיה:

למימרא דחיי - הא אחותה לא מיתסרא אלא בחייה דאין איסור אחות אשה אלא בחייה:

ובמינו - כגון בהמה גמורה מתקיימת ובמינו הוא דמתקיים אבל איהו לא:

לידי גיחוך - שחוק. בכל תחבולות הללו עסק ר' ירמיה להביא ר' זירא לידי שחוק ולא שחק דאסור לאדם שימלא פיו שחוק ור' זירא מחמיר טפי:

דף כג:

אף אנן נמי תנינא - דלא חיי:

המפלת מין בהמה וחיה ועוף דברי ר"מ - רישא במסכת בכורות (דף מו.) והכי קתני יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן וקא חשיב ואזיל המפלת מין בהמה וחיה ועוף הבא אחריו בכור לנחלה דהאי לאו בכור הוא לגבי נחלה דלא חיי:

וחכ"א עד שיהיה בו מצורת אדם - אינו פוטר את הבא אחריו מבכורת כהן:

אין בכור לכהן - שהרי זה פטר את הרחם:

סנדל - צורה פחותה שאין צורת פניו ניכרת שאין סנדל בלא ולד אחר ומתוך דוחק חבירו הוא נמעך כדמפרש בפירקין (לקמן דף כה:) משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו. ואם יוצא סנדל ראשון פוטר את אחיו מפדיון כהן:

או שליא - דאין שליא בלא ולד ופוטר את הבא אחריו לאחר זמן:

שפיר - עור דפוס הולד:

מרוקם - שכבר אבריו ניכרין קצת ולקמן בפירקין (שם.) מפרש לה:

הבא אחריו - אחר כל אלה:

בכור לנחלה - דהני לאו בני נחלה נינהו דלא חיי:

מי שלבו דוה עליו - לב אביו מתאבל על מותו הוא דחשיב לענין נחלה:

אדם במעי בהמה - שחטה ומצא בה דמות אדם מהו מי אמרינן כי היכי דאזיל ר"מ בתר אימיה הכי נמי זיל בתר בהמה ושרי לאכילה:

עוף אין לו פרסה - אבל אדם נהי דפרסות ליכא שאין פרסותיו סדוקות שאין לו שני עקבים כמו לבהמה:

פרסה מיהא איכא - וכתיב (ויקרא י"א:ג') כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דאם נמצא תוך מעי בהמה קלוט כל זמן שלא יצא לאויר העולם אע"ג דאין לו אלא פרסה אוכלו ואפילו לר"ש דאמר קלוט בן פרה אסור מודה הוא דאם נשחטה אמו ונמצא במעיה דמותר והכי מפרש בפרק בהמה המקשה (חולין סח:):

גופו תייש ופניו אדם אדם הוא - דבתר צורת פנים אזלינן:

בעין אחד כבהמה - אחת מעיניו דומה לבהמה:

ה"ג רבי מאיר אומר מצורת וחכ"א כל צורת - שרבי מאיר אומר כיון שיש בו מצורת אדם הוי ולד ואע"ג דאין כל צורתו כצורת אדם:

והא איפכא תניא - שר"מ אומר כל צורת והאי כל צורת דר"מ הכי קאמר כל שהוא צורת אדם שבו הוי ולד ואפילו כל פניו תייש אלא שנברא בעין אחת או בלסת אחת הדומה לאדם:

וחכ"א מצורת - עד שיהיה בו מקצת צורה ניכרת כגון חצי הפרצוף דומה לאדם:

אי תניא תניא - שמעתי אני מרב מה שאמרתי אבל אתם הואיל ויש משנה בידכם לכו אחריה:

הגבינים - גבות עינים שורצי"ל. וגבות הזקן סנטר שקורין מנטו"ן:

עד שיהיו כולם כאחד - לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב תנא הוא ופליג ולא הדר ביה ממאי דאמר לרבנן דבעו כל צורת האדם והא דקחשיב ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל דאפילו לרבנן אאזנים לא קפדינן והא דחסא נמי כרבנן ואליבא דתנא דברייתא דאמר לא בעי אלא מצורת וקמ"ל דבחד צד בעי צורות שלמות ואאוזן לא קא קפיד:

אפילו פרצוף אחד - אבר אחד כגון עינו או מצחו או לסת אחד דדומה לאדם הוי ולד:

חוץ מן האזנים - אזניו כשל אדם ושאר צורתו כבהמה לא חשיב פרצוף. אלמא למ"ד מצורת בחד סגי וקשיא לרבא דאמר חסא:

אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא - כלומר צורת פנים שאמרו חכמים דמעכבים אפילו אבר אחד כבהמה מעכבא חוץ מן האוזן דלא מעכבא וכמ"ד לרבנן כל צורת מתוקמא ואע"ג דמצי לאוקמי כדאיתא וכדר"מ דאמר כל דהו צורת ניחא ליה לאוקומי כרבנן:

ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת - ולא קשיא לחסא:

ומאי אחד אחד אחד - כלומר מכל ראשי איברים יהיה אחד דומה לאדם כחסא דאמר העין והלסת כו' וכמ"ד מצורת:

מן הצד - שעינו בצדו וירכו בצדו כשאר בני אדם:

ושטו נקוב אמו טמאה - קסבר טרפה חיה:

ושטו אטום - סתום:

דף כד.

עד הארכובה - שנחתכו רגליה עד למעלה מן הארכובה שהיא טרפה וקסבר טרפה אינה חיה:

עד לנקביו - ונקביו בכלל קסבר טרפה חיה הלכך עד לארכובה הוי ולד אבל עד לנקביו הוי נבלה כר' אלעזר דאמר ניטל הירך וחלל שלה נבלה ואפי' בחייה מטמאה הלכך לא חיה ובשחיטת חולין (דף כא.) מפרש היכי דמי חלל שלה כל שרבוצה ונראית חסרה:

עד טבורו - אבל עד נקביו לא דלית ליה דרבי אלעזר ואי משום טרפה קסבר טרפה חיה:

בין ר' ינאי לרבי יוחנן איכא בינייהו דר' אלעזר - ותרוייהו אית להו טרפה חיה:

מלמעלה - שנחתך מגולגלתו:

אטומה - חסרה:

כמין אפקתא דדיקלא - שהדקל למטה יחיד ומתפצל מלמעלה כך היו ידיו ורגליו על כתפו ומלמטה הוא בלא צורה:

מוסמסין - מעוכין קצת ולא כל כך כפניו טוחות:

כי פליגי בפניו טוחות - שאין צורה בהן ניכרת לגמרי:

ואיפכא איתמר - ולא משום צורך מפיק לה אלא הכי גמר לה מרביה:

לותביה ריש לקיש לר' יוחנן מהא - דאם איתא ליתני או ממי שפניו טוחות:

היינו פניו טוחות - אבל בפניו מוסמסין ליכא לשנויי הכי דהא ניכרת בהן הצורה ולאו אטום הוא דאטום היינו חסר לגמרי:

לחומרא - שטמאתם אותה שבועים משום ספק נקבה:

חומרא דאתי לידי קולא הוא - דכיון דולד הוא יהביתו לה ימי טוהר מיהא ל"ג דזכר ומטהריתו לדם ראייתה שלא כדין דטמאה נדה היא דלאו ולד הוא:

בבהמה אסור באכילה - אם נשחטה אמו ונמצא במעיה וכל שכן יצא לאויר העולם דנפל הוא ונבלה:

מותר באכילה - דכתיב (ויקרא י"א:ג') כל בבהמה תאכלו כל הנמצא בבהמה תאכלו ובלבד שיהיו לו פרסות או פרסה כדאמר בבהמה המקשה לילד (חולין סט:):

השסועה - רחמנא אסרה דכתיב (דברים יד) את זה לא תאכלו וגו' השסועה:

רב סבר - האי דאסר רחמנא כשנמצאת במעי בהמה אסורה דהא בריה בעלמא בפני עצמה ליתא:

בעלמא אגמריה - אותו המין אסר אבל אם נמצאת במעי פרה מותר:

ר' חנינא בן אנטיגנוס - בבכור קאי וקאמר דהוי מום ומדפסל ליה לקרבן מכלל דלהדיוט שרי וקשיא לתרוייהו דהא אפי' יצא לאויר העולם שרי ושמואל לא שרי אלא במעי אמו. והא דאקשי רב שימי טפי לרב מדשמואל משום דגביה הוה קאי ובר בריה הוה כדאמר בפרק כל הבשר (חולין קיא:) רב אקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה:

שימי את - בכמה דוכתין אשכחן דמהדר ליה רב הכי שימי את ונראה בעיני משום דבר בריה הוה וקאמר ליה הכי משום חביבותיה כלומר אתה יודע להשיבני. ואני שמעתי שמדת צניעות היה בו ברב שלא היה זוקף עיניו למעלה הלכך לא היה מכירו ולא נהירא לי שהרי לא מצינו שאמר רב כך לשום אדם אלא לזה אמר כן בכמה מקומות כאן ובמנחות (דף קי.) ועוד שמעתי משום דחריף הוה ודחיק ליה כי ההיא דאמר (במועד קטן (דף כט)) רחמנא לישזבא מכיסופיה דרב שימי ולא היא דהתם רב שימי בר אשי הוה דדחיק ליה לרב פפא:

ששדרתו עקומה - הא דרבי חנינא דמשמע דחיי לאו שני גבין ממש אלא ששדרתו עקומה (כזה) ונראין כשתים:

יש בעוברין - שיצאו לאויר העולם שאסורין משום נבלה:

לאו יצא מכלל עוברין - דהני אע"ג דלא כלו חדשיהן כי נמצאו במעי אמן שרו אבל האי אפי' במעי אמן אסור וקשיא לשמואל:

רב מתרץ לטעמיה - דרב לא צריך לתרוצי אלא משום היא גופה דלא משתמע שפיר דהא רישא כשיצאו לאויר העולם מיירי וסיפא דקתני יצא משמע דעלה קאי וכשיצא לאויר העולם משמע דמותר ואי אפשר לומר כן הלכך צריך להוסיף עליה אבל במעי אמו שרי דכתיב כל בבהמה תאכלו בפרק בהמה המקשה (חולין סט.):

יצא מי שיש לו שני גבין וכו' - דכי כתב רחמנא השסועה למיסר במעי אמו אסרה דהא מין בפני עצמה ליתא:

דף כד:

ושמואל מתרץ לטעמיה - רישא וסיפא בשיצא לאויר העולם:

דאע"ג דכלו לו חדשיו - נפל הוא דלא חיי ונבלה הואי:

שאינו חתוך - כולו שלם כעין דף ואין בו חיתוך אברים וצורה אלא חלק כעין עיגול:

וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול - משמע מי שהוא ראוי לחיות שמנה ימים אמו טמאה לידה ומי שאינו ראוי לחיות שמנה לברית לא:

א"ל רב - לתנא סיים בה נמי הכי ואימא יצאו אלו מי שיש לו שני גבין וכו':

כוותיה דשמואל - בשני גבין דולד הוא וקאמר טמאה אפילו בלידה יבישתא דולד הוא:

הרי אמרו אשה יולדת לט' ויולדת לז' - ואנא נמי אמינא כי היכי דבהמה לט' כדאמרי' לעיל בן ח' לגסה נפל הכא נמי יולדת לז' נפל או לאו נפל הוא ומותר:

הימנו ולמטה - בברייתא דלעיל תניא:

מאי לאו אגסה - נמי קאי דקתני בן ח' לגסה והימנו ולמטה כגון בר ז' אסור:

אדקה - בן ד' לדקה והימנו ולמטה כגון בר תלתא אסור:
אלא אי אמרת אדקה פשיטא - הואיל ובר תלתא הוא לא חיי:
כל בציר תרי ירחי - מכדרכו חיי כי היכי דבאשה ובבהמה גסה בר ז' חיי דהוי תרי ירחי בציר מכי אורחיה הכי נמי בר תלתא לדקה חיי אע"ג דבר ד' לא חיי:
קמ"ל - דלא חיי:
דמות לילית - שידה. שד יש לו פרצוף אדם ויש לו כנפים:
הנהג בן אחיך ובא - כלומר הבא בן אחיך ובא עמו:
ה"ג בהליכתן יצתה כלת חנינא לקראת רבי יהושע:
מתני' מלא גנונים - גוונים:
המפלת סנדל - אין סנדל בלא ולד אחר ובשביל סנדל תשב לזכר ולנקבה דספק זכר ספק נקבה הוא ואם הולד אחר נקבה אין הסנדל לא מעלה ולא מוריד ולא תשב אלא לנקבה ימי טומאה וימי טהרה שאפי' הוא זכר הואיל ונקבה בהדיה לא בצירי ימי טומאתה וימי טהרה דנקבה שהרי של זכר מובלעין בתוך של נקבה וכי אצטריך תשב לזכר ולנקבה כגון שהולד השני זכר דיהבינן לה חומרת טומאה דנקבה בשביל הסנדל וימי טוהר לזכר לחומרא:
גמ' שמא ולד היה ונימוח - כיון דלאו דם הוא ולאו מים נינהו איכא למיחש לולד:
כמה יין חי כו' - לשון גוזמא:
ה"ג רבא אמר מלא תנן:
סכויין - שחורין. שמעתי ל"א סכויין בלא מוח ומשיחה אלא יבשה:
מזוג - יותר מדאי:
קולית - עצם הירך:
דיילא - שמש דרבנן ואדא שמו:

דף כה.

פרשתבינא - שם האיש:
כסומכוס - בריש פירקין דם שבתוך החתיכה מטמא משום נדה ויחידאה היא:
כר' יהושע אמרה - דמשום עור שפיר לחודיה מטמא [משום לידה ויחידאה היא דדילמא אפילו במלא בשר פליגי כיון דאינו מרוקם מעולם לא היה ולד ואע"ג דפליג רבי יהושע בשפיר לחודיה במלא דם מודה דלאו ולד הוא דדם מוכיח עליו]:
בעכור - מה שבתוכו עכור דאיכא למימר ולד היה ונימוח:
בצלול - שהוא מלא מים צלולין:

היינו דאיצטריך קרא - לרבי יהושע דמשום עור לחודיה הוי ולד:
אלא אי אמרת - טעמא דרבי יהושע משום דעכור הוא ואיכא למימר נימוח ולאו משום עור קרא ל"ל:
אלא לאו בצלול מחלוקת - ותיובתא דר"ל:
אלא אמרו - רישא בבכורות פרק הלוקח בהמה מן העובד כוכבים (דף יט:) לענין לפטור את שבא אחריו מתורת בכור:
טינוף - לאחר שקבלה מן הזכר ונוצר הולד נימוח וזב הימנו ויוצא והולך ואותו טינוף פוטרתה מן הבכורה:
שפיר ושליא - או שפיר או שליא:
ספוקי מספקא ליה - בעכור גופיה אי ולד הוא אם לאו:
הכא לחומרא והכא לחומרא - גבי בכורת בהמה אמר דלאו ולד הוא ולא פטר את הבא אחריו דאי אמרת פטר קא גזיז ועביד ביה עבודה ודילמא לאו ולד הוא ההוא קמא וקאתי לידי תקלה וגבי טומאת ולד אזיל לחומרא דקאמר ולד הוא וטמאה שבועיים וימי טוהר לא ס"ל דניתיב לה. וגבי בכור אדם דקולא היא דקאמר פטר את הבא אחריו ולא איכפת לן דאין קדושה בבכור אדם אלא ממון כהן ה' סלעים וספק ממונא לקולא דכהן הוי מוציא מחברו עליו הראיה:
הא רבי - דאמר לעיל לא שמעתי:
והא רבי ישמעאל - דאמר מלא בשר טמאה לידה:
והא רבי אושעיא - דאמר בעכור מחלוקת:
והא רבי יהושע בן לוי - דאמר בצלול מחלוקת:
אחד זה ואחד זה - אחד עכור ואחד צלול:
חוששת - ויושבת ימי טומאה ואין לה ימי טוהר דספק ולד הוא ולא ודאי:
לא דכו שפיר - לא טיהרו את המפלת שפיר משבועים ואפי' בלידה יבישתא:
נהרדעא - אתריה דשמואל:
זיג - צלול:
טיפין של זבוב - עיני זבוב:
ופיו מתוח כחוט השערה - סדק קטן ונראה כאילו חוט השערה מתוח שם:
גויתו - גיד אבר הזכר. והא דתנן תשב לזכר ולנקבה אלמא מספקא לן אם זכר אם נקבה כשאין ניכר בו האבר מיירי:
כשעורה - היא סדוקה לארכה:
וחיתוך ידים ורגלים - עדיין אין נראין כדאמרינן תחלת ברייתו מראשו:

כחלב - זהו שכבת זרע שהוא ניתך וקלוש מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואח"כ נעשה קפוי:

דף כה:

וטורדין אותו - ממחין:
בר רמש:
ומנענע באותו מקום - מלמטה למעלה כדאמר בסמוך:
אם מסכסך - הקיסם שיש דבר המעכב היינו גיד דאי נקבה ליכא עיכובא:
מלמטה למעלה - שהרי בסדק השעורה אין עיכוב לארכה:
תנא אם היתה נקבה נידונת כשעורה סדוקה - לאוסופי ולפרושי אתא דלעיל תני נידונת כשעורה ולא תני סדוקה:
חוט - מבדיל מלמטה למעלה בין ב' הביצים ונראה עמוק כסדק:
לא ידיעי - אין ניכרין מחמת קטנן:
שתי ירכותיו - כשהוא מתחיל להבראות בחיתוך ידים ורגלים:
ערב - עבה משתי:
לא תעביד עובדא - לעשותו ולד עד שיהא לו שערות בראשו:
לחוש חוששת - להחמיר ולישב שבועים:
כפתיה ואודי - אלמא היה בקי ביצירת הולד:
דרב גובריה - הוא בקי ואין כולן בקיאין:
דג של ים - דג יש בים ושמו סנדל:
אלא שנרצף - נמעך:
[**לשון של שור הגדול** - דהיינו פניו טוחות. ואע"ג דאוקמינן לעיל פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ודאי אמו טמאה לידה (סנדל) דולד שעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימוק ע"י חברו שדחקו]:
צריך צורת פנים אפי' מאחוריו - כלומר אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד:
שסטר - הכהו על לחיו:
משנה זו - דקתני צריך צורת פנים מעדותו של רבי נחוניא נשנית הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה היא:
זכה בה רב ביבי בשמעתיה - מזלו גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתיה מר' יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית ולא זכיתי לאומרה:
והלא אין סנדל שאין עמו ולד - ובלא סנדל נמי הויא טמאה לידה:

אי דאיתיליד נקבה בהדיה ה"נ - דלא היה צריך להזכירו דיש לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפילו הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדיה יושבת לנקבה ימי טומאה וטהרה ושל זכר מובלעים בתוכן:

דאיתיליד זכר בהדיה - ומספקי' לסנדל בנקבה ויושבת שבועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהבינן לה דדילמא זכר הוא:

האי נמי זכר - ולא תשב אלא לזכר קמ"ל כו':

ד"א - אפי' ילדה עמו נקבה צריך להזכיר ספק סנדל:

שאם תפיל שנים אחד לפני שקיעת החמה ואחד לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון וה"ג לה בתוספתא. וה"פ שאם תפיל שניהם נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעה מונה לאחר שיכלו ימי טוהר לראשון תחלת נדה וכן לאחרון כגון אם תראה ביום שמונים ואחד לראשון הויא תחלת נדה דדילמא סנדל שנולד לאחר שקיעה זכר הוא וכלו ימי טוהר שלו לסוף מ' ולא משכי בתר פ"א דנקבה וכשתחזור ותראה בח' לראייתה ותרצה להיות סופרת יום כנגד יום אמרינן דלמא סנדל נקבה הוה ומשוך ימי טוהר שלו עד פ"א לראשון ומה שראתה ביום פ"א לראשון דם טוהר הוא ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א תחלת נדה הוא והיינו תחלת נדה לאחרון ובהכי הויא מקולקלת דלא ידעינן בהך ראיה בתרייתא אי נדה היא אי שומרת יום כנגד יום. לישנא אחרינא גרסי' שאם תלד נקבה לפני שקיעה וסנדל לאחר שקיעה מונה תחלת לידה מן האחרון וסוף לידה מן הראשון. וה"פ אפילו היכא דאיתיליד נקבה בהדיה הוצרך סנדל שאם תלד נקבה לפני שקיעה והסנדל שהוא ספק זכר לאחר שקיעה מונה תחלת לידה דהיינו ימי טומאה מן האחרון דדילמא סנדל נמי נקבה היא ומנינן מיניה י"ד שהוא ט"ו לראשון וסוף לידה דהיינו ימי טוהר מנינן מן הראשון להחמיר שאם תראה ביום פ"א דהיינו פ' לאחרון מטמינן לה משום נדה דאמרי' סנדל זכר הוה והרי ארבעים יום ששלמו ימי טוהר שלו ודנקבה קמייתא נמי השתא כלו להו והיינו צורך דאי לאו סנדל הוי מנינה נמי ימי טומאה לראשון ולא מטמאה אלא י"ד והשתא יתבה ט"ו ואי הוה פשיטא לן שהסנדל נקבה היא לא הויא תחלת נדה עד פ"ב לראשון דבתר ולד אחרון אזלינן:

דף כו.

גבי בכורות - דקתני (בכורות דף מו.) המפלת סנדל הבא אחריו בכור לנחלה ואין בכור לכהן:

למאי הלכתא - קס"ד לבא אחריו לסוף שנה או לסוף שנתיים קמיירי ול"ל סנדל והלא בלא סנדל פטר ולד דבהדיה את הבא אחריו ומשני לבא אחריו כלומר לכך הוזכר סנדל אם יצא ולד שעמו אחריו הוי בכור לנחלה ולא בכור לכהן:

גבי כריתות - בפ"ק (כריתות דף ז:) לענין חיוב קרבן:

למאי הלכתא - תיפוק ליה דמשום ולד שעמו תביא קרבן:

ולד יוצא דרך דופן - ע"י סם לא מיחייבה קרבן דכתיב גבי קרבן (ויקרא יב) אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שמזרעת:

ולר' שמעון כו' - לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ.):

כשהן יוצאין - סנדל וולד שעמו:

כרוכין - דבוקין זה בזה ולא דבוקין ממש ומדיוצאין יחד אי אפשר שתתגייר בינתיים:

שמע מינה - מדהוזכר סנדל גבי כריתות משום גירות וכגון שיצא ולד תחלה ואחר כן סנדל וגבי בכורות כגון שיצא סנדל תחלה כדאוקמינן לעיל דפוטר ולד מחמש סלעים ותניא דבבת אחת יוצאין שמע מינה אין שוכבין זה אצל זה דא"כ לא משכחת לה שיצא זה קודם זה אלא האי כרוכין דקתני הכי הוא מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה דראש הולד תחוב כנגד טיבורו של סנדל:

ומשלחיף ליה כלפי רישיה - כלומר דחפו ולד בראשו לסנדל כלפי חוץ:

גבי בכורות - דבעינן שיצא הסנדל תחילה כגון שיצאו דרך ראשיהן כו':

מצומצמין - שוכבין זה אצל זה:

ואיפוך שמעתתא - מימרא דרב פפא דאמר בבכורות שיצאו דרך ראשיהן:

סריך - אוחז בידיו למעלה ואינו ממהר לצאת וסנדל מחליק ויוצא קודם:

שריק - מחליק:

הויא לידה - דקיימא לן בהאי פירקא (דף כח.) יצא ראשו הרי הוא כילוד אבל סנדל עד דנפיק רובא דאין ראש נפל חשוב דהכי אמרינן בבכורות (דף מו:) אין הראש פוטר בנפלים ואדנפיק סנדל נתגיירה וטבלה:

מתני' הבית טמא - משום אהל המת דולד הוה בה ומת:

נימוק הולד - ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב:

גמ' וסופה - כשהיא הולכת ורווחת הויא רחב כתורמוס. לישנא אחרינא גרסינן בתוספתא וראשה דומה כתורמוס:

שיאחזנו בידו - אחיזה אית בה טפח שהטפח ארבע אצבעות בגודל:

שדרו של לולב צריך שיהא יוצא מן ההדס טפח - לבד אורך העלין. שדרה קרי כל זמן שהעלין הולכין ומתחברין ומוסיפין ואחר שכלתה השדרה גבוהין אורך העלין למעלה:

חדא היא - דליכא שמעתתא אלא האי דשדרה דאמר ר' יוחנן:
אמר אביי - לא תימא תני ר' חייא אזוב טפח דמשמע מתני' היא אלא אימא אמר רבי חייא ומנפשיה קאמרה ורבי חייא תנא ואמורא הוא והיכא דאמר מנפשיה בלשון מימרא הויא שמעתא:
טפח על טפח על רום טפח - אהל קטן שהוא טפח אורך וטפח רוחב ורום חללו טפח:
מביא הטומאה - אם כזית מן המת בצד זה וכלי בצד זה הוה טמא כלי מחמת אהל המת:
וחוצץ בפני הטומאה - אם טומאה תחתיו וכלי על גביו הכלי טהור. ולהכי נקט על רום טפח דאי הוה חלל רומו פחות מטפח הויא טומאה רצוצה וכנגדו למעלה עד לרקיע טמא כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין קכו.) ולענין אתויי טומאה נמי לא מייתי דלאו אהל הוא:
תנור - מקום שפיתת שתי קדרות. כירה מקום שפיתת קדרה אחת:
חבור - וכתנור דמי מפני שצריכה לתנור להיות לו יד שאם נטמא התנור פת שעליה טמא שהתנור אע"פ שאינו מקבל טומאה מגבו מטמא הוא את אחרים מגבו כדאמר בתורת כהנים הלכך ידו אע"ג דלית ליה אויר מטמא אבל יותר מטפח עומדת לינטל שהיא גדולה יותר מדאי ולא הויא יד:

דף כו:

תנורי בנות - נערות קטנות עושין תנורין לשחוק:
תחלתו ארבעה - תנור בן ד' טפחים מקבל טומאה אם נגמרה מלאכתו:
ושיריו ד' - נטמא תנור גדול ושברו ונשתיירו ד' טפחים עדיין טמא:
ה"ג תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו ושיריו ברובו ומקשה בהעור והרוטב רובו דטפח למאי חזי ומשני האי ושיריו אגדול קאי וה"ק שירי גדול ברובו ומותבינן בגדול והא קאמר שיריו ד' ומשנינן ההוא בתנור בר ז' דד' הוי רובו והא בתנור בר ט':
בפלוגתא - כגון הכא דלר"מ לא הוי שיעורא בטפח:
לא אמרו טפח אלא בין תנור ולכותל - דהתם יותר מטפח עומדת ליקצץ מפני שמעכב את התנור מלקרבו לכותל ודוחקת את הכותל הילכך יותר מטפח עומדת לינטל היא אבל לצד הבית אפי' גדולה הרבה יד הוא לתנור:
בדכתיבן - ששיעורו מפורש מן התורה:
דיה לקורה - לגבי מבוי:
מדרבנן - כגון מבוי דכל מצותו מדברי סופרים:
כל ג' ימים - כגון יצא ולד תחלה ושליא אחריו בתוך ג' ימים:

תולין השליא - בו ואין חוששין לאחר דתוך הזמן הזה עשויה השליא להתעכב אחר הולד שהיתה ממנו טפי לא ואם זה זכר תשב לזכר בלבד ולא אמרינן שליא אחרת היתה עם ולד זה ונימוח ושליא זו דולד אחר היא דדרך שליא לשהות אחר ולד ג' ימים:

מכאן ואילך חוששין - שמא ולד אחר היה עמו ונקבה היה ותשב ימי טומאה דנקבה ואי נמי הוי האי ולד נקבה אכתי מהניא ספק דשליא דמנינא ימי טוהר לחומרא שאם תראה ליום פ"א לולד ופסקה עד יום שמיני וראתה לא הויא שומרת יום כנגד יום (דאמר בהדיא) שליא נקבה הואי ומה שראתה ביום פ"א דם טוהר הוה דמשליא מנינן והשתא הוא דהויא תחלת נדה והיא נקראת טועה:

בנפלים - מתעכב:

את אמרת לשמעתתיה דרב - בתמיה. כלומר את אתית לפרושי מדידך:

בפירוש - פירשה רב הכי:

ילדה - בן קיימא:

באלי ואתי - שהיה ממהר לבא כמו (לעיל דף יז.) באלי דידבי פי' מגרש:

מדויל - שם מקום:

בגילא דחיטתא - כלומר בשאלות מועטות:

מירמי ומידחי - כלומר להקשותו ולדחותו שלא ידע להשיב:

אלא בדבר של קיימא - שכיוצא בו מתקיים אם היום היו חדשיו כלו למעוטי שאם הפילה דבר שאין ראוי לבריית נשמה כגון בירך אחד באמצע או גוף אטום או מפלת מין בהמה וחיה ועוף ואח"כ הפילה שליא אפי' בתוך ג' חוששת לולד אחר:

חזייה לרב יהודה בישות - דשמעה ולא אמרה ניהליה:

המפלת עורב ושליא מהו - מי תלינן שליא בעורב ולא ניחוש לולד אחר או לא תלינן:

שיש במינו - כגון אדם ובהמה וחיה אבל עוף לא:

דף כז.

חומר שני ולדות - אם זה זכר חיישינן דלמא נקבה הוה ההוא דשליא ותשב לזכר ולנקבה ולרבנן דאמרי המפלת חיה ועוף אינו ולד מאי חומרא איכא בהאי ולד מחמרינן עלה למימר ליכא שום ולד ואין לה דם טוהר והיינו חומרא דיליה ומשום שליא מטמינן לה שבועים:

שאני אומר - ולד הוה עם השליא ונימוח שפיר של שליא:

שפיר - ולד:

ושמא נימוחה שלייתו של שפיר - כלומר ושלייתו של זה שלפנינו נימוח וזו אינה שלו הואיל ואינה קשורה בו. קתני מיהא בזמן שקשורה עמהן:
תיובתא - דרבי דאמר דבר שאינו שאלת:
אחר הולד - אבל יצתה שליא קודם חוששין לאחר:
הניחא למ"ד כו' - פלוגתייהו לקמן בפ' בנות כותים (דף לח:):
לסוף ז' - יום או יומים בתוך חדש ז' בסופו דחיי:
ואחד לתחלת תשעה - יום אחד בחדש דהוו להו ל"ג:
אלא למ"ד אינה יולדת למקוטעים היכי משכחת לה - תרוייהו בחדש השביעי ליכא למימר דחדש כולי האי לא הוי ואם זה לסוף ז' וזה לסוף ט' טפי איכא ואם זה בז' וזה בח' לא חיי ומדקרי להו ולד ולא נפל מכלל דבני קיימא נינהו:
איפוך שמעתא - דר' יוחנן:
כ"ג לולד - משכחת לה דאחד נגמרה צורתו לתחלת ז' ואחד לסוף ז' דלכו"ע יולדת לז' יולדת למקוטעין:
האמר מר כו' - קס"ד בג' חדשים לא משכחת לה אא"כ נתעברה זה אחר זה:
לבית החיצון - לבית אחר שהבית טהור:
אבל - הן:
אמרו לו למה - מאי שנא בית ראשון דמטמית ליה אמר להו לפי שאינו הואיל וטלטלוהו נמוק:
מ"ט דר"ש - נהי דנמוק מ"מ כל גופו של מת כאן הוה וה"ל כרקב וכנצל [בשר המת שנימוח ונעשה ליחה סרוחה]:
ממין אחר - אפי' ממין טומאה אם אינה שוה לה בטלה:
אחיכו עליה - אמרו ליה פשיטא מאי שנא טעמייהו מטעמיה כולה חדא מילתא אמרי:
אפי' כי האי מילתא - דאתיא לידי חוכא:
לימא איניש - דלמא מתוך דבריו אמרי ליה טעמא:
ולא לישתוק - ולימא מסברנא ליה:
אם נבלת - עצמך על ד"ת סופך להתנשא:
ואם זמות - ושתקת סופך לשום יד על פה שלא תדע להשיב לשואלין:
מלא תרוד - כף:
רקב - רקבובית של מת וזה שיעורו לטמא באהל הלכה למשה מסיני:
א"א - אף על גב דרובא רקב אי אפשר למקום שנפל העפר שלא תהא גרגר של רקב בין שני גרגרים של עפר ובטל הרקב ובציר לו שיעורא דתרוד:

דף כז:

פרידה - גרגיר:
סופו - של רקב כתחלתו:
מה תחלתו - כשנקבר אם יש דבר הראוי לירקב ולעשות רקב של מת:
גנגילון - בטול. שאותו דבר אחר מבטלו אף סופו לאחר שנעשה רקב כשנקבר כהלכתו ד"א המתערבת בו מבטלו ולשון גנגילון דבר העומד כנגדו לבטלו ולקלקלו. ולקמן פריך הואיל וטעמא דר"ש ברקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ"ט:
מאי היא - דאמר תחלתו ד"א נעשה לו גנגילון:
שאין לו רקב - שאין רקב שלו מטמא:
ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים - דהשתא אין תערובת ברקבוביתו:
נקבר בכסותו - דאיכא רקבובית או אפילו ערום בארון של עץ דאיכא רקבובית:
או ע"ג רצפה של לבנים - שעפרן נמחה:
שאין לו רקב - מפני דבר אחר המעורב בו:
לאפוקי הרוג דלא - לפי שיצא דמו וחסר וקיימא לן במס' נזיר (דף נא.) מת שחסר אין לו רקב:
שנתפזר בתוך הבית [**הבית**] **טמא** - משום אהל:
דאין מאהיל וחוזר ומאהיל - גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות הן ואין מצטרפין:
מלא תרוד ועוד - יותר ממלא תרוד עפר בית הקברות. ל"א רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר:
בטל ברוב - שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו:
אמרו דבר אחד - ולקמן מוקמינן דר"א בן יעקב משום בטול ברוב:
בהמה גסה - שלא היה לה ולד מעולם:
תקבר - החררה שהוא מיחוי של בכור:
ופטורה מן הבכורה - שאם תלד עוד אין ולדה לכהן:
אינה מטמאה - אותה חררה:
ומאחר דאינה מטמאה - אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר:
ומשני כדי לפרסמה - שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם:
ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה:
בטול ברוב - מיחוי הנפל בטל בדם:

ומודה ר"ש - במתני' בשליא אע"ג שהבית טהור אמו טמאה לידה:
כעין שהזרייעה - כלומר דנימוח כזרע:
שטרפוהו - כמו (חולין סד.) ביצים טרופות בקערה. שמחקוהו ובלבלוהו:
במימיו - שהדיחוהו בהן. א"נ במי הלידה והטינוף שיוצא עמו:
שנתבלבלה - נמחק כולו כמו שרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת:
ושלדו קיימת - גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם:
פתחים גדולים - של ארבעה טפחים:

דף כח.

וטהרו לו פתחים קטנים - הפחותים מארבעה כשאר מתים שלמים שהגדולים מצילין על הקטנים דקיי"ל מת פתחו בארבעה אם הוא בבית כל הפתחים טמאים ואם פתח פחות מארבעה טהור והני מילי להציל את שאר פתחים אבל להוציא הא אמרי' פותח טפח מוציא הטומאה לצד שני והכי אמרי' במס' אהלות (פ"ג מ"ו) המת פתחו בארבעה בד"א להציל את הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח:
ר' יוחנן - דפליג עליה דריש לקיש דבעי למימר דמת שנתבלבלה צורתו טמא דאמר כמאן כר' אליעזר:
ברובע - רובע הקב:
קטבלא - עור שלוק וקשה ואינה נשרפת עם המת:
אפודרא - אבן שייש. ותרוייהו כגון שעשויות בית קיבול ומחיצות שאין העפר יכול להתפזר:
דאיחרך איחרוכי - המת ולא נעשה אפר:
אין נותנין לה ימי טוהר - דאע"ג דפשיטא לן דולד הוא:
אימר הרחיקה לידתה - הרי כמה ימים שיצא רוב הולד לאברים וכבר עברו ימי טוהר שלה ולא ידעינן מאימת נמני:
ניתני ולנדה - שכל דמים שתראה יהיו טמאים שלא יהיו לה ימי טוהר והכי איבעי ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה כלומר שבועיים דנקבה מטמאה בלא שום ראייה דדלמא נקבה הואי וימי טוהר לא יהיה לה שהרי כמה ימים שהתחילה לילד ויצא הרוב והיינו לנדה. ולקמן בהאי פירקא (דף ל.) מפרש למה הוזכר זכר שאם תראה לסוף ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח:

הוה אמינא מביאה קרבן ואינו נאכל - דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר לית לה אימר הרחיקה לידתה:

ויתן יד - אלמא לידת יד קרויה לידה:

והא קרא קאמר - רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה:

מתני' לזכר ולנקבה - ימי טוהר לזכר וימי טומאה דנקבה:

תשב לנקבה בלבד - אפי' הוי טומטום זכר בתר נקבות אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים תוך של נקבה:

מסורס - דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו סרס המקרא ודרשהו:

גמ' איצטריך - אע"ג דטומטום לחודיה מספקינן בזכר ובנקבה היכא דאיתיליד זכר בהדיה נימא זכר הוא דמוכחא מילתא דהיא הזריעה תחילה קמ"ל:

לובן - דומה לקרי:

אודם - דומה לדם נדות:

אין חייבין על ביאת מקדש - דלמא טהור הוא וקמייתי חולין בעזרה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן:

ואין שורפין עליהם תרומה - אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין:

ראו אודם ולובן כאחד - דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטירי מקרבן כדמפרש טעמא:

דף כח:

תשלחו - היינו שילוח טמאים ממקדש:

רבי אליעזר היא - דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע במאי איטמי אבל לרבנן דלא בעו בשאר טומאות עד דידע במאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשינן זכר ודאי נקבה ודאית:

השרץ ונעלם - או בנבלת שרץ ונעלם ממנו:

על העלם שרץ - שנטמא וידע ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב:

ואינו חייב על העלם מקדש - אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שאינו סבור שזה מקדש וכשיצא נזכר פטור:

שרץ ונבלה - לפניו וידע שנגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע וכשבא למקדש שכח אותו ומשיצא נזכר:

ר' אליעזר - דאזכר שם שרץ סבר דבעינן עד דידע אם בשרץ איטמי כו':
הזב את זובו לזכר ולנקבה - ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא בזיבה ולא טומטום:
לזכר לרבות מצורע - שהוא מוקש לזב להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב דכתיב ביה (ויקרא ט"ו:ח') וכי ירוק הזב וגו':
פרט לכלי חרס - טמא שאין טעון שילוח מן העזרה:
הוה אמינא כלי מתכות לא - טעון שילוח ולהכי שני בדיבוריה למדרש כל שיש לו דין הנוהג בזכר ובנקבה דהיינו טהרה במקוה:
מוכל טמא נפקא - דאף כלי מתכות בעי שילוח ועל כרחין הוה דרשינן אדם ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה:
עד נקבה - משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה:
אי הכי - לעיל קאי. כיון דאמר רב לענין שילוח זכר ודאי ולא טומטום בשאר טומאות נמי כגון טומטום שנטמא במת או בשרץ ונכנס למקדש יפטר:
הזכר - והיה ערכך הזכר:
תלמוד לומר הזכר - ה"א דריש:
אם נקבה - אם קדריש:
ההוא מיבעי ליה - למכתב זכר ונקבה:

דף כט.

לחלק - הילכך אי לאו ה"א ואם לא ממעט טומטום אבל הכא מדה"ל למכתב אדם תשלחו וכתיב זכר ונקבה ש"מ לדרשא:
ואפילו הראש עמהם - אמחותך קאי דהיכא דיצא מחותך אפי' יצא הראש אין חשוב ולד עד שיצא רובו:
אין הראש פוטר בנפלים - יצא ראש הנפל כגון יולדת תאומים לשבעה אחד נגמרה צורתו ואחד לא נגמרה צורתו ויצא ראש הנפל והחזירו ואח"כ יצא אחיו הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה ורבי אלעזר אית ליה דשמואל:
באנפי נפשיה - ולא אמתניתין. ואיכא בינייהו מאן דמתני לה אמתניתין משמע דאמחותך קא פליגי ואיכא למימר כדאמרן דבשלם אפי' ר' אלעזר מודה דלית ליה דשמואל ומאן דמתני לה באנפי נפשיה משמע דאשלם נמי פליגי ובדשמואל:
אין הראש כרוב אברים - יצא הראש אינו כילוד. ובנפל קאי דאי בבן קיימא ליכא למ"ד דהא מתניתין היא יצא כדרכו משיצא רוב ראשו:

כתקנו - ראש יצא תחלה וקאמר דבעינן רובא וקשיא לר' יוחנן:
מאי קאמר - רבי יוסי משיצא כתקנו ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא:
מחותך ומסורס - מחותך ודרך מרגלותיו:
הא כתקנו - דרך ראשו אפי' מחותך הראש פוטר:
רובו כתקנו - תרוייהו בעינן במחותך:
מתקיף לה רב זביד - לתירוצא דמתרצינן אליבא דרבי יוסי:
מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר - בתמיה. כיון דרבי יוסי לאו אדיוקא קאי אלא אדקתני בגווה יצא מחותך ומסורס משיצא רובו ועלה קאי דרבי יוסי ואמר אע"ג דנפיק רובו בעינן נמי כתקנו מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר בתמיה:
אלא אמר רב זביד - רבי יוסי אדיוקא דת"ק קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואע"ג דמחותך וקאמר ר' יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתקנו וכשאר ולדות שיוצאין לחיים אבל מחותך אפילו כתקנו אין הראש פוטר:
כתקנו - אפי' מחותך הראש פוטר:
מי שיצא כתקנו לחיים - הוא דראש פוטר אבל מחותך אפילו כתקנו בעינן רובו:
צדעיו - טנפל"ש:
קרני ראשו - גובה ראשו שאצל העורף:
מתני' ואין ידוע מהו - אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד:
לזכר ולנקבה - ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה:
אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה - כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר דשמא לאו ולד הוא. ובגמרא מפרש למה הוזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה:
גמ' והפילה - ואינה יודעת מה אם נפל אם רוח שהרי נפל למים:
אמאי תשב לנדה - ניתיב לה מיהא ימי טוהר דזכר:
שיצאה מלאה - כשהיתה מעוברת יצתה לאפר:
ובאה - בו ביום ריקנית:
בכור מספק - שמא זה היה ולד והבא אחריו אינו בכור או שמא רוח הפילה והבא אחריו בכור מעליא הוא הילכך ספק הוא ויאכל במומו לבעלים ולא לכהן דהמוציא מחבירו עליו הראיה:
והאי פשוט הוא - ויאכל בלא מום:
מטנפות - יום אחד קודם לידה כעין גלייר"א:
מתיב רבי יוסי - אדר' יהושע בן לוי:

טועה - ממתניתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה:

דף כט:

האשה שיצאה מלאה וחזרה ריקנית - לסוף זמן מרובה ואינה יודעת אימת יצא הריונה:
והביאה לפנינו - כלומר משבאה לפנינו ישבה לה שלשה שבועים טהורים מכל וכל עם יום בואה. ולא דק כולי האי דיום זה ספק טמא דשמא ראתה בו ביום קודם שבאתה לפנינו ואפ"ה קרי ליה טהור דקאי אמכאן ולהבא דקס"ד השתא שבאתה לפנינו ביום ומשבאתה לפנינו לא ראתה:
ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור - אחד טמא שהיתה רואה בכל יום ואחד טהור שכל הימים של אותו שבוע היו טהורין:
משמשת לאור שלשים וחמש - שהוא ליל סוף שבוע חמישי והוא ליל כניסת שלשים וחמש ויציאת יום ל"ד ושוב אינה משמשת. וטעמא דכולן מפרש לקמן ואמאי נקט הכי י"ג שבועים:
ומטביליו אותה צ"ה טבילות - משום דטבילה בזמנה מצוה וכולהו מפרש לקמן. ומשום הני צ"ה טבילות נקט י"ג שבועים דספק זמן הטבילות משוך י"א שבועים ופלגא די"ב ואיידי דצריך לפלגא נקט כולה ואיידי דתנא שבוע טמא דהיינו י"ב תנא נמי שבוע י"ג טהור והכי מפרש לקמיה:
וב"ה סברי ל"ה - וטעמייהו מפרש לקמן ותרוייהו סבירי להו טבילה בזמנה מצוה:
באחרונה - כשתפסוק לגמרי ותטהר דלית ליה טבילה בזמנה מצוה:
בשלמא שבוע ראשון כו' - השתא מפרש תיובתא:
אימר יולדת זכר היא - וכל יומא ויומא דשבוע ראשון איכא לספוקי דלמא ביום שבאתה ילדה שעה אחת קודם שבאה לפנינו וכל שבעת הימים האלו הוו שבעת ימי לידה:
שבוע ראשון - יומא דאתיא לקמן קחשיב בכלל שבוע ראשון:
אימר יולדת נקבה היא - וביום שבאת לפנינו ילדה ומשכי ימי לידה הנך תרתי שבועי:
בזוב - שמא מתוך י"א יום דימי זיבה ילדה וראתה ג' רצופין ובלא צער דהוה שופי סמוך ללידה ובעיא שבעה נקיים לזיבתה. ואע"ג דקא יתבא י"ד נקיים הואיל ואיכא לספוקינהו בימי לידה לא סלקא לה דקסבר ימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירת זיבתה:
אלא שבוע רביעי - אי אמרינן רוב נשים ולד מעליא ילדן האי ולד הוא שהרי הוחזקה עוברה:

תשמש - ואע"ג דהך שבוע קא חזיא שהרי ראשון הוא לשבועים שעוברים עליה אחד טמא ואחד טהור:

האי דם טוהר הוא - דאכתי משכי מ' יום דזכר:

לאו משום דלא אזלינן בתר רובא - ומספקינן לה בלא ולד ולית לה דם טוהר וקשה לריב"ל:

אימר הרחיקה לידתה - האי דלא יהבינן לה ימי טוהר לאו משום ספק דלאו ולד הוא אלא אימר הרי ימים רבים קודם שבאת לפנינו ילדה וכלו לה ימי טהרתה אבל לענין קרבן מביאה קרבן ונאכל בין קרבה ובין הרחיקה בת קרבן היא מאחר דקפדינן ארובא:

שבוע חמישי דטהור הוא תשמש כו' - ואמאי לא משמשת עד ליל שביעי:

ומשנינן שבוע רביעי - שראתה בכל יום כל יומא איכא לספוקי לסוף לידה סוף ימי טוהר כלומר אתמול כלו ימי טוהר והיום היא תחלת נדה הילכך יום כ"ח שהוא סוף שבוע רביעי מספקינן לה בתחלת נדה ובעיא לממני משבוע חמישי ששה ימים להשלים שבעת ימי נדות ובליל שביעי טובלת ומשמשת שהוא אור לשלשים וחמש משבאת לפנינו וליל שמיני שהוא תחלת שבוע ששי נמי לא משמשת שהשבוע ששי טמא הוא דמוקמינן לה לקמן שהיא רואה מבערב בכל ימי ראייתה מכאן ואילך לא משמשת לעולם דדילמא שבוע רביעי תחלת נדה היא והששי בימי זיבה והרי היא זבה ושבוע שביעי שהוא טהור תספור לנקיים ואם לא שרואה מבערב היתה משמשת ליל תחלת שבוע שמינית ואע"ג דיכולה לטבול ביום שביעי שמקצת היום ככולו לענין ספירה אפ"ה לא משמשת ביום דמוקמינן לה כר"ש דאסר וכן לעולם י"ל בכל שבועים טמאים שלה זהו בימי זיבה וצריכה ז' נקיים וכל שבוע טהור תספור לנקיים אבל שבוע רביעית ממ"נ אין אתה יכול לספקו בזיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות והרי זו ישבה ג' שבועים טהורים והרביעי הוא דראתה הילכך בתחלת נדה הוא דאיכא לספוקי ולא בעיא למיתב בשבוע חמישי אלא ששה ימים משום ספק יום אחרון של רביעי דמספקינן לה בתחלת נדה:

בעשרים וחד - שהוא סוף שבוע שלישית תשמש דהא אפי' קרבה לידתה לילד בו ביום שבאת לפנינו כבר כלו ימי טומאה והיום שביעי לנקיים של ספירה וקי"ל דטבילת זב וזבה ביום בפ"ק דיומא (דף ו.) דמקצת היום ככולו הילכך ביום כ"א תשמש:

ר"ש היא דאמר - בת"כ אסור לעשות כן לשמש זבה ביום טבילתה:

שמא תבא לידי ספק - שמא תראה לאחר תשמיש ונמצא שסתרה כל מניינה דהא לא הוו נקיים כל שבעה ונמצא משמשת זבה:

לאורתא תשמש - בליל תחלת שבוע רביעית דקס"ד השתא שאינה רואה אלא ביום ואף ע"ג דהאי שבוע רביעי טמא הוא מיהו בליל תחלת שבוע אכתי טהורה היא ותשמש הלילה:

ומשני כשראתה מבערב - וכן היא נהוגה לראות בכל שבוע טמא מבערב:

בלילותא - בכל לילה ולילה דבכל לילה מספקינן לה [שמא] השתא סוף שבעה ללידתה הוא וטבילה בזמנה מצוה:

אימר יולדת זכר בזוב היא - ויום ראשון דשבוע שני אמרינן שמא שבעת ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבוע ראשון הוה ספירה לנקיים ולמחר ביום תחלת שבוע שני תהא טבילת זיבתה וכן כל ימי שבוע שני כל יומא ויומא איכא לספוקי דלמא קצת משבוע ראשון הוי בכלל ימי לידה והשתא כלין ימי הספירה אבל שבוע ראשון לא טבלה ביום ואף ע"ג דבכל יום איכא לספוקי שמא הרחיקה לידתה והשתא כלין ימי הספירה משום דבעינן שבעת ימי הנקיים לפנינו ודאין והני דקודם לכן ספק הוו נקיים ספק לא הוו והכי מפרש לקמן ויום אחרון דשבוע קמא הוה בעיא טבילה משום ספקא דהשתא כלין ימי הספירה ואיכא ז' ספורין לפנינו ולקמן מתרצין דטבילה חדא בשבוע לא קחשיב:

בלילותא אימור יולדת נקבה הואי - וכל לילה איכא לספוקי האידנא סוף שבועים וליל אחרון מספקינן שמא ביום שבאתה ילדה והשתא כלין:

שבוע שלישי מטבילין לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא - וכל יומא איכא לספוקי השתא כלין ימי ספירה יום ראשון דלמא ששה ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבועים הרי עשרים יום והיום הוי כ"א שסוף ספירה הוא ולמחר אמרי' ה' ימים קודם ביאתה ילדה והיום כלים ויום אחרון אימר ביום שבאתה ילדה והיום כלים:

בלילותא - דשבוע שלישי מטבילין לה ואף ע"ג דליכא לספוקי בשבוע שלישי בסוף לידת נקבה:

ב"ש לטעמייהו - דאמרי בפ' אחרון (לקמן דף עא:) טבולת יום ארוך דהיינו יולדת שהיא טבולת יום כל ששים ושש שהרי לסוף שבועים היא טובלת ואינה אוכלת בתרומה עד שיכלו ימי טוהר כדכתיב בכל קדש לא תגע וקאמרי ב"ש שצריכה לטבול לאור שמונים ואחד שהוא סוף שמונים הילכך כל ליליא איכא לספוקי השתא כלים (עד) שמונים יום מיום שבאת לפנינו ושבוע קמא נמי איכא לספוקי בהכי אלא לא איכפת לן משום דסוף סוף הא קא טבלה בכל ליליא:

דף ל.

מכדי ימי טוהר כמה - משכה ספקא דידהו לבתר שבועים קמאי:
שתין ושיתא - ושבועים הרי פ' ומהני ס"ו טבילות כבר טבלה מהן ז' בלילי שבוע שלישי משום הך ספקא דטבולת יום ארוך:
דל הני ז' פשו להו שתין נכי חדא - שעדיין צריכה לטבול משום הך ספק בתוך י' שבועים הבאים ול"ה שטבלה בתוך ג' השבועים הראשונים שבעה בראשונה וכ"ח בשתים אחרונות הרי ל"ה ושתין נכי חדא הרי צ"ד:
טבילה יתירתא - עד השתא הוה ס"ד דבאת לפנינו ביום כגון ביום ר"ח ניסן ואטבלוה לאורתא ומשכו פ' דילה ל' מניסן וכ"ט דאייר וכ"א דסיון כלים פ' יום הרי פ' טבילות בלילות וי"ד בימים של ב' שבועות הראשונות הרי צ"ד והשתא מוקמינן שבאת לפנינו בין השמשות לילה שהוא ר"ח ואטבלה בההיא ליליא משום ספק סוף טומאה ומשכי נמי פ' שלה עד כ"א בסיון כאילו באתה ביום ראש חדש דאיכא לספוקי דילמא באותו בין השמשות ילדה והוא מר"ח וההיא טבילה דליל ראש חדש איתוספא לה נמצאו לה ח' טבילות בשבוע ראשונה וכ"ח דב' וג' הרי ל"ו. וקשיא לי אמאי נקט בין השמשות ה"ל לאוקמא שבאת לפנינו בלילה ומסתברא דלהכי נקט בין השמשות דדק בלישנא דמתני' דנקט ג' שבועים טהורים הילכך כי איכא בין השמשות איכא למיקרי יום זה טהור דשמא בין השמשות יממא הוא ומיום שעבר הוא והיום הזה כולו טהור ומיהו טבילותיה משכי עד שמונים לבד מהך משום דבין השמשות ספק ליליא:
ל"ה - דקאמרי ב"ה מאי עבידתייהו. ומשני עשרין ותמניא הויין:
כדאמר - י"ד בימים וי"ד בלילות וכולן משום ספק סוף ימי טומאה. והוא הדין דלב"ה הוו להו עשרין ותשע דכיון דאוקמינן שבאה בין השמשות איכא ט"ו טבילות בלילה משום ספק בין השמשות והאי דלא מותבינן ליה לקמיה משום דאותבינן אחריתי ומשנינן חד בשבוע לא קמיירי והך נמי חדא בשבוע היא:
האי שבוע ה' - שאינה רואה בו כל יומא איכא לספוקי בסוף נדה ומטבלינן לה בכל לילות דשבוע ד' ראתה בכל יום ויום ראשון דילמא תחלת נדה היא וטובלת לסוף שבעה שהוא ליל ראשון של שבוע ה' וליל שני נמי טבלה דילמא יום ראשון של שבוע רביעי מימי טוהר הוא ויום ב' הואי תחלת נדה והאידנא הוי ליל טבילתה וכן כולהו והוו להו שבעה טבילות. והוא הדין נמי דכל לילות של שבועים טהורים איכא לספוקי סוף נדה משום שבוע טמא שלפניה אלא ב"ה טבילות דלאחר ל"ה דהוא ליל תשמיש לא קחשיב דכל טבילות דב"ה קודם תשמיש נינהו והכי אמר לקמן:

בתמניא ופלגא סגיא - לבד הג' שבועות דטהורה דהא כלין ימי טבילה בסוף שמונים והוא באמצע שבוע תשיעי של י' שבועים:

שבוע - תשיעי טמא הוא:

טבילת זבה - דכל שבוע טמא איכא לספוקי בזיבה לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך כדפרישית לעיל שאין זבה אלא לאחר נדות וזו לא ראתה כלום עד הרביעי וכל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה ובעיא למטבל ביום ז' של כל שבוע טהור:

ר"ע - דפרק אחרון (לקמן דף סט.):

סוף שבוע ראשון - ביום השביעי ליטבלה ביום דילמא בין השמשות יום הוא ויום ראשון שבאתה לפנינו טהור ואיכא ז' ספורים לפנינו:

חדא - טבילה בשבוע לא קמיירי. וה"ה דהוה לן לאותובי לב"ה דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה הואיל ובין השמשות באתה אלא האי שינויא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמיירי הילכך לא פריך:

מתני' המפלת - שליא:

ליום מ' - לטבילתה:

אינה חוששת לולד - שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל מ' יום:

ולנדה - דילמא ליכא ולד. ובגמ' מפרש למה הוזכר זכר:

תשב לזכר - ז' ימי טומאה ואפילו בלידה יבשתא אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי כדקתני טעמא שיצירת נקבה לפ"א:

גמ' הא קתני נקבה - דה"ל שבועים ויש בכלל מאתים מנה:

אי לימי טוהר - להחמיר שלא יהא לה אלא ימי טוהר דזכר:

דף ל:

הא קתני נדה - דכל דמים שתראה טמאים. ומשני לכך הוזכר זכר שאם תראה ליום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד מ"ח שכשראתה ליום ל"ד ללידתה אמרינן טמאה אע"ג דאכתי משכי ימי טוהר דזכר מספקינן לה בלא ולד ותשב לנדה וכי הדר חזיא ליום מ"א שהוא ח' לראייתה ותרצה להיות שומרת יום כנגד יום אמרינן ולד היה וזכר היה וראייה דיום ל"ד דם טוהר היא והשתא הוא דהויא תחלת נדה והשתא מקלקלינן לה דלא טבלה עד מ"ח שהוא ח' לראייה אחרונה ואי לאו משום ספקא דזכר הוה טבלה למחר ליום מ"ב ממ"נ אי לאו ולד הוא הרי שומרת יום כנגד יום היא ואי ולד הוא ונקבה היא אכתי הוה דם טוהר עד שמונים וספקא דזכר מקלקלא לה:

וכן לענין נקבה - כלומר וספקא דנקבה נמי מקלקלא לה האי קלקולא:
עד פ"ח - דלא טבלה עד פ"ח דאי הוה פשיטא לן דלאו ולד הוא הואי טבלה למחר ביום פ"ב דראיית פ"א באחד עשר יום שבין נדה לנדה היא ומשום דמספקא לן דילמא ולד הוה וראייה דיום ע"ד דם טהור הוה והשתא הויא תחלת נדה לא טבלה עד פ"ח:
טימא וטיהר בזכר - מ' יום בין שתיהן ז' לטומאה ול"ג יום לימי טוהר:
נתחייבו הריגה - ומתוך שעומדות ליהרג ניסו בהם ויחדום לביאה וקרעו שתיהם לסוף מ' ונמצא אחד זכר ואחד נקבה:
תלד - דאם נקבה תלד (ויקרא י"ב:ה') קרא יתירא הוא דמצי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים דהא כתיב לעיל וילדה זכר:
מקמי זכר - ואף ע"ג שיחדום לבעול ביום אחד שמא מעוברת היתה קודם לכן:
סמא דנפצא - סם שמפלת בו ומנפצא כל זרע שבמעים קודם לכן:
לשומר מסרינהו - שלא בא אדם עליהן אלא אותו היום:
ודילמא אי קרעוה כו' - לרבי ישמעאל פריך נהי נמי דלשומר מסרינהו אפ"ה מנלן שלא נוצרה נקבה עד פ"א דילמא אי קרעוה להך ליום מ"א הוה משתכחא:
בסימניהון שוין - נקבה שנמצא ליום פ"א לא היו אבריה ושערה וצפורניה אלא כשיעור של זכר ליום מ"א:
היינו ת"ק - דתנא לעיל ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא ברייה נקבה ליום מ"א:
וכי תימא - רישא להכי תנא ליה לאשמועינן סתמא דמתניתין כרבנן ונשמע מינה דהלכתא כוותייהו ולא נהירא לי גירסא ופירושה דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם. ונ"ל דהכי גרס וכי תימא למסתמא כרבנן ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא כו'. והכי פירושה וכי תימא תנא הך סיפא לאשמעינן דסתמא דלעיל סתמא דרבנן היא ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא דסתמא דרבים היא הואיל וסתמא תנייה רבי ולא אשכחן יחידאה דאמר הכי דנימא פלוני היא:
מהו דתימא כו' - קמשמע לן מדמהדר רבי ושנאה בלשון חכמים שמע מינה דהלכה כסתם ראשון ואף על פי שמחלוקת ר' ישמעאל בצדו:
פנקס - לוחין שכותבין בהן הגלחים:
אציליו - איישיל"ש:
שמא יהרוג את אמו - שבית הרחם אינו רחב להוציא רעי הנאסף בו:
נפתח הסתום - פיו:
ונסתם הפתוח - טבור:
ת"ש בסוד אלוה עלי אהלי - והא אוקמיה בירחי לידה מדכתיב כירחי קדם:

ולא נשבע למרמה - שקיים שבועתו לשמור את התורה דאי בשבועה בעלמא אטו משום דלא נשבע למרמה חשיב להו בעולין בהר ה':

דף לא.

מאי קרא - דמשביעין אותו ביום הלידה:
נזרך - לשון נזירות דהיינו נדר דדמי לשבועה:
למה ולד דומה:
רקמתי - היינו יצירה ראשונה וכתיב בתחתיות דהיינו מדור תחתון:
חבלי - צערה:
דרך תשמישן - האיש פניו למטה כן זכר נולד פניו למטה ונקבה פניה למעלה הילכך נקבה צריכה להתהפך דהא כשהיא במעי אמה פניה למטה כדאמרינן לעיל [ראשו לו בין ברכיו] אבל זכר אין צריך להתהפך:
קשה לאשה וקשה לולד - מפני שדר במדור התחתון. קשה לאשה לא ידענא למאי: זרע מלבן את הולד מגיעוליו:
מזורז - חזק ובריא:
ליום תשעים - לשליש ימים הוי חיותו:
מנא ידע - הא לא ידע אימת מעברה:
קלסתר - זיו:
מראה העין - שאע"פ שנבראת העין מן האב והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר:
פוץ מילחא - השלך המלח מן הבשר ושוב אינו ראוי אלא לכלבים כך הנשמה היא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה אז מסריח הגוף:
עולה למעלה - כדתני לעיל אחרונים דר במדור העליון:
כולין עולין למין אחד - זרע האב והאם נעשין בריה אחת:
צבע - כמה סממנין צריך לצבע שחור קליפת עץ וטחינת ריחיים של נפחים וכמה דברים וכולן נעשין שחור ואינו יכול לצובעו ביורה אחת משנים ושלשה גוונים בשנים ושלשה מקומות:
כל אחד ואחד עולה למינו - לובן מן האיש ושחור מן האשה:
כי אנפת בי - מפני שכעסת עלי אני מודה לך שלטובתי היה:
ישב לו קוץ - ברגלו לאחד מהם ולא יכול לצאת:
לבדו - הוא לבדו יודע שהוא נס אבל בעל הנס אינו מכירו:

ארחי - תשמיש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל':י"ט):
ורבעי - תשמיש לשון לרבעה:
זרית - ביררת בנפה שקורין וו"ן כמו (ישעיהו ל) ברחת ובמזרה:
הברור - קלי"ר בלע"ז:
ותזרני - חסר א' לשון מזרה:
ותאזרני - לשון חגירת כח במתנים:
זיריתני - מן הברור ואח"כ זירזתני:
רביעיותיהם - עונת תשמישן:
הוא - קודשא בריך הוא סייעה שנטה חמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האחרות היה:
ולא פירשו - את הדבר מנלן:
זכרים בנקבות - בני לאה:
נקבות בזכרים - ואת דינה בתו משום הך דרשה איש מזריע תחלה יולדת נקבה:

דף לא:

שמשהין עצמן - מלהזריע:
יכולני - שישהא עצמו מלהזריע:
יבעול וישנה - שמתוך תאות בעילה ראשונה תהא מזרעת ונהי נמי דתזריע אחריו תקדום הזרעתה בבעילה שניה:
בעון - על ידי דם נדה שהוא סימן להריון כדקיימא לן (כתובות דף י:) כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין והוא מביאו לידי עון וקדייק ר' יצחק בעון שסמוך לעון נדות שהוא מוזהר לפרוש הימנה:
ובחטא - לשון טבילה וטהרה כדמפרש. וה"ק על ידי דם נדות שהוא מביא לידי עון חוללתי שהוא גרם לי שנבראתי וכשנתחטאת אמי ממנו יחמתני:
כר - מנחה דהיינו סימן שלום:
נקיה - חסרה כמו (ב"ק דף מא.) יצא פלוני נקי מנכסיו:
עד דאמרה מזוני - שיודעת להתפלל:
נקבה - כשתנקוב ותפרש שכרך ואתנה. ונקבה נמי הכי דרשינן:
לפיכך תביא קרבן - שבועת ביטוי חטאת:
מזידה היא - ואין כאן קרבן דהא ונעלם כתיב בשבועת ביטוי:

ובחרטה תליא - לפתוח לה בחרטה ויתיר לה חכם שבועתה אבל קרבן אינו עוקר ומתיר שבועתה:

ועוד קרבן שבועה בעי אתויי - כשבה או שעירה והאי עוף הוא:

מתחרטת לשבעה - ומתאוה לתשמיש בעלה כדי שתחזור ותתעבר זכר:

מפני מה מילה לשמונה - ולא לשבעה:

שלא יהיו הכל שמחין - שאוכלין ושותין בסעודה ואביו ואמו עצבים שאסורין בתשמיש:

נדה שבעה - לאו ביולדת קאי:

מפני שאדם רגיל באשתו - כל שעה שירצה:

קץ בה - מאוסה עליו. אמרה תורה כל שעה שתראה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו:

מחזר על האשה - אדם פנוי מבקש ומחזר עד שנושא:

פניו למטה - בשעת תשמיש:

זהו ממקום שנברא - מסתכל באדמה שנוצר ממנה והיא מסתכלת בו שנוצרה הימנו:

מקבל פיוס - נוח לרצות:

זה ממקום שנברא - אדמה. עפר תיחוח נוח ליבטל אבל בשר ועצמות קשין:

עצם - כשמכין בו קולו נשמע אבל קרקע כשמכין בו אין קולו נשמע:

מתני' בנות כותים נדות מעריסתן - מקטנותן. ובגמרא מפרש טעמא:

תחתון כעליון - מפרש בגמ':

והן יושבות על כל דם ודם - כלומר להכי הוו בועלי נדות משום דכל דם שרואות בין אדום בין ירוק יושבות עליו ימי נדות וזו תקלה היא להם שאם רואה דם ירוק היום מתחלת למנות ששה והוא אם תראה באותם ימי נדות דם אדום אינה מונה אלא מיום ראייה ראשונה ואותו דם ירוק טהור היה ומראייה שניה היא צריכה למנות:

אין חייבין עליה - הלובש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש פטור מקרבן או אם נגעו אותן בגדים של משכב בתרומה תולין דלא ידעינן אי נדה היא אי לא והא דאמר דמסתמא טמאות גזירה דרבנן היא:

גמ' אפילו דידן נמי - אי חזיא בעריסתן טמאה דתניא לקמן (דף לב.) בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה:

דאיכא מיעוטא דחזיין - בקטנותן:

חיישינן למיעוטא - ומטמאינן לכולהו מעריסתן משום דדילמא חזיא:

דף לב.

איש כתוב בפרשה - (דברים כ"ה:ז') ואם לא יחפוץ האיש איש פוטרה בחליצה ולא קטן. אלא מה טעם אין מיבמין ויגדלו יחד:

סריס - לאו בר הקמת שם הוא ואינו מצווה ליבם וכן אילונית וכיון דמייבם בלא מצוה נושא אשת אחיו בחנם וערוה היא ובכרת:

בעין בול - מקום:

קודם לאמה - יולדת נקבה טובלת לי"ד ובתה ראתה ליום או ליומים שנולדה והטבילוה קודם לאמה משום מגע תרומה: עין בול ובית שערים מא"י פומבדיתא חוץ לארץ:

משום תרומת א"י - דמיפסלא בנגיעה:

יוצאה מגופו - כגון זב וזבה ונדה:

והני מילי באכילה - כולה שמואל אמרה בבכורות בפ' הלוקח בהמה (דף כז.) ואפי' זב ונדה לא פסלי לה בנגיעה:

לסוכה שמן של תרומה - דסיכה כאכילה ובאכילה קאמרינן דתרומת חו"ל אסורה לנדה:

דתניא - דסיכה כאכילה:

ולא יחללו - בפרשת אזהרת טמאים בתרומה כתיב:

לרבות את הסך - בכלל בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר. שתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים י"ד:כ"ג) ואכלת מעשר דגנך וגו' תירוש חמרא הוא וקרי ליה אכילה:

ותבא כמים וגו' - בקללה גבי רשע קאי:

א"ה - דחייש למיעוטא:

דידן נמי - ליטמו כולהו מעריסתן:

אשה ואשה - לרבות קטנה כדמפרש:

מפרשי להו - ממגע קדשים:

ואשה כי תהיה זבה וגו' - בנדה משתעי קרא דכתיב (ויקרא ט"ו:י"ט) שבעת ימים תהיה בנדתה:

ורמינהו אשה - ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע:

לביאה - שמטמאה בביאת אדם מגזרת הכתוב דכתיב וטמאו ולא משום נוגעת בשכבת זרע הוא שהרי מגע בית הסתרים הוא ואינו מטמא:

הלכתא נינהו - לענין נדה בת יום אחד ולענין ביאה בת ג' דברים הללו הלכה למשה מסיני הם כדמפרש ואזיל דחדא מינייהו הלכתא:

הי קרא והי הלכתא - כלומר מכדי קרא חדא מינייהו משתמע הי מינייהו משתמע מקרא בלא הלכתא והי מינייהו אצטריך הלכתא:
קרא סתמא כתיב - כיון דוי"ו לרבויי אתא כל שהוא אשה משמע בת יום אחד אבל בת ג' לא משמע מיניה טפי מבת ב' או בת ד':
אלא בת ג' - לענין ביאה הלכתא דמקרא לא משתמע ורבנן אסמכתא בעלמא אסמכוה ובת יום א' לנדה משתמעא מקרא:
ומאחר - דביאה בת ג' הלכה למשה מסיני היא ומקרא לא משתמע עיקר קרא דוי"ו יתירא למאי אתא:

דף לב:

למעוטי איש מאודם - ואע"ג דקרא לאו באודם מיירי על כרחיך כיון דקרא יתירתא הוא לדרשא אתא ומה שיש לך לדרוש דבר הקרוב לענין דרוש בו וה"ק אשה טמאה בדבר האמור בה דהיינו אודם ואין איש טמא בדבר האמור באשה. ואי קשיא ה"ל למיכתב להך דרשה גבי נדה אין ה"נ דלגבי נדה נמי קרא אחרינא כתיב דדרשינן לה לקמן הכי ומיהו תרוייהו צריכי כדקאמר לקמן ההוא דגבי נדה למעוטי איש מדם ממש שאין דם היוצא מפי האמה מטמא בזיבה והאי למעוטי שכבת זרע אדום האי במאי דאישתעי ביה והאי במאי דאישתעי ביה:
והא דתניא אשה - לענין זבה כתיב ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים ב' רבים ג':
בת י' ימים - דבציר מהכי ליכא זיבה ז' ימי נדה וג' ימי זיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות כדמפרש בשמעתא בתרייתא דמכילתין:
לגמר מנדה - כיון דבת יום אחד מטמא בנדה בת י' נמי מטמאה בזיבה דאין זיבה בלא נדה שאינה אלא לאחר נדות:
ואלא קרא - ואשה דכתיב גבי נדה למה לי:
למעוטי איש מאודם - דהכי משמע אשה מטמאה בנדה ולא איש:
והא מיעטתיה - לעיל:
חד למעוטי משכבת זרע - אדום אם יראה שכבת זרע אדום:
וכן לענין זכרים - מרבי בן יום אחד:
איש איש - כי יהיה זב:
איש אין לי אלא איש - ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע:
ה"נ גרסינן **ומאחר דהלכתא קרא למה לי** - ואבן תשעה לשכבת זרע קמהדר:

למה לי למיכתב בזכרים - איש איש לרבות קטן בן יומו ולמה לי למיכתב בנקבות ואשה לרבות בת יום אחד לנדה ובת י' לזיבה:

בראיות כבימים - בין שרואה ג' ביום אחד בין שרואה שלש בשלשה ימים רצופין הוי זב כדילפינן בב"ק בפרק כיצד (דף כד.) לזכר ולנקבה מה נקבה בימים אף זכר בימים וראיות בגופיה כתיב מנה הכתוב שלש וקראו טמא אבל זבה שראתה שלש ביום אחד לא הויא זבה:

זב לא מיטמא באונס דכתיב מבשרו ולא מחמת אונסו. זבה מיטמאה באונס בהאי פירקא (לקמן דף לו:) כשהוא אומר כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור:

משכב הזב והנדה מטמא אדם דכתיב (ויקרא ט"ו:ה') ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב (שם) וכל הנוגע במשכבה וגו':

כעליונו של זב - ולא כתחתונו שמטמא אדם:

דף לג.

אילימא תחתיו דזב - דהוא מדרס הזב:

ומאי ניהו נישא - בגד הנישא על הזב. מאי טעמא והנושא והנישא כתיב לא ידענא מאי היא ונראה בעיני שהוא פי' משובש:

נתקו הכתוב מטומאה חמורה - מדכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו ומדלא ערבינהו ונכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותם יכבס בגדיו ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קמיירי אלא באוכלין ומשקין והנושא אותם נדרש בתורת כהנים לנושא משכבו ומושבו של זב:

אימא - להכי אפסקינהו קרא דלא יטמא אדם לטמא בגדים שעליו להכי כתב יטמא דאדם לחודיה טמא או אם נגעו בגדים יהו בגדים טמאים ולא הוא:

יעלה לרגלה - יעלה לסופה. כגון בא עליה בששי שלה יטבול בליל המחרת כמותה:

ז' ימים - ואפילו בא עליה בשביעי:

מה היא מטמאה אדם - לטמא בגדים שעליו דאתי בקל וחומר ממשכבה אף הוא מטמא אדם לטמא בגדים שעליו:

וכלי חרס - בהיסט. ואע"ג דאין כלי חרס מקבל טומאה אלא מאוירו בהיסט זב וזבה מיטמא כדכתיב (ויקרא טו) (כל כלי) חרס אשר יגע בו הזב ואמרי' במכילתין איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו:

שאין ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא - שהרי כבר נאמר ותהי נדתה עליו ובדידה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו:

מטומאה חמורה - שלא יהיה משכבו חמור כמשכבה לטמא אדם ובגדים שעליו:
אבל אדם ובגדים - או אדם אם תגע בו או בגדים אם תגע בהם:
מידי אחרינא לא - כגון אדם וכלי חרס:
וכל המשכב ריבויא הוא ולאו פרטא:
אימא כהיא - בועלה כמותה דהא אקשינהו קרא:
לחומרא - ששניהן מטמאין אדם לטמא בגדים:
אף הוא לא תחלוק בין מגעו למשכבו - ולקולא ששניהם לא יטמאו דהא במשכבו פשיטא לן שנתקו הכתוב הלכך במגעו נמי שאם נגע באדם לא יטמאנו לטמא בגדים דהא כתיב ותהי נדתה עליו דהוקשו הוא והיא בהאי קרא:
עליו - להחמיר משמע ולא להקל:
אטו כולהו בועלי נדות נינהו - והא איכא פנויים:
אם הן יושבות על כל דם ודם - שהן רואות בין טמא בין טהור יושבת עליו ז' ימי נדתה שהתחיל מנינה משנשתנה מראה דם ותמנה ז' ימים:
תקנה גדולה היא להם - אבל אינן עושות כן אינן מונות אלא מראיה ראשונה כשאר נשים וזהו קלקולה שרואה דם אדום ומשלימתו לדם ירוק כגון ראתה ירוק תחלה סבורה היא שהיא טמאה ומונה ממנו ז' ימים וכשרואה בחמישי שלה דם אדום אינה משמרת אלא שני ימים להשלים ז' לראייתה הראשונה והיא צריכה למנות מראייה שניה:
יום שפוסקת בו - כשהיא רואה ג' רצופים לאחר ז' ימי הנדה והויא זבה ופוסקת באמצע היום סופרת אותו קצת היום שעד הערב למנין שבעה נקיים ואנן ז' נקיים שלמים בעינן לזבה:
א"כ - דלענין נקיים מקצת היום ככולו זב שפסק והתחיל לספור וראה קרי וקיי"ל דסותר אותו היום ותו לא בהמפלת בשמעתא קמייתא (לעיל דף כב.) ואי מקצת היום ככולו מאי סותר הא איכא קצת היום לבא:
אי דחזאי בפלגא דיומא כו' - קושיא היא. ומשני ולימא ליה לקרא כו' בתמיה:
וקא מהדר לאוקמי אתקפתיה **אין על כרחיך שבקיה לקרא כו'** - דכיון דקיי"ל בכל דוכתי מקצת היום ככולו איהו דחיק ומוקים אנפשיה בסמוך לשקיעת החמה:
פולטת - כגון ששמשה בזוב ופסקה והתחילה למנות ופלטה מהו שתסתור מניינה הא דקי"ל דפולטת טמאה משום רואה היא וסתרה:

דף לג:

או משום נוגעת - ונוגע לא סותר:

דיה כבועלה - זב המונה וראה קרי אינו סותר אלא יום אחד:
תסתור יום אחד - אם כן לא הוו רצופין ורחמנא אמר ואחר תטהר אחר אחר לכולן כלומר זמן אחד לכולן שיהו רצופין טהרתן:
לטהרתו אמר רחמנא - שבעת ימים לטהרתו משמע טהרה אחת שלא תהא הפסקה ביניהם והיכי סתר קרי יום א' ולא הוו רצופין:
אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן - שאם רואה זוב סותר את כל מה שמנה אבל קרי לא הוה הפסקה:
לתואך - מקום:
רמא ליה תורא - רב שמואל שחט שור לכבוד רב פפא:
על ספק בגדי עם הארץ - כלומר על בגדי עם הארץ אם נגעו בה נשרפת משום שמא טמא היה והאי כותי נמי תיפוק ליה אם נגע משכבו בתרומה דתהא נשרפת משום דעם הארץ הוא והוה ליה בגדי עם הארץ:
שבקיה - רב פפא לאושפיזיה משום דכספיה ואזל לגבי רב שימי:
מאי טעמא לא תשני ליה - מתני' דתנן אין שורפין על תחתונו של כותי את התרומה בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר דהיינו במשכבו ונגע ההוא מדרס בתרומה:
לא בעל בקרוב - כבר עברו ימי טומאתו וסלקא ליה טבילה:
משום בגדי עם הארץ מדרס לפרושים - כלומר כשם שמדרס מטמא אדם ובגדים כך בגדי עם הארץ מדרס לפרושים:
סתמא מאי - לתנא קמא דאמר נהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי אלו ככותיות פרשו ללכת בדרכי ישראלית הרי אלו כישראלית סתמא מאי:
עד שיפרשו - אבל סתמא כישראלית מכלל דלת"ק סתמא ככותיות:
והוריקו פניו - חרה לו שנטמאו בגדיו וקדם כהן גדול אצל אשתו של צדוקי לשואלה אם השלימה לדם ירוק או לא:
בקיאין אנו בהן - אני מכיר בנשי צדוקים ששכן היה להן:
ותיפוק ליה - דאפילו עם הארץ ישראל דאינו בועל נדה קי"ל צינורא דע"ה מטמאה כל זמן שהיא לחה:

דף לד.

רגל הוה וטומאת עם הארץ - דלאו צדוקי דדרך אשתו להראות דם:
כטהרה שוינהו רבנן - ברגל. אבל צדוקי דסתמא בועל נדה הוא נהי נמי דטומאת עם הארץ ליכא טומאת בועל נדה איכא:

ויאסף וגו' - בפלגש בגבעה כתיב ומיניה שמעינן בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים ורגל היינו אסיפה:

מתני' בית שמאי מטהרין - בדם עובדת כוכבים אע"ג דברוקה ובמימי רגליה מודו דחכמים גזרו עליהם להיות כזבין לכל דבריהם אפי' הכי דמה טהור. וטעמא מפרש בגמרא דשיירו בה רבנן למיהוי היכרא דטומאתה מדרבנן:

ודם טוהר של מצורעת - ואע"ג דמעיינות מצורעת כגון רוקה ומימי רגליה הוי אב הטומאה כדאמר בהמפלת (לעיל דף כח:) לזכר לרבות מצורע שמעיינותיו טמאים כשל זב דכתיב ביה וכי ירוק הזב בטהור אפילו הכי דם טוהר שלה טהור דלאו מעיין הוא דדומיא דרוק בעינן שמתעגל ויוצא כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף יט:) גבי דם הירוק:

וב"ה אומרים כרוקה וכמימי רגליה - שמטמאין לחין ואין מטמאין יבשין גבי דם עובדת כוכבים מטמא מדרבנן שגזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם והך היכרא הוא דעבוד בה דאילו דישראלית מטמא לח ויבש ודעובדת כוכבי' לח ולא יבש כרוקה וכמימי רגליה דאמר לקמן בפרק דם הנדה דאין מטמאין יבשין ודם טוהר של מצורעת נמי אע"ג דדם לאו מעיין הוא דין מעיין אית ליה דרחמנא רבייה כדאמר בגמרא:

דם היולדת - שעברו ימי טומאת לידה ולא טבלה:

בית שמאי אומרים כרוקה וכמימי רגליה - מטמא לח ואינו מטמא יבש והכי תני לה בהדיא בתוספתא דעדיות דנדה כל זמן שלא טבלה הרי היא בנדתה לכל דבריה הלכך רוקה ומימי רגליה בטומאתן ולקמן בפרק דם הנדה (נו.) ילפינן מקראי דאין רוק של זב מטמא יבש ודמה נמי אף על גב דדם טוהר הוא לבית שמאי כדאמר בגמרא דביומי תליא רחמנא והא מלו ומשום מעיין נמי ליכא לטמויי דהא אין מתעגל ויוצא אפילו הכי רבנן גזור עליה הואיל וטמאה היא גזרה לאחר ז' אטו תוך ז' ומיהו לא גזור עליה שיטמא לח ויבש כלפני ז' דעבוד בה היכרא דלידעו דטומאתה מדרבנן ולא נשרוף עליה תרומה וקדשים. ואע"ג דגבי דם עובדת כוכבים לא אמרי בית שמאי הכי אלא מטהרי לגמרי והיינו טעמא כדאמר בגמרא משום דחיישינן דלמא אתי לחלק בשל תורה ולמימר מטמא לח ולא יבש התם הוא דכל טומאת עובד כוכבים דרבנן כדי שלא יהו ישראל רגילין אצלן במשכב זכור וכיון דטמאו מגען ורוקן ומימי רגליהן ואיכא הרחקה טובא הלכך טהרו את דמה לגמרי להיכרא דלידעו דטומאת רוקה ומימי רגליה דרבנן דלא נשרוף תרומה עלייהו ולא חלקו בדמה דילמא אתי לחלק בשל תורה אבל הכא אין כאן מדרבנן אלא דם לבדו שהוא דם טוהר הלכך גזור ושיור בה להיכרא דליכא למיחש דלמא אתי לחלוקי בשל תורה דהכל יודעין דכיון דעברו ימי לידתה דדם טוהר הוא:

ובית הלל אומרים מטמא לח ויבש - דטומאתן מן התורה כל זמן שלא טבלה דקסברי ביומי וטבילה תלא רחמנא:

גמ' גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן - משום שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור:

עשיתו כשל תורה - דכיון דליכא היכרא אתי למשרף עליה תרומה וקדשים:

ליטמא לח ולא יבש - כדקאמריתו:

חלקת בשל תורה - אתי לחלק בדם ישראלית שהוא של תורה ולמימר דמטמא לח ולא יבש הילכך שיירוה ולא גזור בה שום טומאה כי היכי דניהוי היכרא לטומאת עובדי כוכבים דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה:

אי הכי רוקה ומימי רגליה נמי - דלגבי ישראלית לח ולא יבש כי מטמית להו בעובדת כוכבים עשיתו כשל תורה דקיי"ל בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) רוקו וניעו מטמאין לחין ולא יבשין ונעביד היכרא ברוקה דעובדת כוכבים ומימי רגליה לטהרן לגמרי:

דם לגבי רוק לא שכיח חשיב ליה:

זובו - של עובד כוכבים:

טמא אפילו לבית שמאי - דמקילי בדם האשה בזוב של זכר מודו שהטיפה מטמא אחרים במגע:

קריו טהור אפילו לבית הלל - עבדי ביה היכרא דלידעו דטומאת עובדי כוכבים דרבנן דב"ה נמי היכרא בעו כדאמרינן בדם העובדת כוכבים ברוקה ובמימי רגליה ולא טמאוהו לח ויבש כישראלית וגבי זב דגבי ישראל נמי כל טומאותיו לחין ולא יבשין אי לא מטהרי חדא מינייהו לגמרי ליכא היכרא:

קריו תלוי במעשה - אין קרי בא אלא ע"י חימום:

עובדת כוכבים שפלטה כו' טמאה - השכבת זרע אבל בעובדת כוכבים לא שייכא בה טומאה כבהמה דעלמא:

טהורה - הטיפה אלא קריו טהור:

דף לד:

ואפי' במעי עובדת כוכבים - שאם תפלטנו על הבגד תטמאנו:

חוץ ממימי רגליה שבה - דאי פתיכי במימי רגליה טמאים כדאמרינן לעיל גזרו עליהם שיהו כזבים אבל קריו טהור כדאמרינן עבדו ביה רבנן היכרא:

כי מיבעיא ליה לאחר ג' - דלגבי ישראלית טהורה כדאמר במסכת שבת בפרק ר"ע:

דדייגי - יראים וחרדים במצות ומתוך דאגתן מתחממין:

חביל - חם:
שאר מעינותיה - כגון רוקה ומימי רגליה דאתו מזב דכתיב ביה (ויקרא ט"ו:ח') וכי ירוק הזב ומיניה נפקי שאר מעיינות:
מזכר נפקא - כיון דאתרבי מצורע למעינותיו אתרבי מצורעת לכל מעינותיה דאיכא דכוותיהו בזכר:
אלא לדמה - דליתיה בזכר:
ואסור בתשמיש המטה - בשבעת ימי ספירו דכתיב וישב מחוץ לאהלו ואין אהלו אלא אשתו שנאמר (דברים ה':כ"ז) שובו לכם לאהליכם:
תאמר בנקבה - מצורעת דליתא בכל הני. בכריתות בפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ח:) איש פורע ופורם ואין אשה פורעת ופורמת וגבי תשמיש נמי מחוץ לאהלו כתיב ולא מחוץ לאהלה הילכך לא אתיא מזכר ואיצטריך לנקבה לגופה ולעולם לשאר מעינות. ומהיכא דנפקי שאר מעינות ליכא למימר דילפינן לדם דשאר מעינות ילפינן מרוק מה רוק שמתעגל ויוצא הוא מתאסף תחלה יחד ואחר כך יוצא ודם לאו מתעגל ויוצא הוא:
ואם אינו ענין לשאר מעינותיה - דנפקי מלנקבה:
שכן מטמאה באונס - לגבי זיבה:
ופרכי מילי דזב - בתמיה:
ה"ג ואי בעית אימא אמרי לך ב"ש האי לזכר מיבעי ליה כל שהוא זכר כו' - ול"ג נקבה כל שהיא נקבה כו' דא"כ מעינות למצורע מנא להו אלא לנקבה לרבות מצורעת למעינותיה ויליף זכר מנקבה למעינות והאי לזכר דמייתר להו לב"ה דרשי ליה ב"ש לזב קטן שמטמא בזיבה בן יומו ולא נפקא להו מאיש איש דסבירא להו דברה תורה כלשון בני אדם ותינוקת קטנה נפקא להו מאשה ואשה כדילפינן בריש פירקא ואייתר להו לנקבה דהכא לרבות מצורעת למעינותיה וב"ה נמי לא דרשי איש איש מיהו נפקא להו מזאת תורת הזב בין גדול בין קטן מטמא בזיבה:
כי פשיט - כי דריש:
מהו שתטמא - שניה לא מיבעיא לן דהא מרבינן לה מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי והזב את זובו וראשון של זב גדול נפקא לן מהאי קרא זאת תורת הזב דהיינו חדא ראייה דחדא זיבה כתיב בקרא (ויקרא ט"ו:ל"ב) ואשר תצא ממנו שכבת זרע איתקש ראייה ראשונה לקרי אבל דקטן מאי מי אמרינן כיון דלקרי איתקש לא משכחת לה אלא בגדול דאיתיה בקרי אבל קטן דליתיה בקרי ליתיה בראייה ראשונה.

או דילמא כיון דאילו חזי קטן ראייה אחריתי מצטרפת לקמייתא טומאת שבעה כדין זב בעל שתי ראיות:

מטמא - נמי כשל גדול טומאת ערב בקרי:

ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא - של איש טהור לא תבעי לך דודאי לא מטמא במשא דאיתקש לקרי וקרי לא מטמא במשא כדתנן בפ"ק דמסכת כלים ושניה נמי לא תבעי לך דאפילו באדם טהור מטמיא במשא כדאמר לקמן בפרק דם הנדה (דף נה.) זוב מטמא במשא ויליף לה מזובו טמא הוא וההוא בראייה שניה כתיב דמנה הכתוב שתים וזב בעל שתי ראיות זב גמור הוא לטומאה אלא שאין טעון קרבן כי תיבעי לן ראשונה דבאדם דעלמא לא מטמיא אלא במגע הכא במצורע מאי מקום זיבה מעיין הוא ואיתרבי מלזכר לרבות מצורע למעיינותיו ומעיינות מטמאו במשא כדאמר בפרק דם הנדה (לקמן דף נה:) וכי ירוק הזב בטהור במה שביד טהור:

או לאו מעיין הוא - והויא כשאר ראייה ראשונה של כל אדם דבמגע מטמיא:

זובו טמא - היינו ראייה שניה שהרי מנה הכתוב שתים זב מבשרו זובו טמא:

לימד על הזוב שהוא טמא - ואמר בדם הנדה (שם דף נה.) דהאי קרא לרבות למגע לא איצטריך דלא גרע משכבת זרע אלא למשא:

אילימא בזב גרידא - דלאו מצורע למה לי קרא לטיפה עצמה פשיטא:

דף לה.

לאחרים גורם טומאה - כלומר טיפה זו גורמת לבעלה שמטמא במשא כדכתיב (ויקרא טו) וכל אשר יהיה תחתיו ואוקמינן בעליונו של זב היא עצמה לא כל שכן:

אלא בזב מצורע - איצטריך דלא אתי בקל וחומר דלא גרמה לו טומאה שהרי מחמת נגעו היה מטמא במשא ואפילו באהל:

ומדאיצטריך קרא לרבויי לשניה ש"מ - בראשונה דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא ראשונה מטמאה שניה לא כל שכן:

לעולם אימא לך בזב גרידא - דאי במצורע לא איצטריך קרא לרבויי דאפילו ראשונה מטמא משום מעיין:

ודקאמרת כו' שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה - למשלחו כדכתיב (ויקרא ט"ז:כ"ו) והמשלח את השעיר וגו' והוא עצמו טהור שאין בהמה מטמאה מחיים:

מאי תיבעי ליה - לרב יוסף:

הא איהו אמר כו' בין קטן בין גדול - לזיבה ולא איצטריך והזב את זובו לזכר לרבות קטן דהא מזאת תורת הזב נפקא ואייתר לזכר לרבות מצורע:

ואיתקש מצורע לזב גמור - בעל שתי ראיות דהא בהאי קרא דהיקשא דמצורע תרתי כתיבי והזב את זובו הרי שתים וכתיב ביה לזכר לרבות מצורע כדין זב גמור מה זב גמור זובו מטמא במשא אף מצורע זובו מטמא במשא ואפילו ראשונה דבשלמא אי מפיק ליה האי לזכר לזב קטן ויליף מצורע זכר ממצורעת נקבה איכא למבעי ראייה ראשונה מהו מי הוי מתעגל ויוצא ומתרבי עם שאר מעיינות או לאו דבנקבה ליכא זוב לובן למילפיה מהיקשא דזב גמור אי לאו מעיין הוי אבל השתא דמצורע זכר איתקש לזב גמור לא צריך תו למבעי: ואית דמפרשי בעיא דרב יוסף הכי ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא בזב גרידא לא תבעי לך דודאי מטמא כדאמר לקמן לימד על הזוב שהוא טמא ומוקמינן בדם הנדה דקרא למשא אתא כי תבעי לך במצורע דאיכא למימר בזב גרידא הוא דמטמא משום דגורמת לו טומאה אבל במצורע כבר טמא הוא ואינה גורמת לו טומאה לא מטמיא הטיפה אי לא אמרינן מעיין הוא כרוקו או מימי רגליו מאי מעיין הוא או לא. לימד על הזוב ומוקמינן לה בראייה ראשונה והכי משמע כי יהיה זב מבשרו אותו הזב טמא. לאחרים לבעלה. ומדאיצטריך לרבויי לראייה ראשונה ש"מ לאו מעיין הוא. ושיבוש הוא מפני כמה תשובות חדא דקא פשיט ליה מקום זיבה לאו מעיין הוא והא למשא רבייה קרא כדאמר בדם הנדה מה לי מעיין ומה לי לאו מעיין ועוד מי איכא לאוקמי להאי קרא בראייה ראשונה והא מהכא נפקא לן בכל דוכתי מנה הכתוב שתים וקראו טמא ועוד מי איכא למימר בראייה ראשונה בזב גרידא לאחרים גורם טומאת משא הא זב בעל ראייה אחת אינו אלא כרואה קרי כדאמר בכמה מקומות שתים לטומאת זיבה ושלש לקרבן ועוד ראייה ראשונה הא אקשיה לעיל לקרי וקרי לא מטמא במשא ומשום שכתוב בספרים מדאיצטריך קרא בראייה ראשונה מפרשי ליה הכי ולאו מילתא היא דהאי בראייה ראשונה פירוש היה בספרים ולקמיה קאי והכי קאמר מדאיצטריך קרא לרבויי לשניה ש"מ ראשונה מקום זיבה לאו מעיין הוא וה"ג בשלהי שמעתתא מה זב גמור מטמא זובו במשא אף מצורע כו' אלמא זב גמור הוא דמטמא טיפת זובו במשא אבל זב בעל ראייה אחת לא:

מטמא באונס - אותה טומאה קלה האמורה בה מגע וטומאת ערב בקרי ולהצטרף לשניה לטמא כזב גמור והא דכתיב מבשרו ולא מחמת אונסו על כרחך אראייה שניה דכתיב בתרה קאי ולא אראשונה דהא איתקש לשכבת זרע ושכבת זרע כל עצמו מחמת אונס חימום בא:

בודקין אותו - בשבעה דרכים במאכל במשתה בקפיצה ובמשאוי כו':

מאי לאו לטומאה - דאי באונס הוא הוי טהור לגמרי:

לא לקרבן - דאי קמייתא באונס לא מצטרפא לשלש לחייבו קרבן:
אילימא לקרבן אבל לטומאה - האמורה בו דהיינו טומאה חמורה לא בעי בדיקה:
קרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו - והאי מבשרו בקרא דשתי ראיות כתיב:
אתים - והזב את זובו לזכר ולנקבה (ויקרא ט"ו:ל"ג):
זב חדא זובו תרתי לזכר - כלומר עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס מכאן ואילך דהיינו שלישית לנקבה כתיב כלומר יש לו דין נקבה שמטמאה באונס כדילפינן בפירקין (לקמן דף לו:) מכי יזוב זוב ואיהי נמי מייתא ליה לידי קרבן:
ברביעית - אז אקשיה רחמנא לנקבה דאפילו באונס. ולא לענין טומאה דהא מכי חזיא תרתי איטמי ליה ולקרבן נמי לא דמשלשה איחייב ליה אלא לסתירה כגון דפסק והתחיל לספור שבעה נקיים וראה ראייה רביעית אפילו באונס סותר:
והלא זב בכלל בעל קרי היה - כדמפרש לקמיה ואזיל דאיתקוש לשכבת זרע:
ולמה יצא - בפרשת זבין להכתב לעצמו:
להקל עליו שלא יטמא באונס - דהא קרי מטמא באונס:

דף לה:

שהוא עושה משכב ומושב - אב הטומאה מה שאין כן בקרי:
אלא פשיטא בראייה ראשונה - דהוי בכלל קרי כדאקשינן לעיל הזב ואשר תצא ממנו וכו':
דיהה - כלומר מתמקמק ונפרד ואינו קשור:
מוזרת - שאינה משרצת אפרוח תחת תרנגולת:
יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה - לאחר שמנתה ז' נקיים לבד ימי טומאת לידה:
וראתה טהורה היא - דם טהור הוא וכי לא טבלה וראתה טמא:
אמרו להם בית שמאי הוא הדין כו' - כלומר כי היכי דאמרינן ביולדת גמורה גרידא שלא טבלה וראתה טהורה כך יולדת בזוב שעברו עליה ימי לידה ושבעה נקיים ולא טבלה וראתה טהורה:
כאן שספרה - בראיותה בספרה ז' נקיים. מתניתין דמודו בית שמאי כשעברו ימי לידה ועדיין לא ספרה אחריהם שבעה נקיים והכי קאמר אף על גב דאמרי בית שמאי ביולדת גרידתא כרוקה וכמימי רגליה מודים ביולדת בזוב שלא ספרה דכל זמן שלא ספרה זבה היא ואם ראתה לא הוי כרוקה וכמימי רגליה דאילו רוק מטמא לח ולא יבש כדאמר בדם הנדה (לקמן נו.) וכי ירוק כעין רקיקה דהיינו לח אבל דמה מטמא לח ויבש כשאר דם הנדה כדילפינן בדם הנדה (שם דף נד:):

והתניא - בניחותא:
בית שמאי לשיטתן - כי היכי דמטהרי ביולדת גרידתא מטהרי בהך דקסברי ביומי תלה רחמנא והא מלו לה כל ימים שלה:
ובית הלל לשיטתן - דקסברי ביומי וטבילה תלה רחמנא וכיון דלא טבלה הוי דמה טמא כטומאת לידה דהוי אב הטומאה:
מעין אחד הוא - דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר ממעין אחד הן באין:
התורה טמאתו - כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה:
והתורה טהרתו - אחר מכן:
נסתם הטמא - לאחר שבועים ונפתח הטהור:
נסתם הטהור - לאחר שמנים ונפתח הטמא:
לרב רישא - דשופעת מתוך ימי טומאה לימי טהרה לקולא וטהורה ואף על גב דלא פסק דהא התורה טהרתו:
וסיפא - דשפעה מתוך מ' לאחר מ' ומתוך פ' לאחר שמנים לחומרא וטמאה לאחר שמנים דהתורה טמאתו:
ללוי רישא לחומרא - כיון דלא פסקה לא נסתם מעין טמא:
וסיפא לקולא - דכיון דלא פסקה לא נסתם מעין טהור:
קס"ד דפסקה - יום או שנים לאחר שבועים ומשום הכי מטמא לח ויבש דממעין טמא בא והתורה לא טהרתו לב"ה אלא ביומי וטבילה:
אלא ללוי - הא ממעין טהור אתא דכי פסקה נסתם הטמא:
בשופעת - מתוך ימי טומאה לימי טהרה ולא פסקה:
בשלמא ללוי - דאמר לב"ה ב' מעינות הן:
היינו דאיכא בין בית שמאי ובית הלל - דלבית הלל שני מעינות הן וכיון דלא פסק טמאה דלא נסתם הטמא ולבית שמאי מעין אחד הוא והתורה טהרתו אחר שבועים:
אלא לרב - דאמר מעין אחד הוא אי בית הלל קיימי כוותיה:
מאי איכא כו' - כלומר במאי קמיפלגי ומאי טעמא דבית הלל דמטמאין:
ביומי וטבילה - לא שנא שופעת לא שנא פוסקת כל זמן שלא טבלה הוי דמה טמא בימי לידתה:
ומודים ביולדת בזוב שמטמאה - ואוקימנא כשעברו ימי לידתה ולא ספרה אחריהן ז' נקיים וקס"ד הכא נמי דפסקה אחר שבועים ומשום הכי מטמא דממעיין טמא אתו והתורה לא טהרתו עד שתשב ז' נקיים כדין זבה:

אמאי מטמאה - דהא ממקום טהור הוא בא והרי הוא כדם מגפתה וכרוקה שמטמא לח משום מעין הזב ולא יבש:
לב"ש אצטריך - דקאמר מעין אחד הוא ומטהרי לה ביולדת גרידתא אחר ימי לידתה מיד דביומי תלא רחמנא אצטריך ביולדת בזוב לאשמועינן דמטמאה:
דהני מילי - דהוי דם טוהר לאחר ימי לידה ביולדת גרידתא אבל ביולדת בזוב דבעיא ספורים כל זמן שלא ספרה הוי דמה כדם זיבה דהא מחד מעין אתי ותורה לא טהרתו עד שתספור כדכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן:
דותה תטמא - קרא יתירא הוא דה"ל למכתב וטמאה ז' ימים כימי נדה ולשתוק:
לרבות שמטמאה את בועלה כנדה ולרבות את הלילות כימים - דלא תימא ימים כתיב:
משום הכי בעיא - הפסקה שבעה נקיים דממעין דמים טמאים אתי והתורה לא טהרתו עד שתספור שבעה נקיים כדכתיב דותה תטמא:

דף לו.

אלא ללוי במשהו סגי - ותפסוק משהו לאחר שבועים דנסתם הטמא ותמתין שבעה ותטבול ואפי' תראה כל שבעה יעלו לה בנקיים דהא לאו דם טמא הוא:
שתפסוק משהו - לאחר שבועים דנקבה דאי בתוך שבועים לאו הפסק היא דכיון דחוזרת ורואה בתוך שבועים חזר הטמא להפתח:
ימי עיבורה עולין לה - בפ"ק (לעיל דף י:) אמרי' מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה:
עולין לה - כלומר מצטרפים לימי מניקותה כגון היתה מניקה והתחילה לפסוק ונתעברה והשלימה ג' עונות מצטרפין ימי עיבורה לימי מניקותה:
בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי - מעוברת שהתחילה להפסיק וילדה צריכה להשלים ג' עונות שלא תראה אחר לידה כלום ודם לידה לא מפסיק לשלש עונות כדתרצינן בפ"ק דם נדה לחוד ודם לידה לחוד אבל אחר לידה אי חזאי לא השלימה ג' עונות ומטמאה מעת לעת שאין דמיה מסולקין:
אלא ללוי - אפי' אי חזיא לאחר שבועים הא לאו ממעין טמא אתי ויעלו לה להשלמת שלש עונות דהוי כאילו דם מחוטמה אתא:
במשהו סגיא - שתפסוק אחר ימי לידה משהו דנימא נסתם הטמא:
שיעלו לה - ימי טהרה:
לשלש עונות - ואפי' תראה:
ושוין - שמאי והלל דפליגי במעת לעת:

ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה - קס"ד אפי' לזמן מרובה כגון שלא ראתה עד יום שמונים וארבע או תשעים:

בשלמא ללוי דאמר שני מעינות הן משום הכי דיה שעתה - שהרי דמיה מסולקין שכמה ימים שעברו ולא ראתה דם ממעין זה והויא לה ראייה ראשונה ודיה שעתה ומניקה מארבע נשים היא דדיין שעתן בראייה ראשונה:

אלא לרב דאמר מעין אחד הוא - לאו ראייה ראשונה היא והרי הוחזקה בדמים:

דליכא שהות - כגון שראתה ביום שמונים ואחד מיד דליכא למימר מעת לעת דאפי' הוה מאתמול כי האידנא בבית החיצון דם טהור הוא:

ותטמא מפקידה לפקידה - כגון אם בדקה שחרית ומצאתה טמאה תטמא טהרות של ערבית והכא ליכא למימר דליכא שהות דאי אפילו מפקידה לפקידה ליכא צריכא למימר דדיה שעתה:

וב"ה לשיטתן - דכל זמן שלא טבלה מטמא לח ויבש והא כיון דספרה אחר ימי לידה ודאי פסק וקשיא ללוי:

כתנא דשוין - דאמר לעיל ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה ואנא אוקימנא בדאיכא שהות ואפ"ה דיה שעתה אלמא שני מעינות הן:

והא ספרה קתני - ואי לא פסק היכי ספרה. ומשני לעולם בשופעת מימי טומאה לימי טוהר וספירה הכי הואי כגון שהיתה יולדת נקבה בזוב וימי טומאת לידה שני שבועים ופסקה שבוע קמא וזו היא ספירתה דקסבר ימי לידתה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה ושבוע שני לא פסקה וחזר ונפתח מעין טמא ושופעת מתוכו בתוך שבוע שלישי ומש"ה מטמא לח ויבש לב"ה דהא ממעין טמא אתא ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה ולב"ש טהור דביומי תליא רחמנא והא שלמו להו ולהכי נקט יולדת נקבה דאי ילדה זכר אי אפשר לה לספור שבעה שלא תפסוק משהו אחר ימי לידה דלא הוו אלא שבעה:

כוותיה דרב לחומרא - בשופעת מתוך שמונים לאחר שמונים דמטמאה ולא אמרי' ממעין טהור אתא:

והלכתא כוותיה דלוי לחומרא - בשופעת מתוך י"ד לאחר י"ד דאמר ב' מעיינות הן וכיון דלא נסתם הטמא לא הוי דם טוהר:

בין לקולא - כגון שופעת מתוך י"ד לאחר י"ד דהוה ליה רב לקולא דאמר מעין אחד הוא והתורה טהרתו ולא בעי הפסקה:

דף לו:

מתני' המקשה - וראתה דם הרי זו נדה. ובגמרא פריך ומתרץ לה:
קשתה - מחמת ולד:
ג' ימים בתוך אחד עשר יום - שבין נדה לנדה וראתה כל שלשתן הימים רצופין:
ושפתה - מצערה:
מעת לעת - ברביעי:
וילדה - אי גלאי מילתא דדמים שראתה לא באו מחמת ולד הלכך הרי זו יולדת בזוב אבל אם לא שפתה סמוך ללידתה כל דמים שראתה מחמת ולד הוא ורחמנא טהרינהו מזיבה דכתיב זוב דמה דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת ולד:
לילה ויום - דאם שפתה בחצי יום שלישי וילדה יום רביעי דשפתה מעת לעת אין זו שופי אלא אם כן שפתה לילה ויום שלאחר הלילה כלילי שבת ויומו:
ששפתה מן הצער ולא מן הדם - דאע"ג דחזיא דם הוי שופי:
כמה הוא קישויה - דלא אתיא לידי זיבה בכל דמים שתראה:
אפילו ארבעים או חמשים יום - אם לא שפתה יום אחד סמוך ללידה לא אתיא לידי זיבה ולא הויא יולדת בזוב:
דיה חדשה - דיה אם נטהר את הקושי חדש אחד היינו תשיעי אבל קשתה שלשה בתוך י"א ימי זיבה בחדש השמיני ואפי' מקשה והולכת כל תשיעי הרי זו יולדת בזוב מחמת שלשה ימים של שמיני:
גמ' אטו כל המקשה נדה היא - אילו קשתה בימי זיבה מי הויא נדה והא אין נדות בימי זוב:
אמר רב נדה ליומא - וה"ק המקשה ורואה דם בימי זיבה אע"ג דלא אתיא ביה לידי זיבה מיהו באותו היום אסורה לשמש אבל לערב טובלת ואינה צריכה לשמור יום כנגד יום דרחמנא טהריה לדם קושי:
ושמואל אמר - אף צריכה לשמור יום כנגד יום מדרבנן דחיישינן שמא תשפה ונמצא שלא היה דם קושי מחמת ולד ונמצא משמש עם זבה קטנה דאורייתא וענוש כרת:
אינה כלום - ואפילו באותו היום משמשת:
בימי נדה - בימים הראוים לנדות:
נדה - דקושי לא טהריה רחמנא אלא מזיבה אבל מנדה לא טהריה כדאמרי' לקמן:
בימי זיבה - בתוך אחד עשר יום טהורה:
והתניא - בניחותא:

ושפתה - שנים מן הצער ולא מן הדם:
הרי זו יולדת בזוב - אם ראתה כל שלש הואיל ושופי סמוך ללידה נמצא דם הקושי שלא מחמת ולד:
כל שחל קישויה - לאו לשון התחלה הוא אלא הכי קאמר כל שקשתה בשלישי אפי' שעה אחת בליל כניסת שלישי אפילו כל היום כולו בשופי ושפתה מליל ד' שעה אחת להשלמת מעת לעת אין זו יולדת בזוב דבעינן שופי כל יום ג' המביאה לידי זבה:
וכי יזוב זוב - זוב משמע זוב מ"מ ואפי' באונס:
שיש טהרה אחריו - דם טוהר:
ואונס באשה לא אשכחן - דטהור:
זובה - דם יהיה זובה ובנדה משתעי דפרשה ראשונה נאמרה בנדה ושניה בזבה כדכתיב בשניה בלא עת נדתה:
ולא מחמת ולד - אלמה אמרינן לעיל בימי נדה נדה:
תשב על דמי טהרה - דהוה ליה למכתב וששים יום וששת ימים דמי טהרה:
שהיא כזו - שדמיה טהורים:
ואיזו זו - כלומר היכא משכחת זיבה טהורה:
זו קושי בימי זיבה - דסמיך אדכתיב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד:
ואפי' בשופי - ואפי' הפסיק שופי בין קושי ללידה נימא טהורה הואיל ודם בקושי בא:
כוותיה דרב - נדה ליומא:
צנעיה - הסתר אותו דבר אמור לו שיחזור בו דטהור לגמרי:
גרייה - ברי"ש. כלומר גרור ומשוך אותו בדברי טעם וראיות שיחזור בו:
גדייה - הכריתו בשמתא כמו (דניאל ד) גודו אילנא:
לדידי הוה אמר לי - דתלמידיה אנא:
גדייה - שמתיה:
מדליקתא - שמא תכוה בגחלתי:
אסיתא - משום דשמיה הכי דריש לשמיה הכי:
עיילוה בחמימי - חולי חם:
קרירי - חולי צונן:

דף לז.

אזל שילא אמר לדביתהו צבית לי זוודתא - תכריכין:
מילי - שלא ילשין עלי בפני רב:

דקא פרח אסא - רגילין היו להניח הדס על המטה וההדס של אלו פורח היה והולך ממטה למטה:

פייסא - שלום:

קושי מהו שתסתור בזיבה - כל מה שספרה:

דבר הגורם - לידי זיבה אם ראתה שלש והאי לאו גורם הוא דלא אתיא בה לידי זיבה. ואי קשיא והרי קרי שאינו גורם כדקי"ל וסותר ההיא לאו סתירה היא דחד יומא הוא דסותר וכי קא בעי רבא לסתור הכל:

שאינו גורם - כדקי"ל ולא מחמת אונסו:

וסותר - כדאמר בפירקין ברביעית אין בודקין אותו:

לאיי - באמת אונס נמי גורם הוא לידי זוב שאם ראה שתים שלא באונס ושלישית באונס מצטרפין לקרבן דתנן שלישית אין בודקין אותו:

לקרבן אמרתי - דבעי בדיקה ולא לסתירה:

אלא - לא תוקי כדתרצה לטמויי במשא אלא ודאי לסתירה ובעיין לא תפשוט דאנן לרבנן בעינן ואת פשטת מדר"א:

ש"מ - מדנקט לשון גרמא מכלל דקיימא ליה דבר הגורם סותר:

רבי אליעזר היא - דאמר אונס סותר ואינו גורם:

מהו שתעלה - אם ילדה בזוב ובימי לידתה לא ראתה מהו שיעלה לה לנקיים ולא תצטרך לספור אחריהן:

אינה סותרת - אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת וימי לידתה אפי' אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אחריהן אם טהרה:

מזובה - וספרה לה מזובה:

ולא מנגעה - כיון שטהרה מזובה סופרת מיד ותביא קרבן לזיבתה ואז תטהר מלטמא בועלה ואפילו מנוגעת ולא צריכה להמתין עד שתטהר אף מנגעה:

ולא מלידתה - כיון שטהרה מזובה סופרת מיד ואינה צריכה להמתין עד שיעברו ימי לידתה. אלמא ילדה בימי ספירה אינה סותרת ועולה:

דף לז:

זב מטמא בין בשלש ראיות ביום אחד בין בשלש ראיות בג' ימים רצופין אבל זבה אינה מטמאה אלא בשלשה ימים כדכתיב בה ימים. בב"ק (דף כד.) מרבינן זב לימים:

נקיים מלידה - שלא תהא לידה ביניהם דאע"ג דלא חזיא כמאן דחזיא דמי דהא ימי לידה טמאין בלא דם:

מה ימי נדתה אין ראויין לזיבה - דאין זבה אלא אחר נדה ואין ספירת שבעה לזיבה עולה מהן דהא מכי הויא זבה לא חיילא ימי נדה לעולם עד שתשב שבעה נקיים וכל דם שרואה אינה אלא סותרת אבל נדה לא הויא הילכך לא משכחת ימי ספירה בימי נדה ולא ימי נדה בימי ספירה:

אף ימי לידה - הואיל ודמו לנדה ואין ראויין לזיבה כדאמר ולא דמה מחמת ולד הכי נמי לענין ספירה מדמינן להו לנדה ולא תעלה בהן ספירת שבעה כגון אם ילדה בימי ספירה:

הכי גרסינן אף ימי לידתה שאין ראויין לזיבה אין ספירת שבעה עולה מהן:

מסתר נמי סתרה - וכ"ש דלא סלקא כי היכי דס"ל באונס בזב שאינו גורם וסותר ימי לידה נמי אע"ג דלא גרמי סתר וכי קאמינא אנא לרבנן דאמרי דבר שאינו גורם אינו סותר אינה סותרת ועולה:

וכי דנין אפשר - כגון לידה דאפשר לה ללדת בימי ספירה:

משאי אפשר - מימי נדה דלא אפשר להיות נדה בימי ספירה:

ר' אליעזר היא - במסכת מנחות בפ' התודה דיליף פסח דורות מפסח מצרים שלא יביא אלא מן החולין אמר לו ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר במצרים אכתי לא הוה מעשר אבל לדורות דאיכא מעות מעשר שני נייתי מנייהו אמר לו אף ע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה:

הקישן הכתוב - ואפי' לר"ע הני מילי דאין דנין כגון גזרה שוה אבל הקישא אין משיבין על ההיקש:

רב חסדא אמר טמאה - דהא איכא שופי:

רבי חנינא אמר טהורה - כיון דשפתה אף מן הדם איגלאי מילתא דדם הקושי מחמת ולד אתא אבל כי שפתה מן הצער ורואה דם איגלאי מילתא דמקמי הכי הוי חזיא נמי בלא קושי:

לפניו - יום אחד או שנים קודם ביאתו:

דמפיש חיילות טפי - סמוך לביאתו:

דפסקו להו חיילות לגמרי - דהשתא ודאי קמאי לא מחמתיה אתו דאי מחמתיה אתו כל שכן דמפיש חיילות:

תונבא - אשטורדישו"ן. שאינה מרגשת בצערה מחמת שעמומית החולי:

אי נמי כי קתני - שלשה בקושי וא' בשופי ובכולן ראתה למה לי כולי האי:

או שקשתה שנים ושפתה מעת לעת - בשלישי מן הצער ולא מן הדם:

כדקתני - שלשה בקושי ומקצת שלישי ומקצת רביעי בשופי:

הא קמ"ל דאע"ג - דקשתה בקצת שלישי ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת ויומו אלא לילה ושני חצאי יום טמאה:

ולאפוקי מדר' חנינא בן אחי רבי יהושע - דאמר לעיל (דף לו:) כל שחל קישויה להיות בשלישי שלה כו':

בריאה - ארבעים:

אין הולד מטהר אלא ימים הראויין להיות בה זבה - דהיינו י"א יום שבין נדה לנדה אבל ראתה אחריהן טמאה נדה כדאמר לעיל בימי נדה נדה:

אף ימים הראויין לספירת זיבה - כגון התחיל הקושי בימי הזיבה טהורין כל ימי זיבה ושבעה אחריהם דהא בתר זבה שייכי וכי כתב רחמנא בנדתה ולא בזיבתה דזיבתה טהורה אהני נמי קאי אבל אחר שבעה אם יאריך טמאה נדה:

ולטעמיה דרב - כיון דאמר רב בהנך ימים דשייכי בתר זיבה טהרינהו רחמנא לענין קושי:

דף לח.

אף ימים הראויין לספירת סתירת זבה - בימי זיבה דלעולם היא טהורה עד שתשפה שהרי כל ימיה ראויין לכך שאם תספור ששה ותראה סותרת הכל ונמצאו הימים הבאין ראויין לספירה והא דתניא בימי נדה נדה היכא דאתחיל קושי מימי נדה אבל אתחיל בימי זיבה כל מה שיאריך הקושי טהורה:

ועוד ארבעים וחמשים יום - קס"ד לגמרי מטהר לה ר"מ מזוב ומנדות:

בימי נדה נדה - וה"ק ר"מ כמה הוא קשויה שלא תבא להתחייב בקרבן ולספירת נקיים ארבעים וחמשים יום ומיהו בכל הני ארבעים כי שלמי ימי זוב ומטו ימי נדות טמאה נדה וכי הדרי שלמי ז' ימי נדות ומטו ימי זוב טהורה:

זבה גדולה - ראתה שלשה רצופין בתוך י"א יום טהורה מספירת נקיים ומקרבן אבל לא ראתה אלא יום אחד צריכה לשמור יום כנגד יום דכי כתיב דמה דדרשינן ולא מחמת ולד בזבה גדולה כתיב דכתיב בההוא קרא ימים רבים ואם משך קשויה יותר מאחד עשר יום שנכנסה לימים שראויים לנדה טמאה:

ימי וכל ימי זוב טומאתה וגו' - ומינייהו נפקא לן זבה קטנה בשילהי מכילתין בשמעתא בתרייתא:

קשיא לתרוייהו - דאמרי זבה גדולה וקטנה הוא דמטהר ולד אבל אם יאריך אחריהן טמא:

בימי זיבה - למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

יש מקשה - שהיא רואה:

ק"נ יום - רצופין:
ואין זבה עולה בהן - ולא שתהא מקשה כל ק"נ יום:
כיצד ראתה ב' בלא עת - בלא עת נדה הרי י"א ימים שלאחר נדתה שהן ימי זיבה ואינה זבה עד שתראה בהן ג' רצופין ואם ראתה שנים בסופן כשתראה למחר הוי פתח של נדותה ואינו מצטרף לה לזיבה אלא תחלת נדה הויא וכל שבעה תהיה נדה הרי ט' ימים רצופין ושנים שלאחר הנדה שהן מן י"א של ימי זוב וכל כמה דלא חזיא ג' בימי זיבה לא הויא זבה הרי י"א רצופין וקשתה חמשים והיא חולה ואמרינן לעיל בחולה חמשים הרי ס"א וביום ס"א ילדה נקבה ואפילו רואה כל שמונים אינה זבה ואחד ושמונים הוי תחילת נדה ואם תראה ז' הרי מאה ומ"ח ושנים שלאחר הנדה ותפסוק הרי ראתה ק"נ רצופין ואינה זבה אבל אם תראה יותר הויא זבה דהוו להו ג' לאחר הנדה:
וחמשים שהולד מטהר - הנך חמשים של קושי לפני השמונים:
א"כ - דקחשבת שמונים של נקבה:
יש מקשה לעולם - ואינה זבה כגון טובלת לי"ד של נקבה ומתעברת ולסוף שמונים שבעה לנדה ושנים לאחר הנדה ומקשה חמשים וחוזרת ומפלת נקבה וכן לעולם:
אמר להן - ר"מ מאי דעתייכו משום נפלים כדפרשינן:
אין קושי לנפלים - אין הנפל מטהר קישויו ואנן בולד דאית ליה קושי קמיירינן:
יש רואה - בלא קושי:
קמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם - דאי לא אפשר הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה דהוה ליה יום לידה שלישי ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר הרי היא זבה הואיל ובלא קושי ראתה:
להקל ולהחמיר - פעמים שאינו מטהר כלום פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד:
הרי זו יולדת בזוב - הואיל ורוב זיבה בשמיני הואי שאין הולד מטהר שדינן חד יומא בתר תרין והרי היא זבה:
ואפי' בסוף תשיעי ילדה - ואע"ג דתשיעי כולו בשופי חוץ משני ימים אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי ולא אמרינן כיון דשופי סמוך ללידה נטמאנה בדם הקושי דקסבר ר' יהודה שיפורא גרים כלומר החדש של תשיעי גורמת לידת הולד דמכי עייל הוה זמן לידה הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי אינו אלא מחמת הולד אע"ג דאיכא שופי בתרייהו ואפי' בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד דקסבר יולדת לט' יולדת למקוטעין:
שיפורא - שופר שתוקעין בו ב"ד בקדוש החדש:

או למאתים ושבעים ואחד - דהוו להו ט' חדשים שלמים של שלשים וביום ראשון של עשירי יולדת:
או לרע"ב - כלומר אם לא קלט הזרע יום ראשון קולט בשני ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור:
או לרע"ג - שאם לא קלט בשני קולט בשלישי אבל אם לא קלט בשלישי שוב אינו קולט דקי"ל דעד שלישי הוי ראוי להזריע מכאן ואילך מסריח במסכת שבת (דף פו.) בפולטת שכבת זרע ביום השלישי בפרק ר' עקיבא. אלמא לא ילדה למקוטעין:
[**הוא**] - שמואל דאמר כחסידים:

דף לח:

לידי חילול שבת - שלא תלד בשבת ויצטרך לחלל עליה את השבת:
ברביעי ותו לא - כל שכן דאי מעברא בה' או בו' או בשבת דלא מטי יום לידה בשבת:
אלא מרביעי ואילך - אבל ליל שלישי וליל שני ומוצאי שבת לא דאי מתעברה למוצאי שבת שמא תלד לרע"ג דמטי בשבת ונמצא שבת מתחלל שניתן רשות לחללו מפני סכנת גופה. והיכי דמי עשה מרע"ג ימים שבועים מאה ימים הוו שבועים שווין בר מתרי יומי וכן לק' ימים האחרים שני ימים הרי ארבע ימים עודפים על השבועים וע' ימים כולן שוים וג' ימים תן על ד' העודפים הרי שבוע וכיון שהתחילו במוצאי שבת נמצאו כלים בשבת ואם נתעברה בשני דלמא ילדה לרע"ב דמטי בשבת ואם נתעברה בשלישי דלמא ילדה לרע"א דמטי בשבת אבל בד' אי ילדה לרע"א מטי בחד בשבא ואי לרע"ב מטי בתרי בשבא ואי לרע"ג מטי בתלתא בשבא. אלמא כשמואל סבירי להו:
לתקופות הימים - כתיב:
מיעוט ימים שנים - דכל מקום שנאמר ימים ולא נאמר כמה תפוס המועט בידך ולא המרובה שאם אתה אומר ימים שלשה או ארבעה אני אומר עשרה או ק' כך שנו חכמים (סוכה דף ה:) כל ששמועו מרובה ושמועו מועטת תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת. הלכך כאן שנאמר ימים מכיון שנכנסו שני ימים בחדש שביעי ילדה:
מכלל דזיבתה טהורה - ומהכא גמרינן לעיל קושי בימי זיבה:
יש מקשה - שרואה כ"ה יום בין קושי ובין שופי:
שנים בלא עת וז' דנדה וב' לאחר נדה - בלא קושי:
וי"ד - בקושי לרבי יוסי ולר"ש והכא לא חשיב אלא קודם לידה. ואי אפשר למקשה כ"ו יום שלא תהא זבה שהולד אינו מטהר אלא י"ד יום הסמוכים ללידה ופשו להו ג' בין נדות לקושי ובהנהו שלשה הויא זיבה:

בלא ולד - לקמן פריך משמע שאין שם ולד א"כ לאו קושי הוא ולמה לי כ"ו בתלתא לאחר הנדה סגי:

מתני' המקשה תוך שמונים - שנתעברה בימי טוהר או שנשתהה ולד אחר חבירו ב' חדשים וחצי אחד נגמרה צורתו באמצע שביעי ואחד נגמרה צורתו לסוף תשיעי כמעשה דיהודה וחזקיה בני ר' חייא (לעיל דף כז.):

טהורין - דכל תוך מלאת הוי דם טוהר:

ורבי אליעזר מטמא - נדה דכיון דבקושי בא לאו דם טוהר הוא אלא מחמת ולד שבמעיה ומזיבה הוא דטהור אבל בימי נדה נדה:

שהחמיר בדם השופי - כגון שאר יולדת שרואה ג' בשופי וילדה הרי זו יולדת בזוב:

היקל בדם הקושי - לטהרה מזובה:

מקום שהיקל בדם השופי - לטהרה מכל טומאה כגון תוך מלאת:

אינו דין שנקל בדם הקושי - לטהרה מכל טומאה ואפי' מנדות:

דיו לבא מן הדין - כגון קושי של תוך מלאת שאתם למדין מקושי דעלמא:

להיות כנדון - כקושי דעלמא:

גמ' תשב - על דמי טהרה:

עד שיצא הולד - יצא הולד טמאה לידה:

הרי אנו משיבין אותך לשון אחר - שלא נלמד קושי שלאחר מקושי שלפני כדאמרי' לעיל מקום שהיקל בקושי שלפני הולד אינו דין שנקל בקושי שלאחריו דהכא הוא דאיכא למימר דיו לקושי שלאחריו להיות כקושי שלפניו שהרי ממנו אנו למדים אלא הכי גמרינן מקום שהיקל בשופי שלאחריו אינו דין שנקל בקושי שעמו שעם השופי דהשתא יליף קושי של אחריו דטהור לגמרי וליכא למימר ממה היקל מטומאת זיבה כדקאמר:

דיו לבא כו' - שהרי ק"ו אינו נידון אלא מכח קושי שלפניו כדקתני ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בקושי שעמו:

זכינהו - תשובה נצחת יכול להשיבן:

אימא בימי נדה נדה - לר"א פריך כיון דאית ליה דיו לודי מיהא דבימי זיבה טהורה כקושי שלפניו כגון ראתה בקושי שבעה ימים ראשונים תהא טמאה ואם ראתה יותר יהא הדם טהור ותטבול לאחר שבעה ראשונים של קושי:

ישיבה אחת לכולן - או כולן טהורין או כולן טמאין:

מתני' כל אחד עשר יום - אחר הנדות אשה עומדת בחזקת טהרה. ובגמרא מפרש למאי הלכתא:

דף לט.

ישבה לה ולא בדקה - אכל נשים קאי ולאו לעיל מהדר:

טמאה - דאורח בזמנו בא:

במחבא - מחמת ליסטין או כרכום:

ימי הזב - ימי ספירו:

ושומרת יום - כיון שנפתח מעיינה וראתה היום אע"ג דבתוך י"א היא הויא למחר בחזקת טמאה:

גמ' לומר שאינה צריכה בדיקה - שחרית וערבית ומשעברו צריכה לבדוק כדאיתא בפ"ק (לעיל דף יא.):

והא מדקתני סיפא ישבה - דמשמע דיעבד מכלל כו'. והאי דפריך כן דס"ד דהאי ישבה אתוך י"א קאי:

לימי נדה - לימים שראויין לנדה כגון אחר י"א שבין נדה לנדה:

בחזקת טהרה - שנסתלקו דמיה בנדותה ויצאו:

בימי נדה - לאחר שעברו י"א וראויים לבא ימי נדה:

בעיא בדיקה - לכתחלה אבל ישבה ולא בדקה דיעבד טהורה ואם הגיע וסת הקבוע לה ולא בדקה ההיא ודאי טמאה:

לא נצרכא - הא דקתני כל י"א בחזקת טהרה אלא לר"מ בסוף פרק ראשון בגמרא:

אמאי יוציא - תשמש כל י"א:

דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה - בימים הראויים לנדה אסורה לשמש שמא תקלקלנו:

רבא אמר - מתני' דקתני כל י"א בחזקת טהרה:

לומר - שאם תראה בהם אינה מטמאה מעת לעת לפי שמסולקין דמיה:

הנדה - כלומר אשה שרואה דם מטמאה מעת לעת בראיית תחלת נדותה:

והזבה ושומרת יום - כלומר והרואה בתוך י"א בין שרואה ג' ימים דהויא זבה בין שרואה יום אחד דהויא שומרת יום מטמא מעת לעת בראייה ראשונה:

היולדת - שיצא דם בפתיחת הקבר מטמאה מעת לעת בראייה ראשונה:

חייא בר רב הונא - פי' אמתני' מהדר:

בתוך ימי זיבתה - כגון ראתה ג' פעמים מט"ו לט"ו אין זה וסת לענין דיה שעתה או לענין שאם לא בדקה תהיה טמאה דמט"ו לט"ו הוו ימי זיבה וכן כל הימים משלמו ז' ימי נדות עד י"ח דשלמי ימי זיבה בהדי נדות:

לא שמיע לי הא שמעתתא - דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל וחלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו נזכר לאותה שמועה מתמיה ולאו תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (נדרים דף מא.):

את אמרת ניהלן - קודם חולייך:

ה"ג ואהא אמרת ניהלן - על משנה זו אמרת לנו משמיה דאין אשה קובעת לה וסת בימי זיבה:

למודה - רגילה:

יום ט"ו - לקמן מפרש ליום ט"ו לטבילתה:

ושינתה - לה וסת ליום כ' פעם אחת:

זה וזה אסורין - אין צ"ל ט"ו שעבר שאסור שהרי כל היום המתינה שמא תראה דקי"ל דחייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה ואין צ"ל יום כ' שראתה בו שהרי נדה היא אלא ה"ק כשיחזור ויגיע ט"ו אסורה לשמש שהרי יום וסתה הוא ועדיין לא דילגתו אלא פעם אחת ואין וסת נעקר בפחות מג"פ וכשיגיע יום כ' לראייה של כ' אסורה לשמש שמא תקבע וסת מכ' לכ' שהרי שינתה פעם אחת ליום כ' וכן פעמים ליום כ' זה וזה אסורין יום ט"ו ויום כ' הבא אבל ג' פעמים ליום כ' הותר יום ט"ו ונאסר יום כ':

לא שנו - דליום ט"ו הוי וסת קבוע דליבעי תלתא זימני למיעקריה:

אלא - שהיתה רגילה לראות יום ט"ו לטבילתה לסוף ז' ימי נדה ורואה ליום ט"ו שהוא יום כ"ב לראייתה דכבר שלמו ימי זוב לסוף י"ח והרי ד' ימים שהגיעו ימים שראויה להיות בהם נדה:

מקבע לא קבעה - בתוך ימי זיבה דתבעי ג' זימני למיעקריה דבחדא זימנא הוא דעקר לה ואם ישבה ולא בדקה טהורה:

מיחש מהו דניחוש לה - אם היתה רגילה מט"ו לט"ו דהיינו תוך ימי זוב מי בעיא למיחש ולא תשמש ליום ט"ו קודם ראייה שמא תראה:

דף לט:

ואמר רב יהודה - דהאי ט"ו היינו לטבילה שהוא כ"ב לראייתה ושינתה לכ"ז וקתני דכי מטי יום כ"ב אסורה לשמש. וקס"ד דהאי כ"ב לאו לראיית הדילוג קאמר אלא כ"ב לאותו יום שהיתה ראויה לראות בו ודילגתו דהוי יום י"ז לראייתה ובתוך ימי זיבה היא לראיית כ"ז:

וקתני אסורה - דכי הדר אתו כ"ב לחשבון יום שהיתה ראויה לראות בו כשדילגה בה קיימא לה בימי זיבה לחשבון ראייתה כדפרישית. וקסבר רב פפא יום עשרין ותרתין דאסרינן עלה מיום כ"ב מנינן כלומר לאו כ"ב לראיית דילוגה שהיה בכ"ז אלא כ"ב מיום שהיתה ראויה לראות לימודה. ומדקרי להו רב פפא ימי זיבה קסבר נדה ופתחה ימי נדותה וזובה מעשרין וז' מנינן דהיינו מיום ראיית דילוגה ומיום ראיית כ"ז עד השתא לא הוו לה י"ז דאי ליום שראויה לראות כשדילגה מנינן ימי נדות וזוב לא הוה קרי להו ימי זובה דהא חלפו להו כ"ב מההוא יומא:

פתחה - קרי חשבון הנדה לימי הנדה וזוב:

ממאי - דהאי יום כ"ב דאסרינן ליה מנינן מיום כ"ב שהיתה ראויה לראות כשדילגה דמטי ליה בימי זיבה לחשבון ראייה שראתה בכ"ז:

דלמא - האי יום כ"ב דאסרינן עלה מנינן מיום ראייתה שכבר שלמו ימי זוב כי הדרי אתו הנך כ"ב וקיימא לה ד' ימים בימים הראוים לנדות:

והכי מסתברא - דהא משום דחיישינן שמא תחזור לקדמותה לראות מכ"ב לכ"ב אסרינן לה דהשתא הוי כ"ב לראייה אבל ליום כ"ב לחשבון יום שהיתה ראויה לראות לא מצי אסרינן משום הא חששא דאפי' חוזרת לקדמותה לא תראה היום שהוא י"ז לראייתה דההיא לא היתה למודה לראות אלא לכ"ב לראייה ואי משום שהוא כ"ב ליום הראוי לה אין זה דרך החוזרת לוסתה לקצר ימי טהרתה ולמהר ימי ראייתה כדי שיבא לפי חשבון של תחלה אלא חוזרת וקובעת כ"כ ליום שראתה:

דאלת"ה האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא יומא כי הדרה נקטה כדלקמן נקטה כו' - כלומר תרנגולת הרגילה להטיל ביצה היום ולעמוד למחר ולהטיל יום ג' ולעמוד יום ד' ושינתה וסתה ועמדה מלדת יום ה' עם יום ד' דהוו להו תרי יומי ורמיא יום ששי כי הדרה נקטה אם היא חוזרת למנהגה להטיל יום ולעמוד יום:

כדלקמיה נקטה - מעכשיו היא חוזרת למנות כגון שעומדת יום ז' שאחר יום ו' שהטילה ומטלת יום שמיני:

או כדמעיקרא נקטה - לפי חשבון שהיתה ראויה להטיל מתחלה שהיתה ראויה לילד בה' ולעמוד בו' ולהטיל בז' ולעמוד בח' השתא מטילה יום ז' עם ו' כנגד ב' ימים שעמדה כדי שתעמוד ביום ח' כפי שהיתה ראויה לחשבון הראשון:

על כרחך כדלקמיה נקטה - והא אשה נמי כשחוזרת לוסתה לראות ליום כ"ב לאו לפי חשבון הראשון אלא ליום כ"ב לראייתה הלכך האי יומא הוא דאסרינן:

א"ל רב פפא אלא הא דאמר כו' אין אשה קובעת לה וסת תוך ימי נדותה - בימים שהיא נדה כדבעינן לפרושי מילתא דרבי יוחנן דחזאי ריש ירחא וה' בירחא וריש ירחא וה' בירחא והשתא חזאי בה' בירחא דהוו להו ג' זימני בה' בירחא ומעכשיו יהיה לה וסת בה' בחדש. לריש לקיש לא הוה וסת דהא תרי זימני קמאי דה' בירחא הוי תוך ימי נדותה ממש דהא נדה הויא מריש ירחא ופעם ג' הוה ימי נדה לפי חשבון הראוי שהיתה ראויה לראות ריש ירחא ומדקרי לפעם ג' תוך ימי נדה אלמא לפי חשבון הראוי מנינן:

א"ל לא אלא הכי א"ר יוחנן כגון דחזיא - תרי זימני בריש ירחא ופעם שלישית בכ"ה ורביעית בר"ח דה"ל הך ראייתה בתרייתא שהיא שלישית לראייה של ר"ח בתוך ימי נדותה ממש שהיא נדה מיום כ"ה ומש"ה קרי להו תוך ימי נדותה דהא נדה היא. וטעמא מאי הוי קביעות הא אורחה בהכי שנפתח מעיינה משום דאמר הך ראייה דראש חדש ראיית וסתה היא והיום זמנה והאי דאקדים וחזאי בכ"ה דמים יתירי איתוספו בה:

אמרוה - להא דרבי יוחנן:

כרב הונא - וכדמתרצינן:

דף מ.

מתני' יוצא דופן - על ידי סם נפתחו מעיה והוציאו את העובר לחוץ ונתרפאת:

כל הנשים - לענין נדה:

מטמאות - מכי אתא דם לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה:

בבשרה - משמע בתוך בשרה:

לחוץ - בגמרא יליף לה:

שנזדעזעו אבריו - נעקר שכבת זרע מגופו:

גמ' אלא כעין שהזריעה - כגון נימוק הולד כדאמר בהמפלת (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו' רבי שמעון אומר הולד נימוק ואמר בגמרא מודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא אבל רבנן לא צריך להו קרא להכי דהא לדידהו כיון דאמרי הבית טמא לית להו נימוק ופשיטא דאמו טמאה לידה:

תלד - ואם נקבה תלד דמצי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים:

לחייב על כל בן ובן - שאם טבלה לאחר י"ד לנקבה ושמשה ונתעברה וילדה לאחר שמונים מביאה שני קרבנות:

תורת היולדת - משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה:

שלפני מלאת - ילדה עכשיו וילדה לאחר שמונים קמא הוי לפני מלאת ובתרא הוי לאחר מלאת:

זאת - משמע כמו שמפורש בענין קרבן אחד לולד אחד:
הני מילי - דאין מביאה על שלפני מלאת ולאחר מלאת קרבן אחד:
בתרי עיבורי - שילדה וחזרה ונתעברה בתוך ימי טוהר וילדה לאחר שמונים:
כגון יהודה וחזקיה - דאמרינן בהמפלת (לעיל כז.) שנשתהא אחרון אחר הראשון ג' חדשים:
מודה ר"ש - ביוצא דופן:
שאינו קדוש - קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן דלא קדשי אלא כעצים וכאבנים לדמיהם ויוצאין לחולין ליגזוז וליעבד:
לידה לידה - כתיב בקדשים (ויקרא כ"ב:כ"ז) שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בבכור (דברים ט"ו:י"ט) אשר יולד:
מאדם - לענין טומאה וטהרה דכתיב וילדה זכר:
אמו מאמו - בבכור כתיב (שמות כב) שבעת ימים יהיה עם אמו ובקדשים כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו:
שכן אם בהמת קדשים פיגול נותר וטמא - אם בתרוייהו כתיב אמו ותרוייהו בהמת קדשים ופגול ונותר וטמא נוהג בהם לאפוקי אדם דליתיה בכל הני:
פשוט - אדם משתעי בין בפשוט בין בבכור וכן קדשים הוו פשוטים. ובין באדם ובין בקדשים לא משתעו בזכרים לחודייהו טפי מבנקבות לאפוקי בכור דליתיה אלא בזכרים. ותרוייהו בין אדם בין קדשים לא הוו קדושין מאליהם אבל בכור קדושתו מאליו. ובין קדשים ובין אדם לא הוו מתנות כהונה כגון שלמים לבעלים הן לאפוקי בכור דהוי ממתנות כהונה:
דמסייע ליה לרבי יוחנן - דאמר דמודה ר"ש ביוצא דופן דקדשים:
זאת תורת העולה היא העולה - ומהאי קרא נפקא לן בזבחים (דף כז:) פסולין שאם עלו לא ירדו דכתיב על מוקדה משתעלה תוקד וכתב רחמנא זאת דמשמע מיעוטא כלומר זאת אם עלתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעלתה תרד וכתיב היא דמשמע מיעוטא וכתיב העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה. והני תלתא מיעוטי ממעטי הני תלתא פסולי:

דף מ:

שנשחטה בלילה ושנשפך דמה - לארץ ולא נזרק:
ושיצא דמה חוץ לקלעים - אבל כל הנך פסולי אחריני דמכשר בהו רבי שמעון כגון לן ויוצא שיצא הבשר קודם זריקת דם וטמא ושנשחט לאוכלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו כולן

מודה נמי רבי יהודה דלא ירדו וטעמא מפרש רבי יהודה במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר בבשר וכן כולן:

והלן - דם הלן:

והיוצא - בשר עולה שיצא והכניסה והעלה:

והנותר - בשר שנתותר חוץ לזמנו והקטירו:

ושנשחט - על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דהוי פגול:

ושקבלו פסולין את דמו וזרקוהו - כגון בעל מום או שאר פסולין. ולהכי נקט קבלו פסולין ולא נקט ששחטוהו פסולין שהשחיטה כשרה בפסולין כדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה:

והנתנין למעלה - מחוט הסיקרא דקי"ל חטאת בהמה למעלה דכתיב בה קרנות ועולה למטה:

הנתנין בפנים - על מזבח הפנימי כגון פר העלם דבר ופר כהן משיח:

והחטאת ששחטו שלא לשמן - להכי נקט פסח והחטאת דקיימא לן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת:

הרובע והנרבע מוקצה ונעבד - פסולין ליקרב כדיליף לקמן בשמעתין:

מוקצה - שיחדו לצורך תקרובת עבודת כוכבים:

ונעבד - שהשתחוה לו:

כלאים - פסולין לקרבן שנאמר (ויקרא כ"ב:כ"ז) שור או כשב פרט לכלאים:

דף מא.

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת כו' - הואיל וכתוב אחד ריבה וכתוב אחד מיעט מעתה יש לך לילך אחר אומד הדעת:

מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש - שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולן:

מפטר רחם נפקא - דלא קדיש וכיון דחולין הוא למה לי למעוטי פשיטא אם עלה ירד:

מאמו אמו נפקא - נמי דלא קדיש דגמר מבכור:

תרי קראי - אמו אמו וזאת:

חד לבהמה דחולין ואוליד דרך דופן ואקדשיה - ושמעינן מאמו אמו דלא קדיש וחד לבהמה דקדשים דעל כרחך ולד היוצא ממנה קדוש מאליו ואיצטריך למעוטי מזאת דאע"ג דקדיש אם עלה ירד הואיל ולא היה פסולו בקדש:

וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין - נראה בעיני דלא גרסי' ליה ופירוש משובש הוא דכל שכן למאן דאמר משעת יצירה הן קדושים דהיינו במעי אמו דאיצטריך למעוטי מזאת:

הכי נמי מסתברא - דכל הני פסולין דהכא בבהמות קדשים קאמר. ורובע ונרבע כגון שהקדישן ולבסוף נרבעו. ומוקצה ונעבד נמי בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ויכול לאוסרן והכי נמי מוקמינן בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.). ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים באתנן וקסבר בהוייתן הם קדושים ולא קודם לכן לפיכך איסור אתנן ומחיר חל עליהם וקדושה דממילא נמי חיילא עלייהו והרי הם קדושים. וכלאים וטרפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים:

הכי נמי מסתברא - דבקדשים קאי ותרי קראי איצטריכא ליה כדאמר מדקתני הרובע והנרבע וקא ממעט להו מהאי קרא וכי מהכא נפקא מהתם נפקא:

מן הבהמה - אדם כי יקריב מכם מן הבהמה ולא כל בהמה להוציא את הרובע והנרבע:

נוגח - שהמית את האדם. והאי רובע ונרבע ונוגח דקתני כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים דמודה בקנס פטור הלכך להדיוט שרי ולגבוה אסור אבל ע"פ שני עדים בסקילה הוא ולהדיוט נמי אסור:

כלאים - מן העז ומן הכבש:

נדמה - אביו ואמו מן העז והוא כבש. וכיון דנפקי מהתם דלא קדש למה לי למעוטי מהכא דירדו הא חולין נינהו:

לבהמה דחולין - ואקדשה:

המקשה ג' ימים - בימי זיבה וראתה דם כל שלשה דרך רחם:

ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב - כלומר זבה היא דכי טיהר רחמנא מזיבה דם הקושי הני מילי בלידה מעלייתא אבל דרך דופן לאו לידה היא:

אין זו יולדת בזוב - ור"ש לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ומטהר את קישויו:

ודם היוצא משם - לקמן מפרש מאי קאמר:

ר"ש לטעמיה - דאמר במתניתין יושבין עליו ימי טומאה אפילו בלידה יבשתא וימי טהרה אלמא ולד הוא הלכך לענין קושי נמי ולד הוא ומטהר את קישויו:

אלא סיפא במאי פליגי - הא ליכא למימר דם היוצא עמו דרך דופן יהיה טמא כדם הלידה דאם כן איפכא מבעי ליה רבי שמעון מטמא דאמר ולד הוא וחכמים מטהרים אלא ודאי אפי' לרבי שמעון לא הוי אלא כדם המכה והא דאמר רבי שמעון במתניתין יושבין עליו ימי טומאה משום ולד קאמר ולא משום דם:

דף מא:

ודם דרך רחם - בשלשת ימי הקושי קודם לידה ואמור רבנן דזיבה היא דלא מטהר לה ולד דלאו לידה היא ורבי שמעון מטהר לטמא הואיל וימי זיבה הן ודם קושי בימי זיבה רחמנא טהריה:

שיצא ולד ודם דרך דופן - ופלוגתא אחריתי היא ולאו אקושי קאי דרישא איירי כשיצא דם דרך רחם קודם לידה:

רבנן סברי מקור מקומו טמא - הלכך טיפת דם מטמאה. ואע"ג דדרך דופן לאו ראייה היא לטמא את האשה טומאת שבעה מיהו טיפה עצמה מטמאה במגע משום דנגע במקור ומקור מקומו טמא. ורבי שמעון סבר מקור מקומו טהור מלטמא טיפה הנוגעת בו הלכך כי אתא דם דרך דופן טהור מלטמא וכדם מכה דמי וכי אתא נמי דרך רחם טהור כל ימי זיבה היכא דליכא שופי סמוך ללידה דולד מטהרו ואע"ג דולד דרך דופן נפק:

מטמא באשה - טומאת שבעה משום ראיית נדה ואע"ג דבא דרך דופן:

שנעקר - חתיכת בשר:

נחושתך - שולייך והיינו מקור וכתיב ותגלי ערותך אלמא נעקר ונשפך לארץ קרי ליה ערוה כאילו הוא במקומו הילכך טמא. נחושתך שולים כדאמר במסכת שבת (דף מא.) מפני שנחושתה מחממתה ובטהרות נמי בכמה דוכתין נחושתו של תנור (כלים פ"ח מ"ג):

לטומאת ערב - מפני שנגעה בו ביציאתה:

טיפי מרגליות - דם לבן וצלול:

לטומאת ערב - מפני שנגע במקור ונוגע בה:

מעלמא - מן הצדדין:

כשהתינוקת יושבת - נפתח רחמה קצת:

א"ר יוחנן - לשון קושיא הוא:

אותו מקום - מי קרי בבשרה כולו חוץ הוא ואפי' אצל מגע שרץ דקיימא לן אין מגע בית הסתרים מטמא גלוי הוא אם נגע שם שרץ:

טומאת בית הסתרים לקמן יליף מוידיו לא שטף במים (ויקרא ט"ו:י"א) דלאו בר טמויי הוא ובתורת כהנים נמי מינה נפקא לן:

כמין שינים יש בתוך הרחם תלתולי בשר:

שהשמש - אבר:

תלמוד לומר זובה בבשרה - ואע"ג דבנדה כתיב מדאפקיה בלשון זובה ילפינן זיבה:

יהיה - זובה בבשרה:
בועלה - בעל קרי אינו מטמא עד שתצא טומאתו לחוץ כדכתיב (שם טו) ואשר תצא ממנו שכבת זרע:
ה"ג בתורת כהנים מה בא זה ללמדנו אם לענין הנוגע בשכבת זרע הרי כבר אמור למטה אלא מפני כו':
מה בא זה ללמדנו - הא משום טבילה דידיה לא איצטריך דהא כתיב לעיל ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ואם ללמד עליה שצריכה טבילה אם נגע בשרה מבחוץ בשכבת זרע כשיצתה ממנו הרי כבר אמור למטה בפרשת אמור אל הכהנים (ויקרא כ"ב:ד') או איש אשר תצא ואמר לקמן בפרקין (דף מג:) מנין לנוגע בש"ז ת"ל או איש אלמא מיניה נפקא לן:
אלא - בא ללמדנו שאפי' לא נגע בשרה מבחוץ בקרי טמאה מפני טיפת תשמיש והוצרך להשמיענו שטמא דאי לא אשמעי' לא הוה קיימא לן מפני שהיא טומאת בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני שגזירת הכתוב הוא. אלמא לא אמרינן דדיה כבועלה:
במשמשת - גזרת הכתוב ולא בפולטת:
פולטת תיפוק ליה - דקודם יציאתו חוץ טמאה היא דהא שמשה:
בשטבלה לשמושה - ולמחר פלטה וקאמר לך ר' שמעון בה דיה כבועלה:
כל שלשה כו' - וכיון דכל שלשה אסורה משום תשמישה דיה כבועלה היכי משכחת לה אי לאחר שלשה אפי' יצא נמי טהורה דהא שכבת זרע מסרחת היא:
הכא במאי עסקינן - הא דקאמר ר"ש דטהורה בטבלה לתשמישה שהטבילוה במטה דכיון דלא זזה ממקומה אפשר לה בלא פליטה:
מכלל - דהא דרבא כגון דאזלא איהי בכרעה א"כ מאי אי אפשר שלא תפלוט כל שלשה דמשמע טמאה ודאית הא בחזקת טהורה היא טפי דאיכא למימר בהדי דאזלא ומסגייא בכרעה שדיתיה לכוליה קודם טבילה:

דף מב.

וכי תימא חיישי' שמא נשתייר בה - ומספיקא קא מטמאה א"כ מאי אי אפשר חיישינן מיבעי ליה:
אלא לרבא נמי - דלא אזלה הילכך כל שעה פלטה והא דר' שמעון דיכולה לטבול לשמושה כגון שלא נתהפכה לאחר הטבילה ודרבא במתהפכת:
ורבא - לפרושי לן קרא אתא דכי כתיב ורחצו במים דמשמע דיכולה לטבול בו ביום כשאינה מתהפכת. ל"א מתהפכת בשעת תשמיש ואין הזרע נקלט ברחם יחד הילכך

פולטת והולכת מעט מעט אינה מתהפכת בשעת תשמיש נקלט הזרע יחד ויוצא בבת אחת:

רואה הויא - משום ראייה טמייה קרא ומשום נוגעת בשכבת זרע דעד השתא הויא נגיעת בית הסתרים ולא הויא טמאה אלא ביום תשמיש ומגזרת הכתוב וכי פלטה נגעה לבראי ומטמיא:

לסתור - בזיבה בימי ספירה אי רואה הויא סותרת אבל נוגעת לא שאם נגעה בשום טומאה אינה סותרת דהא וספרה לה כתיב והאיכא:

ולטמא במשהו - לראייה לא בעינן שיעורא כדאמרי' במתני' לדם נדה ולזיבה ולקרי מטמאין בכל שהוא אבל נוגע בעי שיעורא כדאמר בפירקין (לקמן דף מג:) איכא למ"ד בכעדשה ואיכא למ"ד כחתימת פי האמה:

אי שמיע ליה - לרב שמואל:

מתניתא - דפליגי רבנן ור"ש לעיל דקאמרי רבנן פולטת שכבת זרע מטמא בפנים כבחוץ ולר"ש דדיה כבועלה:

לרבנן רואה הויא - לענין לטמא בפנים כבחוץ ולר"ש נוגעת הויא:

ואי לא שמיע ליה - אמאי מספקא ליה מסברא נוגעת הויא דהא לא מגופה חזיא אלא מה שקבלה היא פולטת:

ואליבא דרבנן לא קמיבעיא ליה - דכיון דלרבנן מטמיא בפנים כבחוץ אלמא רואה הויא וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה נמי סתרה דהא בתורת זיבה מרבי ליה מיהיה זובו:

כי קא מיבעי ליה אליבא דר"ש ולטמא בפנים לא מיבעי ליה - דהא שמעינן לר"ש דלא מטמיא:

כי קא מבעיא ליה לסתור ולטמא במשהו - מהו מי אמרי' כי אמר ר' שמעון דיה כבועלה לטמא בפנים כבחוץ מה בועלה לא מטמא איהי נמי לא מטמאה אבל לסתור ולטמא במשהו לא משוי לה כנוגעת דהא א"נ אמר דיה כבועלה סתרה ומטמאה במשהו כבועלה או דילמא לא שנא דכי היכי דלענין טומאת פנים משוי לה נוגעת לענין משהו וסתירה נמי משוי לה נוגעת:

לעולם לא שמיע ליה מתני' - ודקאמרינן מסברא נוגעת הויא לא היא מסברא לא מיפשט לן דאיכא למימר מדאחמיר רחמנא בבעלי קריין בסיני דכתיב (שמות י״ט: ט״ו) אל תגשו אל אשה ולא הזהיר על טמא שרץ רואה הויא:

כולכו ברוקא חדא תפיתו - כולכם שמעתם שמועה אחת. תפיתו לשון רוק וחבירו בכתובות תוף שדי בפרק אף על פי (כתובות דף סא:):

אמר ליה - אביי שפיר אמר לך:
אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויא - דאי נמי דיה כבועלה מטמיא כבועלה במשהו וסתרה כבועלה:
הזבה ושומרת יום - הכי קאמר בין שראתה ג' ימים בין שראתה יום אחד מטמאה בבית החיצון בראייה ראשונה:
והיולדת - לקמן מפרש:
כולן מטמאין בפנים כבחוץ - בראייה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראייה טמאה היא:
אי בימי נדה - ילדה וראתה הא תני ליה ואי בימי זיבה הא תני ליה לזיבה:
מטומאה לטהרה - לאחר שבועים וקיימא לן כבית הלל דאמרי בבנות כותים (לעיל דף לה:) ביומי וטבילה תלא רחמנא דלא הוי דם טוהר אלא לאחר טבילה:
ונעקר דם - לבית החיצון ועמד שם יום או יומים:
טמאה - כל זמן שהוא בה וכשיצא בעיא טבילה אחריתי דלא טהרתה טבילה והיינו דתניא יולדת מטמיא בבית החיצון:
טומאה בלועה היא - וקיימא לן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) טומאה בלועה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא והכא הא טומאה בלועה היא ולא דמיא לכל הנשים שמטמאות בבית החיצון דהתם משום ראייה דמאתמול היא וטומאת שבעה ורחמנא אמר בבשרה מכי אתא בבית החיצון הויא ראייה אבל הכא משום משא ונגיעה היא וטומאת ערב דאי משום ראייה מאתמול איעקר ומאתמול הויא ראייה וראייה דמאתמול לא מהניא לה האידנא דמאתמול הוה להו ימי טומאה והשתא הוו להו ימי טוהר וטומאה בלועה לא מטמיא במגע ובמשא:
אסברית ניהליה - פירשתי לו טעמא:
וכרכיש לי ברישיה - הודה לדברי ונענע בראשו:
בגדים בבית הבליעה - בגדים שהוא לבוש בהן בשעה שנוגע בה אינן טמאין שאין להן טומאת מגע דאמר רחמנא לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כ"ב:ח') אין לך אלא מה שאמור בה אכילה ולא מגע ומה היא מטמאה בגדים שהוא לבוש בשעת בליעה כדכתיב (שם יז) [וכל] נפש אשר תאכל נבלה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו וטהר ובנבלת עוף טהור כתיב דנבלת בהמה לא מטמאה בבית הבליעה כדאמר בשמעתין ונבלת עוף טמא נמי לא מטמאה כדאמר בתורת כהנים מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמא:

דף מב:

התם אין לה טומאה בחוץ - כדפרישית לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה והך הוא דגזור בה רחמנא:

הכא כי נפיק לבראי תיטמי - וכיון דמטמא בחוץ הויא כשאר טומאות דלא מטמאות בלועות:

הכא נמי כשיצא לחוץ - לכשיצא לחוץ מטמא אותה אם נעקר קודם טבילה ואם טבלה טהורה כל זמן שהוא שם ולכשיצא ויגע בה יטמאנה:

מאי למימרא - הא דם טמא הוא דקודם טבילה נעקר:

שמעתין - דרבי זירא דהוה קשיא לן טומאה בלועה היא:

איפריק - דלכשיצא לחוץ הוא דקאמר. והשתא לא מתוקמא ברייתא דקתני יולדת מטמאה בבית החיצון כדרבי זירא דהא לרבי זירא לא מטמיא עד השתא שיצא והדרא קושיא לדוכתין:

בלידה יבישתא - דליכא לא נדה ולא זיבה:

אי ביבשתא מאי מטמיא בפנים איכא:

כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור - ואוליד וקאמר דאע"ג דאכתי ראשו בפנים הוא דהיינו בבית החיצון הוי כילוד וטמאה לידה וכרב אושעיא דאמר חוץ לפרוזדור ולד הוי:

דאמר רב אושעיא - בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) אהא דתנן אשה שמת עוברה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד והוינן בה חיה אמאי טמאה טומאה בלועה היא ואמר רב אושעיא הך טומאת חיה מדרבנן גזרה שמא יוציא ולד את ראשו חוץ לפרוזדור ותגע בו דמכי נפק הוה ליה ילוד ולא הוי בלועה וטמא מדאורייתא משום נוגע במת. אלמא חוץ לפרוזדור ילוד הוא הילכך לענין לטמא את אמו טומאת לידה נמי ילוד הוא:

וכי ההוא דאתא כו' - כלומר מדרבא נמי שמעינן דראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד:

ס"ד - כלומר אפשר שאין זה האיש יודע שמילה בשבת מותרת אלא ודאי דבר ספק אירע בו:

דצויץ - שמעתי את הולד צועק בתוך המעיים מבעוד יום של ערב שבת:

טומאה בלועה לא מטמאה - דהרי היא כמי שאינה ואין בה לא מגע ולא משא וטהורה אשה זו:

ואי אמרת בית הסתרים הוי - כשאר בית הקמטים טומאה לא בטלה ונהי דבמגע לא מטמיא דלא מטמא בית הסתרים בנגיעה במשא מיהא מטמאה וטמאה אשה זו שהרי נושאת את הנבלה:

מקום נבלת עוף טהור - בית הבליעה של אדם שאין לנבלת עוף טהור טומאה אלא שם:

שתחב לו חבירו - דאי תחב הוא לעצמו איטמי ליה במגע:

בה - בגדים טמאים בבית הבליעה ולא באחרת:

קומטו - כגון בין אציליו או שאר קמטים פרונצ"ש בלע"ז:

דף מג.

קמ"ל - דהאי לא תוך תוכו הוא אלא כגון כלי בתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור:

והסיט בו את הטהור טהור - כדמפרש טעמא לקמן:

בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא - הטהור שהרי נשא את הזב וזב מטמא במשא דכתיב במשכב (ויקרא ט"ו:י') והנושא אותם וק"ו לזב עצמו:

מאי טעמא - טהור הניסט בקנה של קומטו של זב טהור:

דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וגו' - והאי קרא לאו למגע איצטריך דהא כתיב והנוגע בבשר הזב אלא זה הסיטו של זב מכאן למדנו זב שהסיט את הטהור טמא שלא מצינו בכל התורה טומאה המסטת טהרה שתטמא אלא אם כן נשא טהור את הטמא והכא בזב הוא דגלי רחמנא וכתב וידיו ודרשינן הכי היכא דהסיט בו הזב בידיו כלומר בגלוי:

לא שטף במים - מילתא אחריתי היא למילף לנטילת ידים לאכילה מהכא. אלמא הסיט זב את הטהור אינו טמא אלא א"כ הסיטו בגלוי בידיו ומדאפקיה בלשון נגיעה ילפינן נמי לכל נגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא אבל טהור שהסיט את הזב דנפקא לן מקרא אחרינא דלא כתיב ביה ידיו טמא אפילו הסיטו בקנה שבקומטו מידי דהוה אנבלה בקומטו שהיא מטמאה במשא דהא מ"מ הרי הוא נושא את הטומאה. ל"א קנה בקומטו של טהור והסיט את הזב להכי טמא שנגע הקנה בגילוי של זב ונטמא הקנה מחמת הזב וחוזר ומטמא את הטהור ואע"ג דטהור קמוט דגילויא גבי זב הוא דבעינן אבל קנה בקומטו של זב והסיט את הטהור טהור הואיל וזב קמוט וגבי זב כתיב וידיו. ושיבוש הוא מפני כמה דברים חדא דקנה פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל טומאה וא"ת בקנה חלול נהי נמי דמקבל טומאה אפ"ה אין חוזר ומטמא הטהור שהרי אין מגע של זב חוזר ומטמא אדם שאין לך נוגע בטומאה מטמא אדם חוץ מן הנוגע במת ועוד אי טומאת הטהור משום נגיעת קנה היא והרי בקומטו הוא דנגע ובית הסתרים לאו בר מגע הוא

דהא אמרינן לעיל שרץ בקומטו טהור ועוד לשון הסיט אמאי נקט ועוד הסיט טהור את הזב מי נפק מהאי קרא וכל אשר יגע בו הזב כתיב והיינו אשר יסיטנו הזב ולא כתיב כל אשר יגע בזב:

כאילו מביא מבול - שמחמם את אבריו ומביא לידי קרי וזהו קלקול דור המבול שנאמר (בראשית ו':י"ב) כי השחית כל בשר:

במטלית עבה - שאינה מחממת:

לא שכיח - והא דתניא כל זמן שאצבע בעין מדמעת ה"מ היכא דמתחלה ממשמש וחימם את עצמו ויוצא כל שעה מעט אבל זה שנזדעזעו אבריו נעקר כל הזרע ביחד ושוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד בשעה אחת:

בשרו חם - אברו:

טמא - שמא יצא ממנו קרי ואמאי והא לא ארגיש:

במשמש מטתו בחלומו - דאי נפק ודאי ארגיש:

ויצתה בלא הרגשה - דאינו יורה כחץ:

לכשיטיל מים טמא - דנשתייר מן הקרי ויוצא עכשיו ואע"ג דלא נפיק בהרגשה הואיל ומעיקרא איעקר בהרגשה:

עובד כוכבים שהרהר - ונעקר ולא יצא:

וירד וטבל - לשם גירות ואח"כ יצא קריו:

מהו - אפי' אם תמצי לומר לגבי ישראל דכי נעקר בהרגשה ויצא שלא בהרגשה טמא דאזלינן בתר עקירה הכא לא ניזיל בתר עקירה דהיינו קולא הואיל וכשהוא עובד כוכבים נעקר וטהור דאמר בבנות כותים קריו טהור אפילו לב"ה:

או דילמא לא שנא - לחומרא כגון לגבי עקירה דהרגשה דישראל ולא שנא לקולא כי הכא אזלינן בתר עקירה:

שנעקרו מימי רגליה - דהוי מעין אב הטומאה:

וירדה וטבלה - וטהרה מזובה ואח"כ הטילתו מהו מי אזלינן בתר עקירה ומטמאו או לא:

דלא מצי נקיט לה - מלצאת הילכך מכי עקר חשיב ליה צורך יציאה:

[**עובדת כוכבים**] - סתם עובדת כוכבים מי רגליה מטמאין דחכמים גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם:

דף מג:

וירדה וטבלה - לשם יהודית אם תמצי לומר בזבה נעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה אזלינן בתר עקירה ה"מ בישראל דטומאתו מדאורייתא:

לח מטמא - דהחתים משמע לח שהיבש אינו חותם פי האמה דנפיל:
רר - משמע לח כמו (שמוא"ל א כא) ויורד רירו:
בזובו חדא - זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר תרי את זובו תלת לקרבן:
או החתים - לח:
מזובו טומאתו היא - מקצת זובו אית ביה טומאת זיבה:
שתים וקראו טמא - כי יהיה זב מבשרו חדא זובו טמא תרי טמא:
שלש וקראו טמא - זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר בשרו את זובו תרי או החתים בשרו מזובו תלת טומאתו היא:
על הזוב - שהטיפה עצמה טמאה:
לנוגע בכעדשה - דמנגיעה דשרץ נפקא לן נגיעה דש"ז לקמן מאו איש אשר יגע וגו':
אין לו חלוקת טומאה - דשרץ קטן מטמא כגדול אבל קטן פחות מבן ט' אין לו קרי:
שום שרץ קתני - אין לך שרץ מטמא במשהו אבל ש"ז יש מטמא במשהו כגון לרואה:
דכוליה במקום כעדשה קאי - כלומר מתוך חשיבותיה שהוא אבר הוי חשוב במקום כעדשה:
תדע דמשום חשיבותא דאבר הוא **דהא אילו חסר פורתא** - מן האבר דהוי בציר מכעדשה מי מטמא:
עכבר דים - אינו מטמא כדתניא בהעור והרוטב (חולין דף קכו:) דעל הארץ כתיב:
כתנאי - נוגע אי במשהו אי בכעדשה:
ת"ל או איש - קס"ד מאו איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא ילפי':
ושמעי' בעלמא תנאי דפליגי בכמה דוכתי בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרא הילכך הנהו תנאי על כרחך פליגי בנוגע בקרי למ"ד דון מינה ומינה דון ש"ז משרץ דהא מקרא דשרץ ילפינן לה דמה שרץ מטמא בנגיעה אף ש"ז בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה כו':
ואוקי באתרא - הנח ש"ז במקומה כדאשכחן בראיה דבמשהו:
דילמא מאו איש אשר תצא ממנו כו' ילפינן לה - ואפי' למ"ד דון מינה ומינה הוה במשהו דהא נגיעה מראיה יליף ודכ"ע דון מינה ומינה הוה דהכא ליכא פלוגתא דאוקי באתרא דהא מיניה וביה יליף:
איכא דתני כרב פפא - מאו איש אשר יגע בכל שרץ:
מתני' וזוקק ליבום - אם נולד יום אחד קודם מיתת אחיו אבל נולד לאחר מיתת אחיו אינו זוקק דכתיב (דברים כ"ה:ה') כי ישבו אחים יחדו:

ופוטר מן היבום - אם נולד לאחר מיתת אביו וחיה שעה אחת ומת אבל כל זמן שמעוברת אינו מתירה לינשא:

ומאכיל בתרומה - בת ישראל שניסת לכהן ומת ונולד לה בן לאחר מיתתו אוכלת בשבילו בתרומה בו ביום שנולד כדכתיב (ויקרא כ"ב:י"א) ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשינן יאכילו את אמם אבל הניחה מעוברת אינה אוכלת בשבילו עד שיולד:

ופוסל (את) [מן] התרומה - קס"ד כגון בת כהן שניסת לישראל ומת והניח בן יום אחד פסלה מתרומת בית אביה כל ימי חייו דכתיב (ויקרא כ"ב:י"ג) וזרע אין לה ושבה אל בית אביה והא יש לה זרע ובגמרא פריך אפילו עובר נמי פוסל:

דף מד.

ונוחל ומנחיל - מפרש בגמרא:

כחתן שלם - מפרש בגמרא:

גמ' אשה - ואשה כי תהיה זבה וגו' והאי קרא בנדה משתעי:

בת עשרה ימים כו' - ואשה כי תזוב זוב דמה קא דריש:

אדם - משמע כל שהוא מין אדם אפילו קטן כדכתיב (במדבר ל"א:ל"ה) ונפש אדם מן הנשים וגו' ובקטנות משתעי קרא:

נפשות - כל שיש בו נפש:

כנעוריה - ושבה אל בית אביה כנעוריה כלומר אם דומה לימי נעורים ושבה ואם לאו לא תשוב:

קראי אתרוץ - דתרוייהו צריכי:

אלא מתניתין - מדנקט יום אחד ולא נקט עובר דוקא נקט:

אמר רב ששת - האי פוסל לאו אאמו קאי אלא אעבדיו קאי והכא בכהן שהיו לו שתי נשים וכו':

אחת גרושה - שהיתה גרושה ועבר ונשאה:

ויש לו בנים משאינה גרושה - והן כהנים כשרים ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלין בתרומה בשבילן דכתיב (ויקרא כ"ב:י"א) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו':

ויש לו בן יום אחד מן הגרושה - והוא חלל ואינו ראוי לכהונה ויש לו חלק בעבדים ופוסל את כולן מן התרומה שאין אנו יודעין לברור מי מגיע לחלקו. ודוקא בן יום אחד דראוי לירושה אבל כל זמן שלא נולד אוכלין כולן דאין זכייה לעובר:

ולאפוקי מדר' יוסי - דאמר במסכת יבמות בפרק אלמנה לכהן גדול (יבמות דף סז.) יש לו זכייה ואפילו הוא במעי אשה זרה הכשרה לכהונה פוסלה דקסבר כל זמן שהוא במעי זרה זר הוא וכל שכן האי דבמעי גרושה הוא דאפילו כשיולד לא יהא ראוי:

לאחיו מן האב - דהא אין ירושה אלא לקרובי האב:

אי בעי מאבוה לירת - אפי' חשיבנא ליה כמאן דליתיה ירתי לאחר מיתת אביהם ואיהו מאי אהני:

נוחל בנכסי האם - אם מתה אמו ביום שנולד הרי הוא יורשה וכשמת הוא באין אחיו מאביו ויורשין הימנו נכסי אמו דאי לאו איהו הוו שקלי ליה קרובי האם דבן נוחל את אמו. אבל האם אינה נוחלת את בנה וכל שכן קרובי האם שאין נוחלין אותו דכתיב (במדבר א':ב') למשפחותם לבית אבותם משפחת האם אינה קרויה משפחה:

אבל עובר - שבמעיה אם מתה מעוברת אינו נוחל להנחיל את קרוביו מן האב:

דף מד:

בקבר - כי מת הוא קודם לה:

ופרכס - עובר שבמעי אמו אחר מיתתה תלתא פרכוסי. אלמא היא מייתה ברישא:

לומר שממעט כו' - מתניתין דקתני נוחל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יום אחד כשמת אביו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אביו נוחל הוא מאביו את חלק רביעי שבנכסיו ומנחילו לשני אחיו וחולקין הבכור והפשוט את חלקו של זה בשוה ונמצא ממעט בחלק הבכור דאי לאו איהו הוה שקיל בכור תרי תילתי כגון משה זהובים ארבעה ופשוט נוטל ב' זהובים ועכשיו נוטל הבכור ג' זהובים כנגד שני אחין ומחלקו של זה ג' רבעי זהוב נמצאו ביד בכור ד' זהובים חסר רביע וביד פשוט ב' זהובים ורביע. ודוקא בן יום א' אבל עובר אינו ממעט כדאמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה ונוטל הבכור שליש בכורתו ובין שלשתן יחלקו ב' שלישים:

מאי טעמא - אמרינן בן יום אחד דממעט אבל עובר לא:

וילדו לו בעינן - משמע בחייו:

בכור שנולד אחר מיתת אביו - כגון מת אביו והאשה מעוברת תאומים אין היוצא ראשון נוטל פי שנים. בלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דבכור לא נולד עד מות אביו פשוט מהיכן בא. אי נמי שהניח ב' נשים מעוברות:

כמאן דלא כר' שמעון - אכולה מתני' קאי דקא חשיב בן יום אחד בן קיימא:

באדם - דאילו בבהמה שמונה ימים לא הוי נפל:

מתני' בת ג' שנים - ביאתה ביאה לכל דבר:
מתקדשת - אם מסרה אביה לכך:
אם בא עליה יבם קנאה - וזכה בנכסי אחיו ליורשה ולטמא לה:
וחייבין עליה - אם קבל בה אביה קדושין מזה ובא אחר עליה נהרג דביאתה ביאה:
ומטמאה את בועלה - אם היא נדה. אבל פחות מכן אע"ג שמטמאה במגע אינה מטמאה את בועלה משום בועל נדה לטומאת ז' אלא משום נוגע ולטומאת ערב:
תחתון - של בועל נדה:
כעליונו - של זב:
מן הפסולין - כגון חלל נתין וממזר ועבד ועובד כוכבים:
פסלה - מתרומת אביה אם היא בת כהן כדתניא בגמרא דאלמנה לכהן גדול ביבמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה:
מכל העריות - כגון אביה או חמיה:
והיא פטורה - מפני שהיא קטנה ולאו בת עונשין:
גמ' ערב ראש השנה - של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי בת ביאה עד יום אחרון של שלישית דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעית:
שלשים יום איכא בינייהו - לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יום בשנה שלישית הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא בינייהו טובא:

דף מה.

בשלמא לרבי יוחנן - דאמר מכי איקלע חשיבות שנה בשנה שלישית לרבי מאיר הויא בת ביאה ניחא ואע"ג דאמר רבי יוחנן ל' יום והכא קתני יום אחד תנאי היא בפרק ארבעה ראשי שנים (ר"ה דף י.) דאיכא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא למאן דאמר כו':
אלא לרבי ינאי - דאמר לר"מ עד סוף שנה שלישית לאו בת ביאה היא קשיא:
הני בתולין - בתוך ג' שנים:
איתצוד - לשון צידה. כלומר אינן ניטלין על ידי ביאה ואינו דם בתולין עד ג' שנים ויום אחד:
אי אמרת מיזל אזלי - בביאה בתוך ג' לגמרי והדר אתו לא מחזקינן לה כזונה דהא דלא הדור שהות הוא דלא הויא להו מתוך בעילה שבעל תדיר:
אלא אי אמרת - לא אזלי בביאה תוך ג' הוה ליה למיתי דם לאחר ג' וכיון דלא חזיא אחר בא עליה לאחר ג' וזונה היא ופסולה לכהונה:

ומאן לימא לן - כלומר אפי' אם תמצי לומר מיזל אזלי בביאה תוך ג' מי איכא למימר שהות לא הוה להו מאן לימא לן דלא הדרי לאלתר:

האי דם נדה הוא - האי דתוך ג':

יוסטני:

אוי לשלש שנים שאבדתי - משנראיתי לביאה:

משמשות במוך - תקנתן הוה לשמש במוך שלא יתעברו:

סנדל - כשמתעברת תאומים פעמים שאחד דוחק את חבירו ופוחת את צורתו כדאמרינן במכילתין אין סנדל שאין עמו ולד:

תגמול - תפריש את בנה מלהניק מחמת עיבורה:

פחות מכן - אינה צריכה לשמש במוך דודאי לא תתעבר:

יתר על כן - אם תתעבר לא תמות:

מצצה - כלומר אף אני טעמתי טעם זנות:

לא אמרה - הא דקאמר פסולה לכהונה אלא לחדד:

מתני' קנאה - וזכה בנכסי אחיו ואע"ג שאין קנין לקטן הרי קנויה לו ועומדת:

ואינו נותן גט עד שיגדיל - אם בא לגרשה דקידושי אחיו קידושין גמורין וגירושין של זה אינם גירושין גמורין דאינו בן דעת:

ומטמא בנדה - אם בא עליה דביאתו ביאה לכל דבר:

ופוסל - כגון בן ט' שנים כותי או ממזר שבא על הכהנת פסלה מתרומת אביה אבל בבן תשע ישראל שבא על בת כהן ליכא למימר דפוסל מן התרומה דאי משום ביאת זנות לא פסלה זנות דכשר מן התרומה ואי משום קדושין למהוי בת כהן לישראל לאו קדושין נינהו דקטן דקדיש אין קדושיו קדושין:

ואינו מאכיל - כגון יבם בן ט' כהן הבא על יבמתו אע"ג דקני לה בהך ביאה לא אכלה בתרומה:

ופוסל את הבהמה - אם רבעה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים אבל סקילה לא דמודה בקנס פטור:

ונסקלת על ידו - אם יש עדים:

גמ' בגט סגיא לה - בתמיה אם בא לגרשה:

מאמר - קידושי יבמה:

וחליצה לזיקתו - דאין קדושין גומרין ביבמה להיות כאשתו לצאת בגט בלא חליצה אבל ביאה גומרת בה כדכתי' (דברים כה) יבא עליה:

ביאת בן תשע - ביבמתו:

דף מה:

לכשיגדיל יבעול - והך ביאה הוי קנין גמור ואם בא לגרשה אינה צריכה חליצה דכתיב (דברים כ"ה:ה') ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר:

מתני' נבדקין - אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה:

קודם הזמן הזה - כגון בתינוקת קודם שיבא ראש השנה של שתים עשרה ובתינוק קודם ראש השנה של שלש עשרה:

אין נדריהן נדר - דקטנים הן:

אחר הזמן הזה - בתינוקת מבת שתים עשרה ויום אחד ולמעלה בתינוק מי"ג שנה ויום אחד ולמעלה:

אפילו אמרו אין אנו יודעין כו' - גדולים הם ובכלל שוטה נמי לא מחזקינן להו דסופו לבא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלן בבית הקברות והיוצא יחידי בלילה. אבל תוך הזמן הזה אם יודע לשם מי נדר הוי נדר ואם לאו לא הוי נדר דקטן הוא. ובגמרא מפרש כולה מילתא:

גמ' למה לי - ממילא ידענא דמכאן ואילך לא בעי בדיקה:

סד"א בודקין לעולם - והאי דקתני בת אחת עשרה נבדקין למעוטי קודם זמן הזה דלא בדקינן ליה דאפילו ידע קטן הוא קמ"ל דלמעוטי אחר זמן נמי אתא:

בודקין כל י"ב למה לי - הא תנא דמיום א' בשתים עשרה מתחילין לבדוק ואינן קיימין בלא בדיקה עד יום אחד בי"ג אלמא כל י"ב הוי זמן בדיקה:

היכא דבדקנא ל' יום - קמאי דשתים עשרה:

ולא ידעה להפלות - לפרש לשם מי נדרה. ולישנא דקרא נקט כי יפליא לנדור:

תו לא נבדוק - וליחזקה בקטנה:

בת י"א כו' למה לי - מדתנן ליה בודקין כל י"ב שמעינן דמקמי הכי לא:

הני מילי - דמקמי הכי מוחזקין קטנים ולאחר זמן מוחזקין גדולים:

היכא דלא קאמרי אינהו - קודם הזמן יודעין אנו ולאחר זמן אין אנו יודעין:

דברים האמורים כו' - דתינוק ממהר להתחכם יותר מתינוקת:

לעונשין - וכגון דאייתי שתי שערות תוך הזמן דאי לא אייתי אפילו לאחר זמן לאו בר עונשין הוא ולאחר זמן אי אייתי ב' שערות הוי גדול ובר עונשין:

כלפני הזמן - ולא ענשינן ליה ושתי שערות הויא להו שומא:

וזאת לפנים - וזאת לשון נקבה כלומר רב חנינא דשמיה לשון נקבה אמר לפנים כלומר לפני זמן ולא תטעה להחליף דבריהם. ל"א שמו של רב דאמר כלפני הזמן מובלע בתיבת בישראל:

מתיב רב המנונא - קס"ד כדאמר לקמן דרב המנונא משנה יתירה דייק דלא איצטריך למתנייה כדפרכינן לעיל והא דתני ליה תנא דמתני' למידק מינה לענין עונשין הא תוך הזמן כלפני הזמן דאי לענין נדרים לא כלפני זמן ולא כלאחר זמן:

מגופא דמתני' דייק - דלא מתוקמא אלא כשהביא שתי שערות ואפ"ה לא חשיב ליה גדול עד לאחר זמן. והשתא ליכא למיפרך לידוק מרישא דהא לא דייק מידי דבין רישא ובין סיפא לגופא איצטריך לענין נדרים דלא תימא הני מילי היכא דלא קאמרי אינהו אבל היכא דאמרי אינהו כו' כדאמר לעיל ומיהו מגופא דסיפא שמעינן דעד דמטו לאחר זמן בעינן יודע להפלות ואם אינו יודע להפלות ואפילו הביא ב' שערות לאו איש הוא דניהוי נדרו נדר מחמת אישות בלא הפלאה:

קטן הוא - ואמאי נדרו נדר הא לאו בחזקת גדול הוא כל זמן שלא הביא ב' שערות ומופלא סמוך לאיש נמי לא הוי דהא אינו יודע לשם מי נדר ומהיכא תיתי דנדרו נדר:

אלא לאו כשהביא - ומשום הכי נדרו נדר אע"ג דאין יודע להפלות דהא גדול הוא:

דף מו.

וטעמא - דחשיבי להו שערות דלאחר זמן הוא דגמרו למלתיה בין בשערות בין בשנים הא תוך הזמן חשבינן להו שומא דקטן הוא ולא מצית לרבויי מאיש:

בן ט' שנים שהביא שערות שומא - ואפי' לר' יוסי ברבי יהודה ומבן ט' ועד בן י"ב ויום אחד פלוגתא:

שומא - ורוא"ה בלע"ז. ודרכה ליגדל שער בה:

הא י"ג גופיה סימן - ואפי' לרבנן והדר תני כו':

מאי לאו תנאי היא - ואליבא דרבנן י"ג הוי תוך זמן לתינוק כדקתני במתני':

ורישא - דמשוית י"ג סימן:

רבי היא - דאמר בתנוקת הויא י"ג לאחר זמן:

וסיפא - דמשמע שומא:

ר"ש בן אלעזר - דאמר י"ג בתינוקת הוי תוך זמן. בכל הנך תירוצי מוקמינן תוך זמן כלפני זמן:

והוא שעודן בו - כשהגדיל אבל נשרו בינתיים איגלאי מילתא דשומא הוי:

מתני לשמעתא דרבא בהאי לישנא - דשמעת מיניה נמי תוך זמן כלפני זמן:

ממאנת והולכת - ואין חוששין שמא הביאה ב' שערות דאפילו הביאה שומא נינהו והיינו תוך זמן כלפני זמן:

אינה ממאנת - שמא הביאה ועכשיו הוי סימן דהא לאחר זמן הוא ואם יבמה היא לא חשבינן לה גדולה לענין חליצה ואינה חולצת:

גדולה היא - אם הביאה:

וכי תימא מספקא ליה - אם הביאה אם לא הביאה הלכך מיאון לא דלמא הביאה וחליצה נמי לא שמא לא הביאה:

והא מיפשט פשיטא ליה לרבא - דכיון דהגיעה לכלל שנותיה דודאי הביאה:

ה"מ לענין - דאי אתיא למיחלץ לאחר זמן ובדקנו ולא אשכחן ליה חיישינן למימר גדולה היא ותחלוץ שהסימנין נשרו:

אבל לענין מיאון חיישינן - שמא נשרו לחומרא וקנאה בביאה ובעיא גט:

והא חיישינן קאמר - ולא ודאי נשרו וחיישינן לחומרא משמע:

אלא לעולם - אינה ממאנת דרבא בדלא בדקנוה הלכך מסתמא אמרינן כיון שהגיעה לכלל שנותיה ודאי אית לה ואינה צריכה בדיקה ובעיא גט:

ולענין חליצה חיישינן גרסינן - כלומר ולענין חליצה משום הכי אינה חולצת דחיישינן שמא לא הביאה סימנין ודקשיא לך האמר רבא חזקה הביאה סימנין. ל"ק כי אמר רבא חזקה למיאון דלא ממאנת מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה:

חוששין שמא נשרו - ואם הגיעה לכלל שנותיה ובדקו ולא אשכחו לא ממאנת:

דקדשה תוך זמן - יתומה מדעת אמה ואחיה לדעתה:

ובעל אחר זמן דאיכא ספיקא - דאשת איש דאורייתא דבשעת בעילה דלאחר זמן שמא הביאה והויא לה ביאה זו קדושין גמורין דהא גדלה ושוב אינה יוצאה במיאון:

אבל מעיקרא - דמכי עברה שתא דתרתי סרי ולא בעל לא חיישינן שמא נשרו דהא לא הוו בה קדושין גמורין דאין מעשה קטנה כלום אא"כ קבל אביה קדושין הלכך מספיקא לא מחמרינן עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנין אע"ג דקדושי קמאי לא הוו קדושין אלא מדרבנן לא תקנו רבנן מיאון בגדולה דלמא אתיא למאן הנבעלת לאחר שגדלה דההיא הויא אשת איש דביאה שבא עליה משגדלה מקדשה לה:

הקדיש - תוך הזמן תינוק היודע להפליא:

ואכל - את הקדשו:

לוקה - ואע"ג דבמילתא אחריתי לאו בר עונשין הוא:

כי יפליא - מיניה מרבינן מופלא סמוך לאיש. מופלא יודע לפרש לשם מי נדר. סמוך לאיש שהוא סמוך לבא לכלל גדול דהיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שערות והיינו בתינוקת כל י"ב ובתינוק כל י"ג:

ולא יחל - אע"ג דבהאי קרא לא כתיב כי יפליא מ"מ כיון דנפקא לן מיניה דיודע להפלות הוי נדרו נדר קאי בבל יחל דהא כתיב איש כי ידור נדר וגו' ומופלא סמוך לאיש בכלל איש וסמיך ליה ולא יחל דברו:

דף מו:

לפי שמצינו שהשוה הכתוב - מכי יפליא דמשמע יודע להפלות סמוך לאיש דאכתי קטן הוא כל שנה זו:

זה הדבר אשר צוה וגו' - כלומר לאיסר ולא יחל אמרתי שיהא איסרו איסר ונדרו בבל יחל ולא לקרבן מעילה ובל יחל היינו מלקות ומסייע ליה לרב הונא:

אימא לאיסור בל יחל - כלומר איסורא בעלמא ולא מלקות:

אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא - מכי יפליא לנדור נדר:

מילקא נמי לילקי - דהא כל זמן דנדרו נדר קאי עליה בבל יחל:

איסורא נמי ליכא - עליו אם אכלו דהא אי אתו רבנן לתקוני הכי תקון שלא יאכלו אחרים את הקדשו או הוא לכשיגדיל אבל בקטנותו לא באו לאסור עליו דקטן לאו בר קבולי עליה תקנתא דרבנן הוא: ומשני לעולם דרבנן ואיסורא אמאן קאי על אותן המוזהרים עליו להפריש מאיסורא:

ש"מ כו' - פלוגתא היא בפרק חרש שנשא פקחת ביבמות (דף קיד.):

אלא הכא במאי עסקינן כו' - ולעולם כדקתני ולאיסר ולבל יחל דהוי מלקות גמור ואפ"ה לא תסייעיה לרב הונא מהא דהא דקתני מלקות אהקדש קטן לאו לדידיה קאמר אלא לאחרים שאכלו את הקדשו:

מדרבנן - כלומר מ"ד אין לוקין מוקים להא דקתני לאיסר ולבל יחל כדאוקמינן לאיסור בל יחל איסורא בעלמא ומדרבנן ומקרא דכי יפליא דקתני שהשוה הכתוב אסמכתא בעלמא:

יתומה - שהשיאתה אמה דבת מיאון היא דנשואין דידה מדרבנן:

בעלה מפר נדרה - ולא קרי לה יתומה אלא בקטנותה כל זמן שראויה למיאון:

אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש - לא הוי נדרו נדר אלא מדרבנן מש"ה בעלה מפר לה דאתו נשואין דרבנן כו':

והא לכי גדלה אכלה - בההיא הפרה דלאו הפרה היא ונמצא גדול אוכל נבלות:

כל שעה - ואף משגדלה:
והוא שבעל - לאחר שגדלה דהויא הך בעילה קדושין גמורין דאורייתא דמעשה גדולה מעשה הלכך אתו נישואין דאורייתא ומבטלין נדרא דאורייתא:
אין הבעל מפר - נדרים הקודמין לנישואין במסכת נדרים והאי נדר קדם להך בעילה דאורייתא:
כדרב פנחס - כלומר לא תוקי לה לברייתא כשהבעל מפר לה כל שעה ושעה לעולם נדרה דאורייתא ודקשיא לך אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא אהכי מבטלת דכל הנודרת כו':
על דעת בעלה - והך קטנה על דעתו של זה נדרה וכי אמרינן אין הבעל מפר בקודמין היכא דלית לה בעל בשעת נדר כלל:
לעונת נדרים - היינו מופלא הסמוך לאיש שנדריו נבדקין:
סברוה - רבנן בני הישיבה דבעו לאותובי לרב כהנא מהכא:
תרומה דאורייתא - וקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה ותרומה והקדש ונדר חדא היא דמקדשה בדבורו שקורא עליה שם:
אבל שלישית - לעתיד לבא:
ירושה ראשונה - של יהושע:
ושניה - בימי עזרא:
יש להן - כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונצטרכו ליורשה ולקדשה בשניה:
אין להם - כלומר אינה ירושה דלא יצטרכו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב:
ואמר רבי יוחנן - בעלמא:
מאן תנא סדר עולם רבי יוסי - דהוא סתמה כי היכי דסתם מתניתין ר"מ:
תני ולא סבר לה - להא דרשא דקתני שלישית אין להן אלא ודאי בטלה קדושת הארץ ותרומתה דהשתא דרבנן:
עיסת חולין שנדמעה - כגון שנפל סאה של תרומה לתוך פחות ממאה של חולין:

דף מז.

חייבת בחלה - ולא אמרינן דתרומה פוטרת לה ואע"ג דתרומה אינה חייבת בחלה מדומע חייב בחלה מ"ט דדימוע דרבנן הוא דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כ"ג:ב') אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאצרוך אחד ומאה הלכך לא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה אפילו בזמן הזה דקסברי ר"מ ורבי יהודה חלה בזמן הזה דאורייתא:

פוטרין מן החלה - כדמפרש לקמן דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן ואתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן והיינו דאמרן לעיל תני ולא סבר לה דהא חזינן דלרבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן וסברוה הנך רבנן דמייתי ראייה מהכא דכי היכי דקאמר ר' יוסי חלה בזמן הזה דרבנן הוא הדין לתרומה:

ודלמא - אע"ג דקא חזית מהכא לר' יוסי חלה דרבנן אפ"ה סבירא ליה תרומה דאורייתא וליכא הכי נמי מסתברא דקא בעית לאתויי:

נתחייבו בחלה - דכתיב בחלה (במדבר ט"ו:י"ח) בבואכם אל הארץ והרי באו:

ולא נתחייבו במעשר - דבמעשר כתיב (דברים י"ד:כ"ב) תבואת זרעך עד שיביא כל אחד ואחד את שלו:

מתני' פגה - סמדר כך באשה עודה תינוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה סימן לא בדדים ולא בשערות:

בוחל - כשהפרי גדל קצת כדתני בגמרא התאנים משיבחלו כך כשיש לה סימן דדין קצת בידוע שהביאה שתי שערות ונערה היא:

צמל - בגמ' מפרש לה לשון נוטריקון יצתה מלאה שיש לה סימן מובהק בדדיה ולקמן מפרש סימנין במתני'. והיא בוגרת:

בזו ובזו - אפי' כשהיא נערה אביה זכאי כו' דכתיב (במדבר ל':י"ז) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה:

איזו היא סימנין - אצמל קאי:

קמט - פרונצ"ש. שגדלו דדיה עד שכפול מעט על החזה ויראה כקמט:

משיטו - גדולים יותר:

הפיטומת - ראש הדד כמו (סוכה דף לד:) ניטלה פיטמתו:

עוקץ - כמו עוקצי האגסים (עוקצין פ"א מ"ו). פוכיצ"ש בלע"ז. חודו של דד שהתינוק יונק ופיטומת היינו סביבות עוקץ:

גמ' משיבחלו - חייבין במעשר:

משילבין ראשיהן - שמשתנין כשמגדילין. הכא נמי משישתנה הדד ויראה בו סימן שמגדיל:

בחלה בי - גדלה עלי. אדם הקץ בדבר נראה לו כגדול. אנקיישנ"ץ בלע"ז:

מייחד להו - שפחותיו מייחד לאנשים עבדיו ואינו מפקירן משום בושת:

מחליף להן - את של זה בזה ואינו מקפיד על בושתן:

לערבי - מפקיר שפחותיו לערביים ונוהג בהן מנהג הפקר:

משיתקשקשו - כמו (סוטה דף ט:) מקשקשת לפניו כזוג בטנ"ט בלע"ז. כלומר גדולים הרבה:

חוטם - ספק:

משיפציל - ספק:

משתקיף עטרה - שגדול העוקץ ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דא"ר יוסי נמי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהא לחזור:

דף מז:

הכף - מלמטה הוא על בית הרחם כמין תפוח גבוה כדמפרש לקמן:

מלמעלה - בדדין:

להחמיר - איזה מאלו שתביא שוב אין אביה מפר נדריה דמחזקינן לה בבוגרת נתקשקשו ואע"ג דלא הכסיף הכסיף אע"ג דלא התקשקשו וכן כולם. אית דאמרי להחמיר אינה ממאנת משעה שנראה בה אחד מן הסימנין הללו ואינה חולצת עד שיהו כולם ולאו מילתא היא דאפילו לא הביאה אחד מהן גדולה היא ואינה ממאנת וחולצת שהרי כל הסימנים הללו בבגרות נאמרו ומימי נערות היא גדולה למיאון ולחליצה שהרי הביאה שתי שערות. ל"א הלכה כדברי כולן להחמיר הביאה אחד מן הסימנים הללו ואפילו הקודם שבכולן ולא הביאה את כולן בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל אביה בה קדושין וקדשה היא את עצמה לאחר צריכה גט משניהם דכיון שהביאה אחד מן הסימנין הללו יצתה לה במקצת מרשות אביה דאיכא למימר בוגרת הויא ואין כח בקדושי אביה להפקיע קדושין שלה וגם בה אין כח להפקיע קדושי אביה עד שתביא את כולם:

שחייבת במעשר - שקובעת תבואה למעשר דקי"ל חצר קובעת במסכת ביצה (דף לד:):

שאחד פותח ואחד נועל - שאין השומר קבוע לפתוח ולנעול אלא זה פותח וזה נועל לאו בת שימור היא ופטורה דלאו שמה חצר:

כל שנכנסין לה כו' פטורה - ואע"ג דאין אדם בוש לאכול בתוכה:

כדברי כולן להחמיר - דאם יש בה אחד מכל אלו חייבת אם יש שם שומר חייבת כר' ישמעאל אע"ג דאחד פותח ואחד נועל ואי ליכא פותח ונועל חייבת כר"ע ואע"ג דליכא שומר ואי אין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת ואע"ג דליכא שומר ואיכא פותח ונועל ואם אמר לו מה אתה מבקש חייבת ואפי' לית בה חד מכל הני. ל"א הלכה כדברי כולן להחמיר כיון שאין אדם בוש לאכול בתוכה קובעת למעשר שאין אוכלין מפירות הנכנסים לה עד שיתעשרו ולהפריש מהן על טבל אחר אסור עד שיהיה לה שומר קבוע:

מתני - לא חולצת ולא מתיבמת. ונשאת לכל שתרצה דרחמנא פטרה דכתיב (דברים כ"ה:ו') והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת:

סריס - לאו בר חליצה הוא דכתיב (דברים כ"ה:ז') להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא:

ה"ג יביאו ראיה שהוא בן עשרים - קרובי האשה יביאו ראיה:

גמ' ורמינהי אחד לי בן תשע שנים וכו' - שניהם דין אחד להם וביאתו כמאמר בגדול כדאמרינן לעיל אלמא קטן הוא ובעיא אמתוני:

אמר רב שמואל - מתני' כגון שנולדו בו סימני סריס המפורשים בהערל כל שאין בשרו מוציא הבל כשהוא רוחץ ושערו לקוי ובשרו מחליק:

כי אתו לקמיה דר' חייא - בן עשרים שנה שלא הביא:

בכוליה פרקא מעת לעת - חשבינן לה שנה ולא בתר מנין עולם שיהא יום אחד של שנת עשרים חשוב שנה דאף על גב דלא תנן במתניתין בן עשרים שנה ויום אחד כמאן דתנן יום אחד דמי וצריך להשלים את כולה:

דתנן תנן - היכא דתנן יום אחד כגון בת שלשה שנים ויום אחד וכולהי דמתני' בר מסיפא דקתני בת עשרים שלא הביאה שתי שערות דהתם לא בעינן עשרים שלמים אלא משנכנס יום אחד בשנת עשרים:

בשלמא דרבי ודר' יוסי בן כיפר לא קשיין - אהדדי למהוי מתני' משבשתא דמר כב"ש ודמר כב"ה דמתני':

בקדשים - היכא דכתיב כבש בן שנתו:

מעת לעת - מיום ליום ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ערב ר"ה:

שבבן ושבבת - קסבר היינו בן עשרים שנה ובת עשרים שנה דמתני'. אלמא מעת לעת בעינן אליבא דהאי תנא והנך דלעיל סברי לה כעולא:

שתי שנים שבשדה אחוזה - המוכר שדה אחוזה לחבירו אינו מותר לגואלה בפחות משתי שנים שיאכלנה לוקח שתי שנים כדכתיב (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומכאן ואילך אם בא לגאול גואל ומחשב לו פירות של שתי שנים לפי חשבון הדמים שמכרה לו לפי שנים הבאים עד היובל שהלוקח שדה מחבירו יודע שיחזירנו לו ביובל ואם היו עד היובל עשר שנים ומכרה לו בעשרה ליטרין נמצא קונה פירות של כל שנה בליטרא:

דף מח.

שני תבואות - מיעוט שני שנים וכתיב תבואות ומשמע כל תבואות של שתי שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכחת לה בשתי שנים אלא מעת לעת כגון מכרה לו באלול מלאה פירות נמצא אוכלן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקצור קודם אלול הבא הרי שתי תבואות בשנה אחת ועוד יאכל תבואה השנית שהיא שנה השלישית לפי מנין העולם:

בשביעית נמי יעבוד - כגון נמכר בניסן וכשיגיע תשרי של שביעית עברו שש למנין עולם והוא יעבוד עד ניסן:

לערכין - דהיכא דכתיב (ויקרא כ"ז:ז') מבן ששים שנה ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלמטה דהא ומעלה כתיב אבל בן חמש שנים דלא כתיב אלא (שם) מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב מבן חמש שנים ומעלה אי לא אשמועינן הכא מעת לעת הוה אמינא שנת חמש כלמעלה להכי אשמועינן הכא דבעינן ה' שנים מלאים בכלל ערך הראשון שהוא מועט:

לפרקין דיוצא דופן - להיכא דלא תנן ויום אחד כגון בן עשרים ובת עשרים:

מ"ט לא אמר ליוצא דופן - הואיל וס"ל נמי בהנך מעת לעת:

דומיא דהנך - כלומר אף על גב דבהנך דיוצא דופן הוי נמי מעת לעת מיהו האי שבבן ושבבת דמתניתין לא איירי בהן כלל דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועבד עברי קתני דכתיבן הלכך ערכין נמי כתיבן אבל שנת עשרים לענין שערות לא כתיבי באורייתא אלא הלכתא היא:

שבזכר ושבנקבה מיבעי ליה - לישנא דקרא דכתיב (שם) ולנקבה עשרת שקלים אלא בן ובת לישנא דמתניתין היא בן עשרים ובת עשרים:

אזכה ואיסק - לארעא דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן פדת:

ואגמר שמעתא - דרבי יצחק בר נחמני:

מפומיה דמרא - רבי אלעזר:

מתני' בא סימן התחתון - שתי שערות סימן נערות:

העליון - בוחל:

או חולצת - גדולה היא שהשערות סימן מובהק ועליהן סמכינן ולקמן מפרש טעמא:

אע"פ שאי אפשר - פרכינן בגמרא והלא בא:

אבל אי אפשר כו' - דהא ודאי מדאתא עליון תחתון נמי אתא אלא שנשרו:

גמ' בא לר"מ - דכיון דאמר ר"מ לא חולצת דקטנה היא מכלל דס"ל אפשר לעליון לבא קודם לתחתון:
וליתני בא העליון - עד שלא יבא התחתון ולא ליתני אע"פ שאי אפשר:
רוב נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון - והאי דקאמר ר"מ קטנה היא משום דחייש למיעוטא שהעליון בא בקטנותה ורבנן אזלו בתר רובא הלכך מכי אתא עליון לא בעיא בדיקה דמסתמא תחתון אתא. וכיון דטעמייהו דרבנן משום רובא הוא ה"מ בסתמא היכא דלא בדקו:
אבל היכא דבדקו ולא אשכחו - תחתון:
אימא מודו - דקטנה היא וממעוטא היא קמ"ל כו':
שדים נכונו - והדר ושערך צמח אלמא עליון זימנין דקדים:
בעשות ממצרים דדיך - שהיו מצרים משחקים ביך וממעכין דדיך:
למען שדי נעוריך - כדי להתאנף ולזנות ביך כשתהיה ראויה לאשה ותבואי לימי נערות. שדי לשון השלכה כלומר עדיין היו שערות נעוריך עומדים להשתלח ולצאת. אלמא דדים קדמי:
ומאי שדי - דמשמע דעדיין היו לצאת:
כולה בדדי כתיב - והאי שדי לשון שדים:

דף מח:

איכרפו - כשהתחילו לגדל ולעקוץ:
אישתדו - גדולות כל צרכן כשדים גמורים. לשון אחר איכרפו נפחו ממיעוך מצרים כלומר לקית על ידם אישתדו יבשו זאת מצאתי:
איש - אין בו סימן עליון שאין בו סימן דדים משתנים:
תניא נמי הכי - דאתחתון סמכינן:
שטוחנות ברחים - ומתוך שמנידות זרועותיהן תדיר מתפשטים דדיהן:
שנישוף - פרייי"ר בלע"ז כמו (יומא דף ל.) מצוה לשפשף:
אפקריסותן - מעפורת והוא סודר ותולה על דד הימין אבל בנות עניים אין להן מעפורת:
על גסיהן - על צדיהן. על צד תנשאו מתרגמינן על גסיהן תתנטלון (ישעיהו ס"ו:י"ב):
לפני הפרק - קודם עונת נדרים שאפילו הביאה שומא נינהו וקטנה היא:
נשים בודקות אותן - דבין אמרו איתנהו בין אמרו ליתנהו בקטנה מחזקינן לה ולאו עלייהו סמכינן ובדיקתן להכי מהניא דאי משתכחי בה הני גופייהו לאחר הפרק אמרינן שומא נינהו כדמפרש לקמן ולאחר הפרק נמי אי אמרי איתנהו מהימני וחלצה דהא

אורחא הוא למיהוי לה ואי אמרי ליתנהו לא ממאנת דחיישינן שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן:

תוך הפרק - דמסתמא לאו גדולה היא ואי משתכחי מחזקינן לה בגדולה:

אין נשים בודקות אותן - שאין נשים כדאי לסמוך עלייהו להתיר ספקות על פיהן ולומר גדולה היא שתחלוץ וס"ל לרבי יהודה הביאה שתי שערות תוך הפרק סימן הוא כלאחר הפרק הלכך לא מהימנן והכי מפרש לה לקמן:

ר"ש אומר כו' - מפרש לקמן:

דאי משתכחי - השתא אמרינן נמי לאחר הפרק שומא נינהו ולא חלצה אי לא אתו בה אחריני ולהכי הוא דמהימני למיאון להחמיר שלא תמאן:

אבל לחליצה בעיא בדיקה - ואשה נאמנת עליה הואיל ולאחר הפרק הוה ואורחא למהוי לה כדפרשינן לקמן לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים:

ה"ג קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (**דמי**) **ולאחר הפרק דאיכא חזקה כו'** - והכי פירושא תוך הפרק להכי לא מהימנא דקסבר רבי יהודה תוך הפרק אם הביאה אמרינן סימן הם וגדולה היא הלכך אתי למשרי מידי דלאו אורחא ע"פ נשים דלאו כהלכתא דאע"ג שנאמנות הן לאחר הפרק התם הוא דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק כו':

ר"ש אומר כלפני הפרק דמי - ושומא נינהו הלכך לאו עלייהו סמכינן למימר גדולה היא או קטנה היא ולהכי הוא דמהני דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו:

הא מאן קתני לה - דהא אדר"ש לא מתוקמא דכיון דאמר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקו לה תוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן איכא והא אמרת אפי' משתכחי שומא נינהו:

אי בעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק - דקאמר אין הנשים בודקות אותן דתוך הפרק כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקו שפיר אתי למימר אקטנה דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנא אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפילו הביאה דברי הכל שומא נינהו ולאחר הפרק אפילו להקל קאמר רבי יהודה מהימנא:

דף מט.

ואיבעית אימא ר"ש ולאחר הפרק - קאי דקאמר ר"ש תוך הפרק בודקות ולא אתינן למסמך עלייהו לחליצה ולמיאון דהא אפי' משתכחי כלפני הפרק דמי וקטנה היא אבל לאחר הפרק דאי משתכחי סימן נינהו ושרינן לה לא מהימני אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא:

למסתמה כרבנן - דהא מפני שאמרו סתמא היא וקמ"ל סתם משנה כרבנן דאמרי אי אפשר:

קראי - שדים נכונו בעשות מצרים דדיך:

מתני' שהוא מכניס - משקה. כשמניחו על המים יש בו נקב גדול שהמים נכנסין לתוכו:

מוציא - כל שכן אם נותן המים לתוכו יוצא המשקה לחוץ:

ויש - נקב קטן שמוציא ואינו מכניס. ובגמרא מפרש מאי נפקא מינה:

כל אבר - אצבע יתרה:

שיש בו צפורן יש בו עצם - והוי אבר חשוב ומטמא באהל אפי' אין בה שיעור דקיימא לן האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת:

ויש שיש בו עצם כו' - לא הוי אבר אם יתרת היא אבל אינה של יתרת אפי' אין בו צפורן אבר הוא ומטמא:

כל המטמא במדרס הזב מטמא במת - כדמפרש בגמרא שאין לך כלי הראוי למושב הזב שאין שם כלי עליו וראוי לקבל כל טומאות. והא דנקט טמא מת משום דומיא דמדרס הוא דאב הטומאה הוא והכי קאמר כל הראוי להיות אב הטומאה במדרס הזב ראוי להיות אב הטומאה אם נגע במת או נטמא באהל המת:

ויש - שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות ונעשה אב הטומאה על ידי מת ואינו נעשה אב הטומאה על ידי הזב במדרס כדמפרש בגמרא:

גמ' למי חטאת - לקדש בו מי חטאת דרחמנא אמר (במדבר י"ט:י"ז) מים חיים אל כלי והאי לאו כלי הוא:

ופסול משום גסטרא - כלומר כל שכן אם נקבה גסטרא בכונס משקה בטיל לה מתורת גסטרא וטהורה מכל טומאה דהא אפי' כלי שלם מכי נקיב ככונס משקה בטיל ליה:

גסטרא - היינו שברי כלי חרס הראויין למלאכה ועדיין מקבלין טומאה כדתניא בגמרא באלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו':

מוציא - דנקב קטן הוא:

כשר למי חטאת - דכלי שלם בנקב קטן כולי האי לא בטיל:

ופסול משום גסטרא - גסטרא שנקבה אפילו כמוציא משקה בטלה לה:

שונין - הלכה למשה מסיני:

שיעורו ככונס משקה - פחות של שיעורים המבטלים אותו מהיות כלי. כונס משקה הוא שיעור הראשון שהוא מבטלו מהיות כלי למי חטאת כדאמר במסכת שבת (דף צה:) חמש מדות בכלי חרס לן [ניקב כמוציא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי

הוא לקדש בו מי חטאת] ניקב ככונס משקה פסול לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא לכל שאר דברים ניקב כשורש קטן טהור להכשיר זרעים ועדיין כלי הוא לטומאה שהרי ראוי לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זית טהור מטומאה שקבל עד שייחדנו לרמונים ניקב כמוציא רמון טהור מכלום נמצא כונס משקה הוא שיעור הראשון אבל כמוציא משקה לא בטיל:

ולא אמרו מוציא משקה - בטיל אלא לענין גסטרא בלבד אע"פ שאינו מכניס לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא כשניקבה כמוציא משקה שוב אין חס עליה ואינו משתמש בה שאין אומר הבא גסטרא אחרת ונניח תחת גסטרא זו לקבל משקה היוצא אבל בכלי שלם שנקב כמוציא משקה לא בטיל מכלום לפי שהוא חס עליו ואינו שוברו ומשתמש בו ומביא גסטרא ומניח תחתיו לקבל משקה היוצא:

אם כנסה - אם נכנס משקה לתוכה:

דף מט:

ר' יהודה אומר - לא כך בודקין אותה דהא קולא הוא דאיידי דדחיק להו לשולים אימא עיילי מיא לגוה אפילו בנקב קטן אלא הכי בדקינן לה כופה פי הקדרה לתוך העריבה קודם שיתן המים ואח"כ נותן מים בעריבה עד שיהו מים צפין על שוליה אם כנסה בידוע כו':

אם האור מעמידה - שלא יצא המשקה בידוע שנקב קטן הוא ואינו ראוי להכניס משקה:

שהאור מעמיד - אפילו נקב גדול:

רמץ - גחלים ואפר בוערים:

היה טורד טיפה אחר טיפה - כלומר וזו נמי בדיקה אם נתן לתוכו מים והן יוצאין טיף אחר טיף בידוע שכונס משקה:

ה"ג מאי איכא בין תנא קמא לר' יהודה כינוס ע"י הדחק איכא בינייהו - לת"ק הוי כינוס כדפרישית:

יש בו צפורן - ואפי' היא יתרה כגון אצבע ששית:

מטמא במגע ובמשא ובאהל - דהוי אבר חשוב ואפי' ליכא כזית בשר מטמא באהל דקי"ל האברים אין להן שיעור בפ' יוצא דופן (לעיל דף מג:). אין בו צפורן לא הוי אבר ומיהו מטמא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה שהרי יש בו עצם:

ואינו מטמא באהל - עד דאיכא כזית בשר דקיימא לן עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באהל ואי איכא כזית בשר ודאי מטמא דהא איכא כזית מן המת ואי לאו יתרה היא

ודאי מטמא משום אבר באהל ואע"ג דליכא כזית בשר דאפילו יתרה אמרי' לקמן דאי נספרת על גב היד הויא אבר:

רבינו הגדול - רב:

על גב היד - שאינה עומדת בשורת האצבעות:

לאתויי סאה ותרקב - שאינן מדרס הזב לטמא אדם וכלים אבל טמאין הם טומאת מגע הזב להיות ראשונים ובמת נעשין אב הטומאה:

מי שמיוחד לישיבה - הוא דהוו אב הטומאה דכתיב וכבס בגדיו וגו':

מתני' כל הראוי לדון דיני נפשות - כ"ש שהוא כשר לדיני ממונות:

גמ' לאתויי ממזר - דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדכתי' (בסנהדרין דף לו:) כולך יפה רעיתי:

גר - נמי כשר לדיני ממונות:

לאתויי סומא באחת מעיניו - דכשר להעיד ואינו כשר לדון אבל בשתי עיניו אפילו לעדות פסול דכתיב (ויקרא ה) או ראה:

דף נ.

רבי מאיר היא - דפסיל סומא באחת מעיניו לדון:

שלא בסומין - אפילו סומא באחת מעיניו:

דכתיב לכל מראה עיני הכהן - עד דאיכא כולו מראה:

ומה ריבים שלא בקרובים - דנפקא לן מלא יומתו אבות על בנים (דברים כ"ד:ט"ז) אף נגעים אין כהן רואה נגע קרובו:

וגומרין בלילה - אלמא לא מקשינן ריבים לנגעים דכתיב וביום הראות בו בשר וכי היכי דלענין לילה לא מקיש לענין סומא נמי לא מקיש:

סתמא דרבים עדיף - ההיא דלעיל אוקמינן כר"מ דיחיד הוא:

דקתני לה גבי הלכתא דדיני - בסנהדרין דקא מיירי כולי מסכתא בדינין הילכך עיקר היא אבל הך לא תנן לה הכא גבי נדה אלא אגב גררא דנקט כיוצא בו:

מתני' כל שחייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין - דאין לך חייב במעשר אלא אוכל:

גמ' - בפאה כתיב (ויקרא י"ט:ט') ובקוצרכם את קציר וגו' דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני:

מכניסו לקיום - שאדם יכול לאוצרו:

למעוטי ספיחי סטים וקוצה - דאין אוכל אלא מין צבע:

סטים - קרו"ג:

קוצה - גויטר"א. ולא ידענא אמאי נקט ספיחים וכמדומה לי שהראשונים ראויים לאכילה:
תאנה - אינה מבשלה כאחד:
ואילו לקיטתו כאחד - דממעט תאנה ומכניסו לקיום דממעט ירק:
לא קתני - אלמא תאנה וירק חייבין במעשר מדרבנן דמדאורייתא לא מיחייב אלא דגן ותירוש ויצהר:
שומים ובצלים - מכניסן לקיום לפיכך חייבים בפאה:
מלבנות - שורות:
מכל אחד ואחד - דירק הזרוע בין שורה לשורה מפסיק להו:
עולשין - עשב ושמו קרישפל"א:

דף נ:

צריכות מחשבה - לאכילה ושוב תטמא טומאת אוכלין שיחשב עליהן לאחר תלישתן לאוכלן ואע"ג דכבר חשב בחבורן שהרי נמלך עליהן לאדם:
צריכות מחשבה - לאכילה ושוב תטמא מאיליה ותחזור ותטמא אוכלין במגע דהא מאיליה קודם מחשבה אין לה טומאה אלא בבית הבליעה:
ואינה צריכה הכשר - כדיליף לקמן בשמעתין כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר לא שום הכשר ירידת טומאה לא הכשר מים ולא הכשר שרץ אלא מאיליה בלא שום נגיעה:
אלמא מחשבת חיים - דהא מחיים סתמא לאכילה ואפ"ה לא מהניא ההיא מחשבה לטומאה דבעינן מחשבה בשעה שראוי לקבל טומאה ומחיים לאו בר קבולי טומאה הוא:
הכא נמי מחשבת חבור - הואיל ומחובר לאו בר קבולי טומאה לא שמה מחשבה:
מן הרום - עוף הבר פורח באויר דלא הוה קמן מחיים דליחשביה:
תרנגולת שביבנה - דאמרינן לקמן כותים היו שם וחשבו עליה והא תרנגולת עוף מזומן הוה והויא קמן מחיים ואפילו הכי בעי מחשבה לטומאת מגע:
עוף טמא מי מטמא - בבית הבליעה והא קיימא לן (חולין דף ק:) מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טמא לא ותרנגולת שביבנה מטמיא בבית הבליעה הואי מדקא מייתי לה רבי יוחנן בן נורי לקמן סייעתא למילתיה דפליג בגוזל שנפלה בגת אלמא דומיא דגוזל הוא:
שמרדה - שברחה ונעשית מדברית לאדוניה ושם גדלה אפרוחין ומהן נפל אחד כאן דלא היתה בו מחשבה מעולם:

ומאי ברא - דקאמר לכו:
דאיבראי ממרה - הנעשה מדברית לאדוניה:
תרנגולתא - נקבה דאנמא הואי דההוא עוף טהור הוא אליבא דרב פפא:
חזיוה רבנן דדרסה - מקבלת ברגליה מה שאוכלת. ואני אומר שדורסת על מאכלה ברגליה לאחוז שלא יבא כולו לפיה ואין עוף טהור עושה כן:
והיינו גירותא - דקיימא לן גירותא עוף טמא הוא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קט:) כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן לקבליה אסר לן דמא שרא לן כבדא אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכוורא:
גוזל - טהור:
שנפל לגת - ומת:
וחשב עליו להעלותו לכותי - להאכילו:
טמא - טומאת אוכלין ומטמא אוכלין אחרים במגע דמעצמו באה עליו טומאה משחשב עליו כדיליף לקמן הואיל וסופו מטמא אדם כגון האוכלו מטמא בגדים בבית הבליעה לענין טומאה קלה נמי לא בעי הכשר מים ולא הכשר נגיעת שרץ. הכשר היינו דבר שמכשירו לטומאה כגון שרץ ומים:
אף לכלב טמא - טומאת אוכלין ולאו משום דאכילת כלב מחשבה היא אלא לר' יוחנן בן נורי לא בעי מחשבה:
טומאה חמורה - כגון האוכלה מטמא בגדים בבית הבליעה ואפילו לא חשב עליו כגון שלא ידע שזה הוא:
טומאה קלה - אוכלין ומשקין:
אינה יורדת לכך - אינה יורדת לדין מחשבה. ולקמן מפרש מה היא:
תרנגולת שביבנה תוכיח - שמתה תרנגולת ביבנה ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה שלא במחשבה ואף על פי שיורדת לכך כלומר דלטומאה קלה טמאוה שלא במחשבה ובטומאה קלה אמרת יורדת לכך:
בכל מקום - ואפילו בכפרים דליכא אוכלין מרובין סתמא לאכילה:
ונבלת עוף טהור בכרכים - דאיכא עם רב ואוכלין הכל וכן חלב בהמה דכרכים אין צריכין מחשבה אבל בכפרים בעי מחשבה:
נבלת בהמה טמאה בכל מקום - סתמא לאו לאכילה הלכך בעיא מחשבה. ונהי דאי איכא כזית בלא מחשבה מטמיא אפילו אדם וכלים וכל שכן אוכלין ומשקין אלא להכי מהניא מחשבתה דאי איכא פחות מכביצה שאר אוכלין ופחות מכזית נבלה משלים לכביצה אי חשיב ליה מצטרפא בהדייהו ומקבלת טומאה במגע שרץ ואי לא לא:

ואינה צריכה הכשר - דסופה לטמא טומאה חמורה:
לעולם בכרך - והיינו טעמא דלרבנן בעיא מחשבה דגת שנפל לתוכה מאסתו ואינו הגון לאכילה כל כך:

דף נא.

טומאה חמורה אינה עושה כיוצא בה - מאחר שמטמאה נבלה את האדם אין אותו אדם חוזר ומטמא אדם שאין מטמא אדם אלא אב הטומאה אבל אוכל חוזר ומטמא אוכל מדרבנן:
הכשר שרץ - שיכשירו שרץ להביאו לידי טומאה:
שאין סופן לטמא טומאה חמורה - אין לך אוכל מטמא אדם:
שום טומאה חמורה שום טומאה קלה - לא אם אמרת בטומאה חמורה דין הוא שמטמא בלא מחשבה שלא מצינו שום טומאה ששמה טומאה חמורה שתהא צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה דאוכלין שאע"פ שזו אינה צריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה קלה וצריכין הכשר הלכך הכא נמי בעיא מחשבה:
לענין מעשר - דהואיל ונמלך עליהן לאדם הויא מחשבה וחייבין במעשר:
הסיאה - פוליו"ל:
והקורנית - שדריא"ה:
נשמרין - ס"ד אם היו נשמרין לאכילת אדם:
אלא לאו דזרען לבהמה וקתני - אם חזר ושמרן לאדם חייבין:
לאדם קיימי - וכיון דסתמייהו לאדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה דלא הוי הפקר חייבין:
מתיב רב אשי - לרבא:
ואם איתא - דלענין מעשר הויא מחשבה הא איכא עולשין שזרען לבהמה ונמלך עליהם לאדם דחייבין במעשר ואינן מטמאין דהא לענין טומאה אמרת לאו מחשבה היא:
ראשית הגז - הגוזז צאנו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובשחיטת חולין מפרש שיעורא:
במתנות - זרוע לחיים והקיבה:
ויש שחייב במתנות - כגון בקר ואינו חייב בראשית הגז:
ת"ש - דמין קתני במתני':
ופטור מן המעשר - דהפקר פטור מן המעשר. ובפרט ובפאה להכי מחייב כדאמרינן בהגוזל בבבא קמא משום תעזוב יתירתא דכתיב במשנה תורה לא תפאר אחריך ואמר

מר (חולין דף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ודרשינן בספרי אחריך זו שכחה וכתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות ל"ל למהדר ומכתב בפרשה קדושים בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם לרבות הפקר כי האי גוונא אבל הפקר גמור פטור מכולם כדתנן לעיל ונשמר פרט להפקר:

תנן התם כו' - האי דנקט לה הכא משום דאותיב עלה ממתני' ודר' יוחנן נמי עולשין שזרען כו' משום דאותיב עליה ממתני' נקט לה הכא:

מודים חכמים לרבי עקיבא - אע"פ דפליגי במנמר שדהו ושייר קלחים לחים. מנמר טיי"ר בלע"ז שמלקט כאן את המבושלים כל צרכן ומניח את הלחים שלא בשלו וחוזר ומלקט במקום אחר דהוה ליה מנומר. וקאמר ר' עקיבא כשהוא חוזר ולוקט נותן פאה מכל אחד ואחד שהקציר שבינתים מפסיק וחכמים אומרים פאה מאחת על הכל ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל כו'. להכי נקט הני שאין דרכן לעשות מהן ערוגה אלא זורען לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות. שבת אני"ט:

דף נא:

והא שבת וכו' - לאו קושיא היא אלא מילתיה דייק ואזיל:

לטעמא - למתק הקדרה:

והחימום - פיטרטר"א:

והתיאה - היינו סאה:

חלת חריץ - קרו"ג והוא כרכום:

אף הם לא ילקחו בכסף מעשר - דרחמנא אמר ונתת הכסף וגו' ואכלת לפני וגו' והני לדידן לאו אוכל נינהו:

נמנו וגמרו כו' - אלמא כל מידי דלא עביד לאוכלו אלא להטעים הקדירה לא מטמא דהא פלפלין וכרכום לטעמא עבידי:

לכמך - דכותשין אותו ונותנין אותו בכותח ועיקרו שבתוכו מטבילין כל אוכל דהאי לאו לטעמא עביד דהוה עיקר:

אמריתה לשמעתא כו' - הך שמעתא דפרישית לקמיה לא תימא כו':

העשויה - שהצניעה לכך הא סתמא לקדרה ולא מטמא:

אלא סתם שבת לכמך - ומטמא:

דתנן השבת - סתם שבת משמע:

אין בה משום תרומה - שאם חזר הקלח ונפל לתוך קדרה של חולין אינו מדמע:

כי לא נתנה נמי סתמא לקדרה - ואמאי מטמאה הא אמרינן לעיל דמידי דעביד לטעמא לא מטמא:

מתני' כל שיש לו ביעור - שהוא מצווה לבערו מן הבית בשביעית כשכלה לחיה מן השדה:

יש לו שביעית - לענין שחייב להפקיר ואסור לעשותן סחורה ומלוגמא ואפיקטויזין:

ויש - שנוהגת בו קדושת שביעית ואין לו ביעור כדמפרש בגמרא עיקר הלוף והדנדנה שאין כלים מן השדה בימות הגשמים:

גמ' לוף שוטה - שם לווי הוא ועשבים הם:

עלה הלוף שוטה והדנדנה - וה"ה לכל הכלים בימות הגשמים מהשדה אלא הא דנקט הני משום דסיפא דמתניתין מיתוקמא בעיקרין ואשמועינן חילוף בין עיקרן לעליהן:

מתני' קשקשת - מלבושין של דג:

סנפיר - אלו כנפים ששט בהן על פני המים:

יש לו טלפים - פרסותיו סדוקות שאין קרנים אלא לבהמה ולחיה טהורה:

ויש שיש לו טלפים - כגון חזיר ואין לו קרנים:

גמ' דג טמא - איכא דיש לו סנפיר:

אקשקשת סמכינן - דהאמרת כל שיש לו קשקשת:

ה"א מאי קשקשת דכתב רחמנא היינו סנפיר - כנפים שפורח בהן מכי אית ביה כנפים שרי ואתי למישרי דג טמא ולהכי כתב תרוייהו דעל כרחך חד מינייהו לבושא הוא. אייקרי"ך בלע"ז:

ופרכינן והשתא דכתיבי תרוייהו מנלן דקשקשת לבושא הוא - דקתני כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר אלמא פשיטא לן מאי קשקשת ודאי מהאי קרא נפקא ושריון קשקשים הוא לבוש אלמא לבושא מיקרי וכיון דמהאי קרא נפקא לן השתא לא לכתוב סנפיר ולכתוב קשקשת דהא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר:

דמברך אירקא - לאחריו בורא נפשות רבות כי היכי דמברכינן אכל מיני מאכל ועל כל פרי העץ חוץ משבעת המינים דבעינן ברכה אחת מעין ג':

מצות - ציצית ולולב ושאר מצות שמברכין עליהן עובר לעשייתן:

דף נב.

ריחני - מברכין עליהן בורא עצי בשמים ואין טעון ברכה לאחריו דהנאה מועטת היא:

מתני' וראוי להיות בן סורר ומורה משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן - אבל קודם ב' שערות לאו בר עונשין הוא ומשהקיף זקן ראוי להוליד ורחמנא אמר בן ולא הראוי להיות אב:

התחתון ולא העליון - באיזו הקפת זקן אמרו בתחתון שלמטה ולא העליון:

ה"ג **רבי יהודה אומר עד שירבה השחור** ול"ג **על הלבן** - כלומר שישחיר אותו מקום משערות הרבה:

גמ' איש כתיב בפרשה - (דברים כ"ה:ז') ואם לא יחפוץ האיש הלכך קטן לא חליץ אבל אשה בין גדולה בין קטנה:

הלכה כרבי יהודה - שאם לא בא עליה משהביאה שתי שערות שיכולה לעקור נישואי קטנותיה עד שירבה השחור:

שוב אינה יכולה למאן - דהך ביאה הוו להו קדושין גמורין דגדולה היא ובידה לקדש עצמה וכי פליג כשלא בעל לאחר שגדלה פליג ואפ"ה לר"מ לא ממאנת דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות וחלו להו קדושין קמאי:

בבתו של רבי ישמעאל - שהשיאתה אמה כשהיא קטנה יתומה ולאחר שילדה באת למאן:

והיא - מיעוטא הוא והכי דריש היא אשה סתמא שקדושיה גמורין היא דכי לא נאנסה אסורה לבעלה ויש לך אחרת שאפילו זנתה שלא באונס מותרת לבעל ולבועל ואיזו זו שקידושיה קדושי טעות כגון ע"מ שאני כהן והרי הוא ישראל וכגון קטנה דאין מעשיה כלום ואמה נמי אין בידה לקדשה:

ואפילו בנה מורכב כו' - דלאו נישואין הוו לענין זנות נמי לא מיתסרה עליה דפנויה בעלמא היא ולא אמרינן בעילות שבעל משגדלה הוו קדושין דקסבר כל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל ולא נתכוין לחזור ולקדשה:

בלשא - חיל:

ואפקוה - מבעלה האחרון שנשאה במיאון זה:

שתי שערות שוכבות - שיהו ארוכות:

שפחות - מתניתין היא בכתובות ואמר רב מלכיא עלה הלכה כר"א:

בלורית - מתניתין היא עובד כוכבים המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלורית שומט את ידו ואמרינן וכמה ואמר רב מלכיא עלה ג' אצבעות לכל רוח:

גבינה - נמי משנה היא באין מעמידין מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים כו' ואמר רב מלכיא עלה מפני שמחליקין פניהן בשומן חזיר. כל הנך תלתא לא אתא רב מלכיא אלא

לפרושי טעמא דמתניתין [או] שיעורא או לאוקמי הלכתא אבל גומות שפוד ואפר מקלה שמעתא דנפשיה היא ורב פפא מחליף שפחות לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו:
קשה בה רבי חנינא - אי סלקא דעתך גומות אף על פי שאין שערות לא לישתמיט בכוליה הש"ס חד תנא ולאשמועי' תינוקת שהביאה שתים גומות:

דף נב:

מן הסערה - כלומר משער הראש אני משיבך תשובה הרבה נימין בראתי באדם וכו':
על הכף - גובה שעל האבר למטה מן הכרס:
אפילו אחת על הכף כו' - אע"ג דאינו במקום אחד:
אחת בגבה - תחת אותו מקום:
בין קשרי אצבעותיה - ואינה מביאה שער עד שתגדיל:
שתכלכל - לא שמעתי מהו ונראה בעיני שחברו במס' שבת (עח:) כדי לסוך כלכול ואמרינן (שם פ:) מאי כלכול צדעה ובת צדעה ה"נ עד שיהו שם שערות הרבה שיהא רצוף ומלובש בשער. ואני מצאתי עד שתבלבל בבי"ת שער גדול כפוף ומבולבל ולא ישר בעיני:
איני יודע מהו - כלומר לא סבירא לי:
מתני' ב' שערות האמורות בפרה - דקיימא לן ב' שערות שחורות פוסלות בה בגמרא דאין מעמידין (ע"ז דף כד.) ובמסכת פרה (פ"ב מ"ה):
ובנגעים - שער לבן דקי"ל בת"כ מיעוט שערות שתים:
והאמורות בכל מקום - בתינוק ובתינוקת:
לקרוץ - לאחוז מעט:
שיהו ניטלות בזוג - שיעורא רבה (דכולהו):
גמ' להחמיר - משנקרצות בצפורן לא ממאנת שמא גדולה היא ולענין חליצה עד דאיכא שיעורא רבה דכולהו:
מתני' הרי זו מקולקלת - אינה יודעת פתח נדותה לידע מתי יתחילו י"א יום שבין נדה לנדה דהא לא ידעה אימת חזאי:
וחוששת משום זוב - אם עברו עליה ג' ימי זיבה משלבשה חלוק זה ומצאה עליו כתם גדול שיעור ג' גריסין ועוד מספקינן להו דילמא כל חדא וחדא בחד יומא חזיא אע"ג דבמקום אחד נמצאו:
גמ' ג' חלוקות הבדוקות לה - ולבשתן בשלשת ימי זיבה אחד ליום:

או שראתה ב' ימים - ראיה ממש מגופה בתוך י"א יום ובשלישי לבשה חלוק הבדוק לה ומצאתה עליו כתם:

מהו דתימא כל כי האי גוונא וכו' - להכי נקט ב' ימים וחלוק אחד לאשמועינן דהשתא נמי חששא בעלמא היא ומביאה קרבן ואינו נאכל דשמא לאו מגופה הואי הך כתם שלישי ומליקת חולין נבלה דאי לא אשמועינן הוה אמינא הרי רגלים לדבר דודאי זבה היא:

זכנהו - תשובה ניצחת השיבן:

אגב זוהמא - דנדות אתאי מאכולת ונתמעכה שם:

ורבי חנינא כו' - לרבא פרכינן דאמר לרבי חנינא שלשה גריסין במקום אחד:

תרי ופלגא כו' - אלמא לא פליג רבי חנינא אלא במקום אחד אבל בשלשה מקומות מודה והא קתני רבי חנינא לעיל לבשה ג' חלוקות כו' אבל בחלוק אחד בג' מקומות לא:

שהן כגריס ועוד - כלומר שלשה גריסין גסין דאיכא בכל חד וחד כגריס ועוד דהכי הוי שיעור כתם לקמן בפרק הרואה כתם (דף נט.):

אחת זו ואחת זו - אפילו בשתי גריסין חוששין שמא ראתה אותן בשני בין השמשות או אחת היום ואחת בין השמשות של מחר וראיית בין השמשות עולה לשני ימים שמקצתה מן היום ומקצתה מן הלילה ויש כאן שלשה רצופין:

דף נג.

א"ר נראין כו' - כולה מפרש לה:

הכא במאי עסקינן - פלוגתא דרבנן ורבי יהודה בן אגרא:

כשבדקה עצמה - כל שני בין השמשות:

ולא בדקה חלוקה - בשני ימים אלא בג' ומצאה ב' גריסין ולפי שלא בדקה חלוקה עד הנה לא ידעה מאימת הן באין לפיכך יש לחוש שמא בשני בין השמשות ראתה או אחת ביום ראשון ואחת בין השמשות של מחר דהוו להו ג' ראיות:

בין השמשות דרבי יהודה - בבמה מדליקין הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון ושיעורו חצי מיל ולר' יוסי כהרף עין ובסוף היום הוא זה נכנס וזה יוצא:

והא בדקה בבין השמשות דרבי יהודה - הלכך לא ראתה אחת מהן בין השמשות שתעלה לחומר ב' ימים:

ספקא הוא - דחיישינן שמא לאחר סילוק ידיה בבין השמשות דרבי יוסי חזאי והוא עולה לשני ימים והוו להו שלשה ימים רצופים ולרבנן לילה הוא ואפילו חזאי לא הוו להו שלשה ראיות:

אילמלי ידיה בעיניה - באותו מקום:
כל בין השמשות - דרבי יהודה:
יפה אתם אומרים - לרבנן דלא חיישי כיון דכל בין השמשות דר' יהודה לא חזאי:
אימור עם סילוק ידיה ראתה - דהא בין השמשות דרבי יהודה ארוך הוא:
נראין דברי רבי יהודה - דחייש:
בשלא בדקה - ומדקאמר רבי בהא ס"ל כרבי יהודה אבל בשבדקה לא ס"ל כוותיה מכלל דרבי יהודה בן אגרא אפילו בדקה נמי חייש ומאי לא בדקה אי נימא ה"ק רבי רואה אני את דברי ר' יהודה בשלא בדקה בדרבי יוסי ואע"ג דבדקה בדר' יהודה דאיכא לספוקי בבין השמשות דרבי יוסי אבל איני רואה את דבריו כשבדקה בשניהם:
מכלל דרבי יהודה אפילו בדקה בתרוייהו - חייש הא ודאי בין השמשות לא חזאי ואין לך לחלוק ראיה אחת לשתים:
אלא פשיטא דלא בדקה לא - בהא ולא בהא דחוששת שמא ראתה בבין השמשות דר' יהודה:
אבל בדקה בדר' יהודה - אין אני רואה את דבריו לחוש לזיבה:
אלמא - קסבר רבי בין השמשות דרבי יוסי לילה הוא והראייה שבה אינה עולה לשתים:
אי נימא כשבדקה בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי - וקאמר רבי בזו אני רואה את דבריהם דלא חיישינן אבל לא בדקה לא בזו ולא בזו איני רואה את דבריהם דאנא סבירא לי דחיישא:
מכלל דלרבנן אע"ג דלא בדקה לא בהא ולא בהא לא חיישא והא לא בדקה. ויש לחוש לראיית בין השמשות המתחלקת לשתים:
אלא פשיטא - דנראין דברי חכמים כשבדקה דקאמר רבי שבדקה בשניהם קאמר אבל באחד מהן דקאמרי אינהו נמי לא חיישא איני רואה דבריהם דכיון דלא בדקה בדר' יוסי יש לחוש לראיית בין השמשות. אלמא לרבי ספקא הוא כו':
ה"ק - האי נראין דקאמר רבי לאו לטעמיה דנפשיה קאמר דתידוק מינה מדקאמר בזו אני רואה את דברי זה ובזו איני רואה מכלל דאינהו בתרוייהו פליגי ותקשי לך אלא רבי לפרושי פלוגתייהו אתא לאשמועינן במאי פליגי וה"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים ומודים לו דחיישינן כשלא בדקה לא בזה ולא בזה שדברי חכמים כשבדקה באחד מהני דקסברי בין השמשות דרבי יוסי ליליא הוא ורבי יוסי לטעמיה דאמר ספקא הוא הילכך עד שתבדוק בשניהם יש לחוש בראיית בין השמשות:
לראייה מרובה - ג' גריסין בועודות:
לראייה מועטת - שני גריסין בועודות:

ממנו - מדרבי יוסי:
שלא הפרישה בטהרה - בשביעי שלא בדקה בין השמשות:
לא תהא בחזקת טומאה - ואינה טובלת לערב ואע"פ שהפרישה בטהרה שחרית. אלמא משראתה הויא כל היום בחזקת חוזרת ורואה עד גמר היום אף זו הואיל ולא בדקה בין השמשות שלם איכא למיחש דלמא בסוף בין השמשות ראתה והיא עולה לשתי ראיות:
ונראין לי דבריו - ומודה אני לו:
כשבדקה - בין השמשות שלם תו לא חיישא ובשלא בדקה אני חולק עליו:
קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה - דלעיל ס"ל בין השמשות דרבי יוסי ספיקא הוא:
בשלמא בלא רבי - אי לא פירש רבי לפלוגתייהו בין לעיל בין הכא לא הוה קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה התם דבדקה כו':
אלא בדרבי - מכי אתא רבי לפרושי פלוגתייהו ולא מתוקמא לן אלא כדפירשה דלרבי יהודה דלעיל ספיקא הוא והכא מיתחזי דליליא הוא קשיא:

דף נג:

והדר - מתחיל דרבי יוסי וספקא הוא:
מישך שייך בדרבי יהודה - מובלע הוא בתוך של רבי יהודה וכיון דלדידיה בעינן כל בין השמשות דרבי יהודה הרי בדקה בשניהם:
מטמאה עצמה - הרואה כתם מטמאה עצמה לטהרות וקדשים:
למפרע - עד שעת הכבוס:
חמור מראייתה - למפרע דלראייתה לא הוי אלא מעת לעת וכתמה עד שעת הכבוס:
והא מצינו כו' - דהא מודה ר"ש בן אלעזר בקדשים דמטמאתן למפרע עד שעת הכבוס:
ראתה כתם ואח"כ ראתה דם - תוך מעת לעת:
תולה כתמה בראייתה - ואמרינן האי כתם מדם נדות זה הוא וטהורה מלטמא עד שעת הכבוס אלא משמצאתו ולהבא:
יומו - אם ראתה בו ביום תולה ואם שקעה חמה אף על פי שראתה בתוך מעת לעת אינה תולה:
שהוא מתקנה - מיקל עליה וכיון דכתמים דרבנן נראין דברי המיקל. ולקמן פריך עוותי מעוות לה דהא ר"ש בן אלעזר מחמיר:
איפוך - ואימא נראין דברי מדבריו:
הוא מתקן הלכותיה לידי זיבה - לענין זיבה הוא מיקל דלדידיה היכא דלא חזיא בו ביום לא תלינן כתמה בראייתה ומונה ימי נדות מיום ראייתה ואין ימי זיבה מתחילין עד יום

ח' לראייתה לרבי מונה מיום מציאת כתמה ואף להקל ולטבול לליל שביעי לכתמה אם פסקה ומיום ח' לכתמה הוו ימי זוב ונמצא רבי מחמיר לענין זיבה דכי חזיא בח' לכתמה אמרינן יום זיבה הוא וצריכה לשמור תשיעי יום כנגד יום ואם תראה שנים עמו תהא זבה ולר"ש סוף נדה הוא ולא מצריך שימור ואם תראה שנים עמו לא תהיה זבה נמצא אני מביאה ע"י כתמה לזיבה אבל איהו לא:

צריכין הפסק טהרה - בשביעי לטבול בערב צריכה לבדוק בין השמשות להפסיק בטהרה או לא:

זימנין - פעם אחרת:

אשכחיה - רבי זירא לרבי אסי:

דיתיב וקאמר - הך מלתא דרבי ומפרש עלה אמר ר"ל והוא שבדקה בין השמשות של שביעי לכתמה להפסיק בטהרה אבל לא הפרישה בטהרה גליא דעתה דמיום ראייתה נקטה מנינא דידה והיא גרמה לעצמה להבדיל כתמה מראייתה וכתמה מטמא למפרע מיום לבישה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא בדקה דכיון דיכולה לתלות לאו בגילוי דעתה תליא מלתא ולא מפסדא בהכי:

א"ל - רבי זירא לרבי אסי מדפליגי רבי יוחנן ור"ל לענין תליא בבדקה ולא בדקה מכלל דאורחא הוא לבדוק ביום שביעי לכתמה ולהפסיק בטהרה:

שיטפך - ריהטך:

מתני' הרואה יום אחד עשר בין השמשות - וספק יום הוא והוי דם זיבה או ספק לילה ותחלתו נדה:

תחלת נדה וסוף נדה כו' - ובגמרא פריך תחלת נדה וסוף זיבה היא והויא טועה ובע"כ תשב שבעה ואם ראתה לסוף שבעה יום אחד נחמיר עליה לומר ראיה ראשונה סוף זיבה הואי והשתא הויא תחלת נדה ותשב שבעה ואם שלשה תראה נחמיר עליה לומר ראייה ראשונה תחלת נדה הואי והשתא זבה וצריכה שבעה נקיים ולא תשב ארבעה והן וכן לעולם היא מקולקלת ותקנתה כדמפרש בערכין (דף ח.):

יום ארבעים לזכר ויום שמונים ללידת נקבה בין השמשות לכולן - כלומר באיזה מאלו שתראה בין השמשות הוי האי בין השמשות ספק טמא ספק טהור ואם תראה ליום שמיני ספק נדה ספק שומרת יום כנגד יום וכן לעולם עד שתפסוק כדי שיעור המפורש לה בערכין:

את השוטות - את הטועות כגון אלו שראו בשעת הספק:

באו ותקנו את הפקחות - הרואות בשעה ודאית וצריכין אנו לתקן פתחיהן ולפרש ימי שימורן ותשמישן כדמפרש בברייתא בגמרא:

דף נד.

שוטות נינהו - בתמיה:

דתניא - לפרושי פקחות דמתניתין קאתי:

יום אחד טמא ויום אחד טהור - כל ימיה וקמיירי כשרואה ביום:

משמשת שמיני - ליום שראתה בו ראייה ראשונה שהרי טהורה הות שהרי בשביעית לערב טבלה ולא תראה עד תשיעי הלכך משמשת שמיני שלם לילה ויום:

ולילו עמו - ליל אחריו נגהי תשיעי:

וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום - לראייה הראשונה שהרי אשה זו לא תהא זבה לעולם שאינה רואה ג' רצופין וכשהיא רואה תשיעי תהא שומרת עשירי ותשמש בלילה ותראה בי"א ותשמור י"ב ותשמש בלילה הרי שתים ותראה בי"ג ותשמור י"ד ותשמש בלילה הרי שלשה ותראה ט"ו ותשמור ט"ז ותשמש לערב הרי ד' ובי"ז תראה ותשמור י"ח הרי כלו י"ח ולא שמשה אלא ד' לילות לבד שמיני ולילו ותשמיש אחרון אינו בתוך י"ח ולמחר בי"ט כשתראה תהא תחלת נדה שהרי שלמו י"א שבין נדה לנדה וחוזרת למנינה שאמרנו:

ואם היתה רואה - בכל הימים הטמאים מבערב:

אינה משמשת אלא שמיני - שלם לילה ויום אבל לא ליל של אחריו שהרי תראה בו ותהא טמאה וצריכה לשמור עשירי ובלילה לא תטבול שהרי רואה וכן עד סוף י"ח שהן י"ח עם ימי הנדות ובי"ט תהא תחלת נדה ותחזור למנינה ותשמש בשמיני וכן לעולם:

ב' ימים טמאים כו' - כללא דמילתא כל ימים דלקמן עד סוף פירקין כשרואה מבערב:

משמשת שמיני - שהוא משני ימים הטהורים ששביעי ושמיני טהורין הן אלא שהשביעי מהנדות וטובלת לערב ומשמשת שמיני שלם ולערב תראה שהוא תשיעי וכן עשירי ותשמור י"א יום לאלו שני ימים וטובלת לערב ומשמשת י"ב שלם ותראה י"ג וי"ד ותהא שומרת ט"ו ותשמש ט"ז ותראה י"ז וי"ח ותשמור י"ט דקסבר הרואה יום י"א אסור לשמש למחר ולקמן פריך ותשמש בתשסרי דהא כלו להו ימים שצריכה שימור ומ"מ ביום עשרים משמשת וכשתראה יום כ"א הרי היא תחלת נדה וחוזרת למנין זה שאמרנו:

ותשמש בתשסר - דקיימא לן בפרק אחרון (לקמן עב:) יום אחד עשר לימי זיבה לא בעי שימור יום כנגדו וזו למה משמרת י"ט בשביל י"ח שהוא סוף זיבה:

גרגרן דתנן - בפרק תינוקת (שם.) הרואה יום י"א וטבלה ליום שלאחריו ושמשה וראתה בו ביום בית הלל אומרים הרי זה גרגרן שלא המתין יום זה ומהך ברייתא דקתני ומשמשת יום עשרים ולא יום י"ט שמעינן דאסור להיות גרגרן ולשמש ביום י"ב עם הרואה בי"א:

רב אשי אמר - לעולם אינו אסור והכא דתני אסור משום שראתה יום עשירי דאיהו בעי שימור לפיכך תשב י"ט הטהור ויהא שימור ליום י"ז שהוא עשירי לימי זיבה. שימור לא הוי אלא יום טהור דהכי נפקא לן יהיה מלמד שסופרת יום אחד לאחד וספירה לא הוי אלא יום טהור:

משמשת שני ימים - אחד עשר וי"ב שהשמיני ותשיעי מי"א שבין נדה לנדה הן ועשירי שימור הוא להן ושוב אינה משמשת לעולם שהרי תהא זבה בי"ג וי"ד וט"ו וצריכה לספור ז' נקיים והיא לא תראה ז' נקיים לעולם:

יום אחד - שמיני דכולה ברייתא בשרואה בערב:

רביע ימיה מתוך כ"ח - שבעה ימים שאחר שבעה הטמאים של נדות היא משמשת ובשבעה השלישיים תהא זבה ובשבעה האחרונים הן ימי הספירה הרי כ"ח וביום כ"ט תהא תחלת נדה ונמצאת משמשת רביע ימיה ולהכי נקט כ"ח מפני שתחלת נדותה של זו מכ"ח לכ"ח:

ט"ו יום מתוך מ"ח - כגון ח' הראשונים השמיני ימי זיבה ומשמונה השניים תשמור יום לשמיני שלפניו ותשמש שבעה הרי ט"ז שעברו עליה ונשארו ב' לבא מימי זיבה ושמונה השלישיים שנים מהן ימי זוב והששה תחילת נדתה ושמונה הרביעיים שהן טהורים הראשונים ישלים ז' ימי נדה והשבעה תשמש ועכשיו נותרו ד' ימים מימי זיבה שמונה החמשיים הרי היא זבה משלשה ראשונים וח' שלאחריהן שבעה לספירה ושמיני לתשמיש הרי ט"ו יום מתוך מ"ח וביום מ"ט כשתראה תהא תחלת נדה ותחזור למנין שאמרנו:

ארביסר הוו - קסבר האי דמותיב שהאשה הזאת לא תשמש יום מ"ח לפי שהשמונה החמשיים שנעשית בהן זבה אין מהן אלא ד' מימי זיבה וד' האחרונים מימי נדה הן ומיהו תחלת נדה לא הוי כל זמן שלא ספרה ולא טהרה מזובה אבל להכי מהניא הך ראייה ד' האחרונים הראויין לנדות שכשיבאו שמונה טהורין שאחריהם לא יעלו שלשה הראשונים לימי הספירה לפי שהן השלמת ימי נדה וימי נדתה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה הלכך אין כאן אלא חמשה לספירה וכשתראה יום מ"ט סותרת וכן כל ח' השביעיים (יום) ועד שיגיע יום ס"ג לא ישלימו ימי ספירתה:

דף נד:

ימי לידתה - כגון ילדה בזוב ופסקה מיד:
הכי גרסינן **ראתה שנים** - ראתה שני ימים בשופי בתוך י"א שבין נדה לנדה:
ספק לידה ספק זיבה - שמא לידה שמא זיבה שמא לא זו ולא זו אם ולד הוא ולא ראתה בפתיחת הקבר הרי היא לידה ולא זיבה ואם אינו ולד וראתה דם בפתיחת הקבר הרי היא זיבה ואין כאן לידה ואם ולד הוא וראתה דם בלידה הרי זו יולדת בזוב ואם נפתח קבר בלא דם ואינו ולד אין כאן לא זו ולא זו הלכך ספק הוא ונטיל עליה חומר לידה לטמא שבועיים אפילו לא תראה וחומר זיבה שכל זמן שלא תפסוק ז' נקיים לא תטהר ומביאה קרבן ואינו נאכל שמא אין כאן לא לידה ולא זיבה:
וימי לידתה שאין רואה בהן עולין כו' - ואע"ג דאיכא לספוקי ביולדת בזוב ויש כאן לידה וזיבה:
משום דאיכא למימר כו' - אבל אי הוה פשיטא לן דיולדת נקבה היא לא סלקי לה:
ט' ימים טמאין - תרי מינייהו זיבה וכי חזיא טהורין חד מינייהו הוי שימור ושמונה לתשמיש וביום י"ט הויא תחלת נדה וכן לעולם לא תהא זבה:
ימי שמושה כימי זיבתה - דמעשרה טמאין הוו ז' נדה וג' זיבה ומעשרה טהורין ז' לספירה וג' לתשמיש הרי ימי שימוש בימי זיבה:
וכן למאה - טמאין ז' ימי נדה וכולהו ימי זיבה ומאה טהורין ז' לספירה וכולהו לתשמיש וכן לאלף:
מתני' דם הנדה:
והניע - קר"ק בלע"ז. וממעיינות הזב הן והוי אב הטומאה:
וכמה היא שרייתן - דנימא אי הדרא בכי האי שיעורא לחין נינהו:
בפושרים מעת לעת - אבל אי בעי טפי מים חמים או יותר ממעת לעת יבשין הן:
גמ' מנא הני מילי - דדם נדה מטמא מגעו ומשאו:
אשכחן לח - דדוה לח משמע כעין שהוא זב:
יהיה - דם יהיה זובה:
יבש מעיקרו - כגון הני דתנינן:
מין שערה - אדומה:
עושה משכב - שיהא משכבו מטמא אדם ולא יהא ראשון במגעו אלא אב הטומאה כמשכב נדה עצמה:
שאינו מטמא בביאה - אדם הנכנס עם הזב בבית אינו טמא:

אבן המנוגעת - מטמאה בביאה אדם הנכנס עמה לבית דכתיב והבא אל הבית וגו':
הזב - אשר ישכב עליו הזב (ויקרא ט"ו:ד'):
היא - עושה משכבה אב הטומאה ולא דמה עושה משכבה אב הטומאה אבל מטמא הוא את שתחתיו משום משא להיות ראשון ואף על פי שאין נוגע בו דהא איתקש לנדה והכי נמי תנן באבות הטומאה (כלים פ"א מ"ג) דדם נדה מטמא במשא:

דף נה.

אי מה - משא נדה חמור לטמא אבן מסמא אבן גדולה המושמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שתחת האבן כדאמר בתורת כהנים אף משא דמה חמור לטמא באבן מסמא דיש מטמא במשא ואינו מטמא באבן מסמא במסכת שבת בפרק רבי עקיבא (שבת דף פב:) דאמרינן במשא כולי עלמא לא פליגי דמטמא כי פליגי באבן מסמא דאין משאו אלא בדבר הראוי לינשא אבל גדולה אינה מטלטלת להיות הטומאה נישאת עליה וגבי זב הוא דרבייה קרא:
והנושא אותם - במשכב הזב כתיב ומשכב הזב הנישא על אבן מסמא מטמא כלים שתחתיה כדמפרש בתורת כהנים וכתיב אותם למעוטי דמה:
לאחרים - לזב:
לכל טומאות הפורשות - לא שנא לח ולא שנא יבש:
דמפרך אפרוכי - שיבש יותר מדאי לר' יוחנן טהור דדומיא דעצם בעינן ועצם לא מיפרך:
דאקמח - לשון טחינה כקמח:
חוץ מן השינים - והא שינים דומיא דעצם הן וטהורין וקשיא לתרוייהו:
שינים לא נבראו עמו שגדלין לאחר זמן:
אין גזעו מחליף - אם ניטל אינו חוזר:
הגלודה - בהמה שנקלף עורה מפני טורח מלאכה או מחמת שחין:
דתנן ר"מ מכשיר - ואינה טרפה דהדרא בריא אלמא גזעו מחליף:
אדהכי והכי - עד שהוא חוזר וגדל:
שליט בה אוירא ומתה - הלכך טרפה:
שטיחין - מרדעת לחמור:
וחכמים פוסלין - דלא הדרא בריא אלמא אין גזעו מחליף:
קריר עלה בשרא - מתקשה בשרה ונעשה כעור:
אסיפא - סיפא דואלו שעורותיהן כבשרן:
וכולן - העורות שמנו חכמים להיות מטמאין כבשר בפ' העור והרוטב:

שעבדן או הילך בהן כדי עבודה - כדרך שרגילין לתת עור לפני דורסן ושיעור עבודה מפרש בברכות (דף טו) ובפסחים (דף מו.) כדי מיל:
טהורין - שבטלן מתורת בשר:
כי עבדו - נמי טהור דהא בטילה:
נעשה מקומו צלקת - כלומר רושם נראה בה חריץ או גומא ואין כולו חוזר אבל שער וצפורן אין נטילתן ניכר:
שעיר המשתלח - גורם טומאה למשלחו דכתיב (ויקרא ט"ז:כ"ו) והמשלח את השעיר וגו':
שרץ מטמא במגע ולא במשא:

דף נה:

נבלה - במגע מטמאה אדם ולא בגדים שעליו ובמשא מטמאה אדם ובגדים שעליו כדכתיב (ויקרא י"א:כ"ז-כ"ח) והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו אבל במגע לא כתיב כבוס: זב אפילו מגעו מטמא בגדים דכתיב והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו וכן משאו דכתיב במשכב ומושב והנושא אותם יכבס בגדיו וקל וחומר לנושא זב עצמו:
והשתא דנפקא לן - טומאת הזב מוהזב את זובו דאיתקש זובו לו זובו טמא למה לי:
זב חדא זובו תרתי - וכתיב לזכר דבשתי ראיות ראשונות דין זכר עליו שאינו מטמא באונס ומכאן ואילך איתקש לנקבה דאפילו ראה שלישי באונס חייב קרבן:
והשתא דכתיב זובו טמא - דנפקא לן מיניה עיקר טומאת זוב מהשתא דרוש מוהזב את זובו הך דרשא דלא תחלוק בין מגעו למשאו ואע"פ שאתה דורשו לדרשא אחריני:
כיחו וניעו - מין רוק הן:
תלמוד לומר וכי ירוק - וי"ו דריש:
במה שביד טהור - אם רק במה שביד טהור דהוה ליה טהור נושא את הרוק:
זה מגע נבלה - שטהרתי לך בגדים שעליו וטמאתים לך כאן במגע הרוק:
ואימא משא דשרץ - שטהרתי לך את הנושאו טמאתי לך בכאן בנושא הרוק אבל מגעו כנבלה:
לימא באדם - דדרשינן במה שביד אדם והיינו משאו ובלאו דרשא דטהרה שטהרתי לך וכו' נפקא לן משא:
מאי בטהור - דמשמע טהרה שטהרתי במקום אחר טמאתי בכאן:
ש"מ תרתי - משא מרבויא דבי"ת שבטהור ומגע לטמא בגדים מטהור:

בנגררין דרך הפה - שגררן והוציאן דרך הפה:
ורחמנא רבייה - מכי ירוק כל דדמי לרוק:
ורב - כיון דלאו מעין הוא אלא מפני שגררן דרך פיו קתני לה ומשום צחצוחי הרוק:
ליחשוב נמי - במתניתא דמעת עינו ונוקמה בשגוררה דרך הפה דהאמר רב אפשר לגוררה דרך הפה:
דאמר רב האי מאן דבעי דלסתמיה - שיתעוור:
ליכחול עיניה מעובד כוכבים ולוי אמר כו' מאי טעמא דרב דלא אמר לימות. דסבר אם נתן העובד כוכבים לתוכו סם המות יכול לגוררו ולהוציאו דרך פיו כדרך הרוקקין שמושכין מי האף בפיהם ע"י רוח נשימתם לגופן:
זיהרא - ארס של סם המות:
ליחה סרוחה - קויטור"א:
מגפתו - מכתו:
טומאת משקין - לטמא אוכלין ומשקין כשאר משקין טמאים:
ברביעית - זהו שיעור משקין לטומאה:
טומאה חמורה - אדם ובגדים דמעיינות הן:
בשלמא לרב - דאמר האי דקתני להו תנא דלעיל בנגררין דרך הפה איכא לתרוצי דהאי תנא להכי לא תני להו דכיון דטומאתן לאו מחמת עצמן היא אלא משום צחצוחי רוק לא פסיקא ליה דהא זימנין דנפקי דרך חוטם וטהורין ובמילתא דלא פסיקא לא קמיירי:
אלא לרבי יוחנן - דאמר לעולם טמאין ליתני:
ותשקמו בדמעות שליש - אלמא משקה איקרו:
דם חללים ישתה - אלמא דם חלל איקרי משקה ודם מגפתו נמי דם חללים הוא דהא קטליה פלגיה:
זובו טמא וזאת - דסמיך ליה וזאת תהיה טומאתו וגו' ודרשי האי וזאת אקרא דלעיל זובו טמא וזאת כלומר דבר אחר נמי כזוב:

דף נו.

ממקום טומאה - ממקום שזובו יוצא שהוא טמא בשבילו:
דם היוצא מפי אמתו - של זב גמור יליף ליה לקמן דטהור:
יכול דם היוצא מפיו - של זב יהא נדון כרוק ודם היוצא מפי אמתו יהא נדון כזוב:
ואיפוך אנא - וזאת לרבות דם והוא להוציא מי רגלים:

שמתעגל - מתאסף הרבה כאחד ואח"כ יוצא כגון רוק ומי רגלים ושכבת זרע: דם אין מתעגל ויוצא דכי אתא קמא קמא נפיק:

וחוזר ונבלע - כשאינו מוציאו:

אף כל כו' - כגון סילון של מי רגלים חוזר ונבלע יצא דם שאינו מתעגל ויוצא חלב אע"ג שמתעגל אינו חוזר ונבלע:

ושלדו - דפוס צורתו:

קיימת - שלא נשבר ונתפזר:

בכולן - בשכולו שלם טמא אפילו יבש:

בהם - בשרצים כתיב (ויקרא י"א:כ"ו) כל הנוגע בהם:

מהם - וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא (שם):

זבוגי - פרוי"ט הנמצאים יבשים במחוזא והוא צב ויש שקורין אותו בלע"ז בו"ט:

המהוהא - בלויה ונרקבת:

רר - כעין ריר שהוא לח כמו (שמואל א כ"א:י"ד) ויורד רירו על זקנו:

תחילתו אע"פ שאין סופו - אין צריך שיהו המים פושרין בסוף כשיכלה מעת לעת:

יהודה בן נקוסא אומר - אין צריך שיהו המים פושרין בסוף אכן יהו על השרץ כמעת לעת אע"פ שאין סופן וקולא היא דאי לא הדר בהכי טהור ואע"ג דאי הוו פושרין כל מעת לעת הוה הדר:

טומאת רקב - מלא תרווד ממנו מטמא במגע ומשא ואהל:

מתני' ומטמא בין לח ובין יבש - הכתם או השרץ בין שנמצאו לחין בין שנמצאו יבשין מטמא כל טהרות שנמצאו במבוי מיום כיבודו ושעשתה האשה מיום כבוסו:

היבש מטמא למפרע - עד שעת כיבוד או כיבוס דאיכא למימר לאחר כיבוס מיד נפל. אבל הלח אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שנוכל לומר אם נפל באותו יום עדיין הוא יכול להיות עכשיו לח אבל עד שעת הכיבוד לזמן מרובה לא דהא לח הוא ואי מההיא שעתא נפל הוה מתעביד יבש:

גמ' חזקתו בדוק - מי מחזקינן דבדיק ליה בשעת הכיבוד ומשום הכי טהרות דקודם כיבוד טהורות:

או משום דחזקתו מתכבד - דאי הוה התם בשעת כיבוד הוי נפיק האי שרץ מחמת כיבוד:

דאמר כביד ולא בדיק - כבדתיו ולא בדקתיו. אי אמרת דהא דמטהרין הנך דמקמי כיבוד משום דחזקתו שבדקו בשעת כיבוד הא לא בדיק וטהרות דמקמי כיבוד נמי טמאו' ואי אמרת כו':

דף נו:

אי נמי - בסתמא דלא אמר לא בדקתי ואשתכח שרץ בגומא:

בסטרא - בצדי הבגד שיש שם קמטים ותפירות שקורין וירונ"ש:

מפני מה אמרו כו' - כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהרו טהרות דקודם כיבוד:

למפרע - אפילו דקודם כיבוד טמאות:

ומפני מה אמרו - ומפני מה תלו טהרה בכבוס:

תחזור ותכבסנו - אם לא בדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמצא בו כתם ואין ידוע אם קודם כבוס היה בו לטמא טהרות של קודם לכן:

אם נדחו מראיו - מחמת כבוס זה:

בידוע שלאחר כבוס - ראשון נפל בו וטהרות של קודם כבוס ראשון טהורות דאי קודם כבוס קמא הוה ביה כבר נדחו מראיו מחמת כבוס ראשון:

מקדיר - נכנס בבגד טרשטרייי"ש. כתם שלפני כבוס מגליד וגלדו עבה:

לא שנו - אדר' שמעון קאי:

למפרע - עד שעת הכבוס:

מתני' באין מרקם טהורים - שהן עובדי כוכבים ודמן טהור:

שהן גרים - ודמן טמא:

וטועין - שאין מצניעין את כתמיהם:

וחכמים מטהרין - בגמרא פריך ואי דישראל טהור דמאן טמא:

שלא נחשדו - ומכבסין אותם:

גמ' קא פסיק ותני - הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין ואפילו מתרמוד אלמא בני תרמוד עובדי כוכבים גמורים הן:

זאת אומרת מקבלין גרים מן התרמוד - וכשרין לבא בקהל ולא אמרינן ממזרים הן שנתערבו בבנות עשרת השבטים ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר:

גרי אריות הן - מפורש בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בהם את האריות וגו':

גרי אמת הן - ודמן טמא:

בערי ישראל - במקום גלוי:

נחשדו על כתמיהן - דלא מצנעי להו:

מתני' בכל מקום - במקום ישראל:

בחדרים - מסתמא מדאצנעי דם נדה הוא:

בית הטמאות - חדר שהנשים משתמשות בו בימי נדותן:

סככות ופרעות - בגמ' מפרש להו וספק נינהו ומדרבנן וכותיים לית להו:

דף נז.

מאי דרוש - כותיים שאין קוברים את הנפלים:
לא תסיג גבול רעך - ומוקמינן לה בספרי במוכר קברי אבותיו:
נאמנין לומר קברנו - דמידי דאורייתא הוא טומאת המת:
והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול - לא דרשי ליה במחטיא את חבירו ולא איכפת להם אם אנו חוטאים על פיהם:
בכהן - כותי עומד שם:
דקאכיל מינה - ותרומה טמאה באזהרה לטהור וכ"ש לטמא:
לא בקיאי ביצירה - וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא:
בטינוף - בבהמה דקה ופוטר את הבהמה מן הבכורה ובבכורות (דף כא:) מפרש מאי טינוף שמבצבצת ומוציאה דם דרך רחם וזהו הולד שנימוח ויוצא הלכך הבא אחריו אינו בכור והני כותיים לא בקיאי בטינוף וזימנין דלא טניף ואמרו טינוף הוא ופוטרין את הבא אחריו קמ"ל:
על ציון - לציין וסומכין עליהן ועבדינן טהרות היכא דלא ציינו:
אילן המיסך על הארץ - והוא סמוך לדרך בית הקברות וזימנין דמיתרמי בין השמשות וקברי התם ואם הענפים מובדלים שאין האהל שלם וידוע ודאי שיש קבר תחת האהלות ואין ידוע איזה הוא והכותי מעיד על אחד זה טהור אינו נאמן לפי שאינו חש על הספק ותולה הטומאה באהל שני מספק:
פרעות - גדולות ובולטות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין אנו יודעין תחת איזהו מהן ובא כותי והעיד על מקצתן שהן טהורות אינו נאמן משום דלספקא לא חייש ותולה הספק באחרות:
בית הפרס - שדה שנחרש בה קבר ואוקמי רבנן על סביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה שדיקדקה המחרישה את העצמות ומגלגלתן:
מנפח - דבשר ליכא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך:
שנידש - ברגלי אדם שהרגלים נושאים את העצמות ושחקום:
פרס - לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות:
בית ארבעת סאין - היינו ק' על ק' שהרי חצר המשכן מאה על חמשים והוא בית סאתים:

שדה שאבד בה קבר - מיקרי נמי בית הפרס ורבנן גזרו בכולה דתניא במועד קטן (דף ה:) ג' בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושנחרש בה קבר ושדה בוכין:
שאין מעיד אלא על גופו של קבר - דכיון דאמרי אין שם קבר ברוח זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני. אלמא נאמנין על בית הפרס ועל (בית) הסככות:
מהלך על פני כל השדה - דכיון דעל פני כולה מהלך ודאי פשיטא ליה דניטלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמשייר רוח אחת הלכך אפילו במקום שעבר אינו נאמן משום דאיהו לספקא לא חייש:
מאי למימרא - נהי דלספק לא חייש לודאי חייש וכיון דפשיטא לן דקבר הוה בה והוא מהלך על פני כולה הרי עובר על מקום הקבר ואי לאו דקים ליה שניטלה הטומאה לא עבר:
רצועה נפקא - מן השדה ונקראת על שם שדה זו ושם הוא תולה את מקום הטומאה והכא עבר מספקא דלספקא לא חיישׁ:
קמ"ל - כיון דעל כל ד' רוחותיה עובר בתוכה לרצועה לא חיישינן:
לאתויי תחומין - אין נאמנין לומר עד כאן תחום שבת דתחומין דרבנן וכותיים לא סבירא להו:
ויין נסך - דאין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים:

דף נז:

מתני' הרואה כנגד בית התורפה - אותו מקום דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל להתם וטמאה:
על עקבה ועל ראש גודלה טמאה - ראש גודלה של רגל. ובגמרא מפרש טעמא:
מבפנים - בין שני שוקים כל גובהן מן הארץ:
מבחוץ - מכאן ומכאן:
צדדים - אחורי השוק כל גובהן כנגד העקב ולפניו כל גובהן כנגד הרגל:
מן החגור ולמטה - כנגד בית התורפה הוא:
אם מגיע כנגד בית התורפה - כגון שנמצא בראש בית ידה סמוך ליד שפעמים שפושטתן מזרועה ונופל כנגד מטה:
שלא כנגד בית התורפה - כגון שנמצא סמוך לכתפה:
שהוא חוזר - פעמים שראש החלוק נהפך כלפי פניה שלמטה:
וכן בפוליוס - מעפורת שמתכסה בו. אירי"ל בלע"ז:

גמ' צרכיה - מטלת מים:
עומדת טמאה - דאיידי דדחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מי רגלים למקור ואייתו דם:
יושבת טהורה - דמכה יש לה במקום מי רגלים שאין דרך דם נדה לצאת עם מי רגלים:
עד - סדין שבודקת בו:
עגול - אין זה דם בדיקה דדרך קינוח להיות משוך:
דארגישה - בשעת בדיקה ועגול להכי טהור לעולם דאימור הרגשת עד הואי שציערתה בדיקת העד:
על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא - כולו מפרש לקמן:
ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב - אשה שלא מצאה כתם והרי היא מחזקת עצמה בספק נדה כגון שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ונגעה או הסיטה הלך אחר רוב ימיה אם רוב ימיה רגילה לראות מגעה והסיטה טמא ואע"ג דהשתא לא ארגישה:
דאזדקרה - זקפה עצמה לאחוריה ואע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתאי על חלוקה אבעי ליה לאשתכוחי:

דף נח.

מדרבנן - דלמא ארגשה ולאו אדעתה:
רב אשי אמר - טעמא דשמואל דאמר לעיל בדקה קרקע עולם כו' לאו משום הרגשה אלא כרבי נחמיה ס"ל דאמר לא הזכירו חכמים גזרת כתם אלא על דבר המקבל טומאה הלכך כל הנך תיובתא לאו קושיא נינהו דשמואל לא אירי בהרגשה כלל:
אלא רב ירמיה מדפתי - דקבלה לתיובתא דלעיל ושני מודה שמואל כו' ומדקבלה לתיובתא מכלל דטעמא דשמואל משום הרגשה ואי משום הרגשה מאי איריא קרקע אפילו גלימא נמי בדקה בטלית וישבה עליה ואחר כך מצאה דם טהורה שלא הרגישה:
בצוארה - אם נמצא דם כנגד תורפה יכולה לתלות במכה של צוארה שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל דם המכה על תחתית חלוקה:
על כתפה שאינה יכולה לתלות - שאין דם בא מכתפה ונופל לפניה אין תולה:
ואין אומרים בידה נטלתו - ממכה שבכתפה והביאתו לפניה:
עביד דמתרמי - תחת אותו מקום ודם נוטף עליו:
על קשרי אצבעותיה - היינו גב היד. והא גב היד אפילו בשעת בדיקה לא נגעה מ"ט טמאה:
לאו משום דאמרינן בדקה באידך ידא ונגעה - יד שבדקה על גב חבירתה:

עד היכא - קרוי פנים מעובי השוק ולא אמרינן צדדין נינהו:
עד מקום חבק - ספק. וכמדומה לי שהוא קפץ הירך והשוק שקורין יירי"ט וקאמר עד מקום שהוא מתחיל קרוי פנים וחבק היא מתיחת הגידין שחובקין הירך והשוק יחד סמוך לאותו קפץ כמו (שבת דף סד.) את הקילקי ואת החבק:
כשיר - רצועה בעיגול כצמיד:
מהו - מי מספקינן בדם הנדה או לאו:
כרצועה - לאורך הירך דהיינו אורחיה כשנופל ושותת נעשה כרצועה:
במשתיתא - עם המסכת דשמשון (שופטים טז) מתרגמינן עם משתיתא. שהיתה מסכת טווי לאריג ונמצא דם על השתי:
תיזיל ותיתי - כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדי"ר בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה:
והתניא אין שונין בטהרות - גבי מתעטף בטליתו וטהרות וטמאות בצדו בפ"ק (לעיל דף ה:) ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא"כ נגע טמא רבן שמעון בן גמליאל אומר אע"פ דלא אפשר לא מטמינן ליה אלא אומרים לו שנה ואי לא נגע מטהרינן ליה אמרו לו אין שונין בטהרות דאף על גב דהשתא לא מיתרמי דלמא מעיקרא לא הוה הכי:
כי אמרינן אין שונין לקולא - כגון בההיא דא"א לו אא"כ נגע וטמא ואנן ניקו ונימא ליה שנה להקל אבל הכא חומרא הוא דמסתמא טהורה דהא לא על בשרה ולא על חלוקה אשתכח והאי דאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי מטמינן לה חומרא היא:
דבר זה - היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כו':
חלוקה של קצרה - ולא בדקתו קודם לבישה ואחר כך נמצא עליו דם:
אם מגיע - כתם:
כנגד בית התורפה של ארוכה - טמאה אף ארוכה וכ"ש קצרה:
ואם לאו טהורה הארוכה - אבל קצרה טמאה שהרי כנגד בית התורפה שלה הוא מגיע:
היא טהורה - הראשונה:
ולענין דינא - דכבוס הכתם מן החלוק תנן דחבירתה תולה בה דאמרה אחרונה לא מהימנת לי דאת בדקתיה:

דף נח:

שתיהן טמאות - ולא תלינן אחד מן הכתמים בצפור ואע"ג דאיכא למתלי. וה"נ אע"ג דבדקה לימא שתיהן טמאות דאימור לאו יפה בדקה:

סלע יתירה - ומאי חזית דתלית ליה לסלע יתירה דטמאה בהך תלייה בהך הלכך שתיהן טמאות אבל הכא טומאה תלויה בהך דלא בדקה:
שלשה חלוקות - זה על גב זה:
יכולה לתלות - כדמפרש עברה בשוק של טבחים:
מתני' עד כמה היא תולה - בדם מאכולת:
כגריס - אבל טפי מהכי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא תלייה:
ואע"פ שלא הרגה - ורבי חנינא פליג אדרבנן דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא:
ותולה בבנה ובבעלה - אם יש בהם מכה:
ואם יש בה מכה - יבשה וראויה להגלע כלומר להתלחלח ולהוציא דם תולה:
גמ' קילור - אפלשטור"א אדום:
לא ישבה לא - ולא אמרינן דלמא ישבה ולאו אדעתה:
לדברי אין קץ - שאיני נותן שיעור ואם לא הרגה אפילו כחרדל טמאה:
ולדברי חברי אין סוף - שהם מקילים יותר מדאי דאפילו לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפילו כסלע תולה או יותר:
עד כגריס - ואפילו לא הרגה ויתר מכגריס לא ואפילו הרגה ולדבריו יש לטמא כגריס ועוד ולטהר פחות מכגריס:
עד כמה - כלומר וכי אפשר לתלות כתם גדול במאכולת:
אמר ר"נ תולה בפשפש עד כתורמוס - כתם רחב כתורמוס יכולה לתלות ולא במאכולת אלא בפשפש שמא פשפש הרגה שכתמו גדול. פשפש פונייש"א בלע"ז:
ברית כרותה לו - כלומר ריחו נודף ומבאיש וכל המוללו על כרחו מריח ריחו:
לענין כתמים - דאי הוה כתם ארכו כרחבו אפילו יותר מכגריס תלינן בפשפש:
או שטעם טעם פשפש - באוכל תרומה מיירי. וכ"ש חולין דהא שרץ הוא אלא האי דנקט תרומה משום דפליגי לעיל מיניה אמרו לו נטמאת ונטמאת התרומה ר"א אומר יבלע ר' יהושע אומר יפלוט אבל אומר לו טמא היית וטמאה היתה התרומה או שנודע שהוא טבל או שטעם טעם פשפש לתוך פיו ה"ז יפלוט הואיל ועד שלא נתנה לתוך פיו אירע בה פסול זה לא חיישינן להפסד תרומה:
מנא ידע - טעם פשפש:
ואכתי מנא ידע - והלא לא הריח בו:
חזירים - אוכלים שקצים ורמשים ומתיזים דם:
דדוקרת - טבחים הרבה ואשפות ושקצים מצויין בה:

והכא לחומרא - הילכך עד ולא עד בכלל דאי עד ועד בכלל הוה ליה קולא דקתני עד כגריס תולה וקיימא לן באלו טריפות (חולין נה.) דבכל עד אזלינן לחומרא אי עד ועד חומרא הוא אזלינן בתריה ואי עד ולא עד חומרא הוא אזלינן בתריה:

אמרי לה באנפי נפשה - ולאו אמתני':

ה"ג וקמיפלגי בעד ועד דהכא - כדאמר רב הונא לחומרא כדאמרינן בכל דוכתי הלכך עד ולא עד בכלל ולרב חסדא כרבי אבהו:

דף נט.

טיפי דמים למטה - כלומר קטנים:

למעלה - גדולים:

כגריס מלמטה - בפחות מכגריס ותלינן:

נמצא עליה כגריס ועוד - דהלכתא כרב חסדא דמיקל:

כיון דבעלמא - היכא דליכא ועוד תליא כגריס במאכולת השתא נמי תליא האי גריס במאכולת אחרינא:

נתעסקה בכגריס - דם צפור או קילור:

אבל הכא דנתעסקה תליא - כגריס בדם צפור ועוד דם מאכולת הוה:

מאי למימרא - הא אפילו תליא כגריס בצפור אכתי פש ליה גריס ועוד:

מהו דתימא שקול כגריס דם צפור ושדי בי מצעי:

נמצא עליה מין אחד - מדבר הדומה לכתם כגון קילור או שרף ואחר כך מצאה על חלוקה כתם אפי' אין מראיתו דומה לאותו המין תולה בו:

נתעסקה שאני - דכיון דנתעסקה במין אדום היכי תלינן ביה כתם שחור אבל נמצא עליה מין אדום תולה בה כתם שחור דאמרינן כי היכי דניתן עליה האי מין בדלא ידעה הכי נמי הוה עלה מינא אחרינא ולא ידעה:

לא להקל על דברי תורה - האי דגזור רבנן בכתמים להחמיר על ד"ת שלא להקל בנדה גמורה ומיהו כתמים עצמן דרבנן ואזלינן בהן לקולא ותלינן בכל מידי:

כתם ארוך מצטרף - לכגריס ועוד:

משוך כל דהו טמא - דכיון דאמר משוך מגופה אתי ובמשיכה תליא טעמא אפילו בכחרדל טמא:

לעולם - אפי' לרבי אליעזר בעי צירוף:

וכי אמר רבי אליעזר - משוך ודאי מגופה אתא:

בעד - שבודקת בו:

אבל בכתם - שעל חלוקה כגריס ועוד בעינן:

דף נט:

מתני' האשה:

אם עומדת - מפרש בגמרא:

צרכיהן - מי רגלים:

ר' יוסי מטהר - דהא אפי' באשה גרידתא מטהר דליכא אלא חד ספק ספק בא מן המקור ספק בא ממקום מי רגלים וכ"ש הכא דדלמא מאיש אתו. ובגמרא פרכינן השתא בחד ספק מטהר בתרי ספקי מיבעיא:

גמ' במזנקת - מקלחת דכיון דנפק בקילוח כי אורחא לא דחיקא ולא הדור מי רגלים למקור ואין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים אבל שותתת איידי דאוקמה אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת אבל עומדת אי אפשר לה לזנק:

מזנקת - נהי נמי דלא הדור למקור מיהו מאן לימא לן דבהדי מי רגלים אתא דנימא ודאי לאו ממקור הוא מדאתא בהדי מי רגלים אלא ממקום מי רגלים ומכה יש בה:

דלמא בתר דתמו מיא אתא דם - ממקור ולא מחמת מי רגלים:

וכן אורי ליה לקלא - שם אדם שהוצרך לדבר:

איש ואשה עומדין מאי אמר בה ר' מאיר - דמטמא באשה עומדת הכא איכא ספק ספקא להקל דלמא מאיש אתי ואפילו אם תמצי לומר דמינה אתא דלמא לא הדור מי רגלים למקור וממקום מכה בא:

היא היא - כי היכי דמטמא ר' מאיר באשה לחודה הכי נמי מטמא באיש ואשה עומדין:

בחד ספקא מיבעיא - ולמה ליה לפלוגי ר"מ ברישא לאשמועינן בסיפא ר"מ מטמא דלישתמעו תרוייהו:

דיעבד - כגון שנתעסקה בטהרות אבל לכתחלה אומרין לה אל תתעסקי:

קמ"ל - ממשנה יתירתא דלא אצטריך דאפי' לכתחלה קאמר:

אשה - לחודה יושבת ועושה צרכיה ונמצא דם בספל:

מה לי א"ר שמעון - מי אמרי' כי א"ר שמעון בעומדת דכיון דעומדת אפי' איכא איש בהדה מטמא דכיון דאמר ר"ש חזקת דמים מן האשה אין כאן ספק ספקא אבל יושבת ודאי ממקום מי רגלים אתא ותולה במכה:

איש ואשה יושבין מה לי אמר ר"ש - מי אמרי' כי אמר מתני' בעומדין ואלימא ליה עומדת דאפי' בתרי ספקי מטמא ובריית נמי דמטמא ר"ש ביושבת משום דליכא איש בהדה אבל הכא דתרתי לקולא יושבת ואיש בהדה לא:

ת"ש - מדקתני' חזקה אלמא לא מספקא דם באיש כלל:
מתני' השאילה חלוקה לנכרית או לנדה - ואחר כך לבשתה היא ומצאה עליה כתם:
הרי זו תולה בה - וטהורה דכיון דנדה היא לא מקלקלה לה מידי ונכרית נמי טמאה ותליא בה. אבל ישראלית טהורה ששאלה חלוק מחבירתה טהורה ואחר כך לבשתה חבירתה שתיהן טמאות כדקתני שלש נשים כו' דכיון דאי תליא בה מקלקלה לה מאי חזית דמקלקלה לה להך טפי מהך:
של אבן - שאינו מקבל טומאה. וספסל דרישא בשל עץ דראוי ליטמא במושב הזב והנדה:
אין מקבל כתמים - כלומר לא גזרו על כתמים. טעמא דרבי נחמיה מפרש בגמרא:

דף ס.

הרואה - שגדולה היא וידעינן בה דכבר ראתה:
ראויה לראות - שהגיעו ימי הנעורים:
ותסברא רבי מאיר לחומרא הוא - דתימא דלתנא קמא אפילו אינה ראויה ותשמע מינה דלתרוייהו לא בעינן שראתה כבר והא תניא דרבי מאיר לקולא מכלל דלת"ק לא סגי בראויה לראות עד שתהא רואה ממש:
ופרכינן אלא קשיא הך - קמייתא דמשמע דר' מאיר לחומרא:
תריץ הכי כו' - ובריית דקתני אינה תולה בנכרית לת"ק הכי קאמר אינה תולה בנכרית הראויה לראות אלא אם כן רואה ר' מאיר אומר תולה ותרוייהו מתניתא חדא מילתא אמרי ורב דאמר כתנא קמא דתרוייהו:
בשני שלה - אם השאילתה לשומרת יום בשני שלה תולה בה ואף על גב דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעיינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקלקלה לה פורתא דצריכה לשמור יום המחרת כיון דטמאה השתא:
ובסופרת ז' - נקיים אחר זיבה ואף ע"פ שמקלקלה הרבה שסתרה כל ימי ספירתה וצריכה לספור ז' נקיים הואיל ועכשיו טמאה תולה בה:
וחברתה מקולקלת - שומרת יום צריכה עוד לשמור שלישי בשביל כתם זה ואם סופרת היא סותרת כל שלפניה:
רבי אומר אינה תולה - הואיל ומקלקלה לה מאי חזית דמקלקלת להך טפי מהך:
ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה - דלא מקלקלה מידי:
וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין - דלא מקלקלה לה מידי שאין לה כתם כדאמרי' בפ' קמא (דף י:) זו שירפה מצוי ותלינן כתמה בדם בתולים:
לפיכך דרבן שמעון למה לי - כיון דתנא תולה בה פשיטא דהיא מתוקנת וזו מקולקלת:

שהלכו בשני שבילין - ולא ידענא הי להאי על והי להאי על:
באנו למחלוקת - לרבן שמעון דאמר תולין כתם בשומרת יום הכא נמי תולין שביל טמא באדם טמא וטהור בטהור ולרבי שניהם טמאים:
עד כאן לא אמר רבי - דשניה טמאה:
אלא משום דכי הדדי נינהו - שתיהן היו בחזקת טהרה השומרת יום בשני שלה ראויה לטבול כל שעה שתרצה כיון שספרה שעה אחת הילכך אין כאן טומאה שתוכל לתלות בה יותר מזאת לפיכך שתיהן טמאות אבל הכא דטמא הוא מאי נפקא ליה מינה אי תלית ביה הילכך אפילו לרבי תלינן:
ורב חסדא אמר סוף סוף - הך שומרת יום טבילה היא בעיא הילכך טמאה הואי ואפילו הכי קאמר רבי לא תלינן בה:
איתמר נמי - כרב אדא דאמר אפילו לרבי תלינן שביל טמא בטמא. וכמדומה לי דלא גרס נמי:
טמא וטהור - או אפילו טהור ותלוי שהלכו כו' תולה טהור את שביל טמא בתלוי:
לדברי הכל - ואפילו לרבי וכדאמרינן דהתם הוא דכי הדדי נינהו אבל הכא דתלוי טמא מספק וטהור טהור גמור תולין טומאה בתלוי:
כתם בכתם - השאילה חלוקה לבעלת הכתם ואח"כ לבשתה היא מהו שתתלה בראשונה להיות היא טהורה:
שומרת יום חזאי אתמול מגופה:
לא תליא - ושתיהן טמאות:
לפי שאין תולין - דמעלמא אתי לה טומאת כתם קמא ולא בחזקת רואה היא:
בשני שלה - אינה תולה דמקלקלה לה שמארכת ימי טומאת כתמה יום אחד אבל ביום ראשון שלבשה חלוק זה ביום ראשון (לכתמה הראשון) תולה דלא מקלקלה לה מידי:

דף ס:

כאן למפרע - לענין טומאת מפרע תולין דלא מקלקלה לה בהכי ולא תטמא למפרע אבל מכאן ולהבא אין תולה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה טפי מינה:
מכל מקום קשיא - דלרבן שמעון תולין וקשיא לבר ליואי:
אמר רבינא - תריץ רישא וסיפא הכי ולא תקשי לבר ליואי:
לנכרית בעלת הכתם הרי זו תולה בה - כלומר לנכרית הרואה הרי בעלת הכתם זו תולה בנכרית:

והא או ליושבת קתני - והך לאו יושבת היא דהא השתא היא דאישתכח עלה ויושבת משמע שהתחילה למנות שבעת ימים:

הכי קאמר - השאילה חלוקה לנכרית או לישראלית יושבת על דם טוהר דדמיה טהורין ואין כאן קלקול הרי בעלת כתם תולה בה:

אטו תוכו - דדבר המקבל טומאה הוא ומקבל גזרת כתמים לטמא אשה מדרבנן:

פנימית - שאצל הרחיים:

שתיהן טמאות - שחיצונה דוחקת עצמה להתקרב אל הרחיים ועוברת ונכנסה למעמדה הפנימית הילכך שתיהן עברו שם ולא ידעינן מהי נפל:

הפנימית טהורה - שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במעמד החיצון:

אמבטי - מרחץ שהיו באות לרחוץ:

וטמאום - והא עלה של זית דלא מקבל טומאה ומקבל כתמים ומדקתני והביאום לפני חכמים מכלל דרבים פליגי עליה:

תנאי היא - דאיכא תנא דתנא דיחידאה פליג עליה ורבנן מודו ליה:

מתני' ותולות זו בזו - בגמרא מפרש לה שאם היתה האחת מעוברת תולה הדם בשאינה מעוברת והיא טהורה:

ואם לא היו ראויות וכו' - בגמ' מפרש שאם היו כולן מעוברות או כולן מניקות כולן טמאות כאילו ראויות לראות דאמרן דם מבינייהו נפק:

גמ' והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת - של מציאתה הילכך מחזקינן האי דם בדידה ואינך טהורות:

כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת כו' - אשה שנתעסקה בטהרות ופרשה וראתה דם כשיעור וסת דלגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה בחטאת דמחזקינן האי דם בשעת בעילה ודאי הכא נמי מחזקינן ליה בודאי בשעת עסיקתה בהנך טהרות וטהרות טמאות ודאי ושורפין ואינו כשאר מעת לעת לתלות:

בעלה באשם תלוי - אם לאחר שפירשה מן הטהרות שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דאי לגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה באשם תלוי דספק דם הוה בשעת ביאה ספק בתר הכי ה"נ ספק הוא אי הוה דם בשעת טהרות או לאו טהרותיה תלויות:

בעלה פטור - כגון שהתה יותר מכן דלגבי בעלה פטור דאפי' אשם תלוי ליכא דמחזקי' להאי דם לאחר ביאה הכא נמי טהרותיה טהורות ולית ליה לבר פדא טומאה מעת לעת כשמאי דאמר דיין שעתן או בארבע נשים שאמרו דיין שעתן ומתני' נמי דקתני היא טמאה וכולן טהורות אלמא ודאי בדידה מחזקינן דמטהרינן להנך אלמא כבר פדא הוא

דמשוי לטהרות טומאה ודאית היכא דבדקה שיעור וסת ולא כר' אושעיא דאמר אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ואפי' כשיעור וסת לית ליה טומאה ודאית:

בשלמא התם - גבי בעילה כי ראתה כשיעור וסת אמרינן בשעת ביאה הוה דם והאי דלא אתא עד השתא שמש עכביה אבל גבי טהרות אם איתא דהוה דם בשעת טהרות מאן עכביה הלכך ודאי טומאה ליכא אלא גזרת מעת לעת מדרבנן:

משל דר' אושעיא - דאמר שמש מעכב את הדם:

ילד שוהא לבא - הולך בנחת וממתין לזקן:

נכנסו לעיר - ונפרדו זה לצד ביתו וזה לצד ביתו אז הילד ממהר לבא:

עוברה - דמיה מסולקין וכן מניקה וזקנה. בתולה האי בתולה בתולת דמים שלא ראתה מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה להכי כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ח:):

דף סא.

כאילו הן ראויות - לראות ושתיהן טמאות דמכל מקום דם מביניהו נפיק:

מתני' חיצונה - קרי להך דלצד דרך עליית המטה. פנימית אותה שלצד הקיר. ובגמרא מפרש מאי שנא הכא דמפליג בין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת אמצעית ובריש קתני תחת אחת מהן כולן טמאות אפילו נמצא תחת פנימית או חיצונה:

אימתי - אמרו נמצא תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה דלא עברה פנימית על מקום מציאת הדם:

אבל עברו - שלשתן דרך עלייה שהן דורסות ועוברות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשמא כשעברה פנימית דרך שם נפל ממנה:

גל טמא - שהיה שם כזית מן המת:

לבתולה - קרקע בתולה ואם לא מצא הגל טהור:

גמ' מאי שנא רישא - דקתני לעיל נמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ולא מפליג בין נמצא תחת אמצעית לנמצא תחת פנימית או חיצונה:

א"ר אמי רישא במשולבות - תכופות ודבוקות יחד הלכך אפילו נמצא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה:

מאי שנא בדם דלא פליגיתו - דמודים אתם לי דהיכא דנמצא שלשתן טהורות כולן טמאות:

ובגל - אתם חלוקים עלי דאם בדק ולא מצא טהור ואע"ג דמוחזק לן דהואי טומאה בחד מינייהו:

לקרקע חלקה כצפורן - לקרקע חלקה שלא נזרעה מעולם:

מקום הטומאה לח - שנבלעו שם מים של סדין מתוך שהיה העפר רך:
ביד גדליה - משמע שע"י גדליה נהרגו:
יוחנן בן קרח - אמר לו לגדליה שמעתי שבא ישמעאל בן נתניה להרגך (ירמיהו מ׳:י״ד):
מיחש ליה מיבעי - ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם:
בני אחיה - שבא משמחזאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש:
מתשובתו של אותו צדיק - הוצרך הקב"ה להשיב שלא יירא ממנו:
עוג פלט מן המבול - שברח לא"י כדאמרינן בחלק:
שאבד בו כתם - כגון שנכנס במים או נגלל בדם בהמה ואין נודע מקום הנדות וקי"ל במתני' אין דם הנדות טהור בלא שבעה סממנין:
מעביר [**עליו**] **ז' סממנין** - על הבגד:
ומבטלו - לדם והאי דנקט הך ברייתא הכא משום דאיירי לעיל בגלים שאבדה בהם טומאה ואין ידוע מקומה:

דף סא:

בודקו שכונות שכונות - כל שלש ושלש אצבעות לבד:
במחט - מקום הזרע קשה והמחט מתעכב ליכנס בו:
חדש - אין נבדק בחמה לפי שהוא עב ומהודק אבל שחוק נבדק בחמה שוטחו כנגד עיניו מקום הזרע הוי סתום ואין החמה נראית בבגדו כל כך:
שאבד בו כלאים - שאם היה מכיר חוט הצמר בבגד הפשתן נותקו וכשר:
לא ימכרנו לעובד כוכבים - דאתא העובד כוכבים ומזבן ליה לישראל:
צובעו ומותר - שעל ידי הצבע הוא ניכר כדמפרש עמרא וכיתנא לא שליט בהו צבעא כי הדדי שהפשתן קשה לקבל הצבע יותר מן הצמר ואי לא מינכר בצבעא ודאי נפל:
מנליה לסבא הא - דסמכינן אהכי:
שוע - לשון חלק תרגום של חלק שעיע. כלומר שיהו חלוקין יחד במסרק:
וטווי - יחד:
ונוז - ארוג. ורבנן הוא דגזור בארוג בלא שוע וטווי:
להקל על כתמיהן - שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור:
בפולמוס - חיל:
אירוס - מפרש בגמרא בסוטה (דף מט:) טבלא דחד פומא והיינו זוג המקשקש:
מתני' מעבירין על הכתם - שאין הדם בטל עד שיעבירו כולן עליו:
רוק תפל - לקמן מפרש שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן והיינו תפל בלא טעם:

מי גריסין - מפרש לקמן:

דף סב.

קמוניא ואשלג - מפרש בגמ':
הטבילו - קודם שהעבירן עליו:
הרי זה צבע - דאי הוה דם הוה עבר:
שדיהה - נשתנה מאדמימותו:
לעיסת גריסין של פול חלוקת נפש - שנחלק האוכל מן הקליפה לועסה לגריסת הפול ומעבירו על הכתם:
לכסכס - לשפשף:
שלש פעמים - בין שתי ידיו כדרך כיבוס בגדים שכופל צדו עם צדו ומשפשף ומוליך ומביא:
כסדרן - כדרך ששנויין כאן:
לא עשה ולא כלום - לא לבדוק ולא לבטל:
גמ' כבריתא - גפרית:
הוסיפו עליהן - לענין שביעית הלביצין:
עיקר - שורש שממנו חי. וגפרית קרקע בעלמא הוא:
רמצא דפרזלא:
צפון - שבו"ן בלע"ז:
שנאן ועבר טהרותיו טהורות - דאם איתא דדם הוא בהעברה קמייתא הוה עבר:
תכבוסת - העברת סממנין:
שהרי הקפיד עליו - כשחזר והעבירן גילה דעתו שמקפיד עליו בספק דם:
ועבר - על ידי העברה זו ונעשה בו מעשה דם שכן דרך דם לעבור על ידי שבעה הסממנים:

דף סב:

מידי בקפידא תליא מילתא - בתמיה. כיון דטהרות שבינתיים טהורות אלמא לאו דם הוא אחרונות משום קפידא אמאי טמאות:
דם הנדה ודאי - כגון נדה שקנחה בסדין דם אף על גב דודאי דם הוא:
מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו - ואפילו לא עבר הרי הוא בטל וטהור הוא הואיל ואין אדם מקפיד עליו אחר העברת הסמנין מדאזל לה חזותא:
חרסין - כגון עביט של מי רגלים של זב ושל זבה:

שסוף משקה לצאת - כלומר דרך משקה לצאת ע"י ליבון החרס וכיון שהיו חרסין אלו בתנור בשעת היסקו יצאו המשקין ונטמא תנור מאוירו:

לא שנו - הא דקתני הוסק אין לא הוסק לא דכל זמן שהן נבלעין בחרסין אין מטמאין את אויר התנור אלא משקין קלין שאינן אב הטומאה כגון דמעת עינו ודם מגפתו או מי רגלים דטמא מת או טמא שרץ דאפילו כשהוסק ויצאו והיו הן ממש באויר התנור לא טמאוהו אלא מדרבנן דאין משקה מטמא כלי חוץ ממשקה אב הטומאה:

אבל משקין חמורין - כגון מי רגלים של זב ושל זבה שריבה בהן הכתוב מעיינות לטמא אדם וכלים:

טמא - התנור אפילו לא הוסק כיון דיכולין לצאת ע"י היסק לאו טומאה בלועה היא ומטמאה:

אי לא לא - דהוה ליה טומאה בלועה בחרסין וטומאה בלועה לא מטמיא כדאמר בבהמה המקשה (חולין עא.):

טהרותיו טהורות - אי אמרת בשלמא בלוע שאינו יכול לצאת אלא ע"י הדחק טהור משום הכי תלינן לקולא ואמרינן צבע הוא וטהור משום דאי נמי דם הוא כיון דנבלע כל כך דאין הסממנין יכולין להעבירו ואף על פי שיכול לצאת על ידי צפון טהור אלא לדידך דאמרת הואיל ויכולין לצאת על ידי היסק כי לא יצאו נמי טמאין הכא היכי תלינן לקולא לאכול תרומה תלויה דדלמא דם הוא:

אמר ליה הנח לכתמים - דעיקר תחילת גזרתן אינה אלא מדרבנן הילכך מקילינן דמדאורייתא עד שתראה בבשרה:

מעביר עליו כו' - והא הכא דודאי דם הוא מטהרינן ליה משום דנבלע כל כך ואע"פ שיכול לצאת ע"י צפון:

אמר לו זו אינה משנה - ומשובשת היא הואיל ורבי לא שנאה במשנתינו שסידר את המשנה:

ר' חייא - תלמידו מנין לו:

רביעית דם - של מת מטמא באהל:

הבית טמא - כלי הבית טמאין באהל:

בכלים דמעיקרא - שהיו שם קודם שנבלעה טמאים שנטמאו באהל:

והא בכלים דלבסוף - שבאו לבית לאחר שנבלע הדם בקרקע טהורים דתו לא מטמיא:

ואם לאו טהורה - ואע"ג דרביעית שלמה נבלעת בו. אלמא בלוע שאינו יכול לצאת להדיא אלא ע"י הדחק כי הכא דע"י צפון נפקא כולה וקתני טהורה:

דם תבוסה - האי רביעית דמקילין בה לא בבאה ממש מן המת אלא ברביעית דם תבוסה שהוא ספק ואפי' לא נבלעה אין לה טומאה ודאית כדתניא בפ' בתרא (לקמן דף עא.) איזהו דם תבוסה הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ספק יצא רובו מחיים ספק יצא רובו לאחר מיתה וטמא:

כיון דיכול לצאת כו' - והנך חרסין אע"ג דלא קפיד בהו להוציא כל מה שבתוכן טמאין כל זמן שלא יצא הואיל ויכול לצאת על ידי היסק:

דף סג.

אם הקפיד עליו אין - והא דקתני אם יכול לצאת טמא כשהקפיד:

באורתא - שאפילו אמש לא טעם כלום:

מבערב קתני - אבל אמש אכל כשאר ב"א:

לאפוקי דקדים - קודם היום לאחר שניעור משנתו ואכיל דלא הוי רוק תפל לפי שהשינה ממררת את הרוק ומחזקתו והאוכל ממתקו ומעביר את כחו:

התם - דקתני ניעור כל הלילה הרי זה רוק תפל לא דניעור ממש אלא מתנמנם דודאי שינה של לילה בעינן ושינת היום אע"ג דישן לאו תפל הוא הואיל וטעם כלום שהטועם שחרית נהנה כל היום כולו:

השכים ושנה פרקו - הדבור מעביר כח הרוק:

של שלש שעות - שהוא עשוי לדבר בשלש שעות:

לימא - מתני' דבעי לעיסה כדי שיהא רוק מעורב בגריסין מסייע ליה לריש לקיש:

עובר - קודם. שהמלח מעביר כח הגריסין:

ויעבור את הכושי - קדם לפניו:

שהחמיצו - שהסריחו:

הני מי רגלים דילד או דזקן - של זקן מעלו טפי:

מכוסין - מעלו טפי:

בימות החמה - מעלו טפי:

בעי רבי ירמיה האי שלש פעמים דקתני אמטויי ואתויי חד - הולכה והובאה חשיב חד או דלמא אמטויי חשיב חד ואתויי חד דהוו להו תרי:

שניים לראשונים - נתר ובורית וקמוניא ואשלג לרוק תפל ומי גריסין ומי רגלים:

תני חדא שניים עלו לו - אותם שהעביר בשנייה עלו לו:

ראשונים לא עלו לו - וכי הדר מעביר נתר ובורית וקמוניא ואשלג זימנא אחריתי בתר רוק וגריסין ומי רגלים נמצא עוברין עליו כסדרן:

ותניא אידך כו' - וקשיין אהדדי:
אמר אביי הא והא סבירא להו שניים - שהעביר שניים שהיה לו להעביר ראשון עלו לו וראשונים שהעביר ראשון לא עלו לו דהכי שפיר דכי הדר מצרכינן לעבורינהו בתר שניים הוי ליה כסדרן:
ומאי ראשונים - דקתני באידך ברייתא עלו לו:
ראשונים לכסדרן - שהיה לו להעביר תחלה שהוא העביר לבסוף דהוו להו הנך ראשונים לכסדרן שניים להעברתן:
מתני' מפהקת - אישטרילייי"ר בלע"ז:
פי כרסה - נגד טבורה:
שפולי מעיה - בית הרחם:
ושופעת - בגמרא פריך מאי קאמר:
צמרמורות - פריצונ"ש:
אוחזין אותה - בכך למודה להיות בכל עת שהיא רואה:
דיה שעתה - בכל ראיות שתראה ע"י וסתות אלו:
כיוצא בהן - מפרש בגמרא:
גמ בוסתות דיומי - כגון מט"ו לט"ו:
הא קא שפעה ואזלא - והיכן הוא הוסת הואיל וכל ימיה רואה:

דף סג:

בשופעת דם טמא מתוך דם טהור - רגילה לראות דם טהור תחלה ואח"כ דם טמא הוי וסת וכל שעה שתראה דם טמא אחר דם טהור אמרינן דדיה שעתה:
גוסה - בלאיי"ר:
הרי אמרו - לקמן בשמעתין אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש ומפרש לה לשנות בוסתות כו':
לימים שנים - וסתות דיומי משקבעתן שתי פעמים הוי וסת:
לוסתות - דגופה כגון הני דמתניתין משקבעתן פעם אחת הוי וסת:
למה שלא מנו חכמים - וסת שלש. וקמיבעיא ליה לשמואל למה שלא מנו חכמים מאי היא והכי קאמר שמואל אני שמעתי כן למה שלא מנו חכמים שלש אבל איני יודע מהו:
מתניתין היא - דקתני וכן כיוצא בהן ופירשה רבה בר עולא לאתויי הני:
הא שמעתתא - דשמואל דאמר לימים שנים לוסתות אחד:

זה וזה - כשיגיע עוד חמשה עשר אסורה לשמש שמא תחזור לוסתה וכשיגיע יום עשרים נמי תאסר שמא מעכשיו תקבע וסת ליום עשרים:

שאמר משום רבן שמעון בן גמליאל - דלא הוי חזקה בציר מתלת זימני כדשמעינן ליה לרבן שמעון בן גמליאל בכל דוכתי לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא (יבמות דף סד:):

ונימא זו דברי רשב"ג - דהא קיימא לן בכל דוכתי דבעי שלשה זימני לחזקה:

מתני' בתוך וסתות - בוסתות דגופה קאמר:

אף ימים ושעות - בגמ' מפרש:

אינה אסורה אלא עם הנץ החמה - וכל הלילה משמשת ואם עבר הנץ החמה ולא ראתה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא:

רבי יהודה אומר כל היום שלה - מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא ראתה אבל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש. ומפרש בגמרא דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף ליליא מקמי דלימטי תחלת יממא ואנן אסרינן לה כל עונת וסתה נמצאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר:

גמ' אסורה לשמש כל היום כולו דברי רבי יהודה - ורבי יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה הוי או יום או לילה ומי שוסתה בלילה ואפילו בסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ביום ואפי' בסופו כל היום אסורה:

עד שש שעות - דשעות דייקינן הואיל ווסתה בשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה:

וחוששת לשש שעות - שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה:

מן המנחה - היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו צללי ערב ובשבע כבר נטו הצללים שהחמה במערב:

עם הנץ דמתניתין בסוף לילה לפיכך כל היום שלה והלילה אסורה. עם הנץ דברייתא בתחלת יממא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה:

והזרתם את בני ישראל - וסמיך ליה והדוה בנדתה:

עונה אחריתי - דאם וסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה:

ותרתי למה ליה - לרבא לאשמועינן:

מתני' ואינה מטהרת מן הוסת - דאסורה כל ימי וסתה שמא תראה:

דף סד.

קבעה לה וסת לדילוג - ואסורה ליום י"ח לחדש רביעי וליום י"ט בחדש חמישי וכן לעולם:

עד שתשלש בדילוג - ויום ט"ו אינו מן המנין שהוא תחלת ראייתה ואין שם דילוג:

היתה למודה - וסת קבוע לט"ו ושינתה לי"ו זה וזה אסורין כלומר כשיגיע ט"ו וי"ו עוד תאסר חזרה ושינתה בשניה [לשבעה עשר] הותר ט"ז מכאן ואילך שלא קבעתו אלא פעם אחת הלכך בפעם אחת הוא נעקר:

הותרו כולן - ט"ו שהרי עקרתו שלשה פעמים וט"ז וי"ז בחדא זימנא מיעקר ואפילו י"ח הבא לא יאסר אלא י"ט כדקתני משמונה עשר ואילך שהרי שילשה בדילוג וקבעה לה וסת לדילוג:

תיובתא דרב - דהא קתני שינתה לשבעה עשר נאסר ט"ו וי"ו ולא קתני מי"ז ואילך ואע"ג דדילגה ב' זימני אלמא ראייה קמייתא לאו ממנינא:

למודה שאני - כיון דוסתה קבוע לט"ו שדינן ראייה של ט"ו עם ראיות שעברו עליה שהרי בזמנה ראתה והיכי הוה מצינן למימנייה עם הני דדילוג וכי אמינא אנא היכא דראיית ט"ו שהיתה תחלת ראייתה או שלא היה לה וסת קודם לכן או שהיה לה וסת ליום עשרים:

ודקארי לה מאי קארי לה - הא ודאי היכי מצי לאקשויי מלמודה:

קס"ד ה"ה לשאינה למודה בעינן תלתא זימני דילוג והאי דנקט למודה לאו משום עקירת וסת דילוג למידק דלמודה הוא דבעי שתשלש בדילוג אלא משום עקירת וסת ראשון דקתני חזרה ושינתה לי"ז הותר ט"ז ונאסר ט"ו וי"ז ואע"ג דעקרתיה לט"ו תרי זימני דסד"א כיון דלמודה הואי בט"ו ועקרתיה ב' זימני תו לא הדרה ותשתרי לט"ו הבא:

קמ"ל - דאין וסת קבוע נעקר בפחות משלש פעמים:

סירגה - מיום כ"ב ליום כ"ד:

לא קבעה לה וסת - שאין דילוג זה דומה לראשון דראשון יום אחד וזה שני ימים כאחד. קתני מיהא קבעה לה וסת בג' ראיות וראשונה בכלל:

ושינתה ליום כ"א - דאיכא דילוג תלת זימני:

דיקא נמי מדשבקינן ליום עשרים - דהוה ליה למיתני ראתה ביום עשרים בחדש זה ויום עשרים ואחד בחדש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה שכן דרך לשון תנאים לשנות כלל ולשון קצרה:

לא אמרן - דאין קובעת עד שתקבענו שלש פעמים אלא למקבעיה דתהוי דיה שעתה ולא יעקר בפחות מג':

אבל למיחש בחדא זימנא חיישא - ליה שאם ראתה ביום ט"ו פעם אחת חוששת לט"ו הבא ולא תשמש:

הני מילי היכא דקאים - ליה אותו יום ששינתה בו בתוך ימים שראויה להיות בהן נדה כי מתני' שהיא למודה להיות רואה ביום ט"ו לטבילתה שהוא כ"ב לראייתה וכדאוקימנא בבנות כותים (לעיל לט.) ושינתה ליום עשרים לטבילה שהן עשרים ושבע לראייה דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילתה קיימא לה בימים הראויים לנדה שהרי שלמו לאחר טבילה י"א שבין נדה לנדה ונכנסה ארבעה ימים בימים הראויים לנדות אבל היכא דקאי בתוך ימי זיבתה כגון שהיתה למודה לראות ליום חמשה עשר לטבילתה והקדימה וראתה בתוך ימי הזוב כגון ליום עשירי לטבילה:

אימא לא - תיחוש לה דכי מטיא טבילתה אחריתי ותטבול ויגיע יום עשרים לא תאסר לשמש דהא קיימא לן בפרק דלעיל (דף לט.) כל אחד עשר בחזקת טהרה שאינה מוחזקת רואה הלכך משום חדא זימנא לא תיחוש לה דאקראי בעלמא הוה קמ"ל:

תנינא אין האשה קובעת ואינה מטהרת - ומדתנא להו גבי הדדי משמע דלא בעי עקירה שלש פעמים אלא למי שנקבע שלש פעמים:

חד לחד - חדא עקירה לחד קביעות וקא משמע לן דאפילו קבעתיה תרי זימני מיעקרא בחד זימנא:

כוותיה - דאפילו קבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא:

ה"ג מותרת לשמש עד יום שלשים - כל ימים שבינתים מותרים:

הגיע יום שלשים ולא ראתה הגיע יום עשרים וראתה הותר שלשים - העתיד לבא דהא איעקר מינה ואף על גב דקבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא:

דף סד:

ונאסר יום עשרים - הבא שהרי למודה בעשרים ולא עקרתו אלא שני פעמים שהרי עקירה האחרונה של עשרים האחרונה שלא ראתה שאחר השלשים שניים לאו עקירה היא שהרי לא שינתה ליום שלשים השלישיים ולא ראתה עד יום עשרים לחדש כווסתה:

מפני שאורח - זה שחזר לשוב יום עשרים בזמנו הראשון בא:

מתני' כל גפן יש בה יין - כל אשה יש לה בתולים ודמים:

ושאין לה הרי זה דור קטוע - וכיון שאין להן דמים מרובים אין בניהן מרובין:

מתני' תינוקת נותנין לה ארבע לילות - לשמש ואפי' רואה אמרינן דם בתולים הוא:

עד שתחיה המכה - מפרש בגמרא:
הגיע זמנה לראות - ולא ראתה:
עד מוצאי שבת - והיא ניסת ברביעי:
גמ' אפילו ראתה - בבית אביה אמרו ב"ה הואיל ולא הגיע זמנה לראות נותנין לה עד שתחיה המכה:
מדפליג בסיפא - בהגיע זמנה קתני חילוק בין ראתה ללא ראתה:
שנוחרת - לקמן מפרש:
שהרוק מצוי - שרואה מחמת תשמיש:
עד מוצאי שבת תנן - ביום ובלילה:
דשרי למבעל בשבת - אף ע"פ שלא בעל עדיין כי אם שתי בעילות ופתח דחוק:
וחזר ובעל - בתוך ארבע לילות:
טמאה - דדם נדה הוא:
בוגרת נותנין לה לילה הראשון - ואפי' לב"ה דאמרי בהגיע זמנה לראות ארבעה הני מילי נערה דמשיגיעו ימי הנעורים הוי זמנה אבל בוגרת לילה הראשון ותו לא:
מתוך שנים עשר חדש - שבעל לילה הראשון והלך בדרך מיד ושהה שלשה חדשים וחזר ובעל ומצא דם וכן פעם שניה ושלישית ובא לפני רבי ואמר דם בתולים הוא:

דף סה.

עד שתחיה המכה תנן - וד' לילות לקטנה מאי עבידתייהו:
אינן אלא אחת - ושלש בעי למיתב לה לבד ב' דקטנות:
אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא - שניסת לאחר שבגרה:
אית לה טפי - מלילה אחת דאית לה ב' לילות מש"ה יהיב להך משבגרה לילה אחת שלמה ואע"ג דנבעלה קודם לכן דכי היכי דאהני בעילות קטנות למבצר חדא מד' לילות הניתנות לנערה דהא אמרינן כל בעילות שבעל אינן אלא אחת הא לילה אחת מיהא מבצרי דתו לא יהבינן לה ד' אלא ג':
אהני נמי בעילת נערות למבצר חדא - מלילות דבגרות ותו לא הלכך להך בוגרת שנבעלה קודם לכן יהבינן מיהא לילה אחת מהשתים:
אלא אי אמרת בוגרת - לילה הראשון ותו לא אמאי יהיב לה להך אחת בימי בגרות א"כ בעילות דקודם לכן מאי אהנו חדא בעילה הוא דבעי למיתב לה בימי בגרות ולא כל הלילה:

וג' בימי נערות - וליכא הכא בגרות כלל. ודקשיא לך הא לא משכחת ג' עונות של ג' חדשים בימי נערות מי סברת כו':
כוותיה דרב - בוגרת כל לילה הראשון:
לא יאונה כו' - שלא נכשל זה בדבריו:
משנתקו שניו - זקנה:
נתמעטו מזונותיו - קשין לבא:
גתיו - ליין:
ובית בדיו - לשמן:
הדפין - זהו הדלת שנותנין על הענבים:
הלולבים - היינו חופיא אישקוב"א שמנקים בה את הגת:
והעדשין - זו היא הגת עצמה שהענבים נתונים שם:

דף סה:

העקלים - רדוט"ש. יש מקומות שקושרין את התפוח של חרצנים בעקלים סביב:
בצבוץ - קנבוס:
מנגבן - שאינם בולעין כל כך:
שיפא - גומא גלייי"ד בלע"ז:
חרפי ואפלי - לר"ש פעמים שהן יותר מי"ב חדש פעמים שהן פחות:
לא פליגי - רבי חייא ורבה בר בר חנה:
בתקופת ניסן ותשרי - שהיום והלילה שוים או יום או לילה:
בתקופת תמוז וטבת - שאינם שוין חצי יום וחצי לילה דהוי עונה שלימה של י"ב שעות:
שאני כתובה דמגהי בה טפי - יש עיכוב בדבר לדקדק בכל ולחותמה הילכך בעינן לילה שלימה וחצי יום:
הלכה בועל בעילת מצוה - בין הגיע זמנה בין לא הגיע:
כי הוו מעייני בתינוקת - בהאי פרקא ששמה תינוקת:
תעלא - שועל:
מבי כרבא - מן המחרישה שאינו מוציא משם אלא אבק ברגליו. הכי נמי לא ילפינן מפרקא דמתני' מידי אלא מברייתא וכרבותינו דאמרי בועל בעילת מצוה ופורש:
מתוך ד' לילות - ללא ראתה בבית אביה או מתוך הלילה לראתה בבית אביה צריכות לבדוק שאין סומכות לומר הואיל ושופעות דם מדם בתולים הוא ואפילו אחר ד' לילות אלא בודקות אם נשתנו מראה דמים כדמפרש:

ובכולן ר"מ מחמיר כדברי ב"ש - לקטנה ד' לילות להצריכה בדיקה אם שופעת מתוך ד' לאחר ד' ולנערה לילה אחד:

ושאר ראיות - היכא דאינה שופעת שבין ב"ש וב"ה דלב"ה טהורין ואפי' נשתנו ואמר ר"מ הלך אחר מראה דמים ובהא לא ס"ל כב"ש לגמרי דלב"ש אפילו לא נשתנו טמאין כיון דאינה שופעת מתוך ד' לאחר ד' לקטנה ומתוך לילה לאחר לילה להגיע זמנה ולא ראתה:

הרואה דם - לאו בבתולה קא מיירי אלא בדם נדות:

דף סו.

ותנשא לאחר - כדמפרש לקמיה שאין כל האצבעות שוות:

ותנשא לאחר - דתלתא זימני בעינן לחזקה כרשב"ג. בכולה גרסינן ושלישית:

מכחול - קיסם ארוך ומוך על ראשו של מכחול:

מן הצדדין - וטהור:

ואם יש לה וסת - לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת:

דברי רבי - הך מילתא לחודה דנאמנת אשה קאמר רבי אבל רישא כולה רבן שמעון היא:

אפגורי מפגרא - שהעץ אינו חלק ומסרטט ומוציא דם:

רצוף - כפול:

ותבדוק בביאה שלישית של בעל ראשון - כלומר מביאה שלישית של ראשון ואילך תשמש ע"י בדיקה ולמה תתגרש:

לפי שאין כל האצבעות שוות - ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בשלש אצבעות:

ותבדוק בביאה ראשונה של בעל שלישי - משבא עליה פעם אחת לא תשמש שניה בלא בדיקה שהרי הוחזקה בג' אצבעות. ומשנינן אין חזקת ביאה אחת חזקה דאין כל הכחות שוין ושמא בעילה זו היתה בכח מרובה הלכך עד שתתחזק בג' ביאות לכל אחד ואחד והדר תבעי בדיקה לביאה רביעית של בעל שלישי:

ההיא דאתאי - שהיתה רואה דם מחמת תשמיש:

בעתה - הבהילה פתאום:

ממלאה ונופצת - מתמלאה דם ומנפצתו בשעת תשמיש:

דימת עיריך - בנות עיריך שהיו מתקנאות ביך בחיבה שביניך לבעליך. דימת לשון ליעוז פרליר"ץ כמו (יבמות דף נב.) מידם דיימא וכמו (סוטה דף כז.) לא ישא אדם דומה:

כי היכי דתהוו עליך - עד השתא להאי גיסא על חיבה יתירה שביניכם:
נתהוו עליך לאידך גיסא - ויאמרו כמה שנואה זו ותשוב קנאה ממך:
הוה עובדא - וגילתה צערה לרבים ובקשו עליה רחמים ונתרפאה:
בשדות - מקום שאין בני תורה ואינן יודעות למנות פתח נדות מתי הן ימי נדה מתי הן ימי זוב:
ששה והוא - כדין תורה ושמא בימי נדה הוא:
שנים תשב ששה והן - לחומרא שמא ראשון סוף זוב ושני תחלת נדה וצריכה עוד ששה אבל שלשה דאילו הוה ימי זיבה צריכה ז' נקיים השתא נמי תשב שבעה נקיים שמא בימי זיבה עומדת:
קשתה שנים - וראתה בימי זוב:
איסורא - דאפי' היכא דלא אחמור תשב על כרחה מן התורה:
צריכה לישב שבעה נקיים - שמא מחמת תאות חימוד ראתה דם:
איעכב ז' יומי - בתר יומא שנתפייסה לינשא:

דף סו:

לא תחוף - שערה:
מקטף - נותק שער ומתבלבל וחוצץ:
סריך - מדביק השער וחוצץ:
ואפילו בחמי חמה - די לה בחמין שהוחמו בשמש:
דמשרו מזיא - מקשין את השערות ואין לכלוכן עובר:
קמטיה - בית השחי ובית הסתרים שלה:
כל הראוי לבילה - במסכת מנחות ששים עשרונים הבאים בכלי אחד ראוין לבלול ואין בילה מעכבת בו שאם לא בלל כשר ושאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד עשרונים בכלי אחד בילה מעכבת בו ופסולה הואיל ואי בעי לבלול לא מצי למבלל:
אינה צריכה לחוף ולטבול - דודאי לאחר שטבלה בא עליה:
איכא בינייהו כו' - ללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה:
גזירת מרחצאות - שדרך מרחצאות לישב ע"ג אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס ואתי למימר טבילה עולה בהן:
סילתא - בקעת עבה כמו בחברתה ולא בסילתא [ביבמות] (דף סג:):
דבעיתא - שלא תפול ולא טבלה שפיר:

דף סז.

בנמל - פורט"ו מקום שהספינות נקבעות שמעלות טיט וחוצץ:
ברדיוני נפל - הטיט מעליה. ברדיוני איני יודע לשונו ונראה שהוא לשון שיכשוך שכששכשכה רגליה במים בצאתה נפל:
מקוואות בימי ניסן - מקוה מים מכונסין ואינן טובלות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים מגשמים שנפלו וחייש שמא ירבו נוטפין על הזוחלין. ותניא בתורת כהנים מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין כלומר שמטבילין במכונסין דרך זחילתן קודם שנקוו ונחו במקוה ת"ל אך מעין מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי דאין מטבילין במכונסים אלא משנקוו למקוויהם ונחו מזחילתן ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין כלומר זוחלין שבנהרות כמעין והנוטפין כמקוה ומים הנוטפין מההרים הרי הן כמקוה ואין מטהרים בזחילה. הילכך בימי ניסן שנתרבה הנהר על ידי גשמים חייש שמא רבו נוטפין שבו על חיים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלין לפיכך עביד להו מקוה באשבורן לטבול בתוכו. יש מפרשים דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים כו':
ומפצי ביומי תשרי - שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני חציצת הטיט נותן מחצלות בנהר שעוברות עליהן:
רבדי - פוינטור"ט:
כוסילתא - פלומ"א. ודרכן של מכות של הקזת דם להעלות גלד:
תלתא יומי - גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייצי:
לפלוף - קציד"א:
פורחות - פותחת ועוצמת תדיר בין כך ובין כך אינו חוצץ לפי שפריחתה מעבירתו ואינו עב על גב העין ואין בו ממש. ל"א דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ:
פתחה עיניה ביותר - הויא חציצה למעלה:
עצמה עיניה ביותר - הויא חציצה למטה:
לא תטבול אלא כדרך גדילתה - כלומר לא תדחק זרועותיה על בשרה ולא רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הליכתה ושמושה תמיד ומה שנכסה וקמוט ואין מים באין בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בית קמטיה וסתריה אלא כדרכן תמיד:

כדתנן - גבי ראיית נגעים שטיהר בהן הכתוב בית הסתרים דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים:
כעודר - בבית השחי וכמוסק זיתים בבית הערוה דאם יש לו נגע בבית השחי אין צריך להגביה זרועותיו יותר מדאי להראותו אלא כעודר שמגביה ואינו מאנס עצמו ומה שיוכל כהן לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור ובבית הערוה א"צ לכוף ולשוח יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אחר שנשרו מן האילן ומלקטן על הארץ:
והאשה נראית - לכהן בנגעה:
כאורגת - בבית השחי ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה:
נימא אחת - מיהדקא שפיר וחוצצת:

דף סז:

שלש - לא מיהדקי:
דבר תורה - הלכה למשה מסיני דאמר מר (סוכה דף ה:) שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני:
רובו - רוב שערו קשור אחת אחת:
בזמנה - בשביעי. ובנדה דאורייתא קמיירי שלא ספרה ז' נקיים:
בלילה - דכתיב בה (ויקרא ט"ו:י"ט) תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז':
שלא בזמנה - בשמיני:
משום סרך בתה - שנוהגת אחריה לטבול ביום ואפילו בזמנה ואתיא לידי כרת ולא ידעה דאמה בשמיני הוא דטבלה ביום:
אבולאי - שוערי העיר ועובדי כוכבים הן. ל"א בנינים של מערות היו בדרך בית הטבילה ואם תפול שם תסתכן:
ספק זבות שוינהו - שאפילו נדה סופרת ז' נקיים דהחמירו על עצמן כדר' זירא:
ליטבלה ביממא דשבעה - ממה נפשך אם נדה היא הרי יום טבילתה יותר מז' לראייתה ואם זבה היא טובלת זבה ביום:
אחר מעשה - כיון שספרה מקצת היום של ז' תטהר ע"י טבילה:
לידי ספק - שמא תשמש בו ביום ותראה מיד לאחר תשמיש ונמצא סותרת כל שלפניה וטבילתה פסולה:
שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת למוצ"ש - דהא אינה יכולה לחוף בשבת ודנין אפשר משאי ואפשר:

כולהו אמרי' - היכא דהגיע טבילתה במוצ"ש חופפת בע"ש ואם הגיע טבילתה במוצאי י"ט אחר השבת או למוצאי ב' ימים טובים של ר"ה אחר השבת חופפת נמי מבע"ש דהא לא אפשר לחוף ביו"ט:

שכן לא אמרי' - היכא דטובלת בליל יום חול שיכולה לחוף היום אסורה לחוף מאתמול כדקאמרן משום טעמא דשכן אשה חופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת דהתם לא אפשר אבל מוצאי יום חול אפשר לחוף היום:

אפילו שכן אמרינן - דאפילו טבלה מוצאי יום חול יכולה לחוף מאתמול:

לבד מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת - דרחוק יותר מדאי ואפילו טעמא דשכן ליכא למימר דאפילו במוצאי שני ימים טובים של ר"ה שאחר השבת אסורה לחוף בע"ש ומוטב שתחוף בליל טבילתה:

והלכתא כרב חסדא - לחומרא דאמר שכן לא אמרינן דהיכא דטבלה מוצאי יום חול לא תחוף מאתמול ובמאי דאמר רב חסדא כולהו אמרינן דהיכא דטבלה במוצאי ב' ימים טובים [של ראש השנה] אחר השבת חופפת בע"ש לית הלכתא כוותיה אלא כדמתרץ רב יימר חייפא בליליא וטבלה בליליא. מרימר חומרי חומרי נקט מדרב חסדא ומדרב יימר:

מהו שתחוף בלילה - בליל טבילתה מי אמרינן מתוך שממהרת לטבילתה לא חייפא שפיר:

דאיקוט - לשון קטטה ולא רצתה לטבול:

מאי איתיה השתא - מה לך למהר הלילה:

דף סח.

תסגי ואייתי למחר - די לך אם אטבול למחר:

וידע - רב נחמן:

מאי קאמרה ליה - שלא חפפה:

עבדי חסרת - להביא מים ולחמם:

דודי - קדרות להחם בהם חמין:

טשטקי - פלדושטו"ל לישב עליהן:

ותמה על עצמך היאך אשה כו' - שהרי בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה כל כך אלא משום דאי חפפה בליל טבילתה אימור לא חייפא שפיר משום דממהרת לטבילתה מתוך שמהומה לביתה:

הא דאפשר - לחוף ביום חופפת ביום:

הא דלא אפשר - לחוף כגון מוצאי יום טוב לא תחוף אלא בלילה:

מתני' לא הפרישה - לא בדקה עצמה להפריש בטהרה:
הרי זו בחזקת טהורה - בימים שבינתיים וטהרותיה שנגעה בהן לאחר שטבלה בליל שמיני טהורות דהשתא הוא דחזאי:
ומטמאה מעת לעת - אריש קאי דקתני אחר ימים בדקה ומצאה טמאה מטמאה מעת לעת של ראייה זו:
אפילו בשנים לנדתה בדקה - שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולסוף ז' טבלה ואחר ימים בדקה ומצאה טמאה הרי זו עד עכשיו בחזקת טהורה. ושלש מחלוקות בדבר לתנא קמא שביעי הוא דמטהרתה בדיקת שחרית אבל שני לא ולר' יהודה אפילו בדיקת שביעי שחרית לא מטהרה עד שתפריש בין השמשות ולרבנן בתראי אפילו בשני:
גמ' זבה ודאי - מפרש ואזיל:
אהייא - קאי:
אסיפא - בדקה שביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה:
בשלמא ספק זבה לחיי - דכיון דלא הפרישה בטהרה לא שחרית ולא ערבית איכא לספוקי ברואה ח' וט' וי':
אלא זבה ודאי נמי - בתמיה. והרי בדקה לאחר הימים ומצאה טהורה ואיכא למימר כיון דמצאה טהורה עד השתא נמי לא חזאי:
באפי נפשה - ולאו אמתניתין:

דף סח:

וכן תנא לוי במתניתא - אסיפא דמתני' תני הכי בדקה ז' שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה ואחר הימים בין בדקה ומצאה טהורה בין בדקה ומצאה טמאה הרי זו ספק זבה:
לומר שאינה מטמאה מעת לעת - בפ' בנות כותים (לעיל לט.) קתני כל אחד עשר בחזקת טהרה ואמרינן למאי הלכתא ואמר רבא לומר שאם תראה בתוך י"א אינה מטמאה מעת לעת ומתניתין קתני מטמאה מעת לעת אריש דקתני אחר הימים בדקה ומצאה טמאה ומתמה הש"ס ולאו אותביניה בפ' בנות כותים (שם) ולא איפרוק:
כי קתני ומטמאה מעת לעת:
אריש פירקין קאי ראתה ועודה בבית אביה - ב"ה אומרים כל הלילה שלה וקאמר דאם ראתה לאחר מכאן מטמאה מעת לעת:
כתחלת נדה - כבתולת דמים דקי"ל (לעיל דף ז.) דיה שעתה בראייה ראשונה:

ואם יש לה וסת - קא סלקא דעתך אסיפא דמתני' קאי דקתני אחר הימים בדקה ומצאה טמאה מטמאה מעת לעת ואם יש לה וסת קבוע לאחר הימים דהיינו ימי זיבה וראתה בו דיה שעתה:

לומר שאינה קובעת - בפ' בנות כותים גבי כל י"א בחזקת טהרה:

אמר לך שמואל - כי אמרי אנא לקולא דלא בעינן תלת זימני למיעקריה דהא קתני כל י"א בחזקת טהרה דהיינו קולא דדמיה מסולקין אבל לענין דיה שעתה כל שכן דהוי וסת דהא דמיה מסולקין:

עם סילוק ידיה ראתה - ואפילו הכי אמרת טהורה הלכך מה לי הפסיקה בטהרה בראשון כו':

מי איכא למאן דאמר כו' - והא אפילו רבנן בתראי בשני שלה הוא דקאמרי אבל בראשון דהוי פתיחת מעיינה ליכא למאן דאמר דאם בדקה בצהרים ומצאה טהור דתהוי הפרשה:

וטעיתי שלא שאלתי - שאילו שאלתי היו מטהרין:

מעיקרא מאי סבר - שלא רצה לשאול:

מתני' הזב והזבה - שפסקו והתחילו לספור ז' ובדקו יום ראשון ושביעי כו':

רבי עקיבא אומר אין להם אלא שביעי - שמא ראו בינתיים וסתרו ספירתן הראשונה:

גמ' אי אתה מודה בזב שראה קרי - בימי ספירו שאינו מונה אותו יום דקיימא לן דסותר יום א' ומונה לסירוגין:

ונזיר שהילך סככות ופרעות - שהן ספק אהל אין אותו יום עולה למנין נזירותו ונמצא שמונה ל' יום של סתם נזירות בסירוגין:

התם - זב שראה קרי:

לטמאה בה כתיב - זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע וגו' (ויקרא טו) מה זיבה סותרת אף קרי סותר אי מה זיבה סותרת הכל אף קרי סותר הכל ת"ל לטמאה בה אין לך סתירה אלא בטומאתה האמור בה מה טומאת קרי יום אחד אף סתירתה יום אחד:

ואי משום איחלופי - דלא ליתי למנות לסירוגין בזיבה גמורה:

אהל מעליא בעינן - אין נזיר מטמא אלא באהל מת ודאי כדכתיב (במדבר ו':ט') וכי ימות מת עליו במחוורת עליו כדאמר בכיצד צולין (פסחים פא:):

ורבנן גזור ביה - לסתור אותו יום. וא"ת אתי לאיחלופי באהל מת גמור ולא יסתור אלא יום א':

דרבנן בדאורייתא - אהל ספק דרבנן באהל דאורייתא לא מיחלף:

אבל הכא אי חיישינן - ולא תמנה יום שבינתיים משום דלמא חזאי בספק אתי למיחלף בודאי דאמרינן מדלא מנינן הני ימים ודאי חזאי בינתיים וקא מניא לראשון ואתיא למנות ודאי רואה בסירוגין:

נראין דברי ר"א מדברי רבי יהושע - דכיון דחייש רבי יהושע לשמא ראה בינתיים היה לו לסתור אף הראשון:

ודברי ר"ע מדברי כולן - דבעי ספורין ובדוקין:

יום שמיני - כבר עברו ימי הספירה ולא היה סופן בטהרה דלא בדקה יום ז':

דף סט.

לרבי אליעזר - דמכשר בבדיקת שביעי עם הראשון:

מהו - דלרבי יהושע ודאי אין להם אלא שמיני בלבד דאף ע"ג דתליא מילתיה בבדיקה ומונה ימים הבדוקין אפילו בסירוגין הני מילי בראשון ושביעי דחזו לאיצטרופי לחד מנינא אבל שמיני לאו מסדר ספירת הראשון הוא ולא מצטרף ולר' עקיבא נמי אין לו אלא שמיני בלבד שמא ראה בינתים ומכאן ואילך צריך לספור ששה אלא לרבי אליעזר מי מחזקינן כל ז' בטהרה משום בדיקת ראשון דהוו תחלתן בטהרה או לא:

היא היא - טהורין:

לאו רבי אליעזר ורבי יהושע - דאע"ג דפליגי עליה דרבי עקיבא בראשון ושביעי הכא מודו:

לא רבי יהושע ורבי עקיבא - כדפרישית אבל לרבי אליעזר הואיל ותחלתן בטהרה מחזקינן לכולהו בטהרה:

ככותאי אמרה לשמעתיה - בפרק בנות כותים (לעיל דף לג.):

דלא בדקה עד שביעי - דלא הוי תחילת ימי ספירה בטהרה דלא בדקה בראשון משהפרישה בבין השמשות של שלישי לזיבה שראתה בו ביום עד ז' לספירה ותרי קולי אשמועי' רב בספירה:

התם - דאמר רב לעיל דמטהר רבי אליעזר בבודק ראשון ושמיני אשמועינן תחלתן אע"פ שאין סופן:

והכא אשמועינן סופן אע"פ שאין תחלתן - דמשום בדיקת ז' מחזקינן כל ששה לפניו בטהרה הואיל ופסקה בשלישי. ומיהו הפרשה בטהרה בעינן דמשהוחזק מעין פתוח ליכא לאחזוקי בטהרה עד שתבדוק ותמצא שפסק כדאמרינן במתני' דהפרשה בטהרה בעינן:

איני - לרב פריך דלא בעי ספורין ובודקין ודאי וקיימא לן בהמפלת (לעיל דף כט:) דשבוע קמא בלילותא מטבילינן לה כל ליליא דילמא השתא שלמו שבעה של טומאת זכר ביממא לא מטבילין לה לספוקה ביולדת בזוב ולמימר בכל יומא היום כלין ז' נקיים שאחר טומאת לידה ומשום הכי לא מטבילין לה דאי נמי מתרמי האידנא ז' של נקיים משום דטבילה בזמנה מצוה ונדה ויולדת טבילתן בלילה וזבה טבילתה ביום לא הויא ספירה הואיל ולא ספרה בפנינו עד שתשב בפנינו שבוע טהור:

יום אחד טמא ראיתי - ואיני יודע אימתי ואפילו היום י"ל זהו ואינה יודעת אם יום ראייתה בימי נדה אם בימי זבה מטבילין אותה משום טבילה בזמנה מצוה:

תשע טבילות ז' לנדה ותרתי לזיבה - וכגון דאתאי לקמן ביממא ומטבילין אותה הלילה שמא נדה היא והלילה כלו ז' ימי נדה וכן לליל יום ז' וכן כל ליל שבוע זה וטפי לא איכא לספוקי ותרתי לזיבה ביממא דאתאי לקמן מטבילין לה דלמא אתמול חזאי וימי זיבה הוו והואי שומרת יום כנגד יום ולמחר נמי טבלה דילמא ביומא דאתאי לקמן הוא דחזאי וטפי ליכא לספוקי. אבל אתיא לקמן בליליא איכא י' טבילות ח' לנדה וב' לזיבה דההוא ליליא גופיה איכא לספוקי השתא זמן טבילתה וכן כל לילות שבוע זה ולמוצאי שביעי נמי טבלה משום דילמא בליליא דאתאי קמן חזאי והשתא הואי זמן טבילה. והאי דלא קא תני י' טבילות משום מילתא דלא פסיקא היא דהא כי אתיא ביממא ליכא אלא ט' אבל ט' פסיקא ליה דבציר מהכי ליכא והכי מוקי לקמן:

מאי עבידתייהו - אם באתה ביום או בלילה ואומרת בין השמשות טמא ראיתי אין כאן טבילה יתירתא דהא כי אמרה נמי יום טמא ראיתי ואיני יודע מתי אם בימי נדה ואם בימי זיבה מספקי ליה דילמא האידנא ביום שבאת לפנינו חזאי:

תמני לנדה - כגון באת לפנינו בין השמשות של ערב שבת טובלת מיד בלילי שבת שמא השתא זמן טבילתה וכן כל שבוע זה ולילי שבת הבאה שמא בין השמשות שבאת לפנינו ראתה ולילה היא ומשכה ז' ימי נדה עד עכשיו ולפי שיום שבת היה תחלת נדתה הרי ח' טבילות לנדה ותלת לזבה דמטבילין לה בין השמשות דאתאי לקמן דילמא בין השמשות דאתמול חזאי ומיום ה' בשבת היה ושמרה ערב שבת כנגד יום ה' וטובלת בין השמשות עד שלא תחשך דשמא עדיין יום הוא וראוי לטבילת זוב ולמחר בשבת נמי טבלה שמא בין השמשות דאתמול כשבאת לפנינו ראתה ומיום ששי היה והיום טובלת ליום כנגד יום ובאחד בשבת נמי טבלה משום ספק ההוא בין השמשות גופיה שמא לילה הוא כשראתה ובאת לפנינו ובכל יום השבת הוי ראשון וא' בשבת הוי שימור וטבלה:

האי דינא דלא דינא דייני בגלחי - דין זה שאינו דין היו דנין באותו מקום:

לירעי חד יומא - כל בהמות העיר:
אזל יתמא - שלא היה לו שור וכפאוהו לרעות בהמותיהן ב' ימים:
נכסינהו - שחטן:
כמה ראיתי - אם א' אם ג':
שב לנדה - באתה בשבת טובלת למוצאי שבת שמא באחד בשבת ראתה תחלה וכן עד לילי שבת הבאה ולילי שבת בכלל שמא בשבת שבאת לפנינו ראתה ואותו היום לבד ראתה:

דף סט:

ותמני לזיבה - בשבת גופה אתאי מטבילין לה שמא שלשה ימים ראתה בימות זוב והיום כלין ספורין וכן למחר וכן ביום שבת הבאה יש לומר ביום שבאתה לפנינו ראתה והוא שלישי לזיבה והיום כלו ספורין שלה:
בלילותא - אם באת לפנינו בלילה תמני לנדה באת בלילי שבת טובלת מיד שמא הלילה כלו ימי נדה וכן כל לילות שבוע זה ולילי יום שבת הבא משום דשמא בליל שבאת לפנינו ראתה הרי ח':
ושב לזיבה - לאו מילתא היא דהא פרכינן זבה תמני הויין דהא למחר בשבת טבלה ויום שבת הבא נמי טבלה שמא בלילי שבת כשבאת לפנינו ראתה והוא שלישי לזיבתה והיום כלין ימי הספירה:
אידי ואידי - בין באת לפנינו ביום בין באת לפנינו בלילה. וקא פריך נדה בלילותא כו' כלומר כשבאת לפנינו בלילה איכא טבילה יתירתא שטובלת מיד משום נדה. ומהדר ומשום זיבה דפסיקא ליה טבילה ספק זיבה דפסיקא ליה דתמני נינהו לעולם חשיב להו כתמני:
למה לי - כל הני טבילות. אטבילות דיממי דזיבה קא פריך לספור שבעה קמן ולטבלה בשביעי ומקמי הכי לא דאפילו שלמי נקיים דילה לאו בת טבילה היא הואיל ולא בדקה:
אלא לאו ש"מ רבנן היא - דפליגי עליה דרבי עקיבא ורבי דאמר לא בעינן ספורין לפנינו כרבנן סבירא ליה:
ספרתי - בדקתי קצת נקיים או כולן ואיני יודעת כמה או שמא נקיים שראיתי לאו אחר ימי הזוב היו אלא לאחר ימי נדות מטבילין אותה ט"ו טבילות שמא עכשיו כלין וכדפרישית:
חד יומא מיהא אי אפשר דלא ספרה - וליכא לספוקה ברואה יום שבאת לפנינו ובצרי להו טבילות דשביעי:

אימא איני יודעת אם ספרתי אם לא ספרתי - הלכך אפילו יומא קמא טבלה דלמא כל ז' שלפנינו ספרה ובדקה דהא קאמרה שמא ספרתי ויום ז' נמי טבלה שמא לא ספרה קודם לכן:

מתני' מטמאין במשא - בגמרא פריך כל מת נמי מטמא במשא ומשנינן באבן מסמא דשאר מתים לא מטמו הכא מטמו מדרבנן הואיל ומחיים מטמו באבן מסמא מדאורייתא שהרי מטמאין מושב כל שתחתיהם גזור בהו רבנן לאחר מיתה כדמפרש טעמא בגמרא גזרה שמא יתעלפה:

עד שימוק הבשר - דמהשתא הוי מת ודאי:

עובד כוכבים שמת - אע"ג דמחיים הרי הוא כזב לכל דבריו ולטמא באבן מסמא משמת טהור מלטמא באבן מסמא כדמפרש בגמרא הואיל וטומאת זיבה שעליו מחיים אינה אלא מדברי סופרים:

כל הנשים - מחזקינן להו כנדות ומטבילין כלים שהיו עליהן סמוך ליציאת נשמה וטעמא מפרש בגמרא:

גמ' כדכתיב והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא - לשון מסמא קא מפרש דהיינו אבן כבדה העשויה להינוח ואינה מטלטלת הלכך כשהיא על גבי כלים ומת נתון עליה אין זה משא הואיל ואינה ראויה להטלטל עמו:

מאי טעמא - גזור רבנן בזב וזבה לטמא אף לאחר מיתה באבן מסמא:

גזרה שמא יתעלפה - פאשמיי"ר ודומה למת ואי אמרת זב מת לא מטמא בזב חי אתי נמי לטהורי כי האי:

דברי חכמה - הלכה:

דברי בורות - שטות:

בת משולחת - ישראל שהחזיר גרושתו משניסת לאחר והוליד בת:

אלמנה אינה אסורה אלא לכ"ג:

בנה פגום - חלל דכתיב (ויקרא כ"א:ט"ו) לא יחלל זרעו:

זו שאיסורה שוה בכל - בישראל ובכהנים אסור להחזיר גרושתו משניסת:

היא עצמה - משניסת לכהן גדול מתחללת שאם מת אסורה להנשא להדיוט ואם היתה כהנת נפסלת מן התרומה בביאתו דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו זו אשתו:

דף ע.

היא תועבה - במחזיר גרושתו כתיב (דברים כד) כי תועבה היא:

השני מה תהא עליו - היאך יטהר לקדשים שאילו היה מצורע חבירו חי אע"פ שנתערבו קרבנותיהם זה יקרב לשם מי הוא וזה יקרב לשם מי שהוא או אם מת האחד והיו שני הקרבנות בפנינו היו הקרבנות מתים וזה מקריב קרבן אחר אבל עכשיו אינו יכול להקריב את זה שמא של מת הוא והוי חטאת שמתו בעליה וקרבן אחר נמי אינו יכול להביא שמא אותו שקרב היה שלו ונפטר ונמצא מביא חולין לעזרה ואינו יכול להתנות בנדבה שאין חטאת באה נדבה ואפי' לרבי שמעון דאמר לקמן אשם קרב מספק על תנאי אם הוא חייב אשם הרי זה לאשם ואם לאו הרי זה שלמי נדבה הני מילי אשם שמתן דמו דומה לשלמים אבל חטאת שאין מתן דמה דומה לשלמים אינו יכול להתנות ולומר אם קרבה חטאתי הרי חטאת זו שלמי נדבה דמתן דמה היכי ליעביד ליעביד ארבעה מתנות ולמעלה מחוט הסיקרא שמא שלמי נדבה נינהו ואם שתי מתנות ולמטה מחוט הסיקרא שמא חטאת הוא:

והוי ליה עני - וראוי להביא בדלות וחטאת העוף באה בספק ואין שם משום מביא חולין בעזרה:

והא איכא אשם - ששוה בעשיר ובעני והיאך הוא מביא אשם מספק דלמא מייתי חולין בעזרה:

אמר שמואל - הך תקנתא דרבי יהושע כשהביא את אשמו קודם מיתת חבירו אבל אם לא קרב אין לו תקנה:

אי כרבי יהודה - דאמר אין אשם בא על תנאי ומשום הכי ליכא תקנתא באשם:

הא אמר אשם קבע - ואם קרב את אשמו לית ליה תקנתא בחטאת דאשם שהביא בעשירות קבע את שאר קרבנותיו בעשירות ואין יכול להביא את חטאתו עני:

מצורע שהביא - אחד מקרבנותיו:

והעשיר - עד שלא הספיק להביא את כולו או עשיר והעני:

הכל הולך אחר חטאת - אם הביא חטאת בדלות מקריב נמי עולתו בדלות ואם בעשירות מקריב נמי עולה בעשירות:

אחר אשם - אם כשהקריב אשמו היה עשיר יקריב את האחרים בעשירות:

אחר צפורים - שתי צפרים חיות טהורות שהיה כהן מטהר בהם את המצורע שבעה ימים קודם תגלחתו ולאו קרבן הן ושוות בעשיר ובעני ואם באותה שעה היה עשיר מביא כל קרבנותיו בעשירות. וטעמא דכולהו מפרש בכריתות אשר לא תשיג ידו בטהרתו רבי שמעון סבר טהרתו דבר המכפרו ורבי יהודה סבר דבר המכשירו והיינו אשם שממנו נותן על הבהונות ורבי אליעזר סבר דבר הגורם לו טהרה ומאי נינהו צפורין:

ואי כרבי שמעון - דאמר אשם לא קבע והלכך אפילו הקריב את אשמו כשהוא עשיר יכול להביא חטאת עני למה ליה לשמואל לאוקמי כשקרב אשמו כשהוא עשיר יכול להביא חטאת עני אפילו לא קרב נמי איכא תקנתא באשם לאתויי אשם מביתו ולומר אם קרבן שקרב של חבירי הרי זה שלי ואם שלי היה הרי זה לשלמים:

למחרת - בספק מצורע קאי וקאמר למחר של טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו מביא את אשמו כו':

דף ע:

שחיטתו בצפון ומתן בהונות וליום ולילה - כחומר אשם ותנופה וסמיכה וחזה ושוק כחומר שלמים דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן במנחות בפ' שתי מדות:

לבית הפסול - דלמא לא מצורע הוא והוי שלמים וממעט זמן אכילתן ששורף את הנותר ליום ולילה והיה לו לאוכלו בשני ימים:

כוותיה בחדא - דאשם לא קבע:

ופליג עליה בחדא - שאין אשם בא על תנאי:

בן השונמית - שהחיה אלישע מהו שיטמא לאחר שהחיהו מי חשוב כמת:

נחכם להן - נתיישב בדבר:

לאוהביו משגר ממה שלפניו - כך חכמה שהיא לאוהביו של מקום נתנה להם מפיו ולא מאוצר אחר:

מאי קמ"ל - למה ליה למימר להו ירבה בישיבה הואיל וברחמים הדבר תלוי:

דף עא.

ויקדש עצמו - לשמש בצניעות:

שמשהין - להוציא את הזרע:

פחדא צמית - דאגת יראה כי הכא מפני פחד כרכום והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שהחרדה מסלקת הדמים:

ביעתותא - הבהלות פתאום שאדם רואה או שומע נבהל מרפיא:

אלא הא דתנן כל האנשים - המתים מחזקינן להו כזבין סמוך למיתתן ואי טעמייהו דב"ש משום ביעתותא דמלאך המות זכרים היכי מטמאו הא זכר אינו מטמא באונס דקרינן ביה מבשרו ולא מחמת אונסו:

אלא טעמייהו דב"ש - מדרבנן משום כבוד זבין התקינו שיהו מטבילין כלים של סמוך למיתה אף על פי שלא נגעו בהם לאחר מיתה:

[**כלים**] - אף הכלים של קודם למיתה:
מתביישין - שאפילו במיתתן הם משונין מכל אדם:
מתני' מטמא משום כתם - דדם נדה במשהו דאי משום טומאת מת לא מטמא אלא ברביעית:
ומטמא באהל - אם כל הרביעית יחד:
שמטמאה משום כתם - שנעקר מחיים:
גמ' לת"ק מקור מקומו טמא - הילכך אף על גב שנעקר לאחר מיתה מטמא בנדות מפני שהיה במקור מחיים ואע"ג דלאחר מיתה לאו רואה היא:
באהל נמי מטמא - בתמיה. הרי יוצא מחיים:
דם תבוסה איכא בינייהו - לר' יהודה הואיל וספק הוא ספק אם נעקר כולו מחיים ספק אם נעקר מקצתו לאחר מיתה הוה דם תבוסה ומדרבנן מטמא באהל דמדאורייתא עד שתהא רביעית לאחר מיתה ור' יוסי סבר האי לאו דם תבוסה הוא דכיון דכורעת לילד הוא כולו נעקר מחיים:
איזהו דם תבוסה - דאמרינן בפירקין דלעיל (דף סב:) דטומאתו דרבנן:
בחייו ובמותו - שהתחילה הרביעית לצאת מחיים ספק כולו מחיים ספק כולו במותו זהו דם תבוסה וטמא מדרבנן באהל כדאמרי' בפירקין דלעיל דם תבוסה דרבנן:
וחכ"א - זה אינו הואיל ואיכא לספוקי שמא כולו במותו הוה ליה ספק טומאה דאורייתא ברה"י וספקו טמא:
אלא איזהו דם תבוסה - דטומאתו מדברי סופרים:
הרוג שיצא כו' - דפשיטא לן דלא נפיק מיניה רביעית שלמה לאחר מיתה. וספק רובו מחיים כו' רבותא אשמעינן דאע"ג דמספקא לן אי רובו מחיים גזר עליה טומאה ומיהו אי הוה נמי רובא לאחר מיתה אין טומאתו מן התורה דרביעית שלמה דמת בעינן ומיהו אי הוה פשיטא לן דרובא מחיים לא גזרו עליה:

דף עא:

שראשון ראשון נפסק - שאין זב בקילוח אלא נוטף והלכך אפי' היה רוב לאחר מיתה טהור שהרי מתחילה דם נפל מחיים בתוך הגומא ואח"כ נפל דם מיתה עליו טיפין טיפין כל טיפה וטיפה שנפלה בטלה בדם הראשון שהיה בגומא מחיים והיכא אמרי' דם תבוסה בשוכב על הארץ ודמו זב ואינו נפסק ההוא כי הוי לאחר מיתה רובא אזלינן בתריה מדרבנן ואי נמי מספקא לן גזור בה טומאה:
דאין דם מבטל דם - בפרק כסוי הדם:

שותת לארץ - שאינו נוטף אלא שותת ואינו נפסק הילכך לא מבטל ההוא דלאחר מיתה שהוא הרבה אבל נוטף ראשון בטל ואפילו טפה שלאחר מיתה מרובה בטלה שלא נפל ביחד:

מתני' מערה מים לפסח - מכלי אל כלי לרחוץ בו את בשר הפסח אבל במים אינה נוגעת שהיא טבולת יום שטבלה לסוף שבועיים ואין לה הערב שמש עד יום שמונים שהוא תכף להבאת כפרתה והכתוב עשאה טבולת יום דכתיב (ויקרא י"ב:ד') בכל קדש לא תגע וקי"ל בכל קדש לרבות את התרומה וטבול יום שני הוא וכשהיא מערה אינה נוגעת במים אלא בכלים ושני אינו מטמא כלי:

חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת - שהוא ראשון לקדשים אבל לחולין לא הילכך אפילו נוגעת במים אם תרצה שהמים חולין הם וטבול יום שני הוא ואין שני עושה שלישי בחולין ואף ע"פ שהמים הללו נעשים על טהרת הקדש שהרי לרחיצת פסח עשויות לא מהני בהו שני דחולין הנעשה על טהרת הקדש לאו כקדש דמו:

גמ' נוגעת - במים לא:

כקדש דמו - ומהני בהו שני:

מתני' ומודים שאוכלת במעשר - כדין טבול יום:

וקוצה לה חלה - עד שלא תקרא עליה שם ומנחתה בכלי:

ומקפת - ומקרבת הכלי אצל העיסה כמו אקפינהו ולא אדמו בשחיטת חולין (דף נ.) וכמו אין מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:). ובגמרא מפרש דמצוה לתרום מן המוקף מן הקרוב לדבר שהוא תורם עליו:

ואם נפל מרוקה - דהוו להו משקים היוצאין מן הטבול יום וטהורים כדתניא בגמרא:

צריכה טבילה - ליל שמונים לתרומה מפני שטבולת יום ארוך היא והסיחה דעתה מן התרומה ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש:

אינה צריכה - אבל לקדשים מודו ב"ה דקיימא לן (חגיגה דף כא.) האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש הילכך לאחר שהביאה כפרתה טובלת לקדשים:

גמ' לאו כחלה דמו - ולא מהני בהו שני:

מתני' הרואה יום י"א - שהיא סוף ימי זוב ואין יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה:

משכב ומושב - אפילו בעלה מטמא משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין שהוא כבועל שומרת יום כנגד יום דקסבר יום י"א בעי שימור:

דף עב.

וב"ה פוטרין מן הקרבן - דלא בעי שימור. אבל לענין טומאה מודו מדרבנן להחמיר גזרה יום י"א אטו תוך י"א יום דמטמאה בועלה מדאורייתא עד שתספור קצת יום המחרת כדיליף לקמן מיהיה לה:

טבלה יום שלאחריו - דעבדה שימור קצת ושימור מעליא הוא אלא שתוך י"א יום אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק שמא תראה לאחר תשמיש ומצטרפין הימים לזיבה ואין טבילתה טבילה:

מטמאין משכב ומושב - ואפילו בועלה מדרבנן גזרו אטו תוך י"א יום:

ופטורין מן הקרבן - דהא עבדי שימור ואע"פ שחזרה וראתה אין מצטרפין לזיבה שהרי תחילת נדה היא:

גרגרן - ממהר לחטוא שמא ירגיל בכך תוך י"א אבל לענין טומאה טהור:

וחייבין בקרבן - ואפילו לא תראה למחר דהא בעי שימור והרי בעל זבה קטנה:

טבלה יום שלאחריו - דעבדה קצת שימור ושמשה:

ה"ז תרבות רעה - שמא תראה אחר כן ותצטרף לשלפניו ואין טבילתה טבילה:

ומגען - לענין טומאה וטהרה:

ובעילתן - לענין קרבן:

תלויין - שאם תראה מגען מגע זבה וחייבין בקרבן ואם לא תראה מגען טהור ובעילתן פטורה:

גמ' ת"ר ושוין בטובלת לילה לזבה - ואע"פ שחלוקין ב"ה ברואה יום י"א וטבלה לערב שפטורין מן הקרבן התם משום דיום י"א לא בעי שימור הילכך לאו זבה הואי אבל זבה קטנה של תוך י"א יום בעיא שימור דאין טבילת לילה עולה עד שתשמור יום המחרת קצת ותטבול:

ושוין ברואה תוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שחייבין בקרבן - כאילו בועלה ביום. והך סיפא פירוש דרישא הוא:

אם שיוה לו לטומאה - שאתם מודים שמטמאה בועלה משכב ומושב ליל מוצאי י"א:

בתוך י"א מצטרף עמו לזיבה - הילכך צריכה לשמור יום המחרת כנגד יום הראייה:

להחמיר - מדרבנן:

להקל - להביא חולין בעזרה:

נושכים - מוקשין:

אמר רב הונא משכבות ומושבות שבשני - לראייתה הרואה תוך י"א וטבלה יום שלאחריו לב"ש דמחמירי ומטמאין משכב ומושב מדרבנן לאחר טבילה ואפילו לא ראתה מאי טעמא דכיון דכי חזיא מטמאה למפרע מדאורייתא שהרי מצטרף לזיבה כי לא חזיא נמי גזרינן מדרבנן אטו ראתה:

תנינא טבלה יום שלאחריו - יום י"ב שאינו מצטרף ואחר כן ראתה וקס"ד האי ראתה דלאחריו כאילו לא ראתה תוך י"א דמיא דהא עכשיו היא מטמאה מתחילת נדה ואינה פוסלת טבילה של שחרית והך טומאה מדרבנן היא דגזרינן י"ב אטו י"א ה"נ גזרינן לא ראתה אטו ראתה:

ראיית נדה היא - ואינה מצטרפת אלא מעכשיו מטמאה וטומאת מעת לעת הוא דאיכא עליה וטומאת מעת לעת אינה מטמאה את בועלה אלא משום דגזרינן יום שלאחר י"א אטו תוך י"א דאורייתא ה"נ תוך י"א כי לא ראתה בשני אחר טבילתה גזרינן אטו ראתה:

א"ל אביי לרב יוסף רב כהנא - דאמר ראתה שאני הכי קא קשיא ליה אע"ג דהך טומאה מדרבנן ליכא למימר דכי היכי דגזרי ב"ש ראייה שניה דלאחר י"א אטו ראייה שניה תוך י"א ה"נ נגזור לא ראתה אטו ראתה דראייה בראייה מיחלפא ראתה בלא ראתה לא מיחלפא:

ועוד תנן - דלא כרב הונא:

הרואה ראייה אחת של זוב - באיש מיירי:

כשומרת יום כנגד יום - בשני שלה שמגעה תלוי אחר טבילה אף זה מגעו תלוי אם טבל לאחר ראייה ונגע במעשר מגעו תלוי שמא יראה ראייה שניה ומצטרף לזיבה:

כבעל קרי - וטהור למעשר לאחר טבילה מיד. קתני מיהא לב"ש שומרת יום וזב בראייה ראשונה שוין:

דף עב:

ותניא - בזב בראייה ראשונה:

המסיט את הראייה - טהור שהסיט את הטפה ראשונה:

ב"ש אומרים תולין - אם יחזור הזב ויראה היום שנים נמצא זב גמור למפרע וזוב מטמא במשא:

וב"ה מטהרין - כמסיט את הקרי דלא מטמא במשא:

משכבות ומושבות כו' - אלמא מדמקשי ב"ש ראייה ראשונה לשומרת יום וקתני משכב ומושב של בין ראייה ראשונה לשניה תולין אלמא משכב ומושב דשומרת יום בשני שלה

תולין ואם לא תראה טהורה ודוקא בשני אבל בראשון לא סלקא לה טבילה עד שתשמור קצת שני וכל זמן שלא טבלה זבה היא:

אלא אימא כבועל שומרת יום - דמודה רב הונא בבעילה בשני לאחר טבילתה שהיא תולה כל זמן שלא ראתה ואין טומאתה עליו אפילו מדרבנן:

מאי שנא איהו - בועל:

דלא מטמא משכב ומושב - דיליה ומאי שנא איהי דמטמאה:

איהו דלא שכיח ביה דמים לא גזרו ביה רבנן - לטמא משכב ומושב כל זמן שלא ראתה לאחר תשמיש:

ומאי שנא משכב ומושב - כיון דאמרת איהי דשכיחי בה דמים גזרו בה רבנן מאי שנא בועל דלא גזרו ביה רבנן שתטמאנו:

דברי הכל - ואפילו ב"ש וקתני בשני שבתוך י"א מגעה תלוי וקשיא לרב הונא:

עשירי - אין לו צרוף לזיבה שאין מצטרף עמו אלא י"א דהוי להו תרי:

כתשיעי - דפשיטא לן ביה דבעי שימור אם ראתה בו דהא ראוי להביאה לידי זבה גמורה:

אף עשירי - אם התחילה לראות בו:

בעי שימור - י"א כנגדו אע"ג דאינה ראויה לבא לידי זבה גמורה:

כי"א - לב"ה דאמרי לא בעי שימור:

בשמן בשמן - גבי רבוכה של תודה במנחות בפ' ב' מדות (מנחות דף פט.) דכתיב והקריב על זבח התודה וכתיב תלתא בשמן ותניא אילו נאמר בשמן הייתי אומר כל המנחות ללוג ת"ל בשמן בשמן דחלות ורקיקין הוי ריבוי אחר ריבוי למעט לחצי לוג:

איני שומע לך - ללמד דבר זה מן המקרא שהלכה למשה מסיני על פה הוא:

שבין נדה לנדה - בין סוף נדה לתחילת נדה משכלו ימי נדה אינה חוזרת להיות נדה לישב לראייה אחת ששה והוא עד שיכלו י"א יום:

מאי הלכה - דמשמע איום י"א קאמר רבי אלעזר בן עזריה דהוי הלכה למשה מסיני ובעי הש"ס מאי הלכותיו משאר הימים שלפניו:

הלכה י"א - בדבר אחד הוא חלוק משלפניו:

הלכות י"א - בשני דברים הוא חלוק:

שימור לאחריני - לעשירי:

לא איהו בעי שימור - מדאורייתא לשמור י"א כנגדו ולא לאחריני הוי שימור דעשירי לא בעי שימור מדאורייתא הואיל ולא תבא בהן לידי זיבה ומדרבנן מיהא אפילו רואה יום י"א אסורה לשמש ביום שלאחריו כדקתני מתני' ה"ז גרגרן ואמרינן בפרק בא סימן (לעיל דף נד.) גרגרן דתנן אסור:

יכול הרואה ג' ימים בתחלת נדה רצופים תהא זבה - לספירת ז' נקיים ולקרבן דכתיב (ויקרא ט"ו:כ"ה) ימים רבים וקמצריך לה ספירה וקרבן:
מה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה - האמור בפרשה ראשונה שלא הצריכה ספירת נקיים וקרבן:
ברואה יום אחד - אבל ראתה ג' תהא זבה:
תלמוד לומר - בפרשה שניה:

דף עג.

בלא עת נדתה - אינו אומר לך אלא ברואה שלשה אחר ימי נדתה סמוך לנדתה שראתה יום ראשון אחר ז' ימי נדתה וראתה שמיני ותשיעי ועשירי:
או כי תזוב - לרבות רואה ט' וי' ואחד עשר:
מנין לרבות שנים שלשה כו' - שכולן יש להן דין אחד:
אמרת מה מצינו ברביעי - לימים שאחר הנדה:
שהוא ראוי - לספירת נקיים אם ראתה אב"ג ופסקה:
וראוי לזיבה - לצרף עם בג"ד אם לא ראתה בא' דהא אתרבי מופלג יום אחד מקרא דאו כי תזוב דהיינו בג"ד אף אני מרבה כל אלו עד י' ויו"ד בכלל שהן ראויין לספירה אם ראתה שלשה ראשונים משכי ז' נקיים עד שיהו נמי נראין לזיבה באיזה מהם שתראה שלשה רצופין:
מנין לרבות י"א - שיצטרף עם הראשונים לזיבה לג' רצופין ואע"ג שאינו ראוי לספירת נקיים של זיבת ג' ראשונים:
ת"ל בלא עת נדתה - ואפילו מופלג לימים הרבה:
יכול - כיון דכתיב בלא עת נדתה שאני מרבה אף י"ב שאם ראתה י' י"א י"ב תהא זבה גמורה ולא תהא תחלת נדה בראיית י"ב אלא מצטרף לזיבה:
יום י"א שהוא ראוי לספירת זיבה או כי תזוב - דזיבה רביעי מתרבי מאו כי תזוב ולאותה זיבה משכי ימי ספירה עד י"א:
ואין לי - שתקרא זבה לטומאה אלא רואה שלשה רצופין:
ת"ל ימי - כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה:
טמאה מלמד שמטמאה את בועלה כנדה - שמפורש בה אשר ישכב איש וגו':
היא שאינה מטמאה - בשלש ראיות ביום אחד טומאת זוב גמור לקרבן כאילו ראתה שלשה ימים אבל זב מטמא בין בג' ראיות ביום אחד בין בג' ימים רצופין בב"ק בפ' כיצד הרגל (דף כד.):

ואין לי - עושה משכב ומושב בימים שאחר הנדה אלא הרואה שלשה ימים שני ימים מנין:

ת"ל - כל המשכב אשר ישכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה:

יהיה לה - הוסיף לה הויה של שמור:

הוא שאינו סופר אחד לאחד - זב בעל ראייה אחת כבעל קרי וטובל בו ביום סופר שבעה לשנים:

אלמא קראי נינהו - כל דין י"א שבין נדה לנדה מכאן למדנו שהן י"א יום והרואה בהם ג' הרי זו זבה והרואה בא' בב' סופרת יום כנגד יום ולסוף י"א מתחילין ימי נדה אם תראה אחד תשב ששה והוא שהרי לא רבינן לדין יום זובה אלא י"א ומכאן ואילך הרי היא בדין פרשה ראשונה דכתיב בה שבעת ימים תהיה בנדתה:

לרבי עקיבא קראי - דלא גמר הך הלכתא הלכה למשה מסיני דקאמר ר' אלעזר בן עזריה וכי היכי דיליף חצי לוג שמן לתודה מקראי הכי נמי יליף אחד עשר יום שבין נדה לנדה מקראי:

ביממי - ראתה ביום תהיה זבה כדכתיב (ויקרא טו) ימים רבים אבל ראתה בלילות לא תהא זבה:

סמוך לנדתה - ליל שמיני שהרי ימי נדות כל שבעה עד הלילה כדכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה:

הלכות - משנה ובריייתא הלכה למשה מסיני: